

JELA MAREŠIĆ

Zavod za lingvistička istraživanja

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb

jmaresic@hazu.hr

MORFOLOGIJA PODRAVSKOGA KAJKAVSKOG DIJALEKTA

Rad obuhvaća opis morfološkoga sustava govorâ podravskoga kajkavskog dijalekta kojima je glavna značajka mjesto naglaska ograničeno na posljednja dva sloga riječi ili naglasne cjeline. Analizirana je dijalektološka građa iz ukupno 22 mjesna kajkavska govora koji se zemljopisno nalaze na sjeveru Hrvatske. Govori podravskoga kajkavskoga dijalekta čuvaju niz arhaičnih osobina u morfološkom sustavu – očuvan je supin; posebni oblici za dativ, lokativ i instrumental množine (u većini govora); većim je dijelom očuvan -ø nastavak u genitivu množine imenica *e* vrste; stari oblik genitiva zamjenice za neživo *česa* (osim na istoku područja); u većini je govora u prezentu glagola nastavak *-jo / -ju* ograničen na V. vrstu (uz neka manja odstupanja). S druge strane, ti su govori doživjeli i brojne promjene u morfološkom sustavu, kao i većina govora kajkavskoga narječja – gubitak dvojine (uz očuvan tek pokoji reliktni primjer uz brojeve *dva, tri, četiri*); smanjenje broja sklonidbenih obrazaca; ujednačivanje glagolskih i imenskih osnova smanjenjem broja alternacija; dokidanje razlike kategorije živo i neživo u A jd. sklonidbe imenica *a* vrste m. r.; gubitak aorista, imperfekta i glagolskoga priloga prošlog na *-v, -vši*; jedan futur.

1. Uvod

Ovaj je rad nastao na temelju doktorske disertacije koju sam obranila 17. studenoga 2000. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Posvećujem ga svojoj obitelji koja mi je najveći poticaj i toplo okrilje. Od srca zahvaljujem svojoj mentorici, profesorici Miri Menac-Mihalić koja mi je tijekom izrade doktorata, ali i nakon toga, uvijek bila spremna pomoći u svakom pogledu, kako stručnim savjetom, tako i ohrabrenjem.

U radu je obuhvaćen opis morfološkoga sustava govora podravskoga kajkavskog dijalekta kojima je glavna značajka mjesto naglaske ograničeno na posljednja dva sloga riječi ili naglasne cjeline. Analizirani su dijalektološki podatci iz mjesnih kajkavskih govora koji se protežu na zapadu od predgrađa Koprivnice (sâm grad Koprivnica ne pripada govorima s mjestom naglaske ograničenim na posljednja dva sloga riječi ili naglasne cjeline), Botova, Drnja, Sigetca, na jugu do Jagnjedovca, Podravske Brega, preko Novigrada Podravskog, Miholjanca, Rakitnice, Hampovice, Šemovaca, Svete Ane, Mičetinca, Đurđevca, Kalinovca na istoku do Ferdinandovca i Podravske Sesveta.

Slika 1. Podravina u okolici Podravske Sesveta i Kloštra Podravskoga
(foto: Miroslav Maresić)

Sjeverna granica podravskoga kajkavskoga dijalekta ide uz rijeku Dravu, a pripadaju mu i svi govori u Prekodravlju (Novačka, Gola, Gotalovo, Repaš i dr.), osim Ždale u kojoj je specifična jezična situacija.¹ U neposrednoj blizini Drave i u Mađarskoj je nekoliko sela u kojima se stanovništvo u svakodnevnoj komunikaciji, osim mađarskim, služi (ili se služilo) i podravskim kajkavskim dijalektom. Zapadno od Barča (Barcs) nalaze se mađarska sela Brežnica (Berezence), Belovar (Bélavár), Vizvar (Vizvár), Rasinja (Heresznye), Boljevo (Bolhó) i Baboča

¹ Stanovništvo Ždale u svakodnevnom se govoru služi mađarskim jezikom, a u službenoj komunikaciji hrvatskim književnim jezikom.

(Babócsa) u kojima je koncem 20. st. još bilo starijih ljudi koji su znali podravski kajkavski dijalekt. Govor Lukovišća (Lakócsa) koji se nalazi istočno od Barča istraživao je Antun Šojat te utvrdio da pripada podravskim kajkavskim govori-ma s ograničenim mjestom naglaska. U blizini Lukovišća nalaze se još neka sela u kojima se govorilo kajkavskim narječjem, ali im nije određen tip. Pretpostavlja se da su Hrvati u Mađarsku došli bježeći pred Turcima, ali je dio stanovnika mo-gao biti i starosjedilački:

Ne samo da nisu svi pretci Hrvata u Mađarskoj došli istim migracijskim valom, kao što je poznato uglavnom bježeći pred Turcima u sjevernije i sjeverozapadne krajeve, tj. u današnje južne i zapadne krajeve Mađarske, već se dio Hrvata u Mađarskoj pouzdano može smatrati starosjedilačkim stanovništvom, i to Hrvati uz Muru i Dravu (Barić 1996: 247).

Prema Lončarićevoj klasifikaciji kajkavskoga narječja govori koji imaju na-glasak ograničen na posljednja dva sloga riječi ili naglasne cjeline imaju status dijalekta (Lončarić 1996: 146). Prema Ivšićevoj klasifikaciji pripadaju većoj cje-lini, revolucionarnoj križevačko-podravskoj (IV.) grupi, u kojoj se razvoj nagla-snoga sustava najviše udaljio od osnovnoga kajkavskoga naglasnog sustava (Iv-šić 1936: 82, 83).

Hlebinski, peteranski i govor susjednoga Torčeca, kao ni gradski koprivnič-ki govor po svojim dijalektnim osobinama ne pripadaju navedenome kajkavskom dijalektu iako se nalaze u njihovoj blizini i/ili okruženju. Hlebinski govor ima na-glasna obilježja Ivšićeve I. skupine (zagorsko-međimurska), a peteranski i govor Torčeca III. skupine (turopoljsko-posavska) u podjeli kajkavskoga narječja pre-ma naglasnom sustavu (Ivšić 1936: 83).

Najveći dio dijalektološke građe koja je poslužila za morfološku analizu u ovo-me radu skupljen je vlastitim terenskim istraživanjem u 19 mjesnih govora. Budu-ći da je obuhvaćeno područje prilično veliko, istražena su veća i dijalektološki rele-vantna mjesta. Tijekom vremena prvobitna je građa višekratno dopunjavana novi-jim istraživanjima i novijim podacima iz objavljenih radova. Za golski govor po-služila je dijalektološka građa iz *Rječnika govora Gole* autora Ivana Večenaja i Mije Lončarića (1997.) i *Upitnika Hrvatskoga jezičnoga atlasa* (punkt *Gola* popunila J. Maresić), za jagnjedovački govor građa iz rasprave *Jagnjedovački govor (s osvr-tom na pitanje kajkavskoga podravskog dijalekta)* (Lončarić 1977: 179–262), a za govor Lukovišća izvor podataka bio je Šojatov rad iz 1995. Iz govora Đurđevca izvor podataka bila je građa prikupljena tijekom mojih višekratnih boravaka u tome gradu na temelju koje je nastao manji rječnik objavljen 1999., a veći rječnik toga govora objavljen je u suautorstvu 2011. (Maresić, Miholek). Građu za virovski go-vor crpila sam iz vlastitih terenskih bilježaka, a Fancevljev je opis² poslužio za us-

² Fancev, Franjo. 1907. Beiträge zur serbokroatischen Dialektologie, Der kaj-Dialekt von Virje, mit Berücksichtigung der Dialekte Podravina's (Koprivnica-Pitomača). *Archiv für slavische Philologie*, XXIX, Berlin, 305–389.

poredbu sa sadašnjim stanjem. Morfološka je analiza provedena na građi iz ukupno 22 mjesna govora podravskoga kajkavskog dijalekta.

Ispitanici su bili uglavnom iz srednje i starije generacije, nešto manje iz mlađe. Podatke sam skupljala po priručno izrađenom upitniku s usmjerenim pitanjima, iz spontanijih razgovora te iz razgovora zabilježenih na magnetofonsku vrpču i digitalni snimač zvuka.

Transkripcija je većim dijelom fonološka. Podravski kajkavski govori nemaju intonacijsku opoziciju pa su naglasci bilježeni dvama znakovima " (za kratki naglasak silazne intonacije) i ^ (dugi koji može biti silazne ili uzlazne intonacije – ako je na posljednjem slogu riječi silazne je intonacije, a na pretposljednem može biti silazne ili uzlazne). Dužina je bilježena uobičajenim znakom (˘) iznad dugoga samoglasnika. Uz neke su foneme označene njihove izvorne odrednice (npr. stupanj otvorenosti / zatvorenosti pojedinih samoglasnika, a posebnim je znakom označen i labijaliziran i pomaknut izgovor samoglasnika *u*).³

Uz svaki se primjer navodi geografska odrednica, kratica punkta.

Kratice mjesnih govora

Bo – Botovo

Br – Bregi

Dr – Drnje

Đur – Đurđevac

Fer – Ferdinandovec

Go – Gola⁴

Got – Gotalovo

Ham – Hampovica

Jag – Jagnjedovec

Kal – Kalinovec

Luk – Lukovišće

Mič – Mičetinec

Mih – Miholjanec

Mol – Molve

Nov – Novigrad Podravski

Rak – Rakitnica

Ses – Podravske Sesvete

Sig – Sigetec

SvA – Sveta Ana

Šem – Šemovci

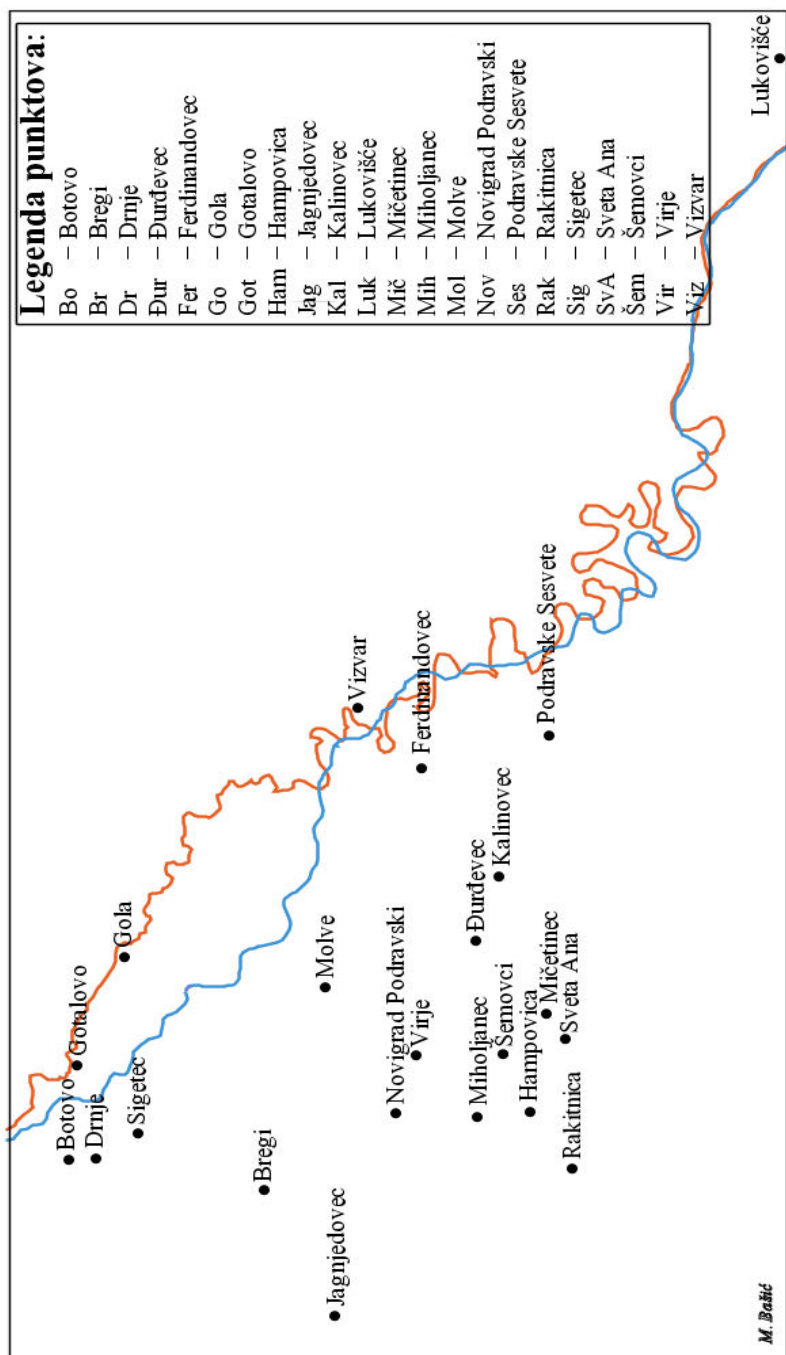
Vir – Virje

Viz – Vizvar

³ Primjere prikupljene vlastitim terenskim istraživanjima u radu sam zapisala tradicionalnom hrvatskom dijalektološkom transkripcijom, dok primjere iz drugih izvora (govor Jagnjedovca prema Lončarić 1977 i govor Lukovišća prema Šojat 1995) donosim u originalnim transkripcijama izvornika koje se u pojedinostima razlikuju.

Jedino sam primjere iz mjesta Gole, preuzete iz rječnika Večenaj i Lončarić 1997, prilagodila svojem načinu bilježenja jer sam i sama istraživala taj punkt, nastojeći time izbjeći transkripcijsku pomutnju, to jest, dvojake zapise potvrda istoga mjesnog idioma.

⁴ Ako se dijalektološki podatak donosi iz vlastite rukopisne građe uz kraticu govora navodi se kratica rkp, a ako je podatak iz *Rječnika govora Gole* (Večenaj i Lončarić 1997.), uz kraticu se navodi broj stranice.

Karta 1. Istraženi mjesni govori

2. Mjesto podravskoga kajkavskog dijalekta unutar kajkavskoga narječja

Po Ivšićevoj podjeli kajkavskoga narječja s obzirom na akcentuaciju podravski kajkavski govori s ograničenim mjestom naglaska pripadaju njegovoj revolucionarnoj križevačko-podravskoj grupi i to skupini IV₇₋₈. O tim govorima Ivšić kaže sljedeće:

Od varijacija u IV grupi napose ću se ovdje osvrnuti na akcenatski tip IV₇₋₈, koji su razvili neki podravski govori (Bregi, Novigrad, Virje, Đurđevac i dr.), i koji je karakteriziran time, što u njemu može biti akcentovan samo posljednji ili pretposljednji slog, i to posljednji, ako je iskonski ili sekundarno kajkavski dug, a pretposljednji, ako je posljednji kratak. Prema tome primjeri kao *mlīnar* ili *čūvam* zadržavaju mjesto starijega akcenta jednako kao i primjeri sa starijim akcentom kao *kravār*; ispor. *mlīnar*, *čūvam* ili *čūvam*, *kravār*, ali *žēna* ≤ *ženà* i gen. *ženē*, instr. *ženôm*. Budući da je nom. sg. *žēna* akcentom jednak nominativu kao *līpa*, to je provedeno izjednačivanje dalje u gen. *lipē* i instr. *lipôm*, a onda je ta analogija zahvatila i primjere kao *sekīra* (= *sekīra*) – *sekirê* – *sekirôm* prema *sramôta* (≤ *sramotà*) – *sramotê* – *sramotôm*, pa najposlije i primjere kao *jagôda* (≤ *jägoda*) – *jagodê* – *jagodôm*. Jednako je prema lok. pl. *ženāj* načinjeno i *lipāj*, *sekirāj*, *jagodāj* itd. No dugi završeci nisu se jednakom analogijom u svima kategorijama raširili; tako se govori *letēti* i *vidēti*, ali prez. *letīm* i *vīdim*, koje stoji mjesto starijega *vīdim*, gdje se metatonijski akcentat *ˆ* izgubio zbog inf. *vidēti* i ptc. *vīdel*, *vidēlo*, *vidēli* itd., prema čemu je i *vidēla* mjesto *vīdēla* ≤ *vīdela* (Ivšić 1936: 84).

Noviji podatci s terena pokazuju da su u mnogim kategorijama prevladali oblici s dugom naglašenom ultimom, i u onim nastavcima koji su najvjerojatnije rezultat utjecaja govora štokavskoga narječja, osobito u istočnom dijelu podravskoga kajkavskoga dijalekta, npr. *z rukamâ*, *z nogamâ*, *k namâ* (Fer). Općenito se može reći da se akcentat, što je više moguće, pomiče prema posljednjem slogu. Glagol *vidēti* u prezentu u nekim govorima dulji osnovni samoglasnik *vīdim* (npr. u Bregima, Podravskim Sesvetama), a u nekima je naglasak vezan uz nastavak na posljednjem slogu *vidīm* (npr. u Đurđevcu, Ferdinandovcu, Kalinovcu i Novigradu). Danas je particip toga glagola u svim govorima *vīdel*, *vīdla*, *vīdlo*, *vīdli*, a u Ivšićevu je radu iz 1936. zabilježeno *vīdel*, *vidēla*, *vidēlo*, *vidēli* (str. 84).

Za podravske je kajkavske govore s ograničenim mjestom naglaska znakovita metataksa, pomicanje kratkoga naglaska (˘) prema svršetku riječi (npr. *jägoda* > *jagôda*) te metataksa cirkumfleksa (ˆ) sa slogova koji su dalje od pretposljednje (npr. *obēduvati* > *obēduvāti*). Do metatakse prema kraju riječi dolazi i kod metatoniranih *ˆ* i *˜* (npr. *mlātimo* > *mlātimo* > *mlātīmo*; *tāncati* > *tāncati* > *tāncāti*). Akut (˘) na posljednjim slogovima prelazi u dugosilazni (ˆ) (npr. *letī* > *letī*, *kosī* > *kosī*). Do pomaka naglaska prema početku riječi došlo je kod kratkoga (˘) s kratkih oksitona (npr. *selō* > *sēlo*, *betvō* > *bētvo*).

Metataksa je važnija za razumijevanje podravske akcentuacije od metatonije. Opreka po intonaciji je ukinuta, pa se svaki $\tilde{}$ može ostvariti kao $\hat{}$ i obrnuto (npr. *měso / mēso, věže / vēže*). Razlike u izgovoru naglasaka u kajkavskom i štokavskom narječju opisao je Stjepan Ivšić 1911. i 1936.⁵ Čini se da je metatonija u izgovoru u podravskom kajkavskom dijalektu još izraženija jer se uzlazna intonacija rjeđe ostvaruje nego u onim kajkavskim dijalektima u kojima postoji fonološka opreka po tonu uzlazno / silazno. Za konačan zaključak o tome trebalo bi provesti detaljnu i opsežnu fonetsku analizu podravskoga dijalektne građe na većem uzorku te izračunati statistiku pojavljivanja naglasaka uzlazne intonacije. Fancev npr. opisujući virovski govor navodi da uzlazne intonacije uopće nema (1907: 347, 348).

Metatonijski $\hat{}$ koji stoji na mjestu $\tilde{}$ naglasaka izostaje u nekim kategorijama kako ih je odredio Ivšić, osobito u istočnom dijelu govora podravskoga kajkavskoga dijalekta. Na temelju građe razvidno je da je najbolje potvrđen u najzapadnijim govorima (npr. u Drnju, Botovu, Sigetcu i dr.). U pojedinim morfološkim kategorijama postoje inačice o čemu će tijekom rada biti riječi.

Metatonijski je $\hat{}$ u podravskome kajkavskom dijalektu potvrđen u sljedećim primjerima:

- a) u imen. m. r., npr. *mĭnar* (Đur), *mĭnar* (Ses), *pāvok* (Đur), *pāvuk* (Ses), *želūdec* (Nov), *žēlōdec* (Dr, Đur), *pālec*, *zājec* (Đur).
- b) u imen. ž. r. U svim su istraženim govorima potvrđeni primjeri duljenja u dvosložnih imenica, npr. *rūška*, *vīšna*, *čerēšna*, *svōra*, *slōga*, *svāža*, *otāva*, *kōža*, *vōla*, *mēla* (Mol, Vir i dr.). Izostaje u nekih imenica gdje bismo ga očekivali, npr. *oprāva* (Mih, Ham, Ses). Zbog ograničenja mjesta naglasak se pomiče prema kraju riječi u višesložnih imenica, npr. *govēđina* (Đur, Kal, Ses, Fer, Dr, Bo i dr.).
- c) u L jd. ž. r., npr. *fīže* (Đur), *f xīže* (Šem), *pri xīži* (Bo), *fīži*, *na nōgi* (Kal, Fer, Ses), *vu vōdi* (Bo), *po smrte* (Nov, Đur), *večēr* pril. 'uvečer' (Br, Đur, Kal, Bo, Ses i dr.), *večēr* pril. 'uvečer' (Ham).

⁵ U raspravi *Prilog za slavenski akcenat* navodi: »Kajkavski se primjeri kao: *grīsti*, *kīša*, *želūdec* i dr. izgovaraju često kratko, ali još ne kao štokavski: *grīsti*, *kīša*, *želūdec* i dr. Ja ću taj akcenat obilježiti znakom $\tilde{}$ (mogli bismo ga zvati "tromim") (1911: 151–152). „... ali to mogu sigurno tvrditi, da se akcenat $\tilde{}$ u kajkavskom narječju, ne stojeći na kraju, izgovara obično drukčije od štokavskoga $\hat{}$, jer glas u akcentu $\tilde{}$ u kajkavskom narječju mađe pada" (isto, 153), te zaključuje: »Iz svega, što sam u ovom paragrafu rekao, vidi se, da kajkavsko narječje u muzikalnosti ustupa štokavskom narječju, i to: akcenat $\tilde{}$ nije u njemu onako uzlazan kao u štokavskom (posavskom) narječju; mjesto štokavskoga $\acute{}$ (a i mjesto $\grave{}$ na drugom slogu od kraja) ima obično akcenat $\hat{}$, koji je slabo uzlazan; mjesto štokavskoga $\tilde{}$ ima ponajviše akcenat $\hat{}$ (ili $\tilde{}$); akcenat $\tilde{}$ nije u njemu onako silazan kao u štokav. narječju. Svemu to dolazi još i to, da su intervali između naglašanih i nenaglašanih slogova mañi u kajkavskom narječju nego u štokavskom. Zato je kajkavski govor monoton prema štokavskom, jer u njemu nema onakvog izmjenjivanja velikih visina i dubina, kakvo dolazi u štokav. govoru« (isto, 154).

- d) u L jd. m. r., npr. *po stôlu* (Mol), *v dîmu* (Dr), *na potôku / na potòku* (Ham), ali u nizu primjera izostaje, npr. *na orèju* (Đur, Ses), *na tavànu* (Bo, Ses), *na kònu*, *na nòktu* (Kal, Ses).
- e) u I jd. ž. r. naglasak je na posljednjem slogu u svim govorima, npr. *kravôm*, *lopatôm*, *jagodôm* (Vir, Mol, Dr, Bo, Sig i dr.). U nekim se govorima, osobito istočnim, proširio i na I jd. zamjenica. Potvrđeni su primjeri *z meňôm*, *s tẽbôm*, *sẽbôm* (Fer, Ses).
- f) u N mn. s. r. primjeri *lêta*, *mêsta* potvrđeni su na cijelome području. U većini je govora u nekih imenica potvrđen metatonijski dugi u primjerima kao što su *korîta*, *kolêna*, u nekima izostaje, a prethodni je slog dug, npr. *kôrîta* (Ses), *kôlêna* (Đur, Ses).
- g) u G mn. ž. r. uz redovito duljenje osnovnoga vokala, npr. *nôg*, *kolîb* (potvrđeno na cijelome području), zabilježene su i inačice, npr. *gôric / gorîc*, *jâgod / jagôđ* (Kal, Fer, Ses).
- h) u G mn. m. r., npr. *orèjoy* (Đur), *přnkoy* (Nov), *orějôy* (Kal, Ses), *přnkôy* (Kal, Fer), *bîkôy* (Nov, Kal, Ses), *fîčôy*, *redôy* (Nov).
- i) L mn. m. r., npr. *v žîfçe*, *v autê*, *kôlcê* (Nov), *v žîfcê*, *v autê* (Ses).
- j) I mn. m. r., npr. *z orêxi* (Dr, Bo, Sig, Br), *z orêji* (Ham), *z bicîkli* (Sig), *s kôni* (Rak, Dr, Bo, Ham, Nov), *s pŕsti*, *s kôlcî* (Nov), *s kônî / kôni* (Got), *z volî* (Đur).
- k) u I mn. ž. r. običniji je kratki naglasak, npr. *ženâmi* (Sig, Dr, Bo, Mol i dr.), rjeđi su primjeri duljenja, npr. *ženâmi* (Got), *štakâmi* (Dr).
- l) u prid. sklonidbi, npr. *bogâti* (Br, Šem, Ham), *krâfski* (Đur, Mol, Nov, Kal i dr.), *kôzji* (Nov), *gôrni* (Nov, Šem, Ham, Rak, Dr, Bo, Sig i dr.), *pšenîčni* (Šem, Ham, Rak, Dr, Bo, Sig, Nov i dr.), a u nekim primjerima i govorima duljenje izostaje, npr. *bâbin* (Đur i Ses).
- m) u br. *pŕvi* (potvrđeno na cijelom području), *trêjti* (Nov, Đur i dr.), ali *drùgi* (Sig, Šem, Ham, Fer, Nov itd.).
- n) u prez., npr. *mîslim* (Dr, Bo), *dêlam* (Bo, Nov), *čûjem*, *rêžem* (Nov) i sl. Idući prema istoku područja podravskoga kajkavskoga dijalekta u navedenoj kategoriji metatonijski $\hat{}$ češće izostaje, poglavito u prez. *dêlam*, *mîslim*, *sêdñem* (Đur, Fer, Kal, Ses).
- o) u ptc. preter. pas., npr. *dîgñen*, *posêçen* (Nov, Dr, Bo i dr.), a na istoku obično izostaje, npr. *dîgñen*, *posêçen* (Ses).
- p) ptc. preter. akt. jd. m., npr. *posêkël*, *kôpal* (Nov), ž. *posêkla*, *kopàla*, mn. m. *posêkli*, *kopàli* (Nov). Na zapadu područja metatonijsko se duljenje provodi i u ž. r. te u mn. oblicima svih rodova ptc., npr. ž. *imâla*, *trošîla*, *sedêla*, *dobîla*, *jêla*, *štêla* (Dr), *dêla*, *zobačîla*, *rêkla*, *režâle* (Sig), ali *štêla* (Sig), mn. m. *orâli*

(Sig), *dôšli* (Dr), s. *vgasîla* (Dr). U mnogim govorima duljenje izostaje u tim kategorijama ili se pojavljuju dvostruki oblici, npr. *dôšli* (Br, Ham, Fer), *dôšel, dôšla* (Šem, SvA), *opâla, dëla / dëla* (Fer), *dëla* (Mih, Šem, Ham), *sedëla* (Fer, Kal, Ses), *štëla, rëklo, rëkle* (SvA, Fer i dr.), *štëlo* (Ham), *pojëla* (Br), *zgorëla* (Šem), *jëla* (Ham).

r) najzapadniji govori imaju duljenje i u infinitivu, npr. *zvâti, bìti, zešîti* (Dr), *košîti, zvôzîti, pômislîti* (Bo), *starëti, vlovîti, delâti* (Got).

s) rijetki govori imaju duljenje u imperativu, npr. Gotalovo (*melîte, zoblîte, ščiplîte*).

U podravskom kajkavskom dijalektu kao i općenito u kajkavskom narječju nema zanaglasnih duljina. One su ili pokraćene ili je došlo do pomicanja naglasaka na njih. Ivšić je na odgovarajućim primjerima (npr. *mûž, zâmuž* i dr.) pokazao da su zanaglasne duljine pokraćene već u Pergošićevo vrijeme (Ivšić 1937: 183–195). Fancev je ustvrdio da se pokraćivanje zanaglasnih duljina u podravskim kajkavskim govorima dogodilo prije pojave ograničenja akcenata na posljednja dva sloga:

Die Verkürzung der Längen nach dem Hochtone scheint älter zu sein als das Zweisilbengesetz, was wir aus den Fällen wie *pod glâvo, na glâvo, za rôko, pod brâdo, od glâdi (glâ°d)* usw. (von *pod glâvo, za rôko, pod brâdo* dann zu *pod glâvo, za rôko, pod brâdo, od glâdi*, dann nach der Entwicklung des Zweisilbengesetzes, *pod glâvo, za rôko, pod brâdo, od glâdi* usw.) erschießen (Fancev 1907: 346).

Možemo se složiti s Lončarićevom klasifikacijom po kojoj su govori Virja, Đurđevca, Jagnjedovca i dr. svrstani u posebnu skupinu (Lončarić 1996: 57):

Ivšićev tip IV₈ (ovdje D, v. 2. 4.), tj. sustav s ograničenim mjestom naglasaka na zadnja dva sloga (akcentatske) riječi (Zweisilbengesetz) i ukinutom oprekom po tonu izdvaja se iz IV. Ivšićeve skupine i po svojoj specifičnoj crti ravnopravan je ostalim njegovim osnovnim skupinama. Ta je akcentuacija, kao i tip IV₇ – s ograničenim mjestom ali s fonološkom modulacijom, unikum ne samo u kajkavštini i srednjojužnoslavenskom dijasistemu već i u slavenskom svijetu i općejezičnim okvirima. (Akcentuaciju IV₇ ne nalazimo, barem ne više danas, u Jagnjedovcu, kamo ju je locirao Ivšić, jer jagnjedovački govor ima isti prozodijski sustav kao što je u Virju i Đurđevcu, v. 1.10.). Akcentuaciju IV₇ treba pretpostaviti za Miklinovec u Koprivnici, gdje su danas $\hat{\ } \sim$ u jednosmjernoj opoziciji, tj. svaki $\hat{\ }$ se može realizirati i kao $\tilde{\ }$, ali $\tilde{\ }$ u primjerima kao *glâ.va* ne može.

Zaključno se o prozodiji kajkavskoga podravskoga dijalekta može reći da je naglasak uvijek na pretposljednem slogu riječi, ako je posljednji kratak (*prîmâti, vdâvâti*). Ako je posljednji slog dug, naglasak je obvezno na njemu (G *ženê / ženê*, I *ženôm*). Osnova za određivanje mjesta naglasaka u većini je govora fonetska riječ, tako da se naglasak pomiče prema kraju naglasne cjeline ako slijedi enklitika (*dôšlâ je, onda sê je košîlo* Vir). Ako se naglasak pomiče na kraj cje-

line s dugoga naglašenoga sloga, na njemu ostaje nenaglašena dužina (*kāpki sò mi žmĕki, spī mī sę* Đur; *smrāči mī se dōk te vidīm, sōncĕ ti žārko* Vir). U A jd. u konstrukciji s prijedlogom naglasak može prijeći na proklitiku što je ograničeno na manji broj jednosložnih imenica s kratkim naglaskom (*nà plac, nà stol, zà stol, nà kraj*). Sve su se zanaglasne dužine pokratile. Iako intonacija naglasna nije fonološki relevantna jer ne utječe na promjenu značenja riječi, dugi se slog može ostvariti uzlazno, i to, uglavnom, samo na pretposljednem slogu riječi ili naglasne cjeline [*nažgāti, dĕte, bāka, i jā sem bīl*].⁶ Realizacija je dugoga naglasna najčešće povezana s rečeničnom intonacijom. Budući da je intonacijska opreka ukinuta, opreka dugo / kratko vrlo je izraženo razlikovno obilježje, što se primjerice, vrlo lako može uočiti kod vidskih parova glagola (svr. *nadosipāti* : nesvr. *nadosipāti*; svr. *nadomĕtāti* : nesvr. *nadomĕtāti* Đur).

2.1. Vokalizam

Vokalizam podravskih govora ima šest fonema:

kratki naglašeni		kratki nenaglašeni	
<i>i</i>	<i>u</i>	<i>i</i>	<i>u</i>
<i>ĕ</i>	<i>o</i>	<i>ĕ</i>	<i>o</i>
<i>ę</i>	<i>a</i>	<i>ę</i>	<i>a</i>
dugi			
		<i>i</i>	<i>u</i>
		<i>ĕ</i>	<i>o</i>
		<i>ę</i>	<i>a</i>

Taj se osnovni vokalni sustav različito realizira u pojedinim govorima.

U istočnoj grupi (Đurđevac, Kalinovec, Ferdinandovec, Podravske Sesvete) samoglasnici /*ĕ*/ i /*ę*/ u naglašenim i nenaglašenim, dugim i kratkim slogovima imaju približno jednaku fonetsku vrijednost [*ĕ*] i [*ę*]. Neznatna je razlika u izgovoru /*ĕ*/ u kratkom nenaglašenom slogu gdje nije ‘otvoreno’ kao pod naglaskom, međutim i u tom je položaju potpuno sačuvana njegova fonemska vrijednost.

U virovskom te u susjednim govorima Hampovice, Rakitnice, Miholjanca i Molvi u dugom se slogu /*ĕ*/ obično realizira ‘zatvoreno’ [*žĕn, pĕt, šĕst*]. Međutim, postoje male izgovorne razlike. Nešto je zatvorenija realizacija /*ĕ*/ u dugom slogu, ako je podrijetlom od jata [*dĕte*]. Otvorenije se realizira, približno kao ‘srednje’ [*e*] (G jd. [*glāvĕ*]) ako je na mjestu etimološkoga **e* i prednjega naza-

⁶ U ovomu se radu kajkavski akut posebno ne bilježi. Usp. npr. fonetsku transkripciju spontanoga govora Molvi u *Ozvučenoj čitanci iz hrvatske dijalektologije* (Menac-Mihalić i Celinić 2012: 128–130).

la **e*. Fonetske su varijante [e] i [e] moguće i u kratkom slogu (npr. [d^hela / d^hela], [pov^hedla], [s^hedla], [m^hesec], G jd. [mes^heca] Vir). U tim se govorima u kratkom naglašenom slogu /e/ < **e*, **e* realizira vrlo otvoreno [ž^hena, s^hebe, t^hebe], a takva je realizacija moguća i u sekundarno produženom slogu [r^hēči, pam^hēti].

Izgovor fonema /u/ smanjenoga je intenziteta, bemoiziran, u većini govora blago labijaliziran, pomaknut prema fonemu /i/. Takav je izgovor zabilježen i u nekim drugim kajkavskim i štokavskim govorima.

U zapadnim se govorima (Botovo, Drnje, Sigetec, Gola, Virje, Molve, Miholjanec, Rakitnica, Hampovica, Šemovci) /o/ u dugim naglašenim i nenaglašenim te u kratkim nenaglašenim slogovima redovito realizira kao [o] ([zad^hov^hst^hvo], [ond^hā sm^ho d^hošli], [slag^hati ^hč^hob^hico], [ni kr^hif ni d^hožen] Vir). U kratkom naglašenom slogu takva je realizacija moguća, ali nešto rjeđe ([k^hokoš], [j^hosa], [d^honda] Vir) te je u takvu položaju /o/ obično ‘srednje’ realizacije [o] ([d^hošla, p^hosel]). U istočnim govorima (Đurđevac, Kalinovac, Ferdinandovac, Podravske Sesvete) ta je izvornost razlika neznatna.

U većini se govora podravskoga dijalekta /a/ realizira kao ‘srednje’ [a] i u dugim i u kratkim slogovima. U virovskom govoru, u kojem kvantiteta sloga utječe na realizaciju u kratkim se slogovima realizira kao [a], a u primarno dugim slogovima obično kao [a] ([m^hali], [pl^hāč^hala]). Samo se ponekad [a] može realizirati i u sekundarno produženim slogovima ([na p^hāšo], [p^hāk]).

Refleks jata i poluglasa izjednačen je u svim govorima (**a* = **ǣ*).

Fonem /e/ koji je na mjestu **ě* (m^hesto, s^hēči, t^hesto), u Virju se i nekim okolnim govorima u kratkom slogu ponekad može realizirati kao ‘srednje’ [e] [del^hati] dok je u dugom slogu izrazito zatvorene realizacije.

Poluglas je u svim govorima dao glas e-tipa. Govori Đurđevca, Brega, Šemovca i Svete Ane uvijek imaju refleks /e/, bez obzira na naglasak i kvantitetu sloga (m^hegla, st^heklo, d^hen, d^ho^hber, p^hes^hek, p^hetek, j^hed^hen). Govori Kalinovca, Ferdinandovca i Podravske Sesvete u naglašenim slogovima (dugim i kratkim) te u prednaglasnim (dugim i kratkim) obično imaju /e/, a u zanaglasnim slogovima nepromjenjivih riječi te u sufixima u kojima je ‘nepostojan’ glas, refleks je /e/ (vn^huter, mr^have^hec, kr^hate^hek, zd^hen^hec). U navedenim govorima u kategorijama u kojima nije ‘nepostojan’ glas, poluglas je dao /e/ (cr^hv^hek, cr^hv^heka, mr^ht^hve^hec, mrt^hve^hca).

Refleks je primarnoga **e* i prednjega nazala **e* izjednačen (**e* = **e*). Na zapadu područja, govori Botova, Drnja, Brega, Sigetca, Gole te govori Đurđevca, Kalinovca, Ferdinandovca, Podravske Sesvete, Vizvara i dr. i u dugim i u kratkim slogovima imaju /e/ (ž^hena, ž^henski, j^hezik, m^heso). Govori Virja, Molve, Miholjanca, Rakitnice na mjestu **e* i **e* imaju fonem /e/ otvorene realizacije samo u kratkim naglašenim slogovima (ž^hena, j^hezik), dok se u kratkim nenaglašenim slogovima realizira kao ‘srednje’ [e]. U tim su govorima u dugim slogovima **e* i **e* dali

‘zatvoreno’ /e/ (*pěč*, G mn. *žēn, šēst, pēt, mēsō*).

Refleks je stražnjega nazala **q* i slogotvornoga **ʃ* izjednačen (**q* = **ʃ*). Na zapadu područja većinom je na mjestu tih starih glasova /o/ (*vòglen* Vir, *žòt* Mol, *tòči* Mih, *bòxa* Br, *jabòka* Šem, *vròč* Ham, *čòn* Sig), a tako je i u Đurđevcu, uz neke izuzetke (*sùsēđ, vùna*). Golski govor ima dvojak refleks: /o/ i /u/ (*gòlòp, gòlòbica, jabùka* Go). U novigradskom je govoru pretežito /u/, ali se u mnogim leksemima i nekim morfološkim kategorijama čuva starije /o/ ili se pojavljuju dublete (*tòča, pòtēknòti, oštājò, zīžò*, A jd. *sòbòto / sòbòtu* Nov). Na istoku je područja u pravilu /u/ (*vùk* Kal, Fer, *pùž* Ses, *pùt, jabùka* SvA, *sùsēđ* Mič, *čùn* Viz). Svi govori na istoku područja (Kalinovec, Ferdinandovec, Podravske Sesvete) imaju /o/ < **q* u glagola II. vrste na *-noti* (*mēknòti, potēknòti*), a većina i u 3. 1. mn. prez. (*idò, kupujò, otijò*).

Govori podravskoga dijalekta kao i većina govora kajkavskoga narječja imaju ograničenje u distribuciji samoglasnika na početku riječi, ali se ono ne provodi dosljedno i podjednako u svim govorima. U tom je položaju ispred /u/ i /o/ (< **q*) protetsko *v* gotovo redovito na cijelom području (*vulica, vudrìti, vùjec, vòžâr, vòglen*). Protetsko *j* pojavljuje se samo u nekim leksemima ispred samoglasnika /o/, /a/, /e/ i /j/ (*jòko, jòtec, japatēka, japatica, Jēva, ježeràča*), a u nekim je govorima (npr. u Virju i Molvama) nešto više primjera (osim navedenih i *jòsa, jòct, jòje*). Protetsko *x* također se pojavljuje u ograničenom broju leksema s malim razlikama u broju potvrđenih primjera u pojedinim govorima, a može se pojaviti ispred samoglasnika /a/, /o/, /i/ te slogotvornoga /r/ (*xambrēla, xotàva, xòje* ‘ulje’, *xīga* ‘rudo’, *xrzàti, xìžà*). U govorima u kojima se /x/ zamjenjuje glasovima /v/ i /j/ (Đurđevac, Novigrad, Kalinovec, Podravske Sesvete) pojavljuje se uglavnom samo ispred slogotvornoga /r/, a rijetko ispred kojega drugoga samoglasnika, i to većinom u najstarijoj generaciji govornika.

2.2. Konsonantizam

Većina govora podravskoga dijalekta ima konsonantizam koji obuhvaća 23 jedinice: /p, t, k, b, d, g, c, č, ž, f, s, š, x, z, ž, v, m, n, ñ, l, ʎ, r, j/.

Neki sustavi imaju zvučnu afrikatu /zʎ/, koja se obično pojavljuje na mjestu fonema /z/ u konsonantskom skupu /zɡ/ (*drēzga, drūzgàti*), na mjestu konsonantskoga skupa /dz/ (*ozvonēti, ožàž*) te u pojedinim leksemima *mòžeg*. Taj fonem ima periferan položaj.

Većina govora na zapadu dijalekatnoga područja ima spirant /x/, ali u svima ima nestabilan položaj. U tim govorima može doći u svim položajima u riječi (*xajkàti, xīga, jàxa, sùxi, snēxa, krùx* Vir, Mol, Br), ali u nekim kategorijama i leksemima izostaje ili je zamijenjen fonemima /v/ ili /j/ (*rānim, rastik, vřpa, ðrej*, L mn. im. ž. r. *f sačqj, pò xižqj* Vir). Pojavljuje se u nekim leksemima gdje mu po

etimologiji nije mjesto (*sòxa* ‘sova’, *kròx* ‘krov’ Vir, Mol, *smèxàli* ‘smijali’ Got). Na istoku (Đurđevac, Kalinovec, Podravske Sesvete), pa i u nekim zapadnijim govorima (Novigrad), /x/ se je obično izgubio ili je zamijenjen fonemima /v/ ili /j/ (*bùva* ‘buha’ Ses, *bùja*, *pròpuj* Đur, *râna*, *òdàti*, *jâva*, *snèja*, *òrèj* Đur, Kal, Ses). Međutim, i u tim se govorima pojavljuje kao proteza (*xřžav*).

Govori smješteni na sjevernim padinama Bilogore (Hampovica, Rakitnica i Šemovci) nalaze se između te dvije grupe te se u njima spirant /x/ može pojaviti u većini položaja u riječi, ali može biti zamijenjen ili izostati. Stoga su česte dublete (*krùx* / *krùy*, *orèxi* / *orèji*, *xřža* / *řža*).

Gubitak i zamjena glasa /x/ nije samo obilježje navedenih podravskih kajkavskih govora, već i govora štokavskoga narječja s kojima graniče, kao i nekih drugih hrvatskih dijalekata. Pojava se je na područje podravskoga kajkavskoga dijalekta najvjerojatnije proširila pod utjecajem susjednih štokavskih govora.

Fonem //l// postoji u jednom dijelu mjesnih sustava (*vòla*, *nedèla*, *lûdi*, *krâl*, *zèmla* Vir, Mol, Kal, Ses). U đurđevečkom je govoru došlo do depalatalizacije te na njegovu mjestu imamo slijed /jl/ (*kòkojl* ‘kukolj’, *pòjle*) ili //l/ (*košùla*, *neđèla*, *zèmla*, *lûdi*). Na krajnjem zapadu podravskokajkavskoga područja, u govorima Drnja, Botova, Sigetca, Gotalova i Gole //l// je također depalatalizirano, a nepromijenjeni ostaju sekundarni skupovi /pj/, /bj/, /vj/, /mj/ (*Vřbje*, *Bezgòvje* Dr). Međutim, u tim govorima može sporadično doći i //l/ (*òrgulâš* Dr, *zèle* Got). U Drnju i Botovu zabilježen je i nesliveni izgovor *l + j* (*vešèlje*). Različit je razvoj //l// i u govorima Kalinovca (*zdrâvle*, *bòle*, *stèplem*, *kudèla*, *zèmla*, *mèjla*, *Trî krâjla*) i Mičetinca (*zèmla*, *neđèla*, *vešèlje*, *vâjla*, *krâjl*, *ozdravlène*, *Šiřevèc mâli*).

U većem je broju govora koji imaju //l// došlo do palatalizacije //l// u glagola s dočetakom *-iti* (*mořiti*, *spîřiti* Vir, Mol, Ses, Fer, Šem, Rak, Ham i dr.). Ta je pojava u Molvama, Virju, Podravskim Sesvetama dosljedna, a u drugim govorima fakultativna.

Većina podravskih kajkavskih govora ima fonem /n/ (*sùkna*, *kòni*), dok su govori u kojima dolazi do premetanja palatalnoga elementa ili do potpune depalatalizacije u manjini (*pâjn*, *kòstajn*, *čèšnek* Đur).

Kod starijih je govornika razvoj palatalnoga /r'/ > /rj/ u intervokalnoj poziciji djelomično još uvijek očuvan u većini govora (*škârje*, *òrjem*, *mòrje*). Mlađi ga govornici sve više izbjegavaju, osobito u frekventnijim leksemima kao što su *more* i *večera*.

Sekundarni su skupovi **taj*, **daj* nakon gubitka poluglasa ostali nepromijenjeni (*lîstje*, *cvètje*, *sadjè* / *sadjè*).

Na mjestu skupa *čar- dolazi /cr/ (*cŕn, cŕlĕn / cŕlĕn, cŕv*). Na mjestu početnoga starohrvatskog (dalje u tekstu strh.) *črĕ- nastaloga prema praslavenskome (dalje u tekstu prasl.) *čer- dolazi „punoglasje“ (*čerĕp, čerĕvo, čerĕšna*).⁷

U zapadnoj grupi govora podravskoga kajk. dijalekta nema zvučnih šumnika na kraju izgovorne cjeline (*sàt* ‘sada’, *rĕt* ‘red’, *krĭf* ‘kriv’, *kŕf* ‘krv’ Vir). Do neutralizacije opreke po zvučnosti dolazi i u govornom lancu ispred vokala i sonatata sljedeće riječi (*kàt vòdi, za sàt nĭšĉe, ôf je, žĭf je* Vir). U jednosložnim prijedlozima u takvu položaju nije došlo do neutralizacije po zvučnosti jer zvučni šumnici ne stoje na apsolutnom kraju (*od malòci* Vir). Obezvučenje se ne mora svaki put u potpunosti provesti, već je u većini govora navedene grupe moguća i poluzvučna realizacija (G mn. *krĕv* Vir). Govor Đurđevca i svi govori istočnije od njega ne provode obezvučenje u potpunosti, već se zvučni šumnici najčešće realiziraju poluzvučno (*sùsĕđ, grâđ, bàlav, plâv*). Do fonetske neutralizacije dolazi kada u izgovornoj cjelini slijedi bezvučni konsonant (*pot plòtom, snĕk sevĕrom* Ses).

3. Morfologija

3.1. Imenice

Nositelj je leksičkoga sadržaja osnova riječi, a nositelji su gramatičkih značenja u promjenjivih vrsta riječi nastavci. Najpouzdaniji kriterij podjele i kategorizacije imenica je nastavak genitiva jednine. Prema tom kriteriju imenice se mogu podijeliti na tri vrste. Takvu je podjelu uveo već prvi hrvatski gramatičar Bartol Kašić ([1604]2002: 47–83), nasljedovali su ju gramatičari kasnijih razdoblja, a skloni su joj i suvremeni autori. Slijedeći tu tradiciju današnji se imenički sustav govora podravskoga kajkavskog dijalekta također može podijeliti na tri vrste: *a*, *e* i *i* vrstu. Prema kategoriji roda imenice možemo odrediti podtipove pojedinih vrsta. Vrsta *a* ima dvije podvrste: a) imenice muškoga roda koje u N jd. imaju nastavak -ø (npr. *čòvek, mĕdveđ*) i b) imenice srednjega roda koje u N jd. imaju nastavke -o, -e, (-ō, -ĕ, -ĕ) (npr. *sĕlo, pòle, godovnò* ‘imendan’, *drevlĕ / drevlĕ*). Osim po rodu i nominativnom nastavku im. m. i s. r. djelomično se razlikuju i po nekim drugim značajkama (s. r. ima izjednačen NVA jd. i mn.). Obje podvrste u G jd. imaju nastavak -a (-ā), npr. *čovĕka, medvĕda; sĕla, pòla, drevlâ, godovnâ*. Vrsta *e* obuhvaća imenice ženskoga i muškoga roda koje u N jd. imaju nastavak -a, a u G jd. -ĕ, npr. *žĕna* (Mol, Đur i dr.), *ženĕ* (Đur, Ses i dr.), *ženĕ* (Vir, Mol i dr.), *jàpa* (Mol, Đur i dr.), *japĕ* (Đur, Ses i dr.), *japĕ* (Mol). Toj sklonidbi pripadaju i imenice m. r. na -o koje u G imaju -ĕ, npr. *Frâno* (Mol), *Frâjno* (Đur), *Frânhĕ* (Mol), *Frâjnĕ* (Đur). Vr-

⁷ Prasl. su likovi *čerpъ, *červo, *čeršnja. Prasl. je skup *čer- u sthr. dao *črĕ- po zakonu likvidne metateze. Jedna je od mogućih interpretacija da je glas *e* u narječjima umetnut zbog izbjegavanja suglasničke skupine (npr. dolazi i u čak. *čerip, čerivo*, uz druge potvrđene likove).

stu *i* čine imenice ženskoga roda koje u N jd. imaju nastavak *-ø*, a u G jd. *-i*, npr. N *køst*, G *køsti* (Mol, Vir i dr.), N *pěč* (Đur, Ses i dr.), *pěč* (Mol, Vir i dr.), G *pěči* (Mol, Vir, Đur i dr.).

Rod je gramatička kategorija svojstvena svakoj imenici, a s najmanje se dvojbi može odrediti dodavanjem atributnih riječi s kojima se na sintagmatskoj razini imenica slaže u rodu, broju i padežu (npr. *ovâj čövek*, *ovâj jâpa*, *ovô sęlo*, *ovô drevļę* / *drevļę*, *ovâ žęna*, *ovâ køst*, *ovâ pěč* / *pěč*). S obzirom da pripadaju istome jeziku većina se imenica podravskoga kajkavskoga dijalekta u rodu podudara s drugim sustavima hrvatskoga jezika, tek ih se manji broj razlikuje (npr. s. r. *ovô bākro* ‘bakar’ Vir, Ses). Manji broj imenica može i u različitim podravskim kajkavskim govorima biti različita roda, npr. m. *ovâj lâs*, G *ovôga lâsa* (Đur), ž. *ovâ lâs*, G *ovę lâsi* (Ses). Imenica *bol* potvrđena je samo u ž. r., npr. *bøl*, *-i* (Mol, Đur, Ses), dok se u značenju ‘cipela’ javljaju dva leksema: im. *cìpel* u m. r. *ovâj cìpel* (Mol, Đur, Ses) i *ovâ cipęla* (Mol) u ž. r.

Za neke je imenice teže utvrditi kojem rodu pripadaju, pa u suodnos valja staviti i druge padeže promjenjivih riječi s kojima se slažu. Imenice tipa *tata* pripadaju m. r., a sklanjaju se po *e* vrsti, npr. *ovâj papìca*, G *ovôga papicę*, I z *ovęm papicôm*, *tàta je bìl papìca* (Mol), z *ovęm tatôm* (Ses).

Imenice tipa N jd. *glåd*, G *-i*, N jd. *strân*, G *-i*, N jd. *klôp*, G *-i* (Vir) žensko-ga su roda i sklanjaju se po *i* vrsti. Međutim, u pojedinim govorima se pojavljuju inovacije pa mogu prelaziti u *e* vrstu (ž. r. N jd. *klûp*, G *-i*, N jd. *klûpa*, G *klûpę*, N jd. *grân*, G *grâni*, N jd. *grâna*, G *grânę* (Ses)).

Većina imenica svih triju rodova ima i jedninu i množinu, ali značenje imenice može uvjetovati asimetrične odnose u broju.

Zbirne imenice u gramatičkome značenju skup jedinki koje čine cjelinu, u kojem se ne izdvaja pojedini član obično nemaju množinske oblike, npr. s. r. zb. N *cvętję*, G *-a* ‘cvijeće’ (Đur, Ses), N *cvrtję* (Vir), N *drevļę*, G *drevļâ*, N *droptîņę*, G *-a*, N *sadję*, G *sadjâ* ‘voće’ (Mol), N *zřjnę*, G *-a* ‘zrnje’, N *čęrpîņę* / *čęrepôvje*, G *-a* (Đur), N *čęrepôvļę*, G *-a* (Ses) ‘crijeplje’; ž. r. zb. N *mârva*, G *mârvę*, N *mladîna*, G *mladîņę* ‘perad’ (Đur, Ses). Sročne su s glagolima u jednini, npr. *cvętję ję lępo*, *cvętję diši*; *mârva ję glâdna*, *mârva ruči* (Đur, Ses). Gramatičku kategoriju množine nemaju ni imenice tipa *dęca*, *brâča*, iako se slažu s glagolom u množini, npr. *dęca so dôbra*, *dęca z dęcôm idô* (Mol); *brâča so slôžna*, *brâča dęlâjo* (Ses), ali se sklanjaju po sklonidbi *e* vrste u jednini.

Nasuprot tome, neke imenice koje označavaju da je što sastavljeno od dvaju ili više dijelova, obično imaju samo gramatičku množinu: m. r. mn. N *jočâļę* (Vir), N *cvikęri*, G *cvikęrôvy* pogr. ‘naočale’ (Đur), ž. r. mn. N *škârje*, G *škârję* (Mol), N *čęręņę*, G *čęręni* ‘korice noža’ (Đur), N *râsøxę*, G *râsøx* (Mol), N *râsøję*, G *râsôj* ‘vrsta oruđa, vile’, N *zobâčę*, G *zobâč* ‘grablje’ (Đur); N *râsðvę*, G *râsøy* ‘vile’; N *grâblę*, G *grablî* (Ses), N *gorïce*, G *gorïc* (Vir, Mol).

U kategoriji imenica koje imaju samo množinu su i npr. im. m. r. *oblizêki* ‘slastice’, *stêpki* ‘mlačenica’ (Vir), *krîžîci*, G *krîžic* ‘križa, donji dio kralježnice’, im. s. r. *vrâta*, G *vrât*, *sâna*, G *sân*, *kôla*, G *kôl*, *přsa*, G *přs*, im. ž. r. *tešćine* ‘slabine, dio tijela između rebara i boka’, G *tešćinî*,⁸ *žvâje*, G *žvâl* / *žvâlî* (Mol), *skomîne* ‘zazubice’, *skomîn* (Vir).

Neke imenice mogu imati jedninu i množinu, s razlikom u značenju: m. r. N jd. *lâs*, G *lâsa*, ‘vlas’; N mn. *lâsi*, G *lasêy* ‘kosa (na glavi)’ (Đur), s. r. N jd. *plêće*, G -a ‘rame’, s. N mn. *plêća*, G *plêć* ‘leđa’ (Mol).

Određeni broj imenica pripada istome tvorbenom gnijezdu, tvori oblike od istoga korijena, ali ih ne možemo svrstati u istu sklonidbu. To su im. tipa s. r. N jd. *prâse*, G *prasêta* (Mol, Ses), N jd. *râce*, G *râcêta*, N jd. *bôkce*, G *bôkcêta* (Ses), naspram m. r. mn. N *prâščîci*, G *prâščîc* (Mol), N *prâščôki*, G *prâščokôy*, N *râčôki*, G *râčokôy*, N *bôkčîci*, G *bôkčîcêy* (Ses).

Dvojinjski su se oblici kao gramatička kategorija kao i u većini govora kajkavskoga narječja izgubili. Uz brojeve 2, 3, 4 na cijelome se području podravskoga kajkavskoga dijalekta u im. s. r. pojavljuju posebne konstrukcije koje nisu podudarne ni s jednim oblikom ni u jednini ni u množini, npr. *dvê lête* (Br, Rak, Ham, Mol, Mič i dr.), *dvê mêstê* (Kal, Fred, Ses), *dvê jòke* (Got), *trî jâjce* (Mol, Vir, Nov), *dvê pàsme* (Nov). U konstrukcijama 2, 3, 4 + imenica ž. r. dolazi oblik izjednačen s N mn., npr. *trî žêne* (Mol, Đur, Ses i dr.), a u konstrukciji 2, 3, 4 + imenica m. r. dolazi oblik izjednačen s G jd. m. r., npr. *dvâ čovêka* (Mol, Đur, Ses i dr.).

Sklonidbeni sustav imenica u podravskim kajkavskim govorima obuhvaća 7 padeža u jednini i 7 padeža u množini. Vokativ se velikim dijelom morfološki izjednačio s nominativom, međutim neke kategorije imenica ipak imaju poseban oblik za taj padež. Bez obzira što je većim dijelom došlo do sinkretizma s nominativom (*Ivîna, kaj to dêlaš?*) uvršten je u sklonidbeni sustav kao morfološka kategorija.

Pri kategoriziranju nastavaka pojedinih padeža nedoumicu izazivaju dužine, koje su prema općem pravilu u podravskim kajkavskim govorima uvijek naglašene. U nekim se kategorijama imenica pojavljuju dugi i kratki nastavci. Obično su vezani uz određene osnove, npr. u *a* vrsti s. r. jd. N *sêlo*, G -a, N *snôpje*, G -a (Mol), N *gospôctvô*, G *gospôctvâ*, N *luctvô*, G *luctvâ*, N *kumstvô*, G *kumstvâ* (Vir), N *godovnô*, G *godovnâ* (Ses), N *smetjê*, G *smetjâ* (Mol), u *i* vrsti jd. N *pêć*, L *peći*, N *nôć*, L *nôći* (Vir), pa se mogu interpretirati kao položajno uvjetovane inačice. Međutim, u nizu slučajeva na istu osnovu mogu doći oba nastavka, stoga se radi o slobodnim, neuvjetovanim inačicama (s. N mn. *vrâta*, I mn. *z vrâti* / *z vrâtî*, m. N jd. *kurjâk*, D mn. *kurjâkôm* / *kurjâkôm*, m. N jd. *klâfter* ‘stara mjera za duljinu’, I mn. *klâftri* / *klafrî* Vir).

⁸ Dugo naglašeno zatvoreno *î* može se u molvarskom govoru diftongirati u *ê*.

Pretpostavljeni je ishodišni sustav imeničke sklonidbe, koji je u osnovi svih slavenskih jezika te svim trima hrvatskim narječjima, reducirao kategoriju dvojine, zadržao kategoriju roda (m. ž. i s.), broja (jedinina i množina) i padeža (7 u jd. i 7 u mn.). Polazni je sustav imeničke sklonidbe iz općeslavenskoga razdoblja praslavenskoga jezika najviše promjena i inovacija pretrpio u funkcionalnom smanjenju sklonidbenih vrsta, tipova i obrazaca. Cijeli je polazni morfološki sustav rasterećan i presložen, nestale su sporedne sklonidbe, ukinuta je opreka palatalnih i nepalatalnih osnova (usp. Matasović 2008: 302–305; Lukežić 2015: 20). Većina je tih promjena zahvatila i hrvatska narječja, uključujući i kajkavsko, a unutar njega i podravski kajkavski dijalekt. Međutim, mnoge su arhaične morfološke kategorije ostavile traga u današnjim sklonidbenim obrascima.

3.1.1. Vrsta *a*

3.1.1.1. Imenice muškoga roda *a* vrste

Pregled nastavaka

	Jedinina	Množina
N	-ø, -o	-i
G	-a	-ōv / -ov, -ēv / -ev, -ēv / -ev, -ø, -i
D	-u	-ōm / -om, -ēm / -em, -ēm / -em, -ē, -ema, -ima
A	-ø, -a	-e
V	= N, -e, -o	= N
L	-u	-ē, -e, -i
I	-om, -em	-ī / -i, -ē, -mī, -ema, -ima, -imami

JEDNINA

Po *a* vrsti sklanjaju se imenice m. r. koje u N jd. imaju nastavak -ø (npr. *čōvĕk*, *vōk*, *krōp*, *čōn*) te imenice m. r. na -o, npr. *děčko*, *Mārko* i sl. Velikim su dijelom u cijeloj sklonidbi prevladali nastavci bivše nepalatalne sklonidbe.

GENITIV

U G jd. imenice m. r. imaju nastavak -a, npr. *brĕga*, *kōlāča* (Mih), *snōpĕka*, *čōvĕka* (Br), *debelāša* ‘grubo domaće platno’, *kōstāna* (Šem), *dučāna* (Rak), *māka*, *pekmĕza* (Dr), *čōna* ‘čuna’ (Sig), *sīra* (Got), *roĕkava*, *likĕra* (Ham), *krōpa*, *kōka* ‘kuka’ (Mol), *kvāsa* (Kal), *mōzga*, *mrtvika* (Fer), *pūta* (SvA), *lončōka* umanj. ‘lončića’ (Mič), *brĕga* (Viz).

Imenice koje u N jd. imaju nepostojano *-e-*, odbacuju ga u G i ostalim padežima, npr. *cûcka, mâčka* (Rak, Ses, Kal), *zděncă* (Mih), *lõncă* (Br), *jârka* (SvA), *kõlca, vrâpca* (Đur), *jârma* (Go, 116). Ono je u nekim govorima ‘zatvoreno’ *ę*, npr. N jd. *lõnęc*, G *lõncă* (Đur, SvA), a u nekim govorima ‘otvorene’ ili ‘srednje’ realizacije, npr. N jd. *zděņęc*, G *zděncă*, N jd. *pěvēęc*, G *pěfca* (Ses), N jd. *grâșęk*, G *grâška* (Kal). Tako je i u govorima Drnja, Botova i dr.

DATIV I LOKATIV

Dativ i lokativ jd. u svim podravskim kajk. govorima imaju nastavak *-u* iz u-osnova, kao i većina hrvatskih govora:

- dativ: *tātu* (: *tât* ‘lopov’), *vôku, stõlu* (Br), *klîpu, kõlcu* (Nov), *čovęku* (Got, Ham i dr.), *k susędu* (Mič), *Antõnu, orguľâșu* (Dr), *k õblõku, sirõmâku* (Bo), *bręgu, voku* (Mol), *vûku* (Kal, Fer, Ses).
- lokativ: *põ teręnu, na pôtu* (Mih), *v dučânu* (Br), *na mîru* (Šem), *na õbędu, na pôtu* (Rak), *pri sõsędu, f kõtlu* (Ham), *pri doktõru, v bręgu, v Bęlovâru* (Mič), *v dîmu, pri õltâru, põ lędu* (Dr), *f štâglu, na tavânu* (Bo), *přstu, ftiču* (Nov), *f kanâlu, na kõļõvrâtu* (Mol), *põ kõlendâru, v râșõļu* (Vir), *na kõõnu, na nõktu* (Kal), *na tavânu, põ strîâku* (Fer), *f podrûmu* (Viz).

Ponekad se lokativ može razlikovati naglaskom od dativa, npr. L *f põtõku* (Ham), *põ stõlu* (Mol), *v dîmu* (Dr), *na pôdu* (Ses) i sl., no lokativno duljenje samoglasnika u osnovi rjeđa je pojava i obuhvaća samo određeni broj imenica. Duljenje osnovnoga samoglasnika u L jd. pojavljuje se i u nekim drugim kajkavskim govorima.

AKUZATIV

Za akuzativ jednine tipično je, kao i za mnoge druge govore kajkavskoga narječja, morfološko izjednačivanje s genitivom i u imenica koje imaju gramatičko značenje ‘neživo’. Dok je u književnom hrvatskom jeziku A jd. imenica koje pripadaju gramatičkoj kategoriji neživo jednak nominativu, a onih koje imaju gramatičko značenje ‘živo’ akuzativni je oblik izjednačen s genitivnim, u podravskom je kajkavskom dijalektu došlo do izjednačivanja s genitivom u svih imenica muškoga roda, bez obzira na gramatičku kategoriju živo / neživo, npr. *složilî sõ ringišpîļa* (Mih), *îma jęzîka, sõ imęli lãnca* (Br), *sadîmo čęšnęka, krõmpęra...* (Dr), *vnûter smõ męda dęli* (Sig), *võzilî sõ gnõja, imãmo tratęra* (Rak), *dęli sõ rîtkă* (Kal), *otișęl je tlâka męrit, rãsta nęso dâli zrușîti* (SvA), *męni bõ kamãta dâval* (Mič), *tulikõgã sem tęrxă nõșîla, õndã sem tõga kaũča mãļõ prislõžîla, na jũxî sõ jęli krõmpęra* (Vir), *õblęznõl je kõlãča* (Go, 226), *sklõpļõ čępa, îma vrčãka* (Viz).

U nekim se konstrukcijama u imenica koje znače neživo, ipak sačuvao akuzativ oblikom jednak nominativu. Tako je u konstrukciji s prijedlogom, npr. *dõk sõ išli v nedęļõ na õbęd, išli smõ na põtõk prât* (Vir), *õvî sõ v žęp namętîli* (Mih),

tàk sò znàli pòt stol doněsti (Br), *tò je f stòlnak zamotàla* (Dr), *ìde na òbłok, glědi čęz òbłok!* (Bo), *za fašęnek idò sàmò dęca* (Sig), *dęla sęm jò na tàvan, idęmò na pùt, nasęci f snòp* (Nov), *tò sò dęli f pàc, tò smò na nàređ navjãle, xitilà sem na vòz* (Rak), *dęne nà stol* (Mol), *tù je bìlo f tòrk* (Kal), *otijęte nà plac, tò se vu vòjsk mākàlo* (SvA), *tò si dęni za škriłak, košàra za kokrùz, męła za kolàc, nòfci za krùv, idęmo zà stol* (Ses).

U prasl. jeziku nije bilo razlike između imenica koje znače što živo i onih koje znače neživo. Prema Ivšiću morfološko je izjednačivanje akuzativa koji znači što živo s genitivom teklo postupno (Ivšić 1970: 186).

Jedan od mogućih razloga koji su utjecali na to da se akuzativ oblikom izjednačio s genitivom mogla je biti valentnost glagola jer se mnogi glagoli slažu i s akuzativom i s genitivom.

Uporabu akuzativa izjednačenog s genitivom nalazimo i izvan kajkavskoga područja, npr. u štokavskim posavskim govorima (Ivšić 1913[196]: 138). Ivšić drži da ta zajednička osobina nije morala nastati izravnim utjecajem kajkavskoga narječja kako bi se na prvi pogled moglo učiniti, već se mogla razviti samostalno: »Mislim, da se ovakva služba genitiva mogla u posavskom govoru samostalno razviti na isti način na koji se razvila u kajkavskom narječju, t. j. iz težnje, da bi se akuzativ razlikovao od nominativa« (isto). On većinu kajkavskih jezičnih crta koje je zabilježio u posavskim govorima nastoji protumačiti ili samostalnim razvojem ili kasnijim, uglavnom, leksičkim utjecajem.⁹ S druge strane, niz zajedničkih osobina sa štokavskim posavskim govorima nalazimo u najistočnijim govorima kajkavskoga podravskoga dijalekta, što proizlazi iz činjenice da su ti govori prije velikih migracija zbog turskih osvajanja bili u neposrednom dodiru. Dijalektni je kontinuum bitno promijenjen iseljavanjem dotadašnjega stanovništva na zapad te dolaskom novoga s istoka i juga. Poznato je da kajkavsko narječje u cjelini, a i štokavski posavski dijalekt daleko više čuvaju arhaičnije starohrvatske jezične crte od novoštokavaca.

Stjepan je Sekereš istražujući govore Virovitice i okolice zabilježio izjednačivanje A i G jd. imenica koje znače neživo, ako stoje bez prijedloga (npr. *noža, papera*). Za razliku od Ivšića on navedenu izomorfiju drži kajkavskom osobinom (Sekereš 1975: 163).

Vezanost naglasaka na predzadnju moru vidljiva je i u primjerima naglašene proklitike pred jednosložnim imenicama s kratkim naglaskom: *nà plac, nà stol, pòt stol, nà kraj* (Vir, Mol, Ses i dr.).

⁹ »Riječ *morje* može biti poslije unesena iz kajkavskoga narječja i ne treba da bude ostatak od nekadašnjega kajkavskoga govora u Slavoniji.« Za glagol *pełati* (*pelati*) koji je običan ne samo u kajkavaca, priznaje da ne zna kako ga valja tumačiti u posavskom govoru, u kojem se također čuje (Ivšić 1913[196]: 138, 139).

VOKATIV

Tipično je za kajkavsko narječje da je vokativ morfološki izjednačen s nominativom. Prema povijesnojezičnim istraživanjima vokativni se oblik u većini kajkavskih govora vrlo rano izgubio.¹⁰ U kajkavskom podravskom dijalektu samo rijetke imenice mogu imati poseban morfološki oblik za vokativ, npr. *O, kùmę, ęl si i ti dđšęl k nām!? Bđže, oslobōdi! Bđže, dāj!* (Kal), *Kùmę, ōdi sīm!* (Ses), *Bđže, drāgi!* (Šem), *Kùmę, ste zęli svęćŃ?* (Dr).

Uporaba posebnoga vokativnoga oblika vezana je uz stilski obilježen emotivan govor.

U nekim govorima hipokoristici muških i ženskih imena mogu u vokativu dobiti nastavak *-o* npr. *Štęfo* : N *Štęf, Fābo*: N *Fabīna, Fabijān* (Ses) i sl. Spomenute vokative možemo tumačiti kao relikte kajkavskoga vokativa, ali i kao utjecaj govora štokavskoga slavonskoga dijalekta. Više je primjera zabilježeno u građi upravo iz najistočnijih govora podravskoga kajkavskoga dijalekta koji graniče s govorima štokavskih dijalekata.

INSTRUMENTAL

Gotovo u svim podravskim kajkavskim govorima u instrumentalu je prevladao nastavak *-om* iz stare nepalatalne sklonidbe, npr. *lāncŃm* (Br), *s traktŃrom, kŃlcŃm* (Nov), *mākŃm, bicīklŃm, sīrŃm, ŃblŃkŃm* (Dr), *šŃdrŃm* 'šljunkom' (Bo), *čŃvękŃm* (Got), *cukŃrom, klūnŃm* (Sig), *z vŃjskŃm* (Vir), *najlŃnŃm* (Mih), *rŃgŃm, pępęlŃm* (Mol), *pŃtrŃm, vŃjskŃm* (Šem), *ŃręjŃm, kŃčęnŃm: kŃcen* 'kočanj, okomak' (Ham), *bręgŃm, z rŃgŃm* (Mič), *čępom* (Đur), *pŃtom* (SvA), *dręšŃm, sīnŃm* (Fer).

Imenice kojima osnova završava palatalnim suglasnikom ili suglasnikom *c* također obično imaju nastavak *-om*, npr. *klŃčŃm, kotāčŃm, kolāčŃm, nŃžŃm* (Kal, Ses, Đur), *kŃnŃm* (Kal), *nŃžŃm, klŃčŃm* (Dr), *bīčŃm* (Go, 244), *oblŃčęŃm* (Mič), *klŃčęŃm* (Ses).

Zabilježeno je samo nekoliko potvrda s nastavkom *-em*, npr. *pŃtem* (Ham), *z mŃžem* (Nov), *z nŃžem* (Go, 324), *klŃčęm / klŃčŃm, nŃžem / nŃžŃm, pŃtem / pŃtem* (Jag, 241).

Kod višesložnih imenica naglasak je zbog zakona dvaju slogova uvijek na pretposljednem slogu riječi, npr. jd. N *kŃstań, I kostāńŃm* (SvA), N *kŃrak, I korākom* (Đur). Ako se naglasak progresivno pomiče s dugoga sloga, nakon pomicanja na tom slogu ostaje duljina, npr. jd. N *pŃsip, I pŃsipŃm, N stŃlŃńak, I stŃlŃńakŃm* (Mol), N *krīžic, I s krīžīŃm* (SvA), N *kotāčęc, I kotāčęŃm* (Kal),

¹⁰ Npr. Zvonimir Junković (1972: 129): »U kajkavskom dijalektu 16. stoljeća vokativ više nije postojao kao posebna gramatička kategorija... Izuzetno susrećemo vokativ u tekstovima evanđelja, pa je očito da se tu radi o utjecaju pisanih predložaka...«

kržžecom (Go, 149). Metatonijsko je duljenje u I jd. m. r. rijetka pojava. Zabilježeni su tek pojedinačni primjeri, npr. z *orêxom* (Br).

MNOŽINA

Množina *a* vrste m. r. ima samo kratke oblike što je jedno od općih obilježja kajkavskoga narječja, ali i nekih čakavskih dijalekata i govora.¹¹ Kratka je množina potvrđena u govorima s miješanim kajkavskim stanovništvom okolice Virovitice (Sekereš 1975: 186). Zadržavanje kratkih oblika odraz je konzervativizma u sustavu jer su oni nasljeđe iz starohrvatskoga i praslavenskoga razdoblja.

Nominativ mn. završava nastavkom *-i*, npr. *svâti* (Mih), *vřxi*, *bõri* (Šem), *prôti*, *zêci*, *golõbi* (Rak), *môži* (Dr), *krõvi*, *stûpi* (Nov), *krîži*, *drôgi*: *drôg* ‘štap, motka’, *kâmi* (Ham), *plûgi*, *snõpi*, *võki*, *nõži* (Mol), *biki*, *râsti* (Kal), *vlâki*, *dâri*, *plêsi* (SvA), *pûti*, *brëgi* (Mič), *mîši* (Go, 276).

Duži oblik s infiksom *-ov-* (iz *u*-osnova) mogu imati tek rijetke imenice, npr. *vragõvi* (Kal, Ses) i sl., što je utjecaj štokavskih sustava ili bogoslužja.

Kao ni u većini govora kajkavskoga narječja u N mn. ne dolazi do promjene stražnjonepčanih suglasnika na kraju osnove, odnosno, dokinuti su rezultati sibilizacije (*k*, *g*, *h* ostaju nepromijenjeni), npr. *opânki*, *žûpnîki* (Fer), *orêxi*, *kaputëki* (Br), *šmrčeki* : *šmrček* ‘zrikavac, šturak’ (Rak), *vršnâki* (Ham), *godišnâki* (Mič), *oblõgi* (Go, 276), *izlõgi* (Ses), *õbrõki*, *sirõmâki*, *težâki*, *orêxi* (Bo) itd. I ta je jezična osobina obilježje, ne samo kajkavskih, nego i mnogih štokavskih govora koji se nastavljaju istočno od podravskoga kajkavskoga dijalekta (Brabec 1965: 392; Ivšić 1913[197]: 200, 213). Zabilježeni su rijetki primjeri s palatalnom promjenom: *se kadî ke sî vrâzi* (Mol), uz uobičajeno *vrâgi* (Go, rkp).

GENITIV

U genitivu množine na prvi pogled vlada nastavačno šarenilo. Uzmemo li u obzir dužinu, dobivamo sljedeće nastavke: *-ov*, *-õv*, *-ev* (*-ev*), *-êv*, *-êv* te rjeđe *-ø* i *-i*. Neki se od njih pojavljuju kao uvjetovane inačice koje dolaze samo na određene osnove, a neki kao slobodne inačice koje mogu doći na iste osnove. Distribucijska pravila nisu ni kod jednih ni kod drugih strogo određena. Apstrahira li se dužina, sve se inačice mogu svesti na tri osnovna nastavka: *-ov/-ev*, *-ø*, *-i*. Navedeni se inventar može pratiti na cijelome hrvatskom jezičnom području.¹²

Raspodjela nastavaka *-ov* i *-ev* djelomično ovisi o krajnjem suglasniku osnove. Osnove na nepalatalan suglasnik obično dobivaju nastavak *-ov* koji ima fo-

¹¹ Usp. Lukežić – Turk 1998: 128.

¹² Npr. Dragica Malić navodi da je trojako oblikovanje G mn. imenica muškoga roda jedno od bitnih obilježja kako staroćakavskih tekstova tako i suvremenih čakavskih govora (Malić 1973: 137). I u novoštokavskome se novi nastavak *-a* pojavljuje razmjerno kasno, tek u 14. stoljeću i to ne odmah kod svih tipova imenica (Matasović 2008: 185, 186).

nološku inačicu s dugim samoglasnikom i fiksiranim naglaskom *-ōv*. Ivšić ističe kako je upravo nastavak *-ov* postao oznaka G mn. im. m. r. te se nalazi u mnogim hrvatskim govorima, a isto tako i u većini slavenskih jezika.¹³ Taj se nastavak u *o*-osnove proširio iz *u*-osnova (npr. *synovъ* : N mn. *synove*).¹⁴ U podravskome se kajkavskom dijalektu krajnje *v* obično obezvučuje u *-of*, odnosno *-ōf*. Tako je i u većini drugih govora kajkavskoga narječja. Istočni podravski kajkavski govori češće ostvaruju krajnje *v* poluzvučno (kao *y*), a samoglasnik *o* nema onaj stupanj zatvorenosti kao u zapadnijim podravskim kajk. govorima.

Raspodjela *o*-nastavaka po pojedinim govorima:

1. govori u kojima je potvrđen samo nastavak *-ōv*. U istočnim, i u nekim rubnim govorima (Ferdinandovec, Kalinovec, Podravske Sesvete, Mičetinec) te u nekim zapadnim (npr. u Gotalovu) potpuno je prevladala inačica s dugim naglašenim samoglasnikom *ō*, npr. *bīkōy*, *pīščokōy*, *težākōy*, *susedōy*, *dečkōy* (Fer), *jārkōy*, *čovekōy*, *vozōy*, *obadōy*, *krūvōy*, *fazānōy*, *rogōy*, *cvětōy* (Kal), *kapūtōy*, *škriļākōy*, *međvedōy* (Ses), *purānōy*, *kolendārōy*, *stōlnakōy* (Mič), *cūckōf*, *fazānōf*, *čovekōf* (Got), *ređōy*, *mēterōy* (Viz) itd. Prema nekim mišljenjima, imenice tipa *vol* koje su u G mn. imale dug nastavak (*vōlōv*) utjecale su na sve ostale u pogledu naglaska (Ivšić 1913[196]: 135).
2. u svim se ostalim govorima pojavljuju *-ov* i *-ōv*, koji dolaze kao slobodne inačice na iste osnove, npr. *cēpoy* / *cēpōy*, *divjākoy* / *divjākōy*, *grlānkoy* / *grlānkōy*, *kapūtoy* / *kapūtōy*, *krtoy* / *krtōy*, *laktoy* / *laktōy*, *nōftoy* / *noftōy*, *orējōy* / *orējoy*, *Pēskoy* / *Pēškōy* (Đur), *kāpcōf* / *kāpcōf*, *koļobārōf* / *koļobārōf* (Go, 124, 137), *pēfcōy* / *pēfcōy* (Mol), ali u nizu primjera potvrđena je samo jedna, npr. *dīvnakōy*, *grobōy*, *dečkōy* (Đur). Na osnovi raspoložive građe ne može se donijeti konačan zaključak, no čini se da osnove koje imaju kratak naglasak češće dobivaju nastavak *-ōv*, a osnove s dugim osnovnim samoglasnikom *-ov*. Međutim, kratki se osnovni samoglasnik može i produljiti, a G se tvori kratkom inačicom nastavka (npr. *nōktoy*, *orējoy*).

Opća je tendencija da se naglasak veže uz nastavak i dok je u nekim govorima potpuno prevladao dugi nastavak (navedeni govori prve skupine), u drugima je proces na sredini (govori druge skupine – Drnje, Botovo, Sigetec, Molve, Gola, Hampovica, Šemovci, Miholjanec, Đurđevac, Virje). Npr. u drnjanskome su go-

¹³ »Završetak *-ovъ* postao je upravo završetak za gen. pl. pa se i danas u nekim govorima nalazi *-ov* u gen. pl., a nom. pl. ga nema... Genitivi bez *-ov* rijetki su u drugim slav. jezicima. Kako je *-ov* postalo karakteristično za gen. pl., vidi se osobito iz toga što može doći i u imenica sred. roda...« (Ivšić 1970: 206).

¹⁴ Pretpostavlja se da je nastavak *-ov* iz *u*-osnova unijela u glavnu promjenu upravo imenica *sin* zbog svoje velike učestalosti (Malić 1973: 137).

voru potvrđeni primjeri s obje inačice: *čovəkôf*, *kocôf*, *šosədôf*, *kolâčôf*, *klûčôf*, *kobâsof*, *lêkof*, *stêpkôf*.

Za govor Lukovišća, na temelju raspoloživih podataka, možemo reći da više pripada prvoj skupini u kojoj je proces završen ili je pri kraju jer od nekoliko primjera samo jedan ima naglasak na osnovi (*očv'a:rkov* Luk, 347).

Primjeri:

- a) *-ôv*: *ředôv*, *pīščokôv* (SvA), *Virôf*, *Dělôf* (Mih), *picôkôv*, *kruxôv*, *lavôrôv* (Br), *máčkôv* (Rak), *pīščencôv*, *fitičôv* (Nov), *vnukôv*, *pīščokôv*, *kolovratôv* (Šem), *jāstrebbôf*, *klēnôf*, *kocôf*, *šosədôf*, *stôlnakôf* (Dr), *golobôf* (Bo), *gosôkôf*: *gosôk* 'gušćić', *čekičārôf*: *čekičâr* 'električni mlin za mljevenje žita', *autôf* (Sig), *pijukôf*, *oblôkôf* (Go, 260, 227), *štakorôv*, *koṭlôv*, *vilanôv*: *vīlan* 'pokrov, ukrasna plahta za krevet', *zdecôv*, *bratôv*, *autôv* (Ham), *grādôf* (Jag, 241), *bregôv*, *proščenārôv*, *vūklinkôv*: *vūklinki* 'kraći redovi na oranici', *lāktôv*, *pārôv*, *tekotôv*: *tēkot* 'tekut, kokošja uš', *vôkôv* (Mol), *svatôv*, *lêbôv* (Vir), *cr:v'o:v*, *krov'o:v*, *dečk'o:v*, *kurjak'o:v*, *zajc'o:v*, *zu:b'o:v*, *vra:pc'o:v*, *pra:ščok'o:v* (Luk, 345, 347).
- b) *-ov*: *orêjoy*, *tijēnoy*, *jârkoy*, *težâkoy* (SvA), *zâjcof*, *strâncôf*, *purânôf* (Mih), *gosâkoy*, *cûckoy*, *bîkoy* (Rak), *picôkof*, *račôkof*, *máčkof*, *mačâkof*, *orêxof* (Dr), *traktôrof* (Bo), *žîškoy*, *vrâpcoy*, *zâjcoy*, *pînkoy* (Nov), *likêroy*, *orêjoy*, *obrisâcoy*, *goščeniķoy*, *purânoy* (Ham), *orêjoy*, *podâtkoj* (Mol), *likêroy* / *likêroy*, *dânoy* (Vir), *selâkof* (Go, 245), *očv'a:rkov* (Luk, 347).

Osnove koje završavaju palatalnim suglasnikom ili suglasnikom *c* obično dobivaju *e*-nastavke. Oni se mogu realizirati s obezvučenim krajnjim suglasnikom i s većim ili manjim stupnjem otvorenosti nastavačnoga samoglasnika, kao *-ef* ili *-ef*. U govorima na istoku područja ne dolazi do potpunoga obezvučenja krajnjega *v* nego se ono ostvaruje poluzvučno. Kao što je više puta istaknuto taj nastavak, osim fonetskih, ima i fonološke inačice – može biti dug i kratak:

- a) govori u kojima su potvrđeni *-ev* (*-ev*) i *-ēv*, npr. *kolâčēy*, *čejâlcēy*: *čejâļec* 'čehanje perja', *rāčičēy*, *prāščičēy* (Šem), *zâjcey*, *mišēy*, *tičēy*, *roditeļēy* (SvA), *loncēy*, *lofcēy*, *škvōrcēy* (Đur), *kōncēf*, *mīšef*, *ludēf*, *lūdef*, *koñēf* (Jag, 241), *pi:lič'e:v* (Luk, 347).
- b) govori u kojima je potvrđen samo *-ēv*, npr. *kūmčičēy*, *komadičēy*, *noščecēy*, *mišēy* (Fer), *koñēy*, *zâjcey*, *tičēy*, *kolcēy*, *škvōrcēy*, *kūkcēy* (Kal), *vrâpcēy*, *tičēy*, *mrāfcēy* (Ses), *kolâčēy*, *bogatāšēy*, *vnūčičēy*, *tičēy*, *rēzancēv* (Mič).
- c) govori u kojima su potvrđene inačice *-ev* i *-ēv* koje su uvjetovane fonološkim razvojem, a odgovaraju inačicama *-ev* (*-ev*) i *-ēv* iz prethodno navedene skupine govora: *tamburāšēy*, *kolâčēy*, *mišēy*, *roditeļēy* (Ham), *kolâčēy*, *koṭâčēy* (Mol), *koñēy* (Rak, Ham, Mol), *roditeļēy* (Vir).

U svim govorima na mjestu *e*-nastavaka mogu doći i *o*-nastavci, npr. *pijacôy* (Šem), *zêcôy*, *zâjcoy*, *pêfcôy*, *srndâčôy* (Rak), *škvôrcôf*, *koňôf*, *koštanôf* (Dr), *koľáčôf* (Bo), *obrisâčôy* (Ham), *koľáčôy*, *ftičôy*, *koťáčôy*, *nôžôy*, *zâjcoy* (Mol), *koľáčôy* (Vir), *deťelôy*, *jāzafcôy*, *vrâpcôy*, *kūkcôy*, *Očēnāšôy* (Kal), *košôf*, *kīcôšôf* (Go, 141, 128), *drešôy* (SvA). U mičetinskom govoru na osnove koje završavaju palatalom i suglasnikom *c* obično dolazi samo nastavak *-ĕv*. U nekim su govorima potvrđene sve četiri inačice na istim osnovama koje završavaju palatalnim suglasnikom: *nôžey* / *nôžĕy* / *nôžoy* / *nôžôy* (Đur). Obrnuto, na imeničke osnove na nepalatal ne mogu doći *e*-nastavci.

Imenica *ľudi* ima u G mn. oblik *ľudĕy* (Fer, SvA, Kal i dr.), *ľudĕy* (Mol, Ham i dr.), *ľudĕy* (Dr, Đur), a *ľasi* u govorima u kojima je muškoga roda G mn. glasi *lasĕy* (npr. Đur, Mič).

Imenice kojima osnova završava suglasnicima *j* ($< x$) i *r* imaju u G mn. *-ov* / *-ōv*, npr. *grĕjôy*, *orejôy* / *orĕjôy* (Ses), *graničārôy*, *Mažārôy* (Fer), *štakorôy* (Ham), *televīzorôy*, *pārôy*, *proščenārôy* (Mol), *komārôy*, *čičurôy*: *čičur* ‘seva’ (Kal).

Primjeri upućuju da razvoj teče prema prevladavanju dugoga nastavka *-ōv* kod svih tipova imenica, što se već u nekim govorima i dogodilo (na istoku područja u imenica kojima osnova završava na nepalatal).

Neke imenice koje se obično rabe samo u množini čuvaju stari *-ø* nastavak. On se pojavljuje npr. u imenica koje znače malo i mlado: *râčič*, *pūrič*, *tĕlič*, *prâščič*, *žrĕbič* (Br), *tĕlič*, *gōščič* (Dr), *gōšič*, *pārič*, *râčič*, *tĕlič* (Sig), *tĕlič* / *tĕlič*, *ždrĕbič* / *ždrĕbič* (Ham).

Nastavak *-ø* obično imaju i imenice *nôfci*, *penĕzi*, *zūbi* mn. u značenju ‘usta’, npr. *novâc* (Đur), *penĕs* (Dr, Bo), *zūb* (Ses). Pojavljuje se i u množinskim oblicima ojkonima i toponima, npr. mn. N *Miqlānci*, G z *Miqlānec* (Rak), N *Bĕfci*, G z *Brvēc* (Đur), N *Dragānci*, G z *Dragānec* (Fer), N *Srĕdīnci*, G iza *Srĕdīnec* (Vir), G s *Peterānec* (Bo), N *Krīžĕyvc*, G s *Krīžĕvec* (Nov) te množinskih oblika nekih dvočlanih imena blagdana, npr. *ot Trĕjĕy krâľ* (Šem), *ot Sī svĕc* (Kal).

Ivšić pretpostavlja da stari *-ø* nastavak nije bio dovoljno razlikovan pa u G mn. dolaze nastavci *-ov* / *-ev* u govorima svih triju hrvatskih narječja.¹⁵ Kao što pokazuju primjeri, u podravskim je kajkavskim govorima *-ø* očuvan u određenim kategorijama imenica koje su zadržale starinu.

Imenice koje znače mjeru i sl. mogu imati nastavak *-i*, npr. *centimĕtri*, *mešĕci* (Ham), *mĕtri* (Go, 345), *mĕtri* (Ses), *mešĕci* (Br), *dĕšet komādi*, *po dvājst mĕtri* (Bo), *tiĕni*, *fāti* (Jag, 242). Slične primjere donosi i Fancev iz Virja, npr. *forīnti*,

¹⁵ »Take imenice imaju u gen. pl. *-ov* (*-ev*), da bi se gen. pl. razlikovao od nom. (ak.) sing., jer se gen. pl. bez *-ā* kao *zidār* ne bi ništa razlikovao od nom. sing. *zidār*. Iz toga uzroka dolazi obično *-ov* (*-ev*) u gen. pl. i u kajkavskom i u čakavskom narječju« (Ivšić 1913[196]: 214).

klâ°ftri, fâ°ti, 1907: 363). Potvrđen je i u drugim kajkavskim govorima, npr. ivanečkom u Hrvatskom zagorju *tjêdni, fâti* (Hrg 1996: 19), a također i u nekim čakavskim i štokavskim govorima.¹⁶ U podravskom kajkavskom dijalektu navedene imenice mogu imati i genitiv na *-ov / -ôv*, npr. *pět metrôy* (Vir), *kilometrôy* (Mič), *šêst tijênôy* (Ses), *męšêcof* (Nov).

DATIV

Dativ množine ima nastavak *-om / -em* kao i G mn. s fonetskim i fonološkim inačicama. Sporadično se pojavljuju i nastavci *-ê* i *-ema*. Raspodjela nastavaka *-om / -em* i naglasak D mn. uvelike se slaže s raspodjelom i naglascima u G mn. Osnove koje završavaju nepalatalnim suglasnikom u D mn. dobivaju *-om* ili *-ôm* s naglaskom na gramatičkom morfemu. Imenice koje imaju dug nastavak u G mn. imaju ga i u D mn. (npr. G *zâjcoy, pššencôv*, D *zâjcom, pššencôm* (Nov).

Fonetski se u većini govora navedene inačice obično ostvaruju sa zatvorenim *o*, npr. *bikôm, cûckôm, șședôm, sînôm* (Dr), *čovêkôm* (Got), *pajčekôm* (Ham), *bregôm, vôkôm, noftôm* (Mol), *dečkôm, susêdôm* (Go, 368, 349), *svećenikôm* (Vir).

Osnove koje završavaju na palatal ili suglasnik *c* imaju dvostruke padežne nastavke *-em* i *-om* s različitim fonetskim i fonološkim vrijednostima, ovisno o mjesnom sustavu, npr. *têličem* (Đur), *koňem, tičem* (Kal), *Bosâncem* (SvA), *koňem, vrâpcôm, ftičôm, zâjčôm* (Dr), *zâjčôm, nôžôm, kôlcôm, ftičôm, kôtačôm / kôtačôm, kôlâčôm* (Mol), *pijâncem* (Vir), *nôžom, zâjcom, kotâčom, kojnom, ftičôm* (Đur), *zâjčem* (Mič), *pi:lič'e:m, te:lič'e:m* (Luk, 347).

Govori koji u dugom slogu imaju ‘zatvoreno’ *e* imaju u D mn. inačicu *-em* koja dolazi na palatalne osnove, npr. *koňem* (Mol, Rak), *mlâdencem* (Ham). Imenica *ludi / ludi* ima D mn. *ludem* (Kal, Fer, Ses), *ludem* (Dr), *ludem* (Ham, Mol i dr.).

Potvrde pokazuju da kod svih imenica bez obzira na završetak osnove (palatal ili nepalatal) i naglasak sve više prevladava *-ôm* s naglaskom na nastavku.

Za najistočniji govor Podravskih Sesveta znakovito je izjednačivanje dativa, lokativa i instrumentala množine (npr. D *ide k čovekê, L na čovekê, I š čovekê*). Međutim i u tom govoru u D mn. još uvijek postoje stari oblici na *-om / -em*. Na nepalatalne osnove dolazi *-ôm*, a palatalne mogu imati i jedan i drugi, npr. *vûkôm, kopáčem / kopáčôm*.

Primjera izjednačivanja DL ima i u drugim govorima, npr. D mn. *zâjcê* (Kal), *kolcê* (Đur), no to je rjeđa pojava jer se u svim ostalim govorima još uvijek dobro čuvaju posebni nastavci za ta dva padeža.¹⁷

¹⁶ U G mn. *-i* je preuzet iz *i*-osnova (usp. Matasović 2008: 189).

¹⁷ Poznato je da su se posebni oblici za DLI mn. i u hrvatskom književnom jeziku zadržali sve do prevlasti vukovaca nad zagrebačkom filološkom školom. Koliko su morfološki različiti

U Jag. osim *-ōm*, *-om*, *-ēm*, *-em* dolazi i nastavak *-ima* koji se u tom govoru pojavljuje i u LI mn. (Jag, 242).

AKUZATIV

U akuzativu množine dolazi nastavak *-e* prema palatalnoj sklonidbi, npr. *žūļę*, *bīķę* (Fer), *oręxe* (Br), *bōre*, *stōļñāke* (Šem), *kōñę* (Rak), *přste* (Ham), *okōve*, *pokōjnīke* (Mol), *tkālce* (Bo), *stāpe*, *žiške* (Nov), *oręje*, *škriļāke* (SvA), *lāgvę*, *kōñę* (Viz).

LOKATIV

Uobičajeni nastavak za lokativ je *-ē* (< *-ěxъ) s fiksiranim naglaskom. Taj nastavak prevladava u većini govora, npr. *v dučānē*, *po verjānē*, *na pocękē* (Fer), *na Bregē*, *na kōñē* (Mih), *po četrtkē*, *po pijacē*, *po fāšenkē*, *f čębrę*, *na grebenē* (Šem), *po redē* (Rak), *na tabanē*, *na svātē*, *v domōbranē* (Ham), *na bregē*, *nōžę*, *na kolcē*, *na ftičę*, *na noftę*, *na ļudę* (Mol), *na tañērę*, *na svatę* (Vir), *zājčę*, *kōlcę*, *tičę*, *oręję*, *nōktę*, *na Konakę*, *v borę*, *po četrtkē*, *po torkę* (Kal), *pri susędovę*, *na svatę*, *met prstę* (Go, 309, 340, 446), *v opānkę* (Viz).

U novigradskom su češći oblici s naglaskom na nastavku, npr. *na šļaprčķę*, *pīščęncę*, *redę*, *prstę*, *na kolcę*, *v autę*, ali je potvrđeno npr. *v žifce*.

Samo se u pojedinim govorima podjednako često pojavljuju oblici s naglaskom na nastavku i oblici s naglaskom na osnovi (npr. u đurđevečkom i svetoan-skom): *na kanāļę* / *kanālę*, *na pājņę* / *pajāņę*, *na kōjņę* / *kōjņę*, *kolāčę* / *kolāčę*, *lōncę* / *loncę*, *kotāčę* / *kotāčę*, *nōftę* / *noftę*, *nōžę* / *nōžę*, *rāstę* / *rāstę*, *laktę* / *lāktę*, *oręję* / *oręję*, *zājčę* / *zājčę*, *oblokę*, *ftičę*, *stolę* (Đur), *na kōñę*, *v Mičętinčę*, *v Mičętinčę* (SvA).

U građi koja je razmatrana za ovaj rad više je primjera lokativa mn. s nastavkom *-i*, *-ī*, morfološki izjednačenoga s instrumentalom, npr. *na kōñi* (Rak), *na čovęki* (Got), *na svāti*, *v Miļlānci*, *f kōci* (Ham), *po fāšęnki*, *na vōki*, *na kotāči*, *na kolāči*, *na kōñi* (Mol), *vōli* (Vir), *f kolāči*, *f Peterānci*, *pri kōñi* (Dr), *po dučāni* (Bo). Taj je nastavak proširen u govorima oko Virovitice. Sekereš ga drži kajkavskom osobinom.¹⁸

INSTRUMENTAL

Na istoku je područja podravskoga kajkavskoga dijalekta u instrumentalu prevladao nastavak *-ę*, npr. *s kolāčę*, *z gūñę*, *s kōñę*, *s štantę*, *škriļākę* (Fer), *męđ učitęļę*, *s kōlcę*, *z oręję*, *z nōktę*, *z nōfcę*, *za stārcę* (Kal), *z ļudę*, *škriļākę*, *s pīščokę*

množinski oblici bili u tradiciji hrvatskoga jezika, vidimo iz podatka da su ih i nakon toga rabili i oni koji su se zalagali upravo za sinkretizam npr. Mirko Divković, Franjo Iveković (Vince 1982: 53–56). Suvremeno stanje u hrvatskim dijalektima, u kojima se također pojavljuje tendencija izjednačivanja DLI mn., pokazuje da u tom smjeru ide razvoj morfoloških sustava hrvatskoga jezika. Međutim, u književnom je jeziku to učinjeno bez mogućnosti izbora.

¹⁸ »U lok. i instr. pl. često se upotrebljava kraći oblik na *-i*: *u zūbi...*« (Sekereš 1975: 163).

(Ses) itd. Tako je i u mičetinskom govoru u kojem su izjednačeni LI mn. (npr. *L pri roditelê, v zdencê, na kôjnê, po brojê, I s cipelê, z orêjê*), a u D mn. još se čuvaju stari nastavci (npr. *susedôm, zâjcêm*).

Proces prevladavanja lokativnoga nastavka u instrumentalu mn. u nekim je govorima u tijeku te se pojavljuju potvrde s nastavkom *-ê* i sa starim *-i*, npr. *s traktôrê / s traktôri, pod bregê, s kôlcê, s ftičê, s kotáčê / s kotâči, z noftê, pret Tûrci, z rokâvi, z vôki, zâjci, z nôži, s kôlâči, s kôni* (Mol), *z autê, z rãdникê* (Mih), *z dečkê, z orêjê, z biciklê, z vëncê* (SvA), *z autovê, s kônê, pod vřtê, z orêjê, s cêpi* (Viz).

U dijelu se govora u I mn. još uvijek dobro čuva stari nastavak *-i*, npr. *z orêxi, s pëfci, z rokâvi, s kôbâsi* (Dr), *z orêxi, z rožiči* ‘s rogačima’ (Bo), *s kôni* (Dr, Bo, Nov, Got), *s taktôri, z bicikli, z orêxi, z aùti* (Sig), *s prsti, z orêji* (Nov), *z orêxi, mâčki* (Got), *z orêji, pod lêki, pret partizâni, z možikâši, z dâri* (Ham), *s petâni* (Go, 258), *s cêpi, z aùti, s kolâči, s kôjni, fânki, kanâli, nôži, zâjci, rokâvi, z mlinci, nôfci* (Đur) i njegova inačica *-î* s fiksiranim naglaskom, npr. *š čovekî, s prstî, bregî, z lešnjakî, z ocvirkî, z bikî, s kônî* (Dr), *s kôlcî, s kamenčićî* (Nov), *z lancî, s kôlovratî* (Šem), *s prôizvodî* (Sig), *sosêdî, teličî, zâjci, s cûckî* (Got), *cuckî* (Go, 263), *volî* (Vir), *čovekî* (Vir, Got), *stolî, ludî, bregî, sokî, z dečkî, ftičî, piličî, lasî, oblokî, rogî, žočankî, susedî* (Đur) i sl. Međutim i u nekim se od navedenih govora mogu čuti primjeri s nastavkom *-ê*, npr. *z vicê* (Bo).

U jag. su govoru uz tipične nastavke *-î* (*noftî*., *dečki*.), *-i* (*teža:ki, ko:ni*), zabilježeni i *-e* (*ko:ne, vo:le*), *-mi* (*sinmi*., *zobmi*.), *-ema* (*volema, no:žema*), *-ima* te izdvojen primjer s nastavkom *-imami* (*prstimami*) (Jag, 242). Nastavak *-î* potvrđen je i u lukoviškom govoru: *z bik'i*., *z vo:l'i* / *vol'i*., *zu:b'i* (Luk, 347).

Primjeri pokazuju da u pojedinim govorima djelomično dolazi do narušavanja staroga sklonidbenoga sustava imenica m. r. u kojem su se morfološki razlikovali DLI mn.¹⁹ Sustav imenica ž. r. u većini govora podravskoga kajkavskoga dijalekta bolje čuva navedenu razliku.

Nastavak *-mî* iz *u-* i *i*-sklonidbe potvrđen je u nekim govorima, ali samo kao relik, npr. *ludmî* (Ham, Mol, Sig), *ludmî* (Dr, Go, 170), *zobmî* (Go, 338), *lasmî / lasê* (Go, 162), *sinmi*., *zobmi* (Jag, 242). U Sesvetama je potvrđen oblik *zubnê* koji možemo objasniti kombinacijom dvaju nastavaka *-mî* i *-ê* te fonetskim razlozima. Na taj zaključak upućuje oblik *zobnî* (uz *zobmî*) koji bilježi Fancev u Virju (1907: 364). Nakon promjene konsonantskoga skupa *bm > bn*, krajnje se *n* više ne osjeća kao dio nastavka te se *î* zamjenjuje s *ê* jer je u sesvetskom govoru potpuno prevladao lokativni nastavak. Nastavak *-mî* u mnogim se kajkavskim govorima zadržao kao relik, npr. u zagrebačkim govorima *zubmî, zobmî, z ludmî, sinî*

¹⁹ U čakavskim se govorima još dobro čuva starojezična razlika spomenutih padeža (usp. npr. Lukežić i Turk1998: 128; Lukežić 1998: 94–96).

/ *sinmî* (Šojat i dr. 1998: 181), zagorskim *lasmî*, *ljudmî*, *mužmî*, *zubmî* (Hrg 1996: 19). Pojavljuje se i izvan kajkavskoga narječja, primjerice u posavskim štokavskim govorima.²⁰

Uz brojeve dva, tri i četiri obično dolazi oblik izjednačen s G jd., npr. *trî mešëca*, *trî tijëna*, *Trî krâla* (Sig). U pojedinim govorima običniji je oblik izjednačen s N mn. *dvâ čovëki*, *dvâ rëdi*, *Trî krâli* (npr. u drnjanskom govoru), a u akuzativu *čekâli smo Trî krâle*, *kòkòš sëdi trî tijëdne*, *dvâ mešëce*, ali i *trî dâna* (Dr), *za dvâ krevëte* (Br).

Primjeri sklonidbe imenica *a* vrste m. r. iz:

a) đurđevečkoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>òrej</i>	<i>orëji</i>
G	<i>orëja / orëja</i>	<i>orëjoy / orejôy / orëjôy</i>
D	<i>orëju</i>	<i>orëjom / orëjôm</i>
A	<i>orëja, òrej</i>	<i>orëje</i>
L	<i>orëju</i>	<i>orejê / orëje / orëjê</i>
I	<i>orëjom</i>	<i>orëji / orëjî / orëjî</i>

	Jednina	Množina
N	<i>òblok</i>	<i>oblòki</i>
G	<i>oblòka</i>	<i>oblokôy</i>
D	<i>oblòku</i>	<i>oblokôm</i>
A	<i>oblòka, òblok</i>	<i>oblòkë</i>
L	<i>oblòku</i>	<i>oblokê</i>
I	<i>oblòkom</i>	<i>oblokî</i>

b) kalinovečkoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>kòń</i>	<i>kòńi</i>
G	<i>kòńa</i>	<i>końëy</i>
D	<i>kòńu</i>	<i>końëm</i>
A	<i>kòńa</i>	<i>kòńë</i>
L	<i>kòńu</i>	<i>kòńê</i>
I	<i>kòńom</i>	<i>kòńê</i>

²⁰ »Veoma se rijetko čuje instr. na *-mi*: *zúbmi* (Batrina), (pod) *tańurmi* (Retkovci, Zb. XI, 114)« (Ivšić 1913[196]: 216).

	Jednina	Množina
N	<i>zâjęc</i>	<i>zâjci</i>
G	<i>zâjca</i>	<i>zâjcêy</i>
D	<i>zâjcu</i>	<i>zâjcê</i>
A	<i>zâjca</i>	<i>zâjcę</i>
L	<i>zâjcu</i>	<i>zâjcê</i>
I	<i>zâjcom</i>	<i>zâjcê</i>

	Jednina	Množina
N	<i>tîč</i>	<i>tîči</i>
G	<i>tîča</i>	<i>tičêy</i>
D	<i>tîču</i>	<i>tičê̄m</i>
A	<i>tîča</i>	<i>tîčę</i>
L	<i>tîču</i>	<i>tičê</i>
I	<i>tîčom</i>	<i>tičê</i>

c) novigradskoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>přst</i>	<i>přsti</i>
G	<i>přsta</i>	<i>přstoy</i>
D	<i>přstu</i>	<i>přstom</i>
A	<i>přsta</i>	<i>přste</i>
L	<i>přstu</i>	<i>prstê</i>
I	<i>přstom</i>	<i>přsti</i>

	Jednina	Množina
N	<i>kòlec</i>	<i>kòlci</i>
G	<i>kòlca</i>	<i>kòlcôy</i>
D	<i>kòlcu</i>	<i>kòlcôm</i>
A	<i>kòlca</i>	<i>kòlce</i>
L	<i>kòlcu</i>	<i>kòlcê</i>
I	<i>kòlcòm</i>	<i>kòlcî</i>

d) sesvetskoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>vûk</i>	<i>vûki</i>
G	<i>vûka</i>	<i>vûkôy</i>
D	<i>vûku</i>	<i>vûkôm</i>
A	<i>vûka</i>	<i>vûkẹ</i>
L	<i>vûku</i>	<i>vûkẹ</i>
I	<i>vûkom</i>	<i>vûkẹ</i>

3.1.1.2. Imenice srednjega roda *a* vrste

Pregled nastavaka

	Jednina	Množina
N	<i>-o, -e, -ō, -ē, -ĕ</i>	<i>-a, -ā</i>
G	<i>-a, -ā</i>	<i>-ø, -ī, -i, -ĕ, -ov</i>
D	<i>-u, -ū</i>	<i>-ĕ, -ām, -am, -ima</i>
A	=N	=N
V	=N	=N
L	<i>-u, -ū</i>	<i>-ĕ, -i, -āj, -ami</i>
I	<i>-om, -em, -ōm, -ēm, -ĕm</i>	<i>-i, -ī, -ĕ, -e, -ami, -mī, -ema</i>

JEDNINA

NOMINATIV

Imenice s. r. u N jd. imaju sljedeće nastavke:

- o*, koji dolazi na nepalatalne osnove, npr. *lěto* (Mih, Dr, Bo i dr.), *pōvĕsmo* (Bo), *sĕno*, *pĭsmo* (Br), *drĕvo*, *tĕsto* (Vir), *vĭno*, *predĭvo* (Šem), *stĕblo*, *sĕlo*, *jōko* (Got), *pōvĕsmo*, *korĭto* (Ham), *svĕtlo*, *zĕno*, *mĕso* (Mol), *držalo*, *gnĕzdo* (Đur), *plātno* (SvA), *mĕsto*, *prĕdĭvo* (Fer), *žĭto*, *bĕtvo* (Kal), *gnĕzdo*, *drĕvo* (Viz).
- ō* (rijetko je potvrđen, dolazi samo na malobrojne osnove), npr. *kumstvō* (Vir), *godovnō* 'imendan' (Go, 88), *proklectvō* (Ses).
- e* / *-ĕ*, koji dolazi na palatalne osnove, npr. *vesĕle*, *deždĕvĕ* (Mih), *drĕfce*, *vōze* (Br), *sōnce* (Šem), *prōščĕne*, *grōzdje* (Rak), *zĕle* (Dr), *pōle* 'polje' (Bo), *jājce* (Got), *xōle* 'ulje', *vesĕle* (Ham), *pĕrje* (Mol), *tĕle*, *lĭstje* (Đur), *lōzje*, *grōzdje* (SvA), *vrĕme*, *sĕme*, *lĭce* (Kal), *mładĭnĕ* 'jedinka peradi', *svĭnĕ* (Ses), *pĭščĕ* (Fer), *ōle* 'ulje' (Viz).
- (j)ĕ*, obično ga imaju zbirne i glagolske imenice, npr. *smetjĕ* (Br), *kalenĕ*

(Šem), *sadjê* (Viz), *grañê* (Kal), *grajnê* (Đur), *cvrtjê* (Go, 32), *drevļê*, *bětovļê*, *svęčėñê* (Ses), *Drñê*, *teleñê* (Dr), *mlāčėñê* (Nov).

e) *-(j)ê* inačica je nastavka *-(j)ê*, potvrđen u govorima koji u dugim slogovima imaju /*ê*/ < **ē*, *ē*, npr. *smetjê* (Mol).

GENITIV

Genitiv jednine završava na *-a*, npr. *pōvřča*, *vesêļa* (Br), *pōla* (Dr, Bo), *sêļa* (Got), *drêva*, *mêsa* (Vir), *xōļa*, *pêrja* (Ham), *lêta* (Mih), *mêsa*, *têsta* (Šem), *drêva*, *sêna* (Mol), *lîstja*, *pōvřsma* (Đur), *plâtna* (SvA), *žîta*, *korîta*, *cvêtja* (Kal), *mêšêka*, *mlêka* (Fer), *sûnca* (Mič, Ses) itd. Zbirne imenice koje u N jd. imaju *-ê* ili *-ō* u G jd. imaju *-ā*, npr. *Drñā*, *teleñā* (Dr, Bo), *grajnā* (Đur), *smetjā*, *godovnā* (Ses).

Imenice kao npr. *têle*, *mladīnčę*, *sême* u G jd. imaju proširenu osnovu s *-et-* ili *-en-*, npr. *teļêta* (Đur), *sēmēna* (SvA), *deťêta*, *vřēmēna* (Kal), *mladinčêta* (Fer), *svincêta*, *piščêta* (Ses).

DATIV I LOKATIV

Dativ jednine završava na *-u*, npr. *sêļu* (Mol), *jōku* (Got), *drêvu*, *teļêtu* (Đur), *sênu* (Šem), *lêtu*, *mêstu* (Kal), *pêrju*, *ōļu* (Ses), kao i lokativ, npr. *na vōžu*, *fkorîtu* (Br), *fsêļu*, *na pōļu* (Bo), *na vāxu*, *na jajcêtu* (Got), *na mēstu* (Mol), *na bêtvu*, *vu vrêču* (Nov), *po sêļu* (Šem), *v mlêku* (Rak), *na sōncu* (Ham), *v lêtu*, *sēmēnu* (Kal), *vu vřēmēnu* (Fer), *v zêļu*, *na pōļu* (Viz).

Imenice s dugim nominativnim nastavkom zadržavaju dužinu na nastavku u dativu i lokativu, npr. *grajnû* (Đur), *grañû* (Kal), *smetjû* (Ses), L jd. *v Drñû* (Dr, Bo).

AKUZATIV

Akuzativ jednine morfološki se poklapa s nominativom, npr. *v zêctvō* (Vir), *za sême* (Mol, Vir), *îdi fsêlo* (Fer), *za sōnce*, *na pōjle*, *za sêno* (Đur), *děni na sūnce* (SvA), *za pręđivo*, *îmam za sēmę* (Mič). Zbirne imenice na *-ê* i im. s nastavkom *-ō* imaju akuzativ s dugim nastavkom, npr. *za kaleñê* (Šem), *îti f smetjê*, *godovnō* (Ses).

INSTRUMENTAL

U instrumentalu jd. prevladava nastavak *-om* iz nepalatalne sklonidbe (realizacija mu je obično [-*om*]). Taj nastavak dolazi na sve osnove, a *-em*, iz palatalne sklonidbe, samo na osnove koje završavaju palatalom (realizira se kao [-*em*] ili [-*em*]). Iako na osnove koje završavaju palatalom može doći i jedan i drugi nastavak, u s. r. još uvijek prevladava *-em* (u m. r. prevladao je *-om* kod svih osnova).²¹

Primjeri:

²¹ Slično je utvrdio Ivšić za posavske govore: »b) Instr. sing. Kadšto dolazi *-om* mjesto *-em*, na pr.: *drvěčōm*, *grañōm*, *zrñōm* (Otok), (*pod*) *mōrjōm* (Gradište), (*za*) *Dreñōm* (Gorjani)« (1913[196]: 240), s napomenom da *-om* umjesto *-em* ne dolazi tu tako često kao u I jd. m. r.

- a) iza nepalatala dolazi samo *-om*, npr. *drêvom* (Dr), *z društvom*, *z mlêkom* (Bo), *jòkom*, *vûxom* (Got), *korìtom*, *detètom* (Vir), *kòlènom* (Nov), *mêsom* (Šem), *mlêkom*, *jajcètom* (Rak, Mič), *drêvom* (Đur), *žìtom*, *društvom*, *sènom* (Kal), *tèlètom* (Fer), *bètvom*, *zrnom* (Ses), *vìnom* (Viz).
- b) iza palatala mogu doći oba nastavka, a prevladava *-em*, npr. *z vřxnem* (Bo), *ûlem* (Br), *òlem* ‘uljem’ (Mol, Dr), *vesèlem*, *luščìnem* (Šem), *lìcem*, *vesèlem*, *xòlom* / *xòlem* (Ham), *z vesèlem*, *s terànem*, *z vřnem* (Go, 298, 462, 488), *z vřnem* / *z vřnom* (Nov), *listjem* (Đur), *vřnem*, *gròzdičèem* (Mič), *zèlèem* / *zèlom*, *òlom*, *vřnom* (Kal), *cvètjem* (Fer), *òlom* (Viz).

Zbirne imenice na *-ē* i im. na *-ō* u I jd. imaju nastavke s fiksiranim naglaskom *-ōm* / *-ēm*, npr. *cvrtjōm*, *godovnōm* (Ses), *grajnēm* (Đur) i sl.

MNOŽINA

NOMINATIV

Nominativ mn. završava na *-a*, npr. *lêta* (Bo, Sig, Šem, Ses, Viz i dr.), *rêbra*, *imêna* (Dr, Bo, Nov), *rêbra*, *imêna* (Mol), *sêla* (Mol, Mih), *pòvèšma* (Ham), *jájca* (Dr, Bo, Sig, Nov, Đur, Kal, Ses, i dr.), *sêla* (Đur, Kal, Ses, Fer i dr.).

Imenice koje imaju kratak samoglasnik u jednini, u množini ga dulje što se vidi iz navedenih primjera. Imenice koje imaju dug samoglasnik u jednini u množini su bez promjene, npr. *vîna*, *društva* (Đur, Ses, Kal i dr.). Imenice srednjega roda koje znače mlado u mn. obično imaju supletivni oblik muškoga roda, npr. *tèlè – tèlìči*, *ždrêbè – ždrêbìči* (Kal, Đur).

Neke imenice ženskoga roda u mn. mogu dobiti nastavak *-a* koji je obilježje N mn. s. r. te u tom slučaju obično imaju zbirno značenje, npr. N jd. ž. *vrèča*, N mn. s. *vrèča* (Ses), N jd. ž. *jabòka*, N mn. s. *jābòka* (Šem). Navedene imenice imaju i oblik N mn. ž. r. na *-e* (*vrèčè*, *jabòkè*). Prema mišljenju nekih autora nastavak *-a* u N mn. s. r. imao je zbirno značenje.²²

Zbirno značenje imaju i im. s dugim nastavkom *-ā*, npr. *srcā* (Ham, Ses), *klopkā* (Ham), *bètvā* (Ses), *toporiščā* (Đur). Te imenice mogu imati i mn. oblike s kratkim nastavkom *-a*, npr. *klòpka*, *sřca*, *bètva* (Ses, Ham, Đur).

Niz je primjera N mn. srednjega roda s dugim nastavkom zabilježeno u Lukovišću, npr. *se:l'a:*, *ko:l'a:*, *pe:r'a:*, *ja:jc'a:*, *ple:č'a:*, *re:br'a:*, *ime:n'a:* (Luk, 347) koji se javljaju uz likove *pl'e:ča*, *r'e:bra*, *im'e:na* (Luk, 347). Dugi je nastavak u N mn. s. r. potvrđen u bilogorskim kajkavskim govorima (Lončarić 1986: 99), a čest je i u mnogim štokavskim posavskim govorima.²³

²² »Danas se općenito misli da je *-a* u nom. pl. sred. roda istovjetno s *-a* u *a*-osnova pa su, prema tome, plurali kao *joga* imali nekad zbirno značenje, kao da kažemo ‘jarmovlje’ ili ‘drvlje’: *drva*« (Ivšić 1970: 190).

²³ Ivšić navodi niz primjera iz posavskih štokavskih govora s dugom ultimom (naglašenom ili

GENITIV

U genitivu množine s. r. prevladava -*o* nastavak, npr. *lēt* (Br, Ham, Rak, Mih, Mič, SvA, Kal, Fer, Viz i dr.), *vūx* (Got), *drvēc* (Fer), *dřv* (Vir, Nov, Mič, Ses, Fer, Kal, Viz i dr.), *imēn* (Dr), *kolēn*, *vrěč*: N jd. *vrěče* (Nov), *sēl* (Got, Ses), *sēl*, *imēn*, *mēst* (Mol), *zrcāl*, *sīt* (Vir), *dr:f*, *ko:lēn*, *vu:f* (Jag, 244), *jěžēr* (Viz).

Imenice kojima osnova završava suglasničkim skupom u G mn. dobivaju:

- nastavak -*ē* u zapadnim govorima (Vir, Mol, Got, Go, Ham, Rak i dr.), npr. *gñēzdē* (Rak, Got, Mol), *klopķē* (Ham), *pīsmē* (Vir), *stēblē* (Got), *vrāčtvē*, *jogñiščē*, *vītlē* (Go, 438, 118, 426). Taj se nastavak u tim govorima proširio i na druge osnove koje nemaju distribucijskih ograničenja pa su potvrđene inačice, npr. *vūy* / *vūvē* (Ham), *sēl* / *selē*, *vimēn* / *vimēnē*, *predēn* / *predenē* (Go, 332, 426, 292).
- nastavak -*ī* pojavljuje se na istoku područja te u govorima Đurđevca i Novigrada, npr. *pīsmī* (Đur), *beťvī* (Nov), *gñēzdī* (Ses). U tim govorima i neke imenice koje imaju dug osnovni samoglasnik također dobivaju nastavak -*ī*, npr. *drēvī*, *držālī* (Đur).
- nastavak -*i* potvrđen je u Jagnjedovcu u im. kojima osnova završava na suglasnički skup (*stē:blī*, *rē:bri*, *plē:či* Jag, 244), a -*ī* je rjeđa inačica (npr. *plē:či*., *klopki*: Jag, 244).

Neke imenice u suglasnički skup umeću -*e*- te mogu imati dvostruke oblike, npr. *bētey* / *beťvē* (Ham), *bētey* / *beťvī*, *rēber* / *rēbrī* (Ses), *dēbel* / *dēblē*, *klopķē* / *klōpek* (Go, 44, 134), *pīsem* / *pīsmī* (Đur), *vēder* (Vir, Ham), *bētey* (SvA), *rēber*, *pāsem* : *pāsmo* ‘snopić niti pri tkanju’ (Nov), *jājec* (Rak, Dr, Nov i dr.). Neke imenice toga tipa kojima osnova završava na *l*, *r*, *n* ne umeću *e* nego navedeni glasovi dobivaju samoglasnost, npr. *stēkl*, *jētr* (Vir), *stēgn* (Kal).

- nastavak -*ōv* (fonetski -*ōf*) zabilježen je u Goli, npr. *drobižjōf*: N jd. *drobižjē* ‘1. sitniš; 2. sitna stoka, perad’, *drobōf*: N jd. *drobō* ‘crijevo’ (Go, 53).

DATIV

U dativu množine potvrđeni su sljedeći nastavci:

- ē* koji nalazimo na istoku podravskoga kajkavskoga područja gdje je došlo do izjednačavanja DLI mn. Podudaran je s nastavkom imenica m. r., npr. *sēlē*, *lētē* (Fer), *kōritē* (Ses).
- ām* koji je podudaran s nastavkom imenica ž. r. *e* vrste, npr. *sēlām*, *vūxām*, *jājcām* (Got).

nenaglašenom) u N mn. s. r. *sēlā*, *pērā*, *rēbrā*, *rešetā*, *blatā*, *brdā*, *drvā* itd., uz malobrojne primjere s kratkom, npr. *drvā* itd. (1913[196]: 249, 250). Finka i Šojat u ekavskim govorima jugozapadno od Vinkovaca također bilježe niz primjera s dugim nastavkom, npr. *vremenā*, *Kamenišťā*, *Kučišťā*, *ramenā*, *drvetā*, *nebesā*, *vrīmenā*, *vremenā*, *polā*, *bremenā* i dr. (Finka i Šojat 1975: 84).

c) *-am* koji je potvrđen u virovskom govoru kao inačica nastavka *-ām* (npr. *sēlam* / *sēlām*). U jagnjedovačkom se govoru pojavljuje kao inačica nastavka *-ām* i *-ima* (npr. *sēla:m*, *sē:lima* Jag, 244).

d) *-ima* inačica je nastavka *-ām* i *-am*, rijetko je potvrđena (*sē:lima* Jag, 244).

AKUZATIV

Akuzativ mn. morfološki je izjednačen s N mn., npr. *īma jājca* (Mih), *nesō jājca* (Rak), *na klopkā* (Ham), *kōrīta*, *drēva* (Đur).

LOKATIV

U lokativu su:

1. nastavci u većini govora isti kao u imenica m. r.:

a) nastavak *-ē* potpuno je prevladao na istoku područja (Kal, Fer, Ses), a u nekim je govorima (npr. Đur, Jag) dominantan, npr. *pri lētē*, *f kōritē* (Fer, Kal, Ses), *sēlē* (Ses), *drēvē* / *drēvę* (Đur), *vu:vę*: (Jag, 244).

b) nastavak *-i* potvrđen je na zapadu područja, npr. *na jājci* (Rak, Mol), *v gnēzdi* (Mol). Kao inačica nastavka *-ē* zabilježen je npr. u jag. govoru: *rę:bri*, *sę:li* (Jag, 244). Za neke je govore teško utvrditi koji nastavak prevladava, ponajviše zbog maloga broja zabilježenih potvrda, npr. u Virju (*sēlē* / *sēli*, *pōlē* / *pōli*).

2. izdvojeni govori imaju nastavke u L mn. kao im. *e* vrste: *-āj* i *-ami*. Potvrđeni su u govoru Gotalova, npr. *sēlāj*, *na vūxāj*, *na gnēzdāj*, *na jājcāmi* (Got).

U virovskom se govoru pojavljuju dvostruki oblici *prsāj* / *prsē*, *jetrāj* / *jetrē* (Vir), a u Drnju su potvrđeni *-i* i *-āj* (npr. *na jājci*, *f selāj*). I u opisu jag. govora naveden je nastavak *-āj* kao inačica nastavaka *-ē* i *-i*, npr. *vuva:j*, *drva:j* (Jag, 244).

INSTRUMENTAL

U instrumentalu su potvrđeni:

1. nastavci kao u imenica m. r.:

a) *-i* koji je tipičan za I mn. u većini zapadnih podravskih kajkavskih govora te u govoru Đurđevca, npr. *z jājci* (Dr, Šem, Ham, Đur), *z vūvi* (Rak), *sēli* (Vir), *rę:bri*, *ja:jci* (Jag, 244).²⁴

b) nastavak *-ī* rjeđa je inačica nastavka *-i*, npr. *męd drēvī* (Đur).

c) nastavak *-ē* prevladava na istoku područja (Fer, Kal, Ses, SvA), npr. *za dŕvę* (Fer), *z vūvę* (SvA), *z jājcę*, *z imēnę* (Ses, Kal).

²⁴ Taj je nastavak običan i u drugim hrvatskim narječjima, prema nekadašnjem starom nastavku *-i* (npr. u posavskim govorima: »e) Lok. pl. i instr. pl. Najobičniji je lok. i instr. pl. na *-i* (: nekadašnjem *-ih* i *-i*)...« (Ivšić 1913[196]: 241).

d) nastavak *-e* inačica je dugoga *-ē*, a pojavljuje se u jag. govoru, npr. *vu:ve*, *ko:leņe*, *plę:čę* (Jag, 244).

2. nastavak *-ami*, kao u im. *e* vrste, a potvrđen je u gotalovskom (npr. *z jājcāmi*, *sēlāmi*, *vuxāmi*, *gñēzdāmi*), virovskom (npr. *slōvāmi*) te u novigradskom govoru (npr. *gñēzdāmi*).

3. nastavak *-mī* zabilježen je u virovskom govoru, npr. *dręvmī*, *lętmī*.

4. nastavak *-ema* pojavljuje se samo kao inačica u sintagmama koje znače par čega u jag. govoru, npr. *plę:čęma* (Jag, 244).

Neke su imenice uz brojeve 2, 3 i 4 zadržale stare dualne oblike, npr. *dvę lęte* (Br, Rak, Ham, Mol, Mič i dr.), *dvę jōke* (Got), *trī jājce* (Mol, Vir, Nov), *dvę pāsme* (Nov), *dvę męstę* (Kal, Fer, Ses).

Imenice koje imaju samo množinu (npr. *vrāta*, *kōla*) u nekim se govorima sklanjaju na sljedeći način: N *kōla*, G *kōl*, A *kōla*, L *kōli*, I *s kōli* (Ham); N *kōla*, G *kōl*, D *kōlom*, A *kōla*, L *na kōli*, I *kōli* (Mol); N *vrāta*, G *vrāt*, D *vrātōm*, A *vrāta*, L *vrāti*, I *vrāti* (Mol).²⁵ U pojedinim govorima dolazi do izjednačivanja DLI mn. kao u m. r., npr. N *vrāta*, G *vrāt*, D *k vrātę*, A *vrāta*, L *vrātę*, I *vrātę* (Kal, Ses); N *kōla*, G *kōl* / *koliję*, D *kōlę*, L *kōlę*, I *kōlę* (Kal).

U kalinovečkom je govoru zanimljiv zbirni oblik u G *koliję*. Moguće je i mijesanje nastavaka, tako da pojedini padeži imaju nastavak sklonidbe imenica *e* vrste, a ostali su oblici sklonidbe imenica s. r. *a* vrste, npr. N *kōla*, G *kōl*, D *kōlām*, L *kōlę*, I *kōli*; N *vrāta*, G *vrāt*, D *vrātām*, A *vrāta*, L *vrātę*, I *vrāti* (Đur).

U nekim govorima te imenice imaju nastavke kao *e* vrsta, npr. L *vrātāj* (Go, 344), I *z vrātāmi* (Go, 410), L *kōlāj* (Go, 370), L *kōlāj*, *vrātāj*, I *kōlāmi*, *vrātāmi* (Vir).

Zanimljivo pojavljivanje nastavaka različitih sklonidbenih vrsta zabilježeno je i u sklonidbi imenice *sāna* ‘saonice’, npr. G *sān*, L *sānāj*, I *sanmę* (Mol); N *sāna*, G *sāni*, L *sanę*, I *sanę* (Kal); N *sāna*, G *sān*, D *sanę*, A *sāna*, L *sanāj* / *sanę* / *sanām*, I *sanī* / *sanę* / *sanmī* (Rak); L *sanāj* (Ham). U golskom i drnjanskom govoru ta je imenica ženskoga roda: N mn. ž. *sāne*, G *sān* / *sānę* (Go, 330), *zādne sāna so pręšle pręk* (Dr).

I neke druge imenice u pojedinim padežima mogu imati nastavke različitih sklonidbi, npr. u golskom im. *cūlo* ‘vreća’, u G mn. ima tri mogućnosti: *cūl* / *culę* / *culōf* (Go, 30).

Imenica *vręče* G jd. *vręča* u nekim govorima (npr. novigradskom) može biti s. r. dok je u drugim običniji ž. r. *vręča*, G jd. *vręčę* (Kal, Ses, Fer i dr.).

²⁵ Oblike u D mn. na *-om* kao u im. m. r. zabilježio je Ivšić u posavskim štokavskim govorima: »d) Dat. pl. Ovaj se padež od imenica sr. roda može rijetko čuti. Zabilježio sam lik na *-om*: *govędōm* (: dō je *govędōm*, Dolina), *kōlom* (: dovęde kōna *kōlom*, Dubočac), *vātōm* (: pomaci se k *vātōm*, Magića Mala)« (1913[196]: 241).

Zanimljive oblike ima i imenica *jòko*, npr. u golskom jd. s. N *jòko*, G jd. *jòka*, mn. ž. N *jòči*, G *jòči / jòčiju*, D *jòčâm*, L *jòčâm / jòčê*, I *jòčmî* (Go, 118).

Sklonidbeni je sustav imenica s. r. dijelom vezan uz imenice *a* vrste m. r., no iz navedenih se primjera može vidjeti da je narušen njihovim približavanjem imenicama *e* vrste.²⁶ Kolebanja koja su prisutna u sklonidbi imenica s. r. pokazuju daljnju tendenciju k smanjivanju broja nastavaka i sklonidbenih vrsta. Uz navedene primjere možemo spomenuti i imenice kao npr. *čũdo* koja može imati oblike prema *s*-osnovama (G jd. *čũđesa* Đur i dr.), ali i prema *o*-osnovama (G jd. *čũda* Đur i dr.). Reliktne je ostatke starih *s*-osnova i oblik mn. *vušęsa* koji se rabi kao augmentativ i pejorativ. Smanjivanje broja osnova i nastavaka predstavlja ju i supletivni množinski oblici imenica koje znače mlado životinje (npr. *tęlići*, *rāčiči*, *gōščiči* i sl.). U jednini te imenice pripadaju s. r. i čuvaju ostatke *t*-osnova, npr. *tęļę*, G jd. *tęļęta* (Đur). U slavenskim je jezicima došlo do miješanja i gubljenja pojedinih praslavenskih osnova (Ivšić 1970: 205). I u podravskom kajkavskom dijalektu vidimo nastavak te tendencije, jer se malobrojne imenice s. r. priklanjaju sklonidbi imenica m. r. *a* vrste ili imenica *e* vrste. Nastavačna šarolikost koja vlada u sklonidbi imenica s. r. posljedica je toga.²⁷ Neke su se imenice (npr. *plũča*, *jętra*) u podravskom kajk. dijalektu zadržale u *a* vrsti s. r., za razliku od štokavskih sustava u kojima su prešle u *e* vrstu zbog nastavka *-a* koji se podudara s N jd. *e* vrste.

Primjeri sklonidbe imenica *a* vrste s. r. iz:

a) đurđevečkoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>dręvo</i>	<i>dręva</i>
G	<i>dręva</i>	<i>dręy / dręvi</i>
D	<i>dręvu</i>	<i>dręvę</i>
A	<i>dręvo</i>	<i>dręva</i>
L	<i>dręvu</i>	<i>dręvę / dręve</i>
I	<i>dręvom</i>	<i>dręvi / dręvi / dręvi</i>

²⁶ Slične su tendencije uočene u mnogim hrvatskim govorima, npr. u mn. im. s. r. krčkih i općenito sjevernočakavskih i srednjočakavskih govora (v. u Lukežić i Turk 1998: 129), u zagorskim (Jedvaj 1956: 298).

²⁷ Dvojnost kao posljedica smanjenja broja osnova prisutna je primjerice u hrvatskom književnom jeziku u nekih im. *i*-osnova m. r. koje se mogu sklanjati po *i* vrsti, ali i po *a* vrsti (npr. *bol*, *glad*).

b) novigradskoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>rěbrō</i>	<i>rěbra</i>
G	<i>rěbra</i>	<i>rěber</i>
D	<i>rěbru</i>	<i>rěbram</i>
A	<i>rěbrō</i>	<i>rěbra</i>
L	<i>rěbru</i>	<i>rěbri</i>
I	<i>rěbrōm</i>	<i>rěbri</i>

c) sesvetskoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>kolěno</i>	<i>kōlěna</i>
G	<i>kolěna</i>	<i>kōlěn</i>
D	<i>kolěnu</i>	<i>kōlěņē</i>
A	<i>kolěno</i>	<i>kōlěna</i>
L	<i>kolěnu</i>	<i>kōlěņē</i>
I	<i>kolěnom</i>	<i>kōlěņē</i>

3.1.2. Vrsta *e*3.1.2.1. Imenice ženskoga roda *e* vrste

Pregled nastavaka

	Jednina	Množina
N	<i>-a</i>	<i>-e</i>
G	<i>-ē, -ĕ</i>	<i>-ø, -ī, -i, -ē</i>
D	<i>-i, -e</i>	<i>-ām</i>
A	<i>-o, -u</i>	<i>-e</i>
V	<i>=N, -o</i>	<i>=N</i>
L	<i>-i, -e</i>	<i>-āj, -ām, -ami</i>
I	<i>-ōm</i>	<i>-ami, -ām, -ama, -amā</i>

Po *e* vrsti mijenjaju se sve imenice ženskoga roda koje u nominativu završavaju na *-a* (npr. *žēna, glāva*), imenice muškoga roda na *-a* (npr. *jāpa, slūga, tāta, pāpa*) te zbirne imenice na *-a* (kao npr. *mladīna* ‘perad’, *dĕca, brāča, mārva / mārxa*).

GENITIV

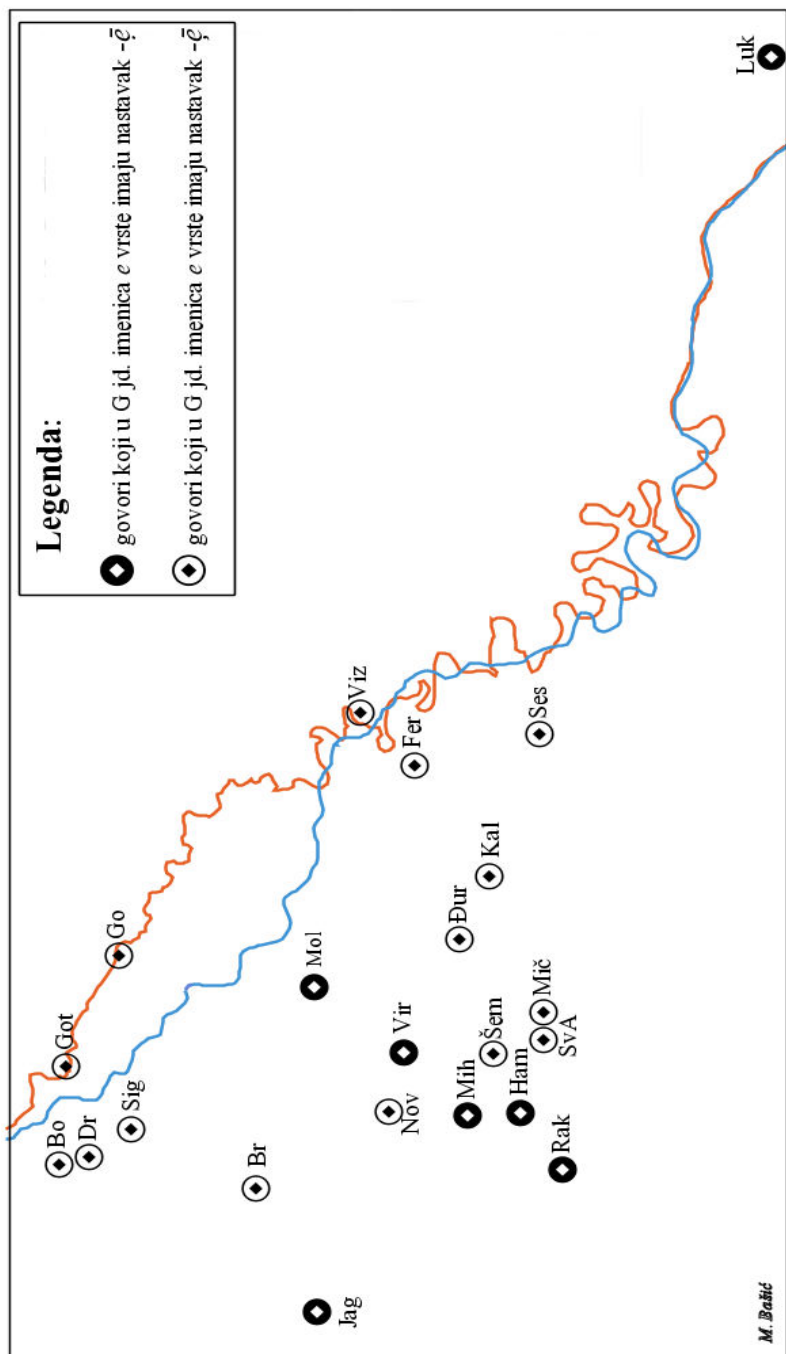
Genitiv jednine završava nastavcima *-ĕ*, *-ĕ̄* koji su fonološke inačice znakovite za pojedine govore:

- a) nastavak *-ĕ* potvrđen je u govorima Virja, Molvi,²⁸ u nekim govorima u podnožju Bilogore (Ham, Rak, Mih) te u Lukovišću u Mađarskoj, npr. *žlicĕ*, *čašĕ* (Vir), *gĕrmĕ*, *deskĕ* (Mol), *vodĕ*, *brigĕ* (Mih), *svĕĉĕ* (Mih, Ham), *batinĕ*, *slamĕ* (Ham), *paprikĕ* (Šem, Ham), *deklĕ* (Šem), *šumĕ*, *agācijĕ* (Rak), *sestr'ĕ*., *rep'ĕ*., *čmel'ĕ*: (Luk, 344).
- b) nastavak *-ĕ̄* potvrđen je u Đurđevcu, Šemovcima, Svetoj Ani, Mičetincu, na zapadu u Drnju, Botovu, Sigetcu, Bregima, Novigradu, Prekodravlju (Got, Go), na istoku područja (Fer, Ses, Kal) te u Vizvaru u Mađarskoj, npr. *bāltĕ*, *knižičkĕ*, *mĕjlĕ* (Đur), *za kmicĕ*, *starinĕ* (SvA), *famīlijĕ*, *snejĕ*, *cīrkvĕ* (Mič), *šosĕdĕ*, *sestrĕ* (Dr), *z vodĕ* (Bo), *slamĕ*, *rīžĕ* (Sig), *zīmĕ*, *državĕ* (Br), *mešĕ* (Nov), *kukurūzĕ* (Got), *zemlĕ*, *lešĕ* (Go, 161, 164), *kmicĕ*, *sestrĕ* (Fer), *rūkĕ* (Ses), *slamĕ*, *glāvĕ* (Kal), *jĕlĕ*, *xajdīnĕ* (Viz).

Genitivni je nastavak uvijek dug, stoga je prema općim pravilima uvijek i naglašen. Pri pomicanju naglaska s dugoga sloga na nastavak na osnovi im. ostaje duljina, npr. *svĕĉa*, G jd. *svĕĉĕ* (Ham), *cīrkva*, G jd. *cīrkvĕ* (Mol), *glāva*, G jd. *glāvĕ* (Đur), *rūka*, G jd. *rūkĕ* (Go, 326), *mārva*, G jd. *mārvĕ* (Mič).

Šojat za Lukovišće navodi nekoliko primjera skraćivanja prednaglasnih dužina u G jd. (npr. *glav'e*., *ruk'e*: Luk 347), kao i u drugim oblicima. U prikupljenoj terenskoj dijalektološkoj građi koja je razmatrana za ovaj rad nekoliko je potvrda skraćivanja dužina nakon pomicanja s dugoga osnovnoga samoglasnika u nekim mn. oblicima, ali nema nijedne potvrde skraćivanja u G jd.

²⁸ U Molvama se taj nastavak realizira kao vrlo 'zatvoreno' *e* koje bismo mogli označiti kao dvoglas *ĕ¹* ili kao otvoreno *ĭ*, no zbog preglednosti označeno je s *-ĕ* kao u ostalim govorima te grupe.

Karta 2. Genitiv jednine imenica *e* vrste

DATIV I LOKATIV

Većina govora podravskoga kajkavskoga dijalekta ima u dativu i lokativu jd. im. *e* vrste nastavak *-i* iz starih palatalnih osnova.²⁹ To je većina zapadnih govora (Vir, Mol, Mih, Dr, Bo, Sig i dr.), govori u Prekodravlju (Got, Go), istok područja (Fer, Ses, Kal), Vizvar i Lukovišće u Mađarskoj.

Primjeri dativa na *-i*: *kràvi* (Vir), *měši*, *kapělici* (Mol), *k rōki* (Mih), *xīzi*, *sěstri*, *zornīci* (Dr), *k mēši*, *sošēdi* (Bo), *večēri*, *mēši* (Sig), *žēni* (Got), *děkli* (Go, 233), *strīni*, *vōdi* (Mič), *susēdi*, *žēni* (Fer), *rūki*, *sěstri* (Ses), *šūnki*, *lešīci* (Kal), *šenīci*, *Marīški* (Viz).

Primjeri lokativa na *-i*: *f šumi*, *vu prašīni* (Vir), *na stōpi*, *pri cīrkvi* (Mol), *na rōki*, *f Koprīvnīci* (Mih), *pri xīzi*, *pri cīrkvi* (Dr), *pō vulīci*, *pri sošēdi* (Bo), *f prēši*, *na lopāti*, *na tāvi* (Sig), *pri sošēdi*, *na žēni* (Got), *f kmīci*, *na mašīni*, *na jabūki* (Mič), *na sinōkōši* (Go, 150), *na pāši*, *f īzi* (Jag, 245), *v rūki*, *v glāvi* (Ses), *f cīrkvi*, *po slāmi* (Kal), *vu vulīci*, *na mēkōti* (Fer), *po mēši*, *vū ti kūči* (Viz), *na nog'i mu je žu:j* (Luk, 347).

U manjem broju govora u lokativu i dativu jd. prevladao je nastavak *-e* iz starih nepalatalnih osnova. To su govori Đurđevca, Šemovaca, Rakitnice, Brega i Svete Ane, npr. D jd. *krāve*, *šūme* (Đur), *mēše* (Šem), *slāme* (Rak), *tāte*, *k mēše* (Br), *kobīle* (SvA); L jd. *na vřpe*, *ob plāče* (Đur), *f škōle*, *na glāve* (Šem), *na slāme* (Rak), *vū ne xīze*, *vu vulīce*, *na ravnīce*, *v zīme* (Br), *f cīrkve*, *po kōže* (SvA).

U bregovskom govoru uz kratak nastavak *-e* u L jd. supostoji njegova inačica *-ē* (npr. *na rōkē*, *f kuxīnē*, *f pōjatē*).

Novigradski govor, uz nastavak *-e*, može imati i inačicu *-i*, npr. D jd. *k mēši*, *k īže*, *snēje*, L jd. *pri Mīri*, *vu veļāči* / *vu veļāče*, *na mekōti*, *pō nāfti* / *pō nāfte*, *f Koprīvnīce*, *f īže* (Nov). U analiziranoj novigradskoj građi znatan je broj potvrda obiju inačica, ali istraživanje nije provedeno na većem broju govornika stoga je teško reći je li koja inačica prevladala.

I u govoru Brega potvrđen je nastavak *-i*, ali vrlo rijetko. S obzirom da u tom selu ima znatan broj doseljenika iz drugih kajkavskih govornih područja, možda je riječ o utjecaju izvana. Potvrđeni su primjeri: D jd. *žēni*, L jd. *f šūmi*.

Zvonimir Junković navodi da su u kajkavskom dijalektu u 16. st. postojale dvije grupe govora. U prvoj su grupi nastavci *-e* i *-i* u DL jd. bili položajno uvjetovane inačice, prvi je dolazio iza nepalatala, a drugi iza palatala. Druga je grupa kajkavskih govora oba nastavka imala kao inačice koje su dolazile iza palatala, a iza nepalatala dolazio je samo *-e* (Junković 1972: 117).

²⁹ »U DL jd. hrv. nastavak *-i* također stoji prema osnovama na umekšani suglasnik (npr. stsl. DL jd. *duši*), gdje prasl. *āj pravilno prelazi u *ēj iza palatalnih glasova, što zatim daje hrv. *-i*« (Matasović 2008: 193).

U većini suvremenih govora kajkavskoga narječja prevladao je ili jedan ili drugi nastavak, bez obzira na završetak osnove. Rjeđi su govori koji mogu imati oba nastavka kao ravnopravne inačice, kao npr. u govoru Novigrada gdje mogu doći i na palatalne i na nepalatalne osnove bez distribucijskih ograničenja. To može biti posljedica starijega stanja kada su u sustavu postojala oba nastavka ili utjecaja susjednih govora koji imaju *-i*.

Nastavak *-e* u DL jd. imenica *e* vrste (i *i* vrste) potvrđen je i u nekim štokavskim govorima, npr. u posavskim.³⁰ Tu jezičnu crtu Ivšić drži ekavizmom jer se javlja u ikavskoj grupi posavskih govora: »Stalan je ekavizam i u dat. i lok. sing. *a*-deklinacije (gdjegdje) i *i*-deklinacije, na pr.: (*na*)*livade* (Dolina), (*na*)*ceste* (Odvorci), (*u*)*mladoste* (Odvorci), (*po svojōj*) *nārave* (Brod) i dr. Možda je tu *-e* mjesto *-i* prema nekadašnjem *-e* poradi *-e* u *u*-deklinaciji (ispor. na pr. staroslav. *svekrŭve*)« (Ivšić 1913[196]: 163). Na građi iz ekavskih govora jugozapadno od Vinkovaca taj nastavak fonološkim razvojem tumače i Božidar Finka i Antun Šojat (1975: 27, 28).

Sekereš ga je zabilježio u govoru Vukosavljevice koja pripada miješanim štokavsko-kajkavskim govorima virovitičkoga područja.³¹

Vesna Zečević, analizirajući građu skupljenu za Hrvatski jezični atlas i Općeslavenski lingvistički atlas te građu iz pojedinačnih opisa govora, dolazi do zaključka da je u većini kajkavskih govora učestaliji nastavak *-e* od nastavka *-i* u DL jd. im. *e* vrste (Zečević 1992: 259–261). Ona drži da u nekim kajkavskim govorima nije došlo do generalizacije nastavka *-i* u DL jd. iz nekadašnjih palatalnih osnova, nego je taj nastavak posljedica ograničenja distribucije jata i poluglasa (u dijelu govora samo poluglasa) u nenaglašenim slogovima.³² Dakle, taj bi nastavak bio dobiven fonetski (*-i* < *-e* < *-ě*). Tako je u govorima u kojima vrijedi spomenuto ograničenje, međutim u govorima podravskoga kajk. dijalekta ga nema, pa je vjerojatnije da je nastavak *-i* dobiven generalizacijom iz palatalne sklonidbe kao i u drugim hrvatskim govorima. Tome u prilog govori i Junkovićeva analiza starih kajkavskih tekstova 16. st. te današnje stanje koji pokazuju sljedeći razvoj: 1. postoji opreka palatal / nepalatal; 2. opreka je ukinuta najprije kod palatalnih osnova; 3. prevladava jedan od nastavaka.

³⁰ Ivšić navodi niz sela u kojima im. u DL jd. *e* vrste imaju nastavak *-e*: »a) U dat. i lok. sing. dolazi često *-e* mjesto *-i* prema staroslav. *-ě* i *-i*, na pr.: *ženě* je kâzō (Kaniža), u *zīpke* (Kaniža)...« (Ivšić 1913[197]: 13).

³¹ »U Vs je u nekim riječima u lok. sg. sačuvan stari nastavak *-e*: *o žěne, o sěstre, u sōbe, na nŭve*. Taj oblik se u tom selu može čuti samo kod starijeg stanovništva« (Sekereš 1975: 190).

³² »Ima, naime, kajkavskih govora u kojima se fonem */e/* (< */ě/* i */ě ə/*) ne može ostvariti u nenaglašenim slogovima i tada se zamjenjuje vokalom *i*-tipa« (Zečević 1992: 260).

U posavskim i slavonskim govorima nastavak *-e* u DL jd. im. *e* i *i* vrste vjerojatno je posljedica sličnoga razvoja u kojem je prevladao nastavak nepalatalne sklonidbe.

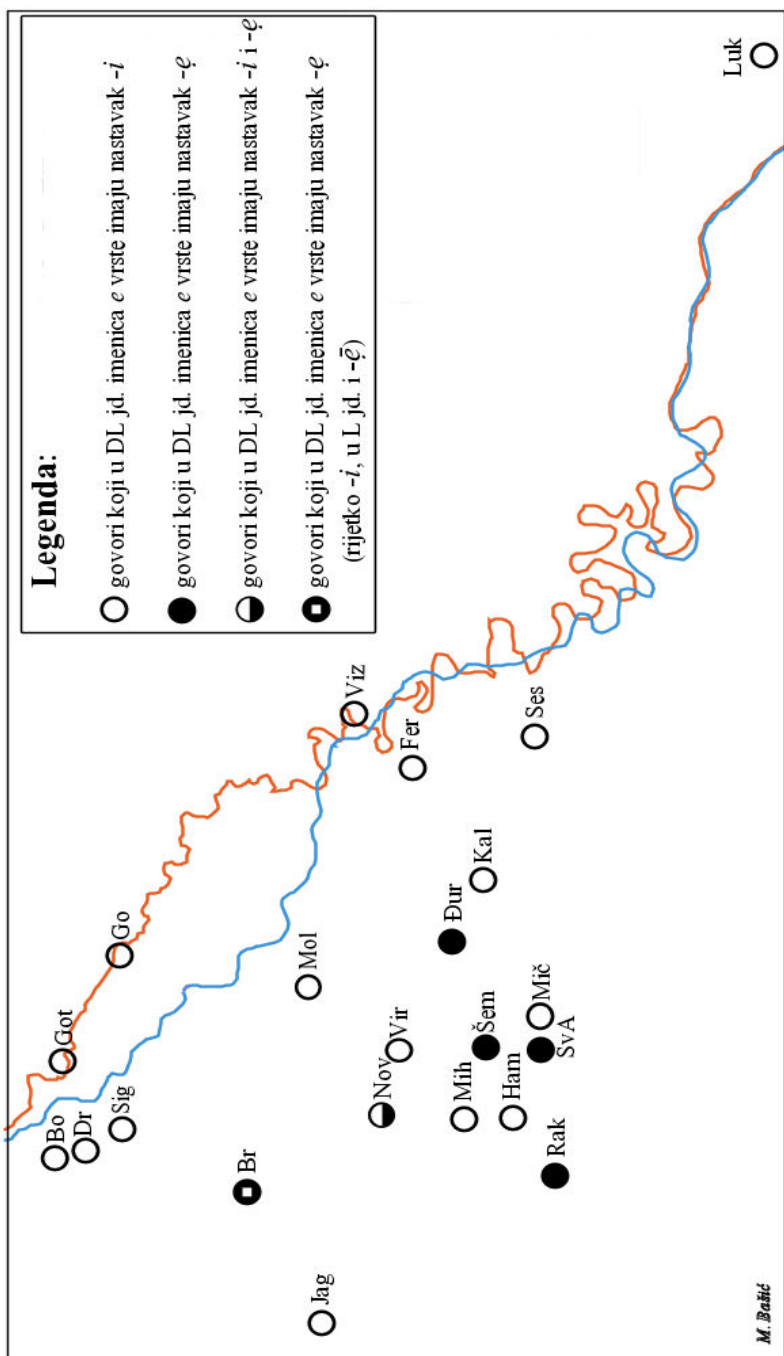
Nastavak *-i* u L jd. svih sklonidbi Iva Lukežić označava kao staru jezičnu osobinu čakavskih (pretežno ikavsko-ekavskih) i kajkavskih rubnih govora. Ona je sklonija tumačiti taj nastavak generalizacijom morfema glavne sklonidbe s mekim suglasnikom na dočetu osnovne nego fonološki, kao ikavski refleks jata (Lukežić 1998: 126).

Drugi autori također dvoje o karakteru nastavaka DL jd. imenica *e* vrste,³³ međutim priklanjamo se mišljenju da se vjerojatnije radi o morfološkom izjednačivanju, a ne o fonološkom razvoju. Kao jedan od argumenata možemo navesti podatak da je u nekim govorima nastavak *-e* prevladao, ne samo kod svih osnova (palatalnih i nepalatalnih) imenica *e* vrste, pridjeva i zamjenica, nego i u imenica *i* vrste gdje jata nikada nije ni bilo (Menac-Mihalić 1996: 177, 178; Ivšić 1913[196]: 163).

Neke imenice u dativu i lokativu dulje osnovni samoglasnik, npr. *vu vōdi* (Mol, Dr, Bo), *k mēši* (Kal, Bo), *pri xīži* (Ham, Bo), *v nôgi*, *v zēmli* (Ses), *na_pāši*, *f xīži* (Jag, 245).

Dativni i lokativni nastavci, kao ni u drugim kajkavskim govorima ne utječu na promjenu krajnjih suglasnika osnovne (nema promjene *k*, *g*, *x* > *c*, *z*, *s* koja se provodi u nekim drugim hrvatskim sustavima) pa je potvrđeno, npr. *v rûki* (Fer), *v nôgi* (Ses), *na jûxi* (Mol), *na prûgi* (Go).

³³ »... za nepalatalnu osnovu teško je reći da li je nastavak *-i* refleks jata ili rezultat sinkretizma s palatalnom promjenom...« (Malić 1973: 139).

Karta 3. Dativ i lokativ jednine imenica *e* vrste

AKUZATIV

Većina govora podravskoga kajk. dijalekta ima refleks stražnjega nazala *o* (< **o*) pa u akuzativu prevladava nastavak *-o* koji se fonetski obično realizira zatvoreno, kao [o].

Primjeri: *slãmo, nõgo* (Br), *mřkvo, prõdõko, rõno* ‘ciklu’ (Dr), *f štãlo, kãšo* (Bo), *šãnko, křpo, rakřjo* (Sig), *šãmo, vûzdo* ‘uzdu’ (Vir), *měšo, rõko* (Mol), *řžo, strřjo* (Ham), *kõrpo, jûvo, svěčo* (Šem), *stõpo, fãro* (Mih), *kãvo, pãšo, võdo* (Đur).

Ostali govori, a to su govori smješteni na istoku područja (Kal, Fer, Ses), neki drugi govori, npr. Mičetinec, Sveta Ana, Gola u Prekodravlju, Novigrad i Vizvar u Mađarskoj, imaju *-u*, npr. *cřkvu, võdu* (Kal), *võjsku, dõklu* (Fer), *nõgu, řžu* (Ses), *škatõlu, vëdrõcu, kãšu, võdu* (Mič), *třžnõcu, srõdu* (SvA), *nedõlu, dũšu* (Go, 147), *rũku, trõcu* (Nov), *rõbu, sëkiru* (Viz). Ti govori i u većini drugih položaja imaju refleks stražnjega nazala *-u*. Novigradski i mičetinski govor u A jd. uz nastavak *-u* mogu imati i njegovu inačicu *-o*, npr. *na strřju / strřjo, za glãvu / glãvo* (Nov), *slanõnu / slanõno, vnũku / vnũko* (Mič).

Neke imenice *e* vrste u A jd. dulje naglašeni samoglasnik, što je u toj kategoriji prisutno i u drugim govorima kajkavskoga narječja. Duljenje obuhvaća manji broj imenica, npr. *v zdõno võdo* (Ham), *v zëmõ* (Mol), *v nõgu* (Ses), *vu võdu, v nõgu* (Go, 151, 174). S druge strane, u nekih se imenica u A jd. dugi slog pokratio kada imenici prethodi prijedlog na koji je stari prasl. cirkumfleks bio skočio, nakon čega se novonastala zanaglasna duljina pokratila. Ograničavanjem mjesta naglasaka na predzadnju moru naglasak se progresivno pomaknuo i nastao je kratki naglasak na ishodišno dugom slogu, npr. *na rũku, na zõmu* (SvA), *na glãvu* (Nov, Ses i dr.).

VOKATIV

Vokativ se u mnogim suvremenim hrvatskim nekajkavskim dijalektnim sustavima, kao i u književnom jeziku još uvijek čuva te većina imenica ima posebne oblike za taj padež. Međutim, i u dijalektima i u književnom se hrvatskom jeziku sve više (pogotovo u razgovornom stilu) rabi nominativni oblik na mjestu vokativa. U novijih je hrvatskih pisaca u normalnom obraćanju češći nastavak *-a* (=N), a vokativni nastavci sve više poprimaju stilsko obilježje (Babić i dr. 2007: 583). Slično je i u nekim čakavskim govorima, na mjestu vokativa za izravno se obraćanje može pojaviti nominativ (Finka 1977: 103, 104; Finka i Šojat 1968: 164, 166). U literaturi se može pročitati da u kajkavskim govorima nema vokativa, a izdvojeni su primjeri objašnjeni utjecajem hrvatskoga književnoga jezika (npr. Jedvaj 1956: 95). Junković smatra da je gubljenje vokativa posljedica slaboga funkcionalnog učinka – svaka je vijest upućena sugovorniku te je suvišno isticati posebnim nastavkom ono što proizlazi iz govorne situacije (Junković 1972: 130). U podravskom se kajk. dijalektu kod nekih kategorija imenica ž. r. i imeni-

ca m. r. koje pripadaju *e* vrsti, osobito u stilski obilježenoj uporabi, može pojaviti oblik vokativa s nastavkom *-o*. Taj nastavak u pojedinim govorima podravskoga kajkavskoga dijalekta mogu imati rodbinski nazivi: *Čečo, ōdi sīm! Mōja māmā je govōrila mamīco, japīco, jāpo stāri!* (Ses), *Bāko, paradājzōvu jāvu slōži! Māmō, za vās būde.* (Kal), *Strīno, kāj dēlaš? Bām ti, tēco, jāvila.* (Fer), *Papīco!* (Mol). Vokativ se obično rabi u osjećajno naglašenu govoru, u slučaju kad se govornik nekome obraća s povjerenjem, molbom, i sl. Sličnu uporabu vokativa u stilskoj funkciji nalazimo i u turopoljskim govorima: *tāto, znāste to?* (Šojat 1982: 395). Dvosložna ženska i muška imena koja pripadaju *e* vrsti također mogu tvoriti vokativ na *-o*, npr. *Sāno, Māro* (Ses), *Drāgo! Kāto!* (Jag, 245), *Lūko, ēl si i tī dōšel k nām?* (Kal), *Žūro, kāk te srce ne bolī?* (Fer), *Dāj mi rēči Kāto!* (Go rkp). Nije neobično što se upravo kod te kategorije češće nego kod općih imenica pojavljuju vokativni oblici. Izravno se obraćamo najčešće ljudima, i to oslovljavajući ih ili obraćajući im se njihovim osobnim imenima. I u imena se, kao i u apelativa, u neutralnu govoru češće rabi nominativni oblik, npr. *Māra, jēl idēte?* (Fer), *Čū, Sōfa!* (Kal), a ako se govornik obraća sugovorniku iskazujući osjećaje veća je vjerojatnost da će uporabiti vokativ. Poseban bi se vokativni oblik mogao tumačiti utjecajem štokavskih sustava (tako ga tumači Šojat za lukoviški, 1995: 347, 348), ali s obzirom da je potvrđen i u kajkavskim govorima koji nisu u blizini štokavskih, vjerojatnije će biti da je relik kajkavskoga vokativa. Vokativ na *-o* zabilježen je, npr. kod hipokoristika ženskih osobnih imena u bilogorskim i turopoljskim govorima (Lončarić 1986: 172; Šojat 1982: 395).

INSTRUMENTAL

Svi govori redom u instrumentalu *e* vrste imaju ujednačen nastavak *-ōm* s naglaskom vezanim uz nastavak,³⁴ npr. *glāvōm, tvōrnicōm, mārīvōm* (Mič). Fonetska realizacija toga nastavka većinom je sa zatvorenim [ō], npr. *s kašōm, z vedricōm, z dušicōm* (Br), *svēčōm, krpōm, mažōm* (Šem), *slamōm* (Rak), *gērōm, zimicōm* (Mol), *sošedōm, cīrkvōm, vedricōm* (Dr), *sošedōm* (Bo), *kōbilōm, zvēzdōm, moṭikōm* (Vir), *rakijōm* (Go, 147).

Nakon pomicanja naglaska na nastavak s dugoga naglašenoga sloga osnove, ostaje prednaglasna dužina (kao i u G jd.), npr. *cvēbōm* (Ham), *cīrkvōm* (Kal)

³⁴ Značajno je pitanje može li se nastavak *-ōm* u podravskome kajkavskom dijalektu tumačiti kao što je protumačen za štokavsku osnovicu hrvatskoga jezika: »Hrv. nastavak *-ōm* u I jd. preuzet je iz i-osnova m. roda, u-osnova i o-osnova (prasl. *-mi > stsl. *-mь*, hrv. *-m*)... Duljina je u ovom nastavku postala kontrakcijom« (Matasović 2008: 193). Svakako je znakovito da je u govorima podravskoga kajk. dijalekta posvuda na nastavku duljina. Nastavak I jd. (*j*)a-osnova jedna je od vrlo važnih izoglosa na zapadu slavenskoga područja, a u kajkavskome je narječju to pitanje osobito zamršeno (Lončarić 1996: 102). Činjenica da su unutar same križevačko-podravske grupe potvrđeni sljedeći nastavci: *-ōm* (*ženōm* Virje), *-um* (*s kōsum, z nōgum* Kloštar Podravski), *-om* (*sūšedom, z nōgom, žēnom* Križevci i okolica), *-u* (*z vōdu, s krāvū* Vrbovec) (Maresić i Menac-Mihalić 2008: 16, 21, 23, 27) potvrđuje složenost kajkavskih sustava.

glāvôm (SvA), *rīžôm*, *špāgôm* (Nov). Šojat za lukoviški govor navodi primjere skraćivanja takvih prednaglasnih duljina, kao i u G jd., npr. I jd. *glav'o:m*, *ruk'o:m* (Luk, 347). Iz drugih govora nema takvih potvrda. U jag. se osim dugoga nastavka u I jd. *e* vrste pojavljuje i njegova inačica s kratkim samoglasnikom (*-om*) koji je inovacija u tom sustavu (Lončarić 1977: 245).

MNOŽINA

NOMINATIV, AKUZATIV I VOKATIV

Množinski oblici nominativa, akuzativa i vokativa imenica *e* vrste morfološki su izjednačeni u svim govorima. Nastavak za navedena sva tri padeža je *-e* s mogućim različitim fonetskim realizacijama *[-e]* i *[-e̞]*, npr. *cīrkve*, *dūše* (Vir, Mol), *jabòke*, *žène*, *čīžme* (Đur).

Akuzativ se ponekad može razlikovati od nominativa u naglasku kad imenici prethodi proklitika. Tada se dugi slog može pokratiti, npr. *za rùke* (Fer), *dèni si na rùke* (Ses).

GENITIV

U genitivu množine potvrđeni su nastavci: *-ø*, *-ī*, *-i*, *-ē*. Njihova je raspodjela u pojedinim govorima različita. U nekima još uvijek prevladava stari nastavak *-ø*, koji je znakovit za starije stanje hrvatskoga jezika. Najprošireniji je u većini današnjih govora kajkavskoga i čakavskoga narječja. U jednoj grupi govora podravskoga kajk. dijalekta potpuno prevladava kod imenica kojima osnova završava kratkim samoglasnikom. Tako je npr. u đurđevečkom, šemovečkom, svetoanskom, kalinovečkom, sesvetskom, ferdinandovečkom, vizvarskom, dakle, većinom na istoku i središtu područja, ali i u mnogim drugim govorima, npr. u Bregima, Novigradu, Drnju, Botovu, Sigetcu, Rakitnici, Miholjancu i Mičetincu: *lopāt*, *īž*, *jām*, *dovíc*, *kīl*, *pokriváč*, *batīn*, *kobīl*, *rác*, *kôž*, *žlíc*, *žēn*, *famīlij* (Đur), *ročíc*, *kođel*, *snováč*, *pogačíc* (Šem), *ručíc*, *tigānī* : *tigāna* 'plitka posuda za pečenje u pećnici', *bāb* (SvA), *pār*, *vrān* (Rak), *nôg*, *sněj*, *káč*, *godīn*, *flāš*, *slīv*, *glīv*, *agācij*, *lešíc*, *srāk*, *goríc* (Kal), *jabūk*, *rīb*, *jagôđ*, *paprīk*, *brīg*, *drāp* : *drāpa* 'kokošja noga', *šāk*, *sinakôš*, *nāvād*, *motūk*, *lāstavíc* (Ses), *īž*, *kīl*, *vulíc*, *žēníc* (Fer), *krāy*, *godīn* (Viz), *gōleníc* (Br), *žīl*, *vrān*, *křp*, *mandūl* (Nov), *škrūn*, *jabòk* (Dr, Bo), *slīj*, *srāk*, *dūl* 'dunja' (Dr), *žitaríc*, *gòsek*, (Sig), *palíc*, *krāy* (Mič), *rác* (Rak, Mih, Mič), *kôž* (Mih).

U navedenim govorima nastavak *-ī* imaju imenice kojima osnova završava suglasničkim skupom,³⁵ npr. *rūškī*, *čerēšnī*, *gōskī*, *vīšnī*, *packī*, *klētvī*, *prālki*, *pūtrī*, *škārjī*, *škatūlkī* (Đur), *ruškī*, *iglī*, *bukvī*, *deskī* (Šem), *konoplī*, *deklī*, *gūskī* (SvA), *trskī*, *lūskī*, *rižōfkī* (Kal), *zemlī*, *čīžmī*, *pešmī* (Ses), *mārki*, *suknī*, *kiflī*, *gūskī* (Mič), *čerēšnī* (Dr, Bo, Br), *igrāčkī*, *birkī* (Nov). Taj nastavak dobiva i većina imenica koji-

³⁵ Nastavak *-ī* proširio se iz G mn. i-osnova kao i u standardnome hrvatskom jeziku (Matasović 2008: 194).

ma osnova završava dugim samoglasnikom, npr. *prīčī, srēdī, fēlī* (Đur), *stēnī, čmēlī* (Šem), *očālī* (SvA), *kūmī* (Fer), *glāvī, tablētī, krizantīnī, gorgīnī : gorgīna* ‘dalija’ (Kal), *svēčī, srnī, zajīcī, zīmī, oblizēkī : oblizēka* ‘poslastica’ (Ses), *bōjī* (Br), *figūrī, očajlī* ‘naočala’ (Nov), *fēlī, kūmī, očajlī* (Mič), *žōnī* (Dr, Bo).³⁶ Budući da je dug, nastavak *-ī* po općem je pravilu uvijek naglašen.

U pojedinim govorima neke imenice iako imaju dug osnovni samoglasnik obično imaju *-ø* nastavak, npr. *glāv, rōk, Grkīn : Grkīņ* top., *svīn (svīņ)* (Đur), *srn* (Šem, Rak), *dūš* (Kal). U nekim su govorima potvrđene inačice, npr. *dūš / dūšī* (Ses), *rūk / rūkī* (Kal). Oblike s *-ø* nastavkom mogu imati i neke imenice kojima osnova završava suglasničkim skupom. U tom se slučaju u suglasnički skup umeće *-e-*, a osnovni se samoglasnik produžuje, npr. *dēkēl, īgel* (Đur), *gōšek* (Rak, Sig), *brēšek, čerēšen* (Sig). I takve imenice obično imaju dvostruke oblike, npr. *brēskvī / brēšek, bukvī / būkēv, deškī / dēšek, gōskī / gōšek* (Đur), *guskī / gūšek, ruškī / rūšek* (Ses). Iako se nastavak *-ø* još uvijek čuva, vidimo da pomalo ustupa mjesto nastavku *-ī*. Na to su utjecale imenice kojima osnova završava suglasničkim skupom koji po starim pravilima nije mogao stajati na kraju riječi. Budući da nije uvijek bilo fonetski pogodno skup razriješiti umetanjem *-e-*, pojavio se novi način izražavanja genitiva. Duljenje osnovnoga samoglasnika bitna je oznaka G mn., a s obzirom da pravilo nije moglo učinkovito djelovati kod onih imenica koje su već imale dug samoglasnik, djelomično je i kod njih došlo do pojave nove genitivne oznake – nastavka *-ī*. U nekim govorima, uz dugi nastavak *-ī* zabilježena je i njegova kratka inačica *-i*, npr. u drnjanskom (*čūrki, rūški*) i jag. govoru (*ru:ški, go:ski, ma:čki, birki, kapči* Jag, 245). U jag. je govoru genitivni nastavak kao i u prethodno navedenim govorima *-ø* (uz duljenje završnoga osnovnog samoglasnika ili umetanje *-e-* u suglasnički skup) te inačni nastavci *-i, -ī* (Jag, 245). Nastavke *-ø* i *-ī* i navedenu raspodjelu imaju govori Fer, Kal, Ses, Đur, Šem, SvA, Mič, neki govori na zapadu područja (Dr, Bot, Sig), Vizvar u Mađarskoj, a za Lukovišće nije moguće izvesti zaključak jer je zabilježena samo jedna potvrda *bu:v* (Luk, 345).

Mnogi govori kajkavskoga narječja imaju sličnu raspodjelu nastavaka, npr. zelinski *rōuk, dūš, cīest, bāp, desīek, būkvi / bukīef, cīerkvi, svēkřvi / svēkřer* (Kalinški i Šojat 1973: 29) ili loborski, npr. *rōuk, vōjki* (Zečević 1993: 457).

U jednom dijelu govora podravskoga kajk. dijalekta na zapadu područja (Mol, Vir, Got, Go) prevladao je nastavak *-ē*.³⁷ Samo taj nastavak u genitivu množ. ima-

³⁶ Slične primjere navodi Ivšić za posavske govore: »Češće se nego u kniževnom govoru čuje gen. pl. na *-i*, na pr.: *bānki* (Jaruge), *Bosanki* (Davor), *bregādī* (Slobodnica)...« (1913[197]: 15). Sekereš je za govore zapadno od Virovitice (npr. za govor Staroga Gradca) zabilježio: »U SG imenice ž. r. s osnovom na dva suglasnika često imaju gen. pl. nastavak *-i* (analogija prema *molbi, radnji* i sl.): *vrībī, zvēzdī, smētīnī, bukvī, brigādī*« (Sekereš 1975: 191). Iako navode primjere kao *brigadi, vrbi*, nijedan od te dvojice autora ih ne objašnjava, već ih smještaju u istu skupinu imenica koje završavaju suglasničkim skupom.

³⁷ U Molvama i Virju može se realizirati vrlo zatvoreno, kao ‘otvoreno’ *ī* ili dvoglas *ēī*.

ju imenice koje završavaju suglasničkim skupom, npr. *gālgê, glīstê, zemlê, packê* (Go, 83, 86, 479, 251), *iněkcijê, kōšārjê, cūrkvê, čerēšnê, đeskê* (Mol), *birkê, gōskê, māčkê* (Got) te neke imenice koje imaju u osnovi dug samoglasnik, npr. *prāļê, glāvê* (Mol), *galāmê* (Go, 83), *žōnê, rōdê, brēzê* (Got), ostale imenice obično imaju dvostruke oblike, npr. *vūr / vurê, mekōt / mekotê, bōx / boxê, blazîn / blazinê, nōg / nogê, dūš / dušê, slīy / slivê* (Mol), *glavîn / glavinê, ornîc / orniceê, palîc / paliceê* (Go, 86, 241, 252), *bōx / boxê, žen / ženê* (Got).

U pojedinim govorima navedene grupe samo kod nekih imenica prevladava kraći oblik, npr. *žen, krāv, rōk* (Mol). U spontanom se govoru oba nastavka mogu pojaviti naizmjenično, npr. *îma sadjâ, jabōk, slīy, rūšek, brěskvê, mandalê, dudê* (Mol). Čini se da se kraći oblik nešto češće pojavljuje kad imenici u genitivu prethodi broj, npr. *pēt vūr, đēvet vūr, pēt žlîc, îmam vurê sakakvê, îmam vîše vurê* (Mol).³⁸

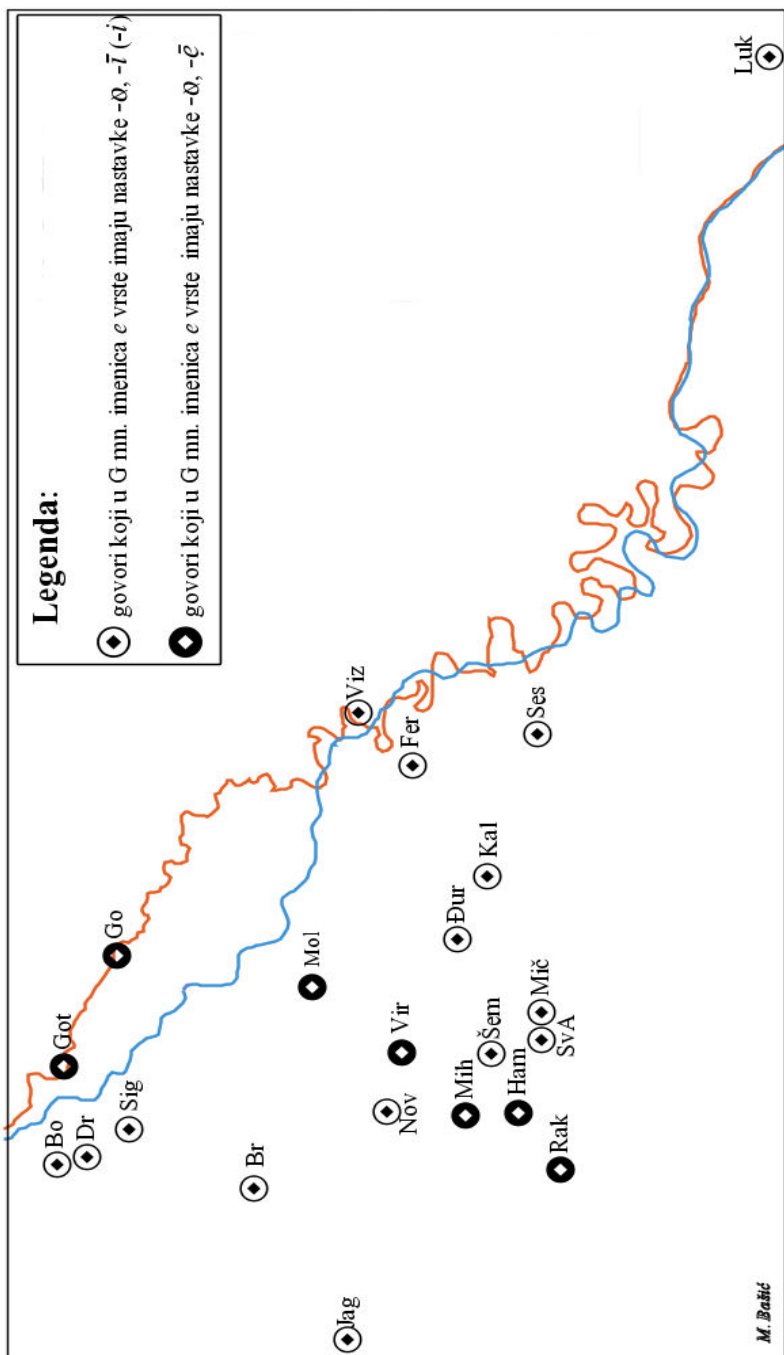
U rakitničkom, hampovičkom i miholjanskom govoru prevladava nastavak -ø, npr. *svîñ, rāc, vrān, krāv, pūr, gōsek* (Rak), *krāv, kōz* (Mih, Ham), *ročîc, blazîn, vrêč* (Ham). Ako imenica završava suglasničkim skupom ili ima na kraju osnove dug samoglasnik dolazi nastavak -ē, npr. *mačkê, kāmê* (Rak), *birkê* (Ham, Mih), *prāļê, prālkê, sōzê* (Ham) ili -ø s umetnutim -e- (npr. *čerēšeñ, gōsek* Mih).

O genitivnom je naglasku već rečeno da se u pojedinim govorima kod nekih imenica ne dulji posljednji samoglasnik osnove, nego je naglašena duljina na početku riječi, npr. *jābok* (Đur), *jābuk* (Kal), *gōric* (Mih, Ses), te imenice obično imaju i inačice s naglašenim posljednjim samoglasnikom (*jabōk, gorîc*).

Fancev je za virovski govor naveo da je samo kod rijetkih imenica kratak oblik češći od oblika s nastavkom -ē (npr. *nōg, dūš*). Prihvatio je Oblakovo tumačenje da je novi nastavak -ē analogijom iz zamjениčko-pridjevske prešao u imeničku sklonidbu (Fancev 1907: 367).³⁹ U novijoj se građi iz virovskoga govora oba nastavka gotovo podjednako često pojavljuju kod imenica koje nemaju ograničenje, a kod imenica s ograničenjem potvrđen je nastavak -ē, npr. *kîl, svîñ, flāk, gōric, gōsek / gōskê, slīy, jābok, rūšek, škrinê, sōsedê, polê*. Prihvatljivije se čini objašnjenje da se to dogodilo zbog razrješenja samoglasničkoga skupa na kraju riječi, a ne analogije.

³⁸ Ivšić za posavske govore navodi da se uz brojeve često čuje G mn. bez -a (1913[197]: 15).

³⁹ O tome usp. i: »U G mn. u starijem hrvatskome oblik glasi *tijeh*, što je pravilan odraz praslavenskoga *tajxu > stsl. *těxъ*. Taj oblik još prihvaćaju normativne gramatike s kraja 19. i početka 20. st., no danas je posve zastario« (Matasović 2008: 230).

Karta 4. Genitiv množine imenica *e* vrste

DATIV I LOKATIV

Na cijelome području u dativu je potvrđen nastavak *-ām*, npr. *kožām*, *zoṛnīcām* (Dr), *sošedām* (Bo), *gōškām*, *racām* (Dr, Sig), *žilām*, *vranām* (Nov), *ženām* (Vir, Got), *kravām* (Go, 275), *cīrkvām*, *deškām*, *glāvām*, *deķām* (Mol), *rokām*, *vīšnām*, *žlicām* (Đur), *mešām*, *racicām* (Ham), *sviñām*, *purām* (Rak), *kobilām*, *zornicām* (SvA), *deķlām*, *purām*, *racām*, *guskām* (Mič), *deķlām*, *paprikām*, *gospodičnām* (Kal), *suseđām*, *ženām* (Fer), *nogām*, *ižām* (Ses).⁴⁰

U lokativu mn. prevladava nastavak *-āj* koji je kontinuanta staroga lokativnoga nastavka *-ax*, npr. *ženāj* (Got), *cipelāj*, *oṛnicāj* (Go, 320, 362), *škatuļāj* (Br), *toṗlicāj*, *Sesvetāj* (Nov), *štēngāj*, *grabāj* (Dr), *f knīgāj*, *po nedelāj* (Bo), *ženāj* (Sig), *xizāj* (Mih), *knīgāj*, *stopāj* (Mol), *sačāj*, *bukvāj* (Vir), *prsnicāj*, *deškāj* (Đur), *blazināj*, *šumāj* (Ham), *glāvāj*, *trlicāj* (Šem), *štēngāj*, *stupāj* (SvA), *po sobāj*, *novināj* (Mič), *rukāj*, *špājzāj* (Fer), *kravāj*, *slivāj* (Kal), *goricāj*, *Mōlvāj* (Viz).

Promjena završnoga $x > j$ potvrđena je u svim govorima, pa i u onima u kojima se glas x ostvaruje (to su npr. govori Virja, Molvi, Miholjanca, Drnja, Botova, Sigetca, Gotalova, Gole).

U nekim rubnim govorima u lokativu dolazi do sinkretizma s dativom, npr. *po koķurūzām*, *po nogām*, *na kravām* (Rak), *na nogām*, *po rukām*, *pojatām* (Ses), *po vōjskām*, *po bōlnicām* (Mič). No, i u tim se govorima u starijih govornika još uvijek čuva lokativni nastavak. Iz drugih je govora samo nekoliko izdvojenih potvrda izjednačivanja lokativa i dativa (npr. u Đurđevcu *na gōškām*, *na kobilām*) ili lokativa i instrumentala (npr. u Đurđevcu *f stopāmi* i Kalinovcu *po rukāmi*). Tu se vidi inovacija u sustavu. Sa zapada područja nema takvih potvrda, što znači da je u njima stari sustav u kojem dativ, lokativ i instrumental množine imaju posebne nastavke još uvijek čvrst.

INSTRUMENTAL

Instrumental u većini govora završava nastavkom *-ami*, npr. *roķāmi*, *žhōrāmi* (Br), *deķlāmi*, *noģāmi* (Nov), *sošedāmi*, *birkāmi*, *ruškāmi* (Got), *škatuļāmi*, *puškāmi* (Go, 160, 227), *kravāmi*, *štakāmi* (Dr), *s koṇoplāmi* (Bo), *zobačāmi*, *ženāmi* (Sig), *svēčāmi*, *čizmāmi*, *cīrkvāmi* (Mol), *štāngāmi*, *roķāmi* (Mih), *deškāmi*, *glāvāmi*, *prālkāmi* (Đur), *pīsanicāmi*, *jaboķāmi*, *kuģlicāmi* (Šem), *prasicāmi*, *racāmi*, *žlicāmi* (Ham), *pētāmi*, *būndāmi* (SvA), *snejāmi*, *svināmi*, *godināmi* (Mič), *pešmāmi*, *tricāmi*, *ribāmi* (Kal).

Kao i u lokativu, u rubnim se govorima uz navedeni *-ami* pojavljuje i koji drugi nastavak. Obično dolazi do izjednačivanja s dativom,⁴¹ npr. *s trlicām*, *s*

⁴⁰ Taj se nastavak sporadično još može čuti i u Starom Gradcu, mjestu s miješanim stanovništvom (Sekereš 1975: 191).

⁴¹ Zanimljivo je taj proces usporediti s jezičnim razvojem u hrvatskim štokavskim pisanim spomenicima: »Prvo je došlo do stapanja D i I množine, gdje je češće poopćeno dativno *-am* nego

kāntām, z *rāsovām* (Rak), z *nogām* (Ham), *cipelām* (Fer).

U nekim je govovima dativni nastavak gotovo prevladao pa je običniji i češći od staroga *-ami*, primjerice u Rakitnici i Podravskim Sesvetama, npr. z *glāvām*, z *lopatām*, *rukām* (Ses), *kíngām*, *prīčām* (Rak).

Ferdinandovečki govor u instrumentalu obično ima *-amā* (npr. *kravamā*, *rukamā*), a vizvarski koji mu je po morfologiji, a i po drugim osobinama vrlo sličan ima *-ama* (npr. z *nogāma*, *sekirāma*, *kravāma*). Šojat za Lukovišće navodi izjednačivanje DLI mn., npr. *ruk'ama*, *glav'ama*, *očim'ama* (Luk, 348). Nastavak *-ama* potvrđen je i u rakitničkom te svetoanskom govoru (npr. *godināma*), no u svetoanskom još uvijek prevladava *-ami*.

Nastavci *-ama* i *-amā* u podravske su kajkavske sustave mjesnih govora ušli pod utjecajem štokavskoga narječja. Potvrđeni su u najistočnijim podravskim kajkavskim govovima u kojima i inače ima najviše inovacija.

Na zapadu i središtu područja gotovo da se i ne pojavljuje koji drugi nastavak osim *-ami*. Zabilježena je samo jedna izdvojena potvrda nastavka *-ām* u I mn. u molvarkome govoru (z *vrām*).

Neke imenice u I mn. pokraćuju prednaglasne duljine, npr. z *ročkāmi* (Dr, Bo, Br, Mih i dr.).

Kao što se iz prikaza vidi, stari se morfološki sustav imenica *e*-vrste (D mn. *-am*, L mn. *-aj* < *-ax*, I mn. *-ami*) još relativno dobro čuva (osim u rubnim govovima). Taj je sustav mn. nastavaka imenica *e* vrste obilježje starijega stanja hrvatskoga jezika, u narječjima se održao do danas, a prevladavao je i u hrvatskom književnom jeziku do 19. st.

Primjeri sklonidbe imenica *e*-vrste ž. r.

a) molvarkoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>děska</i>	<i>děske</i>
G	<i>děskē</i>	<i>děskē</i>
D	<i>děski</i>	<i>děskām</i>
A	<i>děskø</i>	<i>děske</i>
L	<i>děski</i>	<i>děskāj</i>
I	<i>děskōm</i>	<i>děskāmi</i>

instrumentalno *-ami*. Stari dubrovački pisci ponekad još imaju *-am* u D mn. (npr. *djevojkam* kod Dinka Ranjine, 1536–1607) i *-ami* u I mn. (npr. *rukami*, *zvjezdami* kod D. Zlatarića), ali i miješaju te padeže... U jeziku A. Kačića Miošića u 18. st. sva tri množinska padeža već završavaju na *-am* (*u opačinam*, *vladahu... državam*)« (Matasović 2008: 194).

	Jednina	Množina
N	<i>cîrkva</i>	<i>cîrkve</i>
G	<i>cîrkvê</i>	<i>cîrkvê</i>
D	<i>cîrkvi</i>	<i>cîrkvâm</i>
A	<i>cîrkvo</i>	<i>cîrkve</i>
L	<i>cîrkvi</i>	<i>cîrkvâj</i>
I	<i>cîrkvôm</i>	<i>cîrkvâmi</i>

b) đurđevečkoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>rûška</i>	<i>rûške</i>
G	<i>rûškê</i>	<i>rûškî</i>
D	<i>rûške</i>	<i>rûškâm</i>
A	<i>rûško</i>	<i>rûške</i>
L	<i>rûške</i>	<i>rûškâj</i>
I	<i>rûškôm</i>	<i>rûškâmi</i>

	Jednina	Množina
N	<i>rôka</i>	<i>rôke</i>
G	<i>rôkê</i>	<i>rôk</i>
D	<i>rôke</i>	<i>rokâm</i>
A	<i>rôko</i>	<i>rôke</i>
L	<i>rôke</i>	<i>rokâj</i>
I	<i>rôkôm</i>	<i>rokâmi</i>

	Jednina	Množina
N	<i>gôska</i>	<i>gôške</i>
G	<i>gôskê</i>	<i>gôskî / gôšek</i>
D	<i>gôške</i>	<i>gôskâm</i>
A	<i>gôsko</i>	<i>gôške</i>
L	<i>gôške</i>	<i>gôskâj / gôskâm</i>
I	<i>gôskôm</i>	<i>gôskâmi</i>

c) kalinovečkoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>rûka</i>	<i>rûke</i>
G	<i>rûkê</i>	<i>rûk / rûki</i>
D	<i>rûki</i>	<i>rukâm</i>
A	<i>rûku</i>	<i>rûke</i>
L	<i>rûki</i>	<i>rukâj</i>
I	<i>rûkôm</i>	<i>rukâmi</i>

	Jednina	Množina
N	<i>kràva</i>	<i>kràve</i>
G	<i>kravê</i>	<i>krây</i>
D	<i>kràvi</i>	<i>kravâm</i>
A	<i>kràvu</i>	<i>kràve</i>
L	<i>kràvi</i>	<i>kravâj</i>
I	<i>kravôm</i>	<i>kravâmi</i>

	Jednina	Množina
N	<i>glâva</i>	<i>glâve</i>
G	<i>glâvê</i>	<i>glâvi</i>
D	<i>glâvi</i>	<i>glâvâm</i>
A	<i>glâvu</i>	<i>glâve</i>
L	<i>glâvi</i>	<i>glâvâj</i>
I	<i>glâvôm</i>	<i>glâvâmi</i>

d) drnjanskoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>vòda</i>	<i>vòde</i>
G	<i>vòdê</i>	<i>vòđ</i>
D	<i>vòdi</i>	<i>vòđâm</i>
A	<i>vòđo</i>	<i>vòde</i>
L	<i>vòđi</i>	<i>vòđâj</i>
I	<i>vòđôm</i>	<i>vòđâmi</i>

e) novigradskoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>rěpa</i>	<i>rěpe</i>
G	<i>repê</i>	<i>rêp</i>
D	<i>rěpe / rěpi</i>	<i>repâm</i>
A	<i>rěpo / rěpu</i>	<i>rěpe</i>
L	<i>rěpe / rěpi</i>	<i>repâj</i>
I	<i>repôm</i>	<i>repâmi</i>

3.1.2.2. Imenice muškoga roda *e* vrste

Imenice muškoga roda koje u N jd. završavaju na *-a*, a u G jd. imaju nastavak *-ē* (npr. *jăpa* ‘otac’, *slûga*, *tăta*, *păpa* ‘hip. tata’), sklanjaju se na isti način kao i imenice ženskoga roda *e* vrste (*japê / japê*, *tatê / tatê* itd.). Te su imenice malo-brojne i čine podgrupu *e* vrste samo zbog različita roda.

Zbirne imenice, kao npr. *mladîna*, *děca*, *brăča*, *mârva / mârxa* imaju oblike *e* vrste, ali samo u jednini, množinu nemaju. Po *e* vrsti se sklanjaju i neke imenice m. r. koje u N jd. imaju *-o* (npr. *Măto*, *Frăno*, G jd. *Mătê*, *Frănê*).

3.1.3. Vrsta *i*

Pregled nastavaka

	Jednina	Množina
N	<i>-∅</i>	<i>-i</i>
G	<i>-i</i>	<i>-ī, -i, -∅, -ē</i>
D	<i>-i, -e</i>	<i>-jām, -ēm, -ēm, -ām</i>
A	<i>-∅</i>	<i>=N</i>
V	<i>=N</i>	<i>=N</i>
L	<i>-i, -e, -ī</i>	<i>-jāj, -jām, -jam -ām, -am, -ē, -jami, -ēj, -ema, -ima</i>
I	<i>-jōm, -ōm, -mōm</i>	<i>-jami, -jām, -ami, -ē, -i, -mī, -mām, -ema, -imami</i>

Po *i* vrsti sklanjaju se imenice ž. r. koje u N jd. završavaju nastavkom *-∅*, a u G jd. imaju *-i*. Toj grupi pripadaju imenice, kao npr. *rêč* (Đur, Ses, Vir, Viz i dr.), *klêt* (Đur, Kal, Viz, Ses, Ham i dr.), *kòkoš* (SvA, Đur, Kal i dr.), *čî* (Viz).

Po *i* vrsti mijenjaju se i imenice *klûp / klöp*, *pðstęł / pðstęł*, *grân*, *strân*, ali mogu imati i padežne oblike *e* vrste. U *i* vrstu uklopila se i imenica *křv*.

U nekim govorima im. *lās* pripada *i* vrsti (npr. Sesvetama G jd. *od lāsī*, L jd. *vīsi na lāsī*, I jd. *z lasjôm*), a u nekim *a* vrsti m. r., npr. mn. N *lāsī*, G *lāsôf*, I *lasmî / lasê*, (Go 162), mn. N *nepočēšāni lāsī*, G *bez lasêy* (Mol), jd. N *nijēden lās*, G *lāsu*, mn. I *z lasī* (Đur), mn. N *lāsī*, G *lasêy* Mič).

JEDNINA

NOMINATIV I AKUZATIV

Nominativ i akuzativ jednine imaju nastavak $-\emptyset$, npr. N jd. *pêč*, *pòstêl* (Đur), *pròlêt* (Kal), A jd. *f pêč*, *na pòstêl* (Đur), *f pêč* (Vir), *na klôp* (Br).

GENITIV

Genitiv ima nastavak *-i*, npr. *ot pêči*, *rêči*, *kokôši* (Đur), *prolēti* (SvA), *māsti*, *sòli* (Fer), *klēti*, *lāzi* (Mol), *rāli* (Bo, Dr, Go, 314), *xrži* (Nov).

DATIV I LOKATIV

Dativ i lokativ imaju nastavak *-i*, npr. D jd. *k pêči* (Mol), *k pêči* (Đur, SvA, Ses, Kal, Fer i dr.), *klēti* (Mol, Viz, Ses i dr.), *matèri* (Kal, Fer, Ses), *čèri* (Ham), *čèri* (Br, Kal, Ses, Mič, Viz), *k jesèni* (Rak), *kòsti* (Go, 141), L jd. *f pêči* (Vir, Mol), *na rêči*, *f srditôsti*, *f pêči* (Ham), *f klēti* (Mol, Br, Rak, Ses, Viz), *kokôši* (Mol), *na cêvi*, *na spovêdi*, *klôpi* (Go, 366, 133), *ko:sti*, *kr:vi*, *la:ži* (Jag, 246), *na pričēsti*, *māsti* (Ses), *pri čèri* (Mič, Viz).

U govoru Đurđevca i nekih susjednih sela (npr. Svete Ane) prevladao je nastavak *-e* iz *e* vrste,⁴² npr. D jd. *postêlê*, *kokôšê*, *klêtê* (Đur), *spovêde* (SvA), L jd. *pri pêče*, *kokôše*, *zôbe*, *klêtê*, *v lāze* (Đur), *na propàstê*, *na spovêde*, *f klêtê* (SvA).⁴³ U tim se govorima uz inačice *-e* i *-i*, u lokativu pojavljuje još jedan nastavak *-ī*, npr. *f kostī*, *f pečī* (Đur). Taj se nastavak u drugim govorima rijetko pojavljuje, osim kod imenice *noč* koja gotovo u svim govorima u L jd. ima samo oblik s dugim nastavkom, npr. *v nočī* (Mol, Vir, Nov, Ham), *noči* (Đur, Kal, Fer, Ses, Mič, Viz), *noči: / noči* (Jag, 246). U lokativu kod nekih imenica može doći do duljenja osnovnoga samoglasnika: *f srditôsti* (Ham), *na spovêdi* (Go, 366), *na pam'e:ti* (Luk, 346).

INSTRUMENTAL

U instrumentalu jd. prevladava nastavak *-jôm*, npr. *čerjôm*, *radostjôm* (Kal), *pečjôm*, *kokošjôm*, *lažjôm*, *zobjôm*, *kleťjôm*, *kostjôm* (Đur), *mastjôm* (Ham, Mol), *pečjôm*, *kokošjôm* (Mol), *pomočjôm* (Rak, Mol), *rečjôm* (Got), *klôpjôm*, *nitjôm* (Go, 133, 220), *čerjôm* (Fer), *krvjôm*, *kostjôm* (Luk, 346). Taj nastavak obično

⁴² M. Menac-Mihalić došla je do istih rezultata analizirajući tekstove Đuke Tomerlina pisane đurđevčkim mjesnim idiomom (Menac-Mihalić 1996: 177–178).

⁴³ To nije specifičnost samo tih govora jer npr. Ivšić za posavske govore navodi: »Za spomenutim dat. i lok. sing. na *-e* od *a*-osnovā povode se i *i*-osnove, te se govori na pr.: *smrte* se nādō (Slobodnica), u *pamête*, u *žalòste* (Kaniža)...« (Ivšić 1913[197]: 14).

ne jotira krajnji suglasnik osnove, npr. *spovędjôm* (Go, 349), *žalostjôm* (Kal), no ima izuzetaka, npr. *smrčôm*, *strańôm* (Ses). Imenice kojima osnova završava na *v* umeću epentetsko *l*, npr. *krvļôm*, *cevlôm* (Ses), osim u govorima u kojima je suglasnik *l* zamijenjen s *l*, npr. u Đurđevcu *krvjôm*, Goli *kløpjôm* (133).

Rjeđi je nastavak *-ôm*, obično inačica nastavka *-jôm*, npr. *čęrôm* (Got), *kokošôm* / *kokošjôm* (Ses), *kokošôm* (Luk, 346). U jag. se govoru pojavljuju i kratki nastavci *-jom* i *-om* koji su inačice odgovarajućih dugih (Jag, 246). Iz lukoviškoga govora jedna je potvrda s nastavkom *-môm* (*rečmôm* Luk, 346).

Naglasak je u većini govora vezan uz nastavak, osim u jag. u kojem nastavak može biti kratak i nenaglašen (Jag, 246).

MNOŽINA

NOMINATIV I AKUZATIV

Nominativ mn. završava na *-i*, npr. *kokôši* / *køkôši* (Rak, Kal, Fer, Đur, SvA, Mol), *kôsti*, *lâzi* (Đur, Ses, Kal, Mol), *čęri* (Ham), *râli* (Rak, Đur, Viz).

Akuzativ mn. jednak je nominativu, npr. *îmam køkôši* (Mol), *za čęri* (Hm), *za kokôši*, *za lâsi* (Fer), *imalę smo kløpi* (Đur), *za kôsti* (Đur, Kal).

GENITIV

U većini govora u genitivu mn. prevladava nastavak *-î*, npr. *kokôši* / *køkôši*, *râlî* (Br, Fer, Kal, Ses, Viz, SvA, Mič, Đur, Nov i dr.), *pečî* (Ses, Kal, SvA, Đur), *kostî* (Đur), *ręčî* (Bo, Kal, Ses) itd. Na istoku je područja to i jedini nastavak. U središnjim (npr. u Đurđevcu) i zapadnim govorima potvrđeni su nastavci *-ø*, *-i* i *-î*, npr. *pъno pęč* / *pečî* (Đur), *køkôš* (Got, Dr), *kokôš* / *kokôši*, *rečî* (Đur). Navedeni nastavci uvjetuju duljenje osnovnoga samoglasnika, ako je kratak. I u jag. su govoru *-î* i *-i* također inačice, nastavak *-i* nešto se rjeđe rabi, uz duljenje osnovnoga samoglasnika (npr. *vu:ši* / *vu:ši*, *kokoši* / *koko:ši*, *peči* / *pe:či* (Jag, 246).

U govorima koji u G mn. im. *e* vrste imaju nastavak *-ę* moguć je utjecaj te sklonidbe na *i* vrstu tako da se pojavljuju dvostruki oblici, npr. *pečî* / *pečę*, *nočî* / *nočę*, *køkôšę* (Mol), *čerî* / *čerę* (Go, 36), *pramalęt* / *pramaletę* (Go, 290). Prema građi iz *Golskoga rječnika* u Goli prevladava *-i*, npr. *cęvi* / *cęf*, *klęti*, *lâti*, *nîti*, *râlî*, *spovędi* (24,132, 162, 220, 314, 349), a *-î*, *-ø* i *-ę* rjeđe su inačice.

DATIV

Dativ, lokativ i instr. mn. obično imaju različite oblike kao i imenice *e* vrste.

Dativ završava na *-jâm*, npr. *rečjâm*, *klętjâm*, *pečjâm* (Đur), *čerjâm* (Ham, Got), *kløpjâm* (Go, 133).

Nastavak *-ęm* i njegova inačica *-ęm* leksički je uvjetovan, potvrđen je samo u D mn. imenice *kôkoš* i to *-ęm* u nekim zapadnim govorima, a *-ęm* u govorima oko Đurđevca, npr. *køkôšęm* (Ham), *køkôšęm* (Rak), *køkôšęm* / *køkôšęm* (Mol), *kokošęm* (Đur, SvA), *køkôšęm* (Dr, Bo). Istočni govori imaju *kokošâm* (Kal, Ses),

kao i neki zapadni, npr. *koškošam* (Nov, Go, 410). U Jag. nekoliko je nastavačnih inačica: *kokošjam*, *-ja:m*, *-am*, *-a:m*, *-ima* (Jag, 246) zbog miješanja više različitih jezičnih sustava.

U golskom je govoru potvrđen nastavak *-jam*, npr. *klētjam* (Go, 132). Nastavak *-ima* sasvim je sporedan i, osim za Jagnjedovec, nema drugih potvrda (Jag, 246).

LOKATIV

U lokativu vlada veliko šarenilo nastavaka. Uz nastavak *-jāj*, npr. *pečjāj* (Ham, Mol), *kleťjāj* (Đur, Mič, Viz), *rečjāj*, *kostjāj*, *lažjāj* (Đur), *cevlāj* (Vir), *klopjāj* (Go, 133) koji se pojavljuje gotovo u svim govorima (na istoku područja rijetko), potvrđeni su i nastavci:

1. *-ām*, *-jām*, *-jam*, isto kao u dativu, npr. *kokošām* (Đur, Ses), *kleťjām*, *lasjām* (Ses), *čerjām* (Ham), *klētjam* (Go, 132).
2. *-ē* je tipični nastavak lokativa u jag. govoru, npr. *kostē:*, *jočē:* (Jag, 246), a u drugim se govorima rijetko rabi, npr. *koškōšē* (Mol), *kokošē* (Đur), *jočāj / jočē* (Go, 118).
3. *-jami* je uobičajeni nastavak u Gotalovu, podudaran je s instrumentalom, npr. *rečjāmi*, *čerjāmi*, *pečjāmi*.
4. *-ēj*, *-ema*, *-ima* rjeđe su nastavačne inačice potvrđene samo u nekim govorima, npr. jag. *kostē:*, *-ema*, *-ima*, *jočē:*, *-ē:j*, *-ima* (Jag, 246) i golskom *kōstīma* (Go, 141).

INSTRUMENTAL

U instrumentalu mn. prevladava nastavak *-jami*, npr. *pečjāmi*, *kostjāmi* (Đur), *rečjāmi* (Ham, Đur, Got, Go, 255), *lažjāmi* (Mol, Đur), *pečjāmi* (Mol, Got), *čerjāmi* (Got), *kleťjāmi* (Go, 132).

U nekim govorima potvrđene su inačice *-jām / -jami*, npr. *šetjām / šetjāmi* : *šet*, G jd. *šetī*⁴⁴ ‘saće’, *lažjām / lažjāmi* (Ses). Rijetki su nastavci *-ami*, npr. *s koškošāmi* (Got), *klopāmi* (Go, 133), *-ē*, npr. *s koškōšē* (Mol) i *-i*, npr. *s kokōši / s kokošāmi* (Đur).

Rijetko su potvrđeni i stari nastavci i promjene *-mī* i *-mi* koji se obično javlja ju kao inačice dugih nastavaka, npr. *kleťmī* (Đur), *kostjāmi / kostmī*, *lažjāmi / lažmi* (Vir), *jočmī* (Go, 118). Nastavak *-mī* tipičan je samo u jag. govoru u kojem je zabilježeno više primjera (npr. *kostmī:*, *jočmī:*, *kokošmī:* Jag, 246). U tom se govoru kao inačice pojavljuju i drugi nastavci (*-imami*, *-ema*, *-ima*), najčešće vezani uz određene lekseme, npr. *kostimami*, *jočimami*, *rečimami*, *kostima*, *re:čima*, *jočema*, *prsema* (Jag, 246). Nastavak *-imami*, osim u jag., potvrđen je i u govorima na krajnjem istoku područja gdje se rijetko rabi, uz neke stare dualne oblike, kao npr. *jočimāmi* (Kal, Ses). U đurđevečkom govoru potvrđen je nastavak *-mām* koji je također inačica

⁴⁴ U nekim govorima, npr. đurđevečkom, ova im. pripada *a* vrsti: *šet*, G jd. *šetī* m. ‘saće’.

(npr. *rečmâm / rečjâmi*), a u golskom *-ima* (*kōstîma* Go, 141).

Primjeri sklonidbe imenica *i* vrste iz:

a) drnjanskoga i sigečkoga govora

	Jednina	Množina
N	<i>klêt</i>	<i>klëti</i>
G	<i>klëti</i>	<i>klëti</i>
D	<i>klëti</i>	<i>klëjtâm</i>
A	<i>klêt</i>	<i>klëti</i>
L	<i>klëti</i>	<i>klëjtâj</i>
I	<i>klëjtôm</i>	<i>klëjtâmi</i>

b) đurđevečkoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>kòkoš</i>	<i>kokòši</i>
G	<i>kokòši</i>	<i>kokòši</i>
D	<i>kokòše</i>	<i>kokošëm</i>
A	<i>kòkoš</i>	<i>kokòši</i>
L	<i>kokòše</i>	<i>kokošâm / kokošê</i>
I	<i>kokošjôm</i>	<i>kokošâmi / kokòši</i>

c) molvarškoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>pëč</i>	<i>pëči</i>
G	<i>pëči</i>	<i>peči / pečê</i>
D	<i>pëči</i>	<i>pečjâm</i>
A	<i>pëč</i>	<i>pëči</i>
L	<i>pëči</i>	<i>pečjâj</i>
I	<i>pečjôm</i>	<i>pečjâmi</i>

d) sesvetskoga govora:

	Jednina	Množina
N	<i>rëč</i>	<i>rëči</i>
G	<i>rëči</i>	<i>rëči</i>
D	<i>rëči</i>	<i>rëčjâm</i>
A	<i>rëč</i>	<i>rëči</i>
L	<i>rëči</i>	<i>rëčjâj / rëčjâm</i>
I	<i>rëčjôm</i>	<i>rëčjâmi / rëčjâm</i>

3.2. Pridjevi

Pregled nastavaka pridjevske sklonidbe

Jednina			
	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	-ø, -i, -ī	-o, -ō, -e, -ē	-a, -ā
G	-oga, -ęga		ē, -ē
D	-omu, -ęmu		-i, -e, -ōj
A	-oga, -ęga	=N	-o, -u
L	-om, -ęm, -ēm		-i, -e, -ōj
I	-ēm		-ōm

Množina			
	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	-i, -ī	-a, -ā	-e, -ē
G	-ē, -ī, -ęjov, -ęjo		
D	-ēm, -ęma		
A	-e, -ē	=N	=N
L	-ē, -e, -ēm, -ęjo		
I	-ęmi, -ęma, -ēm, -ē		

Jedno od najvažnijih obilježja pridjevske sklonidbe jest gubitak razlikovanja uporabe određenih i neodređenih oblika.

Nastavci određene i neodređene sklonidbe sačuvali su se djelomično kod nekih pridjeva u N jd. m. r., npr. neod. *tôp*, odr. *tôpi* (Mol). U N jd. ž. i s. r. neki se određeni i neodređeni oblici razlikuju kvantitetom, npr. neod. ž. *glòbòka*, odr. *glòbòka*, neod. n. *glòbòkò*, odr. *glòbòkò* (Mol), kao i u N mn., npr. neod. *glòbòki*, odr. *glòbòki*, ž. *glòbòke*, odr. *glòbòke* (Mol).

Neki se određeni i neodređeni oblici pridjeva u N jd. m. r. mogu razlikovati i kvantitetom i nastavkom, npr. neod. *glòbòk*, odr. *glòbòki* (Mol). U svim ostalim padežima pojavljuju se nastavci određene sklonidbe. Sačuvani se neodređeni oblici rabe većinom u predikatnoj službi, npr. *Jākò je tōp. Tām je dāle glòbòk. Vòdà je glòbòka.* (Mol), *Lēd je bìl presēčen.* (Vir), *Dòk e mój pokòni bìl tū godīnu žīy. Zostānēš krīy. Gorę je ovā tūlāfka prñava. Dobę si sakòmu. Dobę e bìl navēk.* (Fer), *Nęmre bežāti kāt je teręten* (Go, 397). Na njihovom mjestu mogu doći i određeni oblici, npr. *Kanāl je plīvi. Kanāl je glòbòki.* (Mol), *Mòj je dēda bìl xmāni akò bi kòja žęnska dòšla za pòležāja na Bòžič. Mlādī je xmfl.* (Dr). Ne-

određeni se oblici pojavljuju i u atributnoj službi, ponekad kao ustaljenje sintagme, kao npr. *cěl dĕn* (Kal), *cěl dĕn bĕgam*, *a nòga mę bolĭ* (Viz), *delâten dĕn* (Vir).

Gubitak razlikovanja uporabe određenih i neodređenih oblika pridjeva mogu ilustrirati primjeri zabilježeni u Ferdinandovcu: *Jĕ bìl jâko dõber, põšten i lĕpi dĕčko. Tâj ję bìl lĕpi čõvek. Tô je jâko dõber dĕčko.*⁴⁵

Nastavci pridjevske i zamjeničke sklonidbe u velikoj se mjeri poklapaju, no postoje i neke razlike (npr. u I jd. kod pridjeva ne pojavljuje se nastavak *-im* koji je inačica u zamjenica uz nastavak *-ĕm*).

Raspodjela pridjevskih nastavaka ovisi o završetku osnove te o osobitostima svakoga pojedinoga govora.

JEDNINA

MUŠKI I SREDNJI ROD

Nastavci *-oga* u GA jd. m. i s. r. te *-omu* u D jd. m. i s. r. dolaze na nepalatalne osnove, npr. GA jd. m. *dĭganòga*, *gurāvòga*, *kuxānòga* (Mol), *pamõčnòga* (Vir), *lĕpòga*, *dobròga* (Đur), *stāròga* (SvA), *silnòga*, *dĕbĕlòga*, *semęnskòga*, *bĕlòga* (Kal), *rādnòga* (Fer), *šlĭnganòga*, *zĭdanòga* (Bregi), *cĕlòga*, *kuvānòga* (Šem), *crĭnòga*, *vĕlikòga* (Rak), *stāròga*, *jākòga* (Viz), *prõjinòga* (Go, 308), D jd. *kuxānòmĭ* (Mol), *glĭvòmĭ* (Kal), *visõkòmĭ* (Rak), *suxòmĭ* (Dr, Bo), *mālòmĭ* (Br).

Nastavci *-ęga* i *-ęmu* dolaze na palatalne osnove, npr. GA jd. *vrõčĕęga* (Vir), *domāčĕęga* (Ham), *pokõňęga* (Fer), *dalĕšňęga* (Ses), D jd. *vrõčĕmĭ* (Vir), *pokõňĕmĭ* (Fer), *dalĕšňĕmĭ* (Ses).

Nastavci *-ęga*, *-ęmu* u đurđevečkome govoru dolaze i na osnove koje završavaju depalataliziranim *ń* i *ľ* (npr. GA jd. *dālĭnĕga*, D jd. *dālĭnĕmĭ*).

U jag. govoru, osim nastavaka *-oga*, *-ęga* u GA jd. i *-omu*, *-ęmu* u D jd., potvrđene su i inačice s dugim *-õ* i *-ĕ* čija je raspodjela individualna i ovisi o stilskim razlozima: »Moglo bi se reći da se u takvim primjerima radi o jedinstvenim nastavcima koji se fakultativno ostvaruju s kratkim i dugim samoglasnikom« (Lončarić 1977: 249, 240). U građi iz drugih govora prikupljenoj na terenu koja je korištena za morfološku analizu u ovome radu nema takvih primjera. U GDA jd. m. i s. r. pojavljuju se samo nastavci s kratkim samoglasnicima. Također nema potvrđenih nastavaka za ta tri padeža, bez krajnjih samoglasnika *-a* i *-u*, koje nalazimo u jag. govoru. Te su osobine vjerojatno posljedica utjecaja drugih sustava na taj govor.

⁴⁵ Dokidanje razlike između određenih i neodređenih oblika nije samo osobitost kajkavskih govora, potvrđeno je npr. u ekavskim govorima jugozapadno od Vinkovaca: »Može se, dakle, konstatirati da se nekadanja imenska (neodređena) promjena pridjevskih riječi u ekavskim vinkovačkim govorima kao posebna kategorija uglavnom izgubila, pa se pridjevi i druge vrste riječi ... u tipičnu govoru vinkovačkih ekavaca mijenjaju samo po pridjevskoj, složenoj deklinaciji.« Naravno, i u tim govorima postoji morfološka i akcenatska razlika u N jd. (Finka i Šojat 1975: 94).

Većina govora u L jd. m. i s. r. nepalatalnih osnova ima nastavak *-om*, npr. *na gļobōkōm, plītvoṃ, gurāvōm* (Mol), *v zdēnoṃ, f cēļoṃ, pō svētōm, f stolētnoṃ* (Vir), *f prōšlom, v dōbrom* (Đur), *v îstom* (SvA), *mlādōm, vĕļīkōm* (Br), *na zdēnoṃ* (Nov), *v dōbrom* (Go, 366), *na lēvoṃ* (Go, 86), a nepalatalnih *-em*, npr. *vu vrōčēṃ* (Đur), *na domāčēṃ* (SvA), *pō tūžēṃ* (Go, 108). Istočni i neki rubni govori imaju u L jd. m. i s. r. nastavak *-ēm* kao i u I jd., npr. *v dōlnēm, bōžēm* (Kal), *po mokrēm, v ratnēm* (Fer), *na lēpēm, v glibōkēm, v domāčēm* (Ses), *na kokōšjēm* (Mič). Jag. u L jd. ima nastavak *-em* koji dolazi iza palatala i iza nepalatala, a *-om* samo iza nepalatala (Jag, 250).

I jd. m. i s. r. u svim govorima završava nastavkom *-ēm*, npr. *z gurāvēm, stārēm, îstēm, tōplēm* (Mol), *s tōpēm, koščičinēm* (Đur), *z mlēčnēm* (SvA), *s crlēnēm, crnēm, z gotovēm, vĕlikēm* (Kal), *z dōbrēm, z dīganēm* (Fer), *s kišĕlēm, žōkēm* (Ses), *z mōkrēm* (Šem), *z rūganēm* (Br), *crlēnēm* (Nov), *z bĕlēm, slātkēm* (Rak), *s plāvēm* (Dr), *z vrōčēṃ* (Sig), *žmefkēm, z lēpēm* (Go, 100, 368), *z mālēm* (Viz).

ŽENSKI ROD

U pojedinim govorima raspodjela nastavaka *-ĕ* i *-ē* u G jd. pridjeva ženskoga roda ista je kao i u sklonidbi imenica *e* vrste. Govori Molvi, Virja, Miholjanca, Rakitnice i Hampovice imaju *-ē*, npr. *do prōšlē, gurāvē* (Mol), *zdēnē* (Mih, Vir), *plāvē* (Rak), *od mlādē* (Ham), a Đurđevca, Kalinovca, Ferdinandovca, Podravske Seosveta, Mičetinca, Svete Ane, Šemovaca, na zapad govori Brega, Drnja, Sigetca, Jagjedovca, Gole i Gotalova u Prekodravlju te Vizvaru u Mađarskoj imaju *-ĕ*, npr. *kršnē, zdēnē* (Đur), *cĕlē* (SvA), *poštēnē, tīdē, lošē, lanšnē* (Kal), *drāgē* (Fer), *nōvē, prīāvē* (Ses), *sirōvē* (Mič), *bramāstē* ‘smeđe’ (Br), *maminē, zīdanē* (Dr), *krūšnē* (Got), *plāvē* (Viz).

U Jag. se u G jd. kao i u I jd. mogu pojaviti inačice s kratkim i dugim samoglasnikom, ali je tipičan dugi kao i u *e* vrsti (Jag, 250).

DL jd. ž. r. većinom dobivaju nastavak *-i*, npr. D jd. *gurāvi, debĕli* (Mol), *slāni* (Ham), *māsni* (Dr), *lēpi* (Ham, Got), L jd. *v nārōdni, f plītvi, v debĕli* (Mol), *f pōlični* (Ham), *f krūšni* (Ham, Got), *f stāri* (Mih), *f cĕli* (Dr), *pō zelēni* (Got), *vu lēvi* (Go, 443), *domobrānski* (Fer). Nastavak *-ōj* češće se rabi na istoku područja, npr. D jd. *stārōj* (Kal), *žūtōj, crlēnōj* (Ses), L jd. *vu fērdinānskōj, na Kārlofčanovōj, v zdēnōj, v nārōdnōj* (Kal), *po mlādōj, stārōj* (Ses).

Đurđevečki, svetoanski i bregovski govor imaju nastavak *-e*, npr. D jd. *k mlāde* (Đur), *k lēve* (Br), *îste* (SvA), L jd. *f krūšne, na teķūčē, v raspīte, f plāve* (Đur), *na tavānske, v îste* (SvA), *na lēve* (Br), ali i inačicu *-ōj*, koja se rjeđe javlja, npr. L jd. *na tūžōj, vu vrōčōj* (Đur), *o svētōj* (SvA).

U A jd. ž. r. većina govora ima *-o*, npr. *v nōvo, debĕlo, f cĕlo* (Mol), *lēpo, bĕlo* (Vir), *stārō* (Mih), *žmĕxko* (Br), *vrōčo* (Šem), *mlādo, zdēno* (Ham), *žōto* (Rak), *zīdanō, vĕļīko* (Dr), *kurūzno, dīgāno* (Bo), *bogĕčko* (Sig), *rāno, dōlno* (Đur). Govo-

ri na istoku područja te neki rubni imaju *-u*, npr. *slâtku, sâvu, jezikòvu* (Kal), *lêpu, pûnu* (Fer), *šârànu, gurâvu* (Ses), *cêlu* (SvA), *bêlu, zîdànu* (Mič), kao i vizvarski, golski i jagnjedovački, npr. *mâlu* (Viz), *rêtku* (Go, 364), *bêlu, plâvu* (Go, 376), *dôbru* (Jag, 250). U novigradskom je govoru uz *-u* zabilježena i inačica *-o* kao i u im. *e* vrste (npr. *lêvu, krâšnu, cêlo*).

Kao i u *e* vrsti u pridjevskoj sklonidbi u I jd. ž. r. u svim je govorima jedini nastavak *-òm*, npr. *gurâvòm, tēnkòm* (Mol), *vrôčòm, mālòm* (Ham), *raspřtòm* (Đur), *strîčevòm* (Kal), *mlâdòm* (Fer), *směšnòm, rijâvòm* (Ses), *z mōkròm* (Šem), *zobēnòm* (Rak), *vrēlòm* (Bo), *mlāčnòm* (Sig), *lěpòm* (Got), *z vĕlikòm* (Go, 456). Jedino se u jag., uz taj nastavak, pojavljuje i njegova inačica s kratkim samoglasnikom *-om* (Jag, 250).

MNOŽINA (ZA SVA TRI RODA)

Množinski su oblici isti za sva tri roda osim u NA mn. Pridjevi u N mn. muškoga roda završavaju na *-i*, u A mn. na *-e*. NA mn. ž. r. završava na *-e*, a NA mn. s. r. na *-a*. Tako je u većini govora, a u drnjanskom se i botovskom oblici za NA mn. s. r. poklapaju s oblicima za ž. r. (npr. *pečēne rĕbra*).⁴⁶ U tim govorima nastavak *-e* potječe od jata iz duala starih nepalatalnih osnova. Takvi su oblici zabilježeni npr. u pjesništvu na fužinskoj kajkavštini,⁴⁷ a pretpostavka je da su postojali i u Delnicama i Gornjim Turnima.⁴⁸ Slične tendencije postoje i u čakavskim govorima. Iva Lukežić za dio krčkih govora navodi podatak da srednji rod gubi svoj zasebni morfološki identitet i izjednačuje se s oblikom za muški ili ženski rod, a po toj se jezičnoj osobini dio krčkih govora uklapa u šire areale sjevernočakavskih i srednjočakavskih govora (Lukežić 1998: 138).

Nastavak *-ī* u G mn. potvrđen je na istoku područja, govoru Đurđevca i okolnim selima, a u nekim zapadnijim podravskim kajk. govorima pojavljuje se kao inačica (uz nastavke *-ē* i *-ejo*), npr. *poštĕnī, gančĕnī* ‘koji se odnosi na hodnik, hodnički’, *prāvī, mřtvī, nōrī, žūtī, lĕpī* (Kal), *jākī, crlĕnī, mālī* (Fer), *zločĕstī, kuvānī, bĕlī*

⁴⁶ Zahvaljujem kolegici dr. sc. Aniti Celinić za podatak da je tako u brojnim govorima Hrvatskoga zagorja, što se može tumačiti kao stara analogija prema ž. rodu kao dio šire tendencije slabljenja kategorije roda u mn.

⁴⁷ »U N. i A. pl. oblici pridjeva srednjeg roda slažu se s oblicima ženskog roda (*Mrtvačke kola; Zarezane slova; velike dica; njihove imena; goranske sela; na te mesta*) kakvo je stanje preuzeto iz duala starih nepalatalnih osnova, koji je – završavajući u N., A. i V. na *-e* – bio isti i u ženskom i u srednjem rodu.« Uz napomenu da su takvi oblici za NA mn. s. r. zabilježeni i u pjesništvu Nikole Bonifačića-Rožina iz Punta na otoku Krku i Frana Galovića koji piše na peteranskoj kajkavštini (Lisac 1983: 77, 78).

⁴⁸ »Poznato je da u Fužinama žive primjeri kao *dobre dica* sa stanjem iz duala nominalne deklinacije pridjeva s *jatom* u N., A. i V. ž. i s. roda. Stanovite nesigurne indicije o postojanju takve ili slične pojave postoje u sjećanjima govornika turnanskog i (osobito) delničkog govora...« (Lisac 2006: 175).

(Ses), *širōki*, *tēnkī*, *kūplēni*, *slēpi* (Đur), *z gōrni*, *dōlhī* (Mih), *zelēni*, *sakojāčkī* (Br), *pečēni*, *operīranī* (Dr).

Nastavak *-ē* potvrđen je u govorima Molvi, Virja, Hampovice, Svete Ane, Šemovaca, Miholjanca, Novigrada i Brega (npr. *finē*, *gōrnē*, *gurāvē*, *bēlē* (Mol), *svētē* (Vir), *moškē*, *žēnskē*, *zmazanē* (Ham), *natkānē*, *naštikānē*, *mlādē* (SvA), *nōvē*, *mālē* (Šem), *muškē* (Mih), *mlādē* (Br)). U Bregima i Novigradu potvrđena su oba nastavka kao inačice, npr. *zelēni*, *svilnē*, *ciñāstē* (Br), *svētī*, *jākē* (Nov). U Drnju je uz te dvije inačice potvrđena i treća: *-ejo*. Sve su tri ravnopravne, mogu doći na iste osnove (npr. *lēpē* / *lēpi* / *lēpējō*). Nastavak *-ejo* u G mn. potvrđen je još u gotalovskom (npr. *od dobrējō*), golskom (*lošēšējō*, *starēšējō*, *muškējō*, *žēnskējō*) te virovskom govoru samo kod brojeva (npr. *trējō*). U sigečkom govoru, uz *-ē*, pojavljuje se i inačica *-ejov* (npr. *sūxē* / *sūxējov*). Nastavak *-ejov* potvrđen je i u građi iz vizvarškoga govora u Mađarskoj (npr. *ot stārējov*).

U dativu prevladava nastavak *-ēm* u većini govora, npr. *pōtnēm*, *tēnkēm*, *gurāvēm* (Mol), *mlādēm*, *stārēm* (Đur, SvA), *glāvēm*, *čorāvēm* (Kal), *dogāčkēm*, *krātkēm* (Rak), *cīrnēm*, *bēlēm* (Dr), *sirōmašnēm* (Got). Nastavak *-ema* potvrđen je u kalinovečkom (*žūtēma*) i vizvarškom govoru (*stārēma*).

U lokativu je najčešće potvrđen nastavak *-ē*, npr. *krātkē*, *gurāvē*, *debēlē* (Mol), *f krušnē* (Ham), *f krušnē* (Šem), *f plītkē*, *v globōkē* (Đur), *na žūtē* (Kal), *na lēpē*, *drvēnē* (Dr), *tōplē*, *tuxeļskē* (Nov), *na dūgē* (Go, 56). U nekim se govorima mogu pojaviti inačice izjednačene s D mn., npr. *na lēpēm* (Ham), *na mlādēm* (Kal), *na dogāčkēm*, *krātkēm* (Rak), a u nekima s G mn. na *-ejo*, npr. *na zīdanējō*, *lēpējō* (Dr). U nekim dolazi do sinkretizma s I mn., npr. *v lēpēmi*, *f krušnēmi* (Got). Nastavak *-ē* (koji se pojavljuje uz *-ē*) potvrđen je samo u đurđevečkom govoru (npr. *f tūžē*, *f tēkūčē*), a u tom se govoru sporadično u L mn. pojavljuje i nastavak *-ēmi* iz I mn. (npr. *v drevēnēmi*).

U I mn. prevladava nastavak *-ēmi*, npr. *z dōgēmī*, *gurāvēmī*, *tēnkēmī* (Mol), *z mōkrēmī*, *lēpēmī* (Ham), *mēd globōkēmī*, *krātkēmī*, *tōpēmī*, *kisēlēmī* (Đur), *s plešnēmī*, *drvēnēmī*, *gorūčēmī*, *sviñskēmī*, *s pečēnēmī* (Dr), *z vrōčēmī* (Sig), *bogatēšēmī* (Nov), *s krušnēmī*, *debelēmī*, *dobrēmī* (Got), *z golēmī*, *z lēpēmī* (Go, 67, 451). Rjeđe je potvrđena inačica *-ema* i to samo na istoku područja, npr. *z žūtēma*, *z mālēma*, uz *-ēmi*: *bēlēmī*, *cīrnēmī* (Kal). Nastavak *-ema* potvrđen je i u posavskim štokavskim govorima.⁴⁹

U Podravskim Sesvetama izjednačeni su DLI mn. (npr. *k vēlikē*, *na lēpē*, *s krātkē*).

⁴⁹ »U dat. lok. i instr. pl. govori se gdje gdje *-ema* mjesto *-ima*, na pr.: *žēnskema*, *sjeromāšnema* (Varoš), *s muškēma* (Vrpolje, Strizivojna), *mlādēma* (Trnava), *slatkēma* (Sikerevci) i dr.« (Ivšić 1913[197]: 40). »U posavskom se govoru čuju u dat., lok. i instr. pl. zamjenicā i pridjevā i ovakvi oblici: *tēma*, *onēma*, *mlādēma*, *sjeromāšnema* i dr.« (Ivšić 1913[196]: 143).

Sinkretizam DLI mn. pojavljuje se i u Jagnjedovcu. U sva je tri padeža prevladao nastavak *-ema*. U tom se govoru kao rezultat utjecaja drugih sustava rjeđe može pojaviti i *-ima* (u sva tri padeža), u dativu i inačica *-ēm*, a u lokativu i rijetke inačice *-ē*, *-ejov*, *-emi*, *-ēm* (Jag, 250).

Primjer pridjevske sklonidbe iz molvarskoga govora:

Muški rod		
	Jednina	Množina
N	<i>debēli</i>	<i>debēli</i>
G	<i>debēlōga</i>	<i>debēlē</i>
D	<i>debēlōmu</i>	<i>debēlē</i>
A	<i>debēlōga</i>	<i>debēle</i>
L	<i>debēlōm</i>	<i>debēlē</i>
I	<i>debēlē</i>	<i>debēlēmi</i>

Ženski rod		
	Jednina	Množina
N	<i>debēla</i>	<i>debēle</i>
G	<i>debēlē</i>	<i>debēlē</i>
D	<i>debēli</i>	<i>debēlē</i>
A	<i>debēlō</i>	<i>debēle</i>
L	<i>debēli</i>	<i>debēlē</i>
I	<i>debēlōm</i>	<i>debēlēmi</i>

KOMPARACIJA PRIDJEVA

Komparativ pridjeva tvori se:

- nastavkom *-ši*, npr. *lèpši* (Kal, Ses, Br, Šem, Sig i dr.), *jākši* (Đur, Kal), *mēkši* (Fer, Ses).
- nastavkom *-ēši* / *-ēši*, npr. *prōstēši* (Vir), *prōstēši* (Br), *mōdernēši* (Ham), *starēši* (Đur, Kal, Ses, Dr, Nov), *mudrēši* (SvA), *starēši* (Fer, Viz, Šem), *gustēši*, *slabēši*, *prvēši*, *pamētnēši*, *ranēši* (Kal), *jeftinēši*, *bogatēši*, *skuplēši* (Fer), *grdēši* (Br), *finēši*, *starēši*, *bogatēši* (Nov), *lošēši* (Šem), *drobnēši* (Mič), *plōdnēši*, *purčastēši* 'koji ima veći trbuh, trbušastiji', *trđokornēši*, *vofkēši* 'vlažniji' (Go, 265, 311, 406, 427).⁵⁰

⁵⁰ Ti su nastavci prošireni i na području Staroga Gradca i okolice s miješanim kajkavskim i štokavskim stanovništvom (Sekereš 1975: 193).

- c) alternacijom osnove i nastavkom *-ši*, npr. *měňši* (Đur, Kal, Ses, Br, Go, 394), *bòlši* / *bòrši*, *gòrši* (Nov, Kal, Fer, Ses, SvA i dr.), *dùkši* (Kal, Ses), *bòlši* (Br, Šem), *věkši* (Kal, Fer, Ses, Br), *těňši* (Br, Nov, Ses, Šem, Đur), *širši* (Đur), *dòkši* (Šem).
- d) alternacijom osnove i nastavkom *-ěši*, npr. *gliblěši* (Đur), *višěši* (Ses), *deblěši*, *skuplěši* (Nov).
- e) alternacijom osnove i nastavkom *-jši*, npr. *mlâjši* (SvA), *mlâjši* (Dr, Bo, Nov, Ses, Kal, Mič, Rak, i dr.), *kràjši* (Br, Bo, Đur, Ses), *slâjši* (Đur).

Komparativi na *-š-*, *-jš-* i *-e(j)š-* znakoviti su za cijelo kajkavsko narječje, isto tako i za većinu slavenskih jezika, dok su u hrvatskom književnom jeziku samo tri komparativa tvorena formantom *-š-* (*ljepši*, *mekši*, *lakši*) (Ivšić 1970: 215). U lukoviškome se govoru osjeća utjecaj susjednih štokavskih govora, pa su potvrđeni komparativi, kao npr. *krači*, *slad'i*, uz *jakši* (Luk, 348).

3.3. ZAMJENICE

3.3.1. Osobne zamjenice

Govori podravskoga kajkavskoga dijalekta imaju neke zajedničke osobine zamjeničke sklonidbe s drugim hrvatskim narječjima i dijalektima te hrvatskim književnim jezikom. To je npr. postojanje supletivnih oblika te naglašenih i enklitičkih oblika. Nastavci se sklonidbe osobnih zamjenica u podravskom kajkavskom dijalektu u velikoj mjeri poklapaju s nastavcima sklonidbe imenica *e* vrste. Genitivni oblik zamjenice *jâ* glasi *měne* / *měne* (Mol, Vir, Got, Ham, Rak, Šem, Vir i dr.). Nenaglašeni oblik je *me* / *mę*. Većina govora u dativu ima oblik *měni* / *mi* (Vir, Got, Dr, Sig, Ham, Rak, Mol, Mič, Kal, Ses, Fer, Viz i dr.).

Govori koji u sklonidbi imenica *e* vrste u D jd. imaju nastavak *-ę* (npr. đurđevečki, svetoanski, bregovski, a sporadično i novigradski), imaju dativ osobne zamjenice *jâ męne*,⁵¹ a nenaglašeni je oblik *mi*. Puni je oblik akuzativa *męne* / *męne*, a nenaglašeni *me* / *mę*. Kada se ispred kratkoga oblika akuzativa nađe prijedlog, naglasak prelazi na nj, npr. *nâ me* (Mol), *vû mę* (Br), *zâ mę* (SvA), *pô mę* (Kal). Lokativ je morfološki jednak dativu, npr. *pri męni* (Mol, Mič, Rak), *na męne* (Đur, SvA), *na męni* (Ses). U instrumentalu su zabilježene naglasne inačice *męnom* / *męnom*. Oblik s fiksiranim naglaskom na nastavku, kao u imenica *e* vrste, češći je u istočnim govorima (Fer, Kal, Ses), nešto je rjeđi u ostalim (npr. u Đur, SvA, Mič). Naglasak se u zamjenica u genitivu i instrumentalu pod utjecajem imeničke sklonidbe sve više pomiče prema posljednjem slogu, stoga su u

⁵¹ Usp. npr. i: »Ondje, gdje se govori *-e* (mjesto *-i*) u dat. i lok. *a*-deklinacije i *i*-deklinacije (v. § 68 a), govori se i dat. lok. *mene*, *tebe*, *sebe*, na pr. *mène*, *tèbe*, *sèbe* (Jakačić mala)...« (Ivšić 1913[197]: 31).

građi potvrđeni oblici, kao npr. G *od menê* (Rak), *do menê*, *od tebê*, *od sebê* (Go, 48, 83, 40), I *z mēnôm* (Fer), *tēbôm* (Kal), *sebôm* (Go, 121), *s tebôm* (Jag, 251). Slične su tendencije prisutne i u mn. oblicima.

Padežne oblike kao zamjenica *jâ* imaju i zamjenice *tî* i povratna zamjenica *sěbę* / *sę*, npr. N *tî*, G *těbę* / *tę*, D *těbi* / *ti*, A *těbę* / *tę*, L *těbi*, I *těbom* / *těbôm* (Kal).

Množinski oblici *mî* i *vî* u genitivu i akuzativu glase *nâs*, *vâs* (potvrđeni su u svim istraženim govorima).

Dativ ima oblike *nâm*, *vâm*, a nenaglašeni su oblici u genitivu i dativu *nam*, *vam*; *nas*, *vas* (potvrđeni u svim istraženim govorima).

U lokativu su najčešće potvrđeni oblici izjednačeni s dativom *nâm*, *vâm* (Đur, Mol, SvA, Šem, Rak i dr.) ili s instrumentalom *nâmi*, *vâmi* (Đur, Got i dr.). U velikom su se dijelu govora, uz te, zadržali i stari lokativni oblici *nâs* (< **nasъ*), *vâs* (< **vasъ*) (Ivšić 1970: 218), koji obično dolaze uz prijedlog *pri*, npr. *pri nâs*, *pri vâs* (Mol, Br, Ham, Go i dr.). U Virju su oblici *nâs*, *vâs* uobičajeni u lokativu, ali su uz njih potvrđene i inačice *nâm*, *vâm*. I u nekim se drugim govorima oblici *nâm* / *nâs* javljaju kao ravnopravne inačice (npr. u Miholjancu). U jag. se govoru oblici *nâs*, *vâs* u lokativu rjeđe pojavljuju uz redovno *nâmi* i *nâm*, *vâmi* i *vâm* koji dolaze i u instrumentalu (Jag, 251).

U nekim je govorima u lokativu potpuno prevladao oblik *nâm*, *vâm* (npr. u Sesvetama). U Vizvaru je potvrđeno *pri nâma*, *pri vâma*, što je prodor iz dualnih oblika kao i u štokavskom narječju.

U instrumentalu prevladavaju oblici *nâmi*, *vâmi* u većini govora (npr. Kal, Đur, Mol, Got, Dr, Bo, Ham, Mič, Vir, Go, Viz i dr.). U Podravskim je Sesvetama prevladao oblik *vâm* dok se oblici *nâmi*, *vâmi* rijetko čuju, a to se poklapa sa stanjem u sklonidbi imenica *e* vrste. Ferdinandovečki govor ima oblike *namâ*, *vamâ* što je također podudarno s imeničkom sklonidbom jer je u tom govoru u I mn. prevladao nastavak *-amâ* (npr. *s kravamâ*). U mičetinskom su govoru potvrđene inačice, uz *nâmi*, pojavljuje se i oblik s dugim nastavkom *z namî*. Taj se dugi nastavak u tom govoru javlja i u *a* vrsti imenica m. i s. r. Dugi je nastavak u I mn. zamjeničke sklonidbe zabilježio Ivšić u posavskim štokavskim govorima.⁵²

Nastavci i naglasak osobnih zamjenica i povratne zamjenice u velikoj se mjeri poklapaju sa stanjem u sklonidbi imenica *e* vrste.

Osobna zamjenica *ôn* mijenja se po pridjevskoj sklonidbi. Ta zamjenica u nekim govorima ima i inačicu s protetskim *j – jôn* (npr. u Ses, Fer, Viz). Inačice imaju i oblici za ž. i s. r. jd. i mn., npr. *ðna* / *jõna*, *ðno* / *jõno*, *ðni* / *jõni*, *ðnę* / *jõnę*, *ðna* / *jõna* (Ses, Fer, Viz).

⁵² »U Sičama sam zabilježio instr. *nâmî* i *vâmî*, gdje je *-î* prema *-i* u lok. i instr. pl. imenica m. i sr. roda...» (Ivšić 1913[197]: 35).

Genitiv i akuzativ jednine muškoga roda završavaju na *-ęga* (*nęga*, nenaglašeno *ga*). Đurđevečki govor zbog depalatalizacije fonema *n* ima *nęga*. Oblik s depalataliziranim *n* obično se pojavljuje i u mičetinskom govoru, no tamo se može ostvariti i fonem *n̄* (potvrđene su inačice *nęga* / *n̄ęga*). Ako je ispred zamjenice proklitika koja završava na samoglasnik i sa zamjenicom čini naglasnu cjelinu, u đurđevečkom govoru dolazi do metateze palatalnoga elementa (npr. *za jnęga*, *po jnęga*). Isto je i s drugim oblicima te zamjenice za ženski i srednji rod u oba govora.

Dativ jednine muškoga roda ima nastavak *-ęmu* (*nęmu*, nenaglašeni je oblik *mu*). Lokativ može imati puni naglašeni oblik izjednačen s dativom (*nęmu*), ali se kao dvostrukost javlja i oblik izjednačen s instrumentalom (*nęm*, npr. u Kal, Ses, Mol, SvA i dr.). U mičetinskom govoru potvrđene su inačice *po nęm* / *nęm*. Kad se zamjenica nađe iza proklitike, naglasak prelazi na proklitiku, npr. *vû nęm* (SvA), *pr̄i nęm* (Ham, Mol, Go, 213).

Instrumental jd. m. r. je *nęm* (Kal, SvA. Fer, Ham, Viz, Go, 238 i dr.), *nęm* (Đur), u nekim se govorima pojavljuje i inačica *n̄m* (npr. u Got, Nov, Dr, Sig i Go). U golskom je rječniku potonji oblik češće potvrđen (Go, 179), a također i u građi prikupljenoj u Drnju i Sigetcu. U đurđevečkom govoru, uz *nęm*, potvrđena je i inačica *n̄m*. Te se inačice pojavljuju i u mičetinskom govoru (*nęm* / *n̄m*).

Genitiv jednine ž. r. podudara se sa sklonidbom imenica *e* vrste. Govori na istoku područja (Ferdinandovec, Kalinovec, Podravske Sesvete), govor Đurđevca, Svete Ane, Gole, Gotalova, Drnja, Sigetca, Vizvara imaju u genitivu ž. r. oblik *nę* (Fer, Kal, Ses, Nov, Dr), *nę* (Đur), a na zapadu, u kojima se dugo *ę* realizira zatvoreno kao [ɛ̄], imaju *nę* (Mol, Vir, Mih i dr.).

U dativu jednine ž. r. potvrđeni su oblici: *nę* (npr. u Molvama, Miholjancu, Svetoj Ani), *n̄j* (Kal, Fer, Ses, Viz), *n̄j* (Go, 143), *nę* (Đur), *n̄* (npr. SvA, Got). Nenaglašeni su oblici: *i* (potvrđen u većini istraženih govora – Vir, Đur, Mol, Ham, SvA, Fer, Viz), *joj* (češće je potvrđen u Kal, Fer, Ses), u nekim govorima potvrđene su rjeđe inačice *ji* (Viz, Go, 360) i *ję* (SvA). Rubni mičetinski govor ima čak nekoliko ravnopravnih oblika *nę* / *n̄ę* / *n̄* / *n̄j* te nenaglašeni oblik *i*. Drnjanski, uz češći *nę*, ima i *n̄j* i *n̄j*, nenaglašeni je oblik *i*.

Budući da su nenaglašeni oblici zamjenica enklitike koje s riječi ispred sebe tvore naglasnu cjelinu, naglasak se, prema općem pravilu o ograničenju naglaska na posljednja dva sloga akcenatske riječi (osim u govorima u kojima se kao osnova naglašavanja uzima morfološka riječ), može pomaknuti na njih.

Primjeri nenaglašanih oblika dativa jednine ž. r. u kontekstu: *lępa ę je opr̄ava*; *d̄ala ę je* (Ham), *d̄al ę ję* (Đur), *tak ę je st̄ala* (Mol), *mama ę je xm̄rla* (Dr), *kaj s̄o i rękli* (SvA), *sak̄j i d̄aję* (Mič), *t̄o i je p̄sęl* (Fer); *B̄aš ji lęp̄o p̄še r̄obec svil̄aš*

(Go, 360), *mî smo je govōrili mājka Seļešina* (SvA), *čōvĕk joj je vmfl* (Fer), *tĕško jōj je* (Kal).

Slično stanje kao u dativu jest i u lokativu jd. ž. r., s tim da u tom padežu često dolazi do pomicanja naglasaka na proklitiku, npr. *na nĕ* (Got), *pri nĕ*, *vū nĕ* (Đur), *vū nĕ*, *pri nî* (Mič), *pri nōj*, *prî nî*, *vu nî* (Go, 494, 375, 336), *pri nî* (Dr), *vu nōj* (Kal), *vū nōj* (SvA).

Akuzativ jednine ž. r. je *nô* (fonetski obično *nô*) i to u svim govorima koji imaju refleks *o < *o* (Vir, Ham, Rak, Mih, Šem, Br, Dr, Bo, Sig, Got, Mol i dr.), a govori u kojima je on dao *u* imaju oblik *nū* (Kal, Fer, Ses, SvA, Viz, Go, 175), u Mičetincu je zabilježeno *nū*, a u Đurđevcu *nô*. Nenaglašeni su oblici *jo* (fonetski obično *jō*) i *ju*.

Premda za golski govor u *Rječniku govora Gole* nema puno potvrda akuzativa jednine ž. r., možemo reći da u tom govoru kao i u novigradskom supostojе ravnopravne inačice, *nū*, *ju* / *jō* (Go, 349, 364, 356, 325), *nô* / *nū*, *jō* / *ju* (Nov).

Primjeri uporabe nenaglašenih oblika A jd. u kontekstu: *jâ jō znâm spĕĉi* (Ham), *nogà ju bolî* (Kal), *mortî ju i sàđ f sĕlu štò ìma* (SvA).

Pri uporabi zamjenice ž. r. *ona* u A jd. s prijedlogom dolazi do pomaka naglasaka, npr. *vū nō* (Mol, Ham), *pō jno* (Đur), *nâ jnu*, *vū nu* (Mič), *nâ nū* (Kal), *zâ nū* (Fer), *pō nū* (Viz).

Instrumental jednine ž. r. nema posebnosti, u većini govora glasi *nôm* (fonetski *nôm*), u Đurđevcu i Mičetincu zabilježeno je *nôm*, Vizvar i Kalinovec imaju ravnopravne inačice *š nôm* / *š nôm*. Kod ostalih oblika te zamjenice u vizvarskom i kalinovečkom govoru obično ne dolazi do depalatalizacije *n̄* (rijetke su potvrde u kojima je *n̄ > n*, kao npr. u Kal u I jd. m. r. *ž nĕm*).

Množinski oblici obično imaju više inačica. U genitivu su potvrđeni oblici *nî* (npr. u Kal, Sig, Nov), *nî* (Đur), *nĕjōy* (SvA, Ses), *nĕoy* (Fer), *nĕjō* (Got, Dr, Bo, Vir) te njihovi nenaglašeni likovi: češće potvrđen *i* (Kal, Đur, Mol, SvA, Mič, Fer, Šem, Ses, Viz i dr.) i *jey* potvrđen u govorima Kalinovca, Rakitnice, Podravske Sesveta, Novigrada i Vizvara.

Primjeri nenaglašenih oblika G mn.: *višĕ i nĕma*, *višĕ ì jĕ* (Kal), *ali sĕm ì pūno posadila* (SvA), *nĕmà i*, *nĕgda i nĕma* (Fer), *nĕmà jĕy* (Rak), *malð jĕy ìma* (Kal).

M. Lončarić za genitivne nastavke u jag. govoru (*-ejof*, *-ijof*) pretpostavlja utjecaj nastavaka sklonidbe imenica *a* vrste, ali samo u odnosu na krajnje *-f*, jer drži da je preuziman čitav nastavak, završavao bi, zbog prethodnog *-j-* na *-ef*. Kao potvrdu da se radi o preuzimanju krajnjega glasa navodi postojanje nastavka *-ejō* u Virju i Drnju (1977: 251). U mojoj je građi nastavak *-ejō* (fonetski *-ejō*) potvrđen, osim u Drnju (*tĕjō*, *sĕjō*, *mōjĕjō*), još i u Gotalovu (*nĕjō*, *tĕjō*, *ovĕjō*), Sigetcu i Botovu (*tĕjō*), Goli (*tĕjō*, *nĕjō*). U skupljenoj terenskoj građi taj je nastavak

potvrđen u sklonidbi brojeva u virovskom govoru (npr. *trèjo*), u *Rječniku govora Gole* također u sklonidbi brojeva (npr. *petèjo*, *šestèjo* Go, 258, 368) te kod nekih zamjenica (npr. *od sèjo* Go, 247, *nekakvèjo* Go). Govori Gotalova, Drnja, Botova i Sigetca imaju taj nastavak u sklonidbi brojeva i pridjeva.⁵³

Dativ množine ima oblike *ńem* / *ńim* (npr. u govoru Molvi, Drnja i Botova), *nëm* / *nim* (u Đurđevcu), *ńim* (Go, 275), nenaglašeno *jëm* / *im* (Mol, Đur). Mičetiński govor ima inačice s naglaskom na nastavku *k nimâ* / *nëmâ*). Na istoku je područja (Fer, Kal, Ses), kao i u govoru Svete Ane zabilježen oblik s fiksiranim naglaskom *ńemâ*. I ti govori imaju nenaglašene oblike *jëm* / *im* (*a kaj čëmò jëm* (Kal), *dobre sù im* (Kal), *dâj jëm Bóg zdrâvļę* (SvA)). U svetoanskom govoru potvrđen je i nenaglašeni oblik *ji* (npr. *jël so ji zışļę ili nęso*).

U lokativu se mn. uz oblike *ńim* / *ńem*, koji mogu biti i nenaglašeni, pojavljuje i oblik *ńaj* prema sklonidbi imenica *e* vrste (u Molvama *pri ńaj*, *pò ńaj*, Đurđevcu *na jńaj*, Goli *ńaj* (238), Virju *ńaj* i dr.). Neki govori imaju inačice *ńëmi* / *ńïmi* (npr. sigetčki govor). Rubni govori imaju oblik *ńemâ* s naglaskom na nastavku, npr. *vu ńemâ* (SvA), *na ńemâ* (Ses), *pri ńemâ* (Mič).

U instrumentalu množine potvrđeni su sljedeći oblici: *š ńëmi* (Mol, Ham, Vir, Sig, Go, 238), *š ńïmi* (Đur, Br), *š ńïmi* / *š ńïmi* (Dr), *š ńemâ* istočni govori (Kal, Ses, Fer, Viz).

3.3.2. Pokazne zamjenice

Pokazne zamjenice u značenju *taj*, *ovaj*, *onaj* u većini govora imaju oblike *tê*, *ôv* (fonetski *ôf/ôy / ôy*), *ôn* (fonetski *ôn*). Ti su oblici potvrđeni u Đurđevcu, Molvama, Virju, Bregima, Drnju, Sigetcu, Novigradu, Miholjancu, Hampovici, Šemovcima, Rakitnici i Gotalovu,⁵⁴ dakle u većini govora, osim na istoku gdje su prevladali oblici *tâj*, *ovâj*, *onâj* (Fer, Kal, Ses, Viz) pod utjecajem štokavskoga narječja.

Neki govori (Molve, Sveta Ana, Hampovica i dr.) imaju dvojake oblike. Uz pokazne zamjenice *tê*, *ôv* i *ôn*, potvrđene su i njihove inačice *tâj*, *ovâj*, *onâj*, što je također utjecaj štokavskih sustava ili hrvatskoga književnoga jezika. Jag. govor uz oblike *of* / *ova:j*, *on* / *ona:j* ima i inačice s kratkim naglaskom na prvom slogu *ovaj*, *onaj* (Jag, 252).

⁵³ Fancev također bilježi taj nastavak u Virju i navodi nekoliko primjera iz deklinacije brojeva (*dvèjo*, *trèjo*, *četirèjo*, *desetèjo*), a dovodi ga u vezu s dualnim nastavkom (1907: 370).

⁵⁴ Postoje velike sličnosti u morfologiji zamjenica u nekim sjevernočakavskim i srednjočakavskim govorima, osobito kod pokaznih zamjenica. Npr. oblici zamjenica koje navodi Iva Lukežić za Krk, *ov*, *ta*, *on*, *ovakov*, *takov*, *onakov*, *ovulik*, *tulik*, *onulik* (1998: 133, 134, 166). Sličnosti postoje i u deklinaciji, npr. stari oblik G jd. *česa* upitne zamjenice za neživo (isto, 1998: 165).

Množinski oblici u nominativu također imaju inačice. Uz oblik *tê* potvrđen je *tî* za N mn. m. r. (*tî* je običnije u nekim rubnim govorima, npr. u Mičetincu). Govori koji u dugom slogu ostvaruju zatvoreno *ɛ* imaju u N mn. ž. r. *tê*, npr. *tê žëne* (Mol, Rak, Ham). Govori Kalinovca, Ferdinandovca, Podravske Sesveta, Đurđevca, Svete Ane, Mičetinca imaju *tê* u N mn. ž. r., kao i najzapadniji govori (Drnje, Sigetec).

Pokazne se zamjenice sklanjaju po pridjevskoj sklonidbi. U GA jd. m. i s. r. nema posebnosti, npr. *tôga, ovôga, onôga* (Vir, Mol, Got), *tôga, ovôga, onôga* (Đur, Kal, Fer, Ses).

Akuzativ jednine ž. r. u većini je govora (Vir, Mol, Mih, Dr, Sig, Šem, Rak, Ham, Đur i dr.) *tô* (fonetski *tô*), osim u govorima u kojima je refleks stražnjega nazala *u* koji imaju oblik *tû* (Kal, Fer, Ses, SvA). U *Rječniku govora Gole* potvrđene su inačice *tô / tû*, npr. *tô grintâvu glâvu, vu tû* (Go, 92, 116). I u mičetinskom se, a nešto češće i u novigradskom u A jd. ž. r. mogu pojaviti dvostruki oblici *tô / tû* (kao i u imeničkoj sklonidbi *e* vrste).

U uporabi zamjenica s prijedlogom često dolazi do ispadanja samoglasnika, sažimanja i pomicanja naglaska na prijedlog, npr. u sljedećim padežima:

A jd. m. r. *nâ tɛ* (Ham), *nâ vaj, nâ naj* (Kal), *vû taj* (SvA, Ham).

A jd. s. r. *nâ tɔ* (Mol), *vû tɔ* (Vir, Ham).

L jd. m. i s. r. *nâ tɔm* (Mol, Ham), *vû tɔm* (Vir, Mih, Ham), *pô tɔm* (Rak), *vû tɔm* (Šem), *vû nom* (Đur, SvA), *pô tɛm, ô tɛm, vû nɛm* (Kal), *vû tɛm* (Fer).

A jd. ž. r. *vû tɔ* (Šem, Ham), *nâ tu, nâ vu, nâ nu* (Kal), *vû tu* (Fer).

L jd. ž. r. *nâ ti* (Mol, Ham), *vû ti* (Vir, Ham), *pô ni* (Kal), *vû ni* (Fer), *nâ tɛ* (Šem), *pô tɛ, vû nɛ, nâ nɛ* (Đur), *vû tɛ kùčɛ* (Br).

A mn. svih triju rodova, npr. *vû tɛ* (Kal), *nâ ne* (Šem).

L mn. svih triju rodova, npr. *vû tɛ* (Mol), *nâ nɛ* (Šem), *vû nɛm* (Đur).

U L mn. može doći do pomicanja naglaska s prijedloga prema kraju naglasne cjeline. Tada na prijedlogu ostaje dužina, npr. *vû tɛ* (Br), *vû vɛma, vû nɛma* (Kal).

Svi puni, naglašeni oblici imaju i nenaglašene, npr. u L jd. m. i s. r. puni su oblici *tômu, onômu*, a nenaglašeni *tɛm / tom, (o)nom / (o)nɛm, (o)vom / (o)vɛm*. U L jd. ž. r. potvrđeni su oblici *tê* (Br, Got, Đur, SvA, Vir, Šem, Go, 395), *tî* (Kal, Fer, Mol, Ham i dr.), *onê* (Šem), *ðnɛ* (Đur, SvA), *ðni* (Got, Ses, Go, 238). U pojedinim oblicima zamjenice *tê / tî* u uporabi s prijedlogom može, ali ne mora doći do predmeta-nja samoglasnika *o*, npr. A jd. s. r. *na otô* (Kal), L jd. ž. r. *f tɛ, pô tɛ, na ðtɛ*, L mn. *pri onɛm, vû nɛm* (Đur), L mn. *na onê, nâ nɛ* (Šem), D jd. *k otôj* (Viz). Istočni i rubni govori u LI mn. mogu imati dvojak naglasak, npr. L mn. *na tɛmâ / na tɛma*, I mn. *s tɛmâ / s tɛma* (Kal) te oblike s „blagoglasnim“ *o*, npr. *z otɛma / z otɛmâ* (Kal), *pod otɛm, z otɛm* (Mič).

I jd. m. i s. r. glasi *tēm* (Mol, Kal, SvA, Ses, Đur, Fer, Br, Rak, Dr, Bo, Got, Go, 393 i dr.), *onēm*, *ovēm* (Mol, Vir, Got, Go, 232, 238), *ovēm*, *onēm* (Đur, Ses, SvA, Fer, Kal, Nov i dr.), a ž. r. *tôm*, *ovôm*, *onôm* (Mol, Vir, Got, Dr, Go, 395, 232, 238), *tôm*, *ovôm*, *onôm* (Kal, Ses, Đur, SvA).

U G mn. duži oblik *tějov* češće je potvrđen na istoku područja (Kal, Fer, Ses), ali i u drugim govorima (Šem, Ham, SvA). Kraći oblik *tē* potvrđen je većinom u govorima koji u sklonidbi imenice *e* vrste imaju u G mn. nastavak *-ē*, uz *-ø* (Mol, Vir, Br, Ham i dr.), ali i u nekim govorima koji u G mn. *e* vrste imaju *-ø* i *-ī* (Mič, Nov).

Oblik *tī* u G mn. potvrđen je u Đurđevcu, Kalinovcu, Ferdinandovcu, Podravskim Sesvetama, Miholjancu i Šemovcima. Oblik *tějov* inačica je oblika *tē* i *tī*, dok je raspodjela oblika *tē* i *tī* određena tipom govora. Tako je i sa zamjenicama *ôv* i *ôn*. Potvrđeni su oblici *ovějov* (SvA, Kal, Ses), *ovē* (Go, 232, Got), *ovī* (Br, Kal, Ses), *onějov* (SvA, Kal, Ses), *onē* (Got), *onī* (Kal, Ses).

U nekim su govorima potvrđeni oblici bez završnoga *v*, npr. *tějō*, *ovějō*, *onějō* (Vir, Go, Got, Dr, Bot, Sig). Neki od navedenih govora taj oblik mogu imati u GL mn., npr. G mn. *ot tějō* i L mn. *ftějō* (Dr, Sig), L mn. *na ovějō*, ali i *na ověmi*, *na tēm* (Got). Neki govori obično imaju L mn. izjednačen s I mn. (*těmi* Go, 395). U molvarskom su morfološki izjednačeni G mn. i L mn. u sklonidbi zamjenica i brojeva (kao i u Vir, Got, Go), samo sa završnim *v*, npr. G mn. *ot sějov*, L mn. *na sějov*, G mn. *od obědvějov*, L mn. *vu obědvějov* (Mol), a pokazne zamjenice imaju i kraće oblike, npr. *od tē*, L mn. *vū tē* (Mol). U đurđevečkom su izjednačeni D i L mn., npr. D mn. *tēm*, *ovēm*, L mn. *pri tēm*, *pri ovēm*, a I mn. se razlikuje *s tēmi*, *z ověmi*.

Većina govora u I mn. ima oblike *těmi*, *ověmi*, *oněmi* (Dr, Bo, Sig, Mih i dr.). U govoru Podravskih Sesveta izjednačeni su DLI mn. *tē(m)*, *ovē(m)*, *onē(m)*. Krajnje *m* obično otpada. I u kalinovečkom su govoru DLI mn. morfološki izjednačeni (D mn. *k tēma / tēmā*, *oněma*, L mn. *na tēma / tēmā*, *na oněma*, I mn. *s tēma / s tēmā*, *z oněma*). Neki govori još uvijek čuvaju posebne oblike za sva tri padeža, npr. D mn. *k tēm*, L mn. *na tē*, I mn. *s tēmi* (Ham).

Oblici s naglaskom na posljednjem slogu potvrđeni su u rubnim govorima (npr. Svetoj Ani D mn. *onēmā*, *ovēmā*, L mn. *na onēmā*, I mn. *tēmā*). Tako je i kod drugih zamjenica, npr. D mn. *svojēmā*, *šemā* (SvA), *kojēmā* (Mič). I tu je prisutna tendencija pomicanja dugoga naglaska na nastavak.

Pojedini se oblici pokaznih zamjenica kontrahiraju, npr. *svěmu sīnu* (Fer), *svěga* (Kal, Đur, Ses), *mā* ‘moja’ (Đur, Ses), *od mēga* (Nov).

Pokazna zamjenica *venē*, *venā*, *venō* u značenju ‘onaj, ona, ono’ rijetko se rabi. U uporabi je u nekim govorima, no i u njima se osjeća kao arhaizam. Potvrđena je npr. u Molvama i Goli (422). Prema toj zamjenici za 3. osobu tvorena je posvojnna zamjenica *venōgov*, *venōgđva*, *venōgđvo* u značenju ‘koji pripada onome, onoj, onome’ (potvrđena također u Molvama).

Primjer sklonidbe zamjenice *tê* ‘taj’ iz đurđevečkoga govora:

Jednina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>tê</i>	<i>tâ</i>	<i>tô</i>
G	<i>tôga</i>	<i>tê</i>	<i>tôga</i>
D	<i>tômu</i>	<i>tê</i>	<i>tômu</i>
A	=N, G	<i>tô</i>	<i>tô</i>
L	<i>tôm</i>	<i>tê</i>	<i>tôm</i>
I	<i>têm</i>	<i>tôm</i>	<i>têm</i>

Množina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>tê</i>	<i>tê</i>	<i>tâ</i>
G		<i>tî</i>	
D		<i>têm</i>	
A	<i>tê</i>	<i>tê</i>	<i>tâ</i>
L		<i>têm</i>	
I		<i>têmi</i>	

Primjer sklonidbe zamjenice *ôv* ‘ovaj’ iz gotalovskoga govora:

Jednina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>ôf</i>	<i>ôva</i>	<i>ôvo</i>
G	<i>ovôga</i>	<i>ovê</i>	<i>ovôga</i>
D	<i>ovômu</i>	<i>ôvi</i>	<i>ovômu</i>
A	=G	<i>ôvo</i>	<i>ôvo</i>
L	<i>ovômu</i>	<i>ôvi</i>	<i>ovômu</i>
I	<i>ovêm</i>	<i>ovôm</i>	<i>ovêm</i>

Množina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>ôvi</i>	<i>ôve</i>	<i>ôva</i>
G		<i>ovêjô</i>	
D		<i>ovêm</i>	

A	<i>òve</i>	<i>òve</i>	<i>òva</i>
L	<i>ovějo / ověmi</i>		
I	<i>ověmi</i>		

Primjer sklonidbe zamjenice *onāj* iz kalinovečkoga govora:

Jednina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>onāj</i>	<i>onā</i>	<i>onô</i>
G	<i>onôga</i>	<i>onê</i>	<i>onôga</i>
D	<i>onômu</i>	<i>onî</i>	<i>onômu</i>
A	=G	<i>onû</i>	<i>onô</i>
L	<i>onêm</i>	<i>onî</i>	<i>onêm</i>
I	<i>onêm</i>	<i>onôm</i>	<i>onêm</i>

Množina			
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	<i>onî</i>	<i>onê</i>	<i>onā</i>
G	<i>onějoy / onî</i>		
D	<i>oněma</i>		
A	<i>onê</i>	<i>onê</i>	<i>onā</i>
L	<i>oněma</i>		
I	<i>oněma</i>		

3.3.3. Upitne zamjenice

Gotovo na cijelom području upitna zamjenica za živo je *što*, npr. *Štò je dõšel?* (Sig), *Jě li štò dëla?* (Mič), *Štò je bìl ovāj?* (Šem), *Kàk štò.* (Br), *Štò pòję tàm v nočì?* (Viz). Razvoj zamjenice **kto* (>*h̃to*>*što*) isti je kao razvoj glagola *šteti* (<**x̃tēti*). U najistočnijim podravskim kajkavskim govorima Seseva i Lukovišća u Mađarskoj (Luk, 348) te u jag. govoru na jugozapadu dijalekta, upitna zamjenica za živo je *(t)ko*: (Jag, 251). Zamjenica *(t)ko* u rubne je govore prodrła pod utjecajem štokavskih sustava. U nekim je govorima zabilježena kao inačica (Fer, Kal, Mič, Br, Šem), uz stariji i još uvijek češći oblik *što*.

Oblici upitne zamjenice *što* (potvrđeni u većini govora):

N	<i>štò</i>
G	<i>kòga</i>
D	<i>kòm̃u</i>
A	<i>kòga</i>
L	<i>kòm̃u, kòm</i>
I	<i>kêm</i>

U lokativu može doći do pomicanja naglaska na proklitiku, npr. *pô kom* (Mol).

Upitna zamjenica za neživo na cijelom je istraženom području *kāj* (< **kaj̃b*), s fonološkim inačicama *kěj* / *kě*.

Neodređene zamjenice su *ñkaj* / *ñkej*, *něj* / *něj*, a u govorima u kojima je veći utjecaj štokavskih sustava potvrđeno je i *ñšt* (Fer, Ses, Go, 220, Luk, 348).

Genitiv zamjenice *kāj* ima oblik *čęsa* (< **čb*), potvrđen je na cijelome području, osim u Podravskim Sesvetama i Lukovišću. U sesvetskom i lukoviškom je govoru potvrđeno samo *čęga* (Ses, Luk, 348). Kao inačica, oblik *čęga* (uz češće *čęsa*) potvrđen je u rubnim govorima, koji su pod većim utjecajem štokavskih sustava (Kal, SvA, Fer, Mič, Go, 122).

Slično je i u genitivu neodređenih zamjenica u kojem su potvrđene inačice *ničęsa* / *ničęga*, *ičęsa* / *ičęga* (Mol, Kal), *nečęsa* / *nečęga* (Go, 217), a u većini su govora (osobito u starijih govornika) češće potvrđeni oblici sa *-s-*, npr. *sačęsa* (Šem, Kal, Đur), *koječęsa* (Kal), *nečęsa* (Ham). U Podravskim Sesvetama i Lukovišću potvrđeno je *ničęga* (Ses), *nečęga* (Luk, 348).

Fancev 1907. navodi da se u Virju rabi samo oblik *čęsa*,⁵⁵ ali je u novijoj građi, prikupljenoj za potrebe ovoga rada, i u tome govoru potvrđen oblik *čęga*.

U akuzativu i lokativu može doći do pomicanja naglaska na proklitiku kao i kod drugih zamjenica, npr. A *vû kaj*, L *nà čem* (Ham), A *vû kej* (Rak), L *vû čem* (Fer).

Oblici zamjenice *kaj* (potvrđeni u većini govora):

N	<i>kāj</i> / <i>kěj</i> / <i>kě</i>
G	<i>čęsa</i> / <i>čęga</i>
D	<i>čęm̃u</i>
A	=N
L	<i>čęm̃u, čęm, čęm</i>
I	<i>čęm</i>

⁵⁵ »Genit. Sing. von **что**, für welches im Nom. hier nur *-kāj* gebraucht wird, lautet nur *čęsa* (*nečęsa, ničęsa, sačęsa, koječęsa* usw.), nie *čęga*...« (Fancev 1907: 369).

Upitne zamjenice *koji*, *čiji*, osim punih oblika (*kojî*, *čijî*), često se rabe u stegnutim oblicima *kî*, *čî*, npr. *kî si jâd?* (Kal), *čî si tî mâli?* (Ses), *Čî si tî?* (Go, 36). Osim tih oblika, zamjenica *kojî* ima i oblik *køj* (potvrđen u Šem, Rak, Mol, SvA, Fer, Viz) te puni oblik s kratkim naglaskom (*kòji*).

3.3.4. Neodređene zamjenice

Neodređene zamjenice (*něšće*, *nîšće*, *îšće*, *nějaj* / *nějkej*, *nîkaj* / *nîkej*, *sàkaj* / *sàkej*, *kojekâj*, *kajgôđ* Đur, SvA i dr.) sklanjaju se kao i upitne zamjenice *kaj* i *što* / (*t*)*ko*, npr. *nîšće nikôga ne trpî* (Bo). Novigradski govor ima *nîšto* u značenju ‘nitko’.

I neke neodređene zamjenice nastale od upitnih mogu imati stegnute oblike, npr. *sakòji* / *sàki* / *sakôj* (Fer, Kal), *sakôj* / *sàki*, *nekôj* (Šem), *Tô nêje niči stòlec* (Go, 220).

3.3.5. Posvojne zamjenice i zamjениčki pridjevi

Zamjениčki pridjevi *kakôv*, *takôv*, *ovakôv* (fonetska je realizacija obično *kakôf*, *takôf*, *ovakôf*) kao i posvojne zamjenice *môj*, *tvôj*, *ňegôv* / *ňegov*, *ňezin*, *ňějov* / *ňïov*, *nâš*, *vâš*, *svôj* (fonetska je realizacija obično *môj*, *tvôj*, *ňegof*, *ňezin*, *ňïjof*, *svôj*) sklanjaju se po pridjevskoj sklonidbi. Mogu imati i stegnute oblike, npr. N jd. ž. r. *ňein*, *ňeïna*, *ňeïno* (Kal, SvA, Ses), *nëin*, *nëina* (Mič, Viz), N jd. ž. r. *mâ* ‘moja’ (Đur, Ses), G jd. m. i s. r. *svêga* (Kal, Ses).

Zamjениčki pridjev u značenju ‘sav’ potvrđen je u sljedećim likovima u N jd.: *sê* (Đur, Šem), *sâj* (Fer, Kal, Ses, SvA), *vês* (Mol) i *vës* (Go, 423). Sklanja se po pridjevskoj sklonidbi.

Primjeri oblika zamjениčkoga pridjeva ‘sav’ iz govora:

Đurđevca: N jd. m. r. *sê*, ž. r. *sâ*, s. r. *sê*, G jd. m. i s. r. *sêga*, ž. r. *sê*, *sêmu*, A jd. ž. r. *sô*, I jd. m. r. *sêm*, I jd. ž. r. *sôm*, N mn. m. r. *sî*, ž. r. *sê*, s. r. *sâ*, I mn. m. ž. i s. r. *sêmi*.

Kalinovca: N jd. m. r. *sâj*, ž. r. *sâ*, s. r. *sê*, G jd. m. i s. r. *sêga*, ž. r. *sê*, DL jd. m. i s. r. *sêmu*, I jd. m. i s. r. *sêm*, ž. r. *sôm*, N mn. m. r. *sî*, ž. r. *sê*, s. r. *sâ*.

Gole: N jd. m. r. *vês*, ž. r. *sâ*, s. r. *sê*, G jd. m. r. *sêga*, ž. r. *sê*, D jd. m. r. *sêmu*, ž. r. *sî*, I jd. m. r. (*ze*) *sêm*, ž. r. (*ze*) *sôm*, N mn. m. r. *sî*, G mn. m. s. i ž. r. *sêjo* / *sê*, D mn. m. ž. i s. r. *sêm*, LI mn. m. s. i ž. r. *sêmi* (423).

3.4. Brojevi

Brojevi do *četiri* obično se sklanjaju, a sustavi pojedinih podravskih kajkavskih mjesnih govora dopuštaju i sklonidbu brojeva većih od *četiri* – *pet*, *šest*, *sedem*, *osem*, *devet*, pa čak i *deset*, *dvadeset*, *trideset*.

U nekim su govorima morfološki izjednačeni genitiv i lokativ (npr. u Molvama, Gotalovu, Drnju).

Raspoloživa građa iz *Rječnika golskoga govora* upućuje da se u tome govoru mogu izjednačiti dativ i lokativ ili pak lokativ i instrumental. Zabilježeni oblici za broj *dvâ* su: N ž. r. *dvê*, G m. s. i ž. r. *dvějo*, D m. s. i ž. r. *dvêm*, LI ž. r. *dvěmi* (Go, 57), a za broj *pět*, G *petějo*, DL *petêm*, I *petěmi* (Go, 258). I u tom se govoru sklanjaju brojevi veći od *pet*, uz broj *šest* navedeni su oblici G *šestějo*, D *šestêm*, I *šestěmi* (Go, 368).

Govori u kojima se sklanjaju brojevi veći od *pet* nalaze se većinom na zapadu istraženoga područja (npr. u Drnju G *četirějo*, *šestějo*, D *trêm*, *četirêm*, *petêm*, *osmêm*, I *petěmi*, *šestěmi*, u Novigradu I *dvěmi*, *trěmi*, *četirěmi*, *petěmi*), ali takvih potvrda ima i na istoku, npr. *ot šesnâjstějoy lêt* (Viz), (*s*) *šestěmi* (Ses). U Molvama se sklanjaju brojevi do *pet*, npr. *s petěmi kravâmi*, ali *ze sê šest krây*. Neki govori s više inovacija (npr. Rakitnica i Sesvete) mogu imati izjednačene oblike DLI mn. (D *dvêm*, *trêm*, L *na dvêm*, *na trêm*, I *z dvêm*, *s trêm*). U govoru Sesveta uz takve se izjednačene oblike u instrumentalu djelomično još čuvaju stariji oblici *dvěmi*, *trěmi*, *četirěmi*.

U nekim su govorima, npr. molvarskom, potvrđeni izjednačeni oblici GL mn. (npr. G *od dvějoy*, L *na dvějoy*). Tako se sklanjaju i oblici *obědvâ*, *obědvê* (npr. *od obědvějoy*, L *na obědvějoy*). I u prasl. su jeziku bili izjednačeni GL u dvojini imenica te dvojini i množini pridjevsko-zamjениčke sklonidbe (Ivšić 1970: 184; Matasović 2008: 236) pa se današnje stanje u sklonidbi brojeva u molvarskom govoru može tumačiti kao nastavak tih starih odnosa. U đurđevečkom su govoru potvrđeni zanimljivi genitivni oblici brojeva *dvâ* i *trî*, G *dvâj*, *trâj*, D *dvêm*, *trêm*, LI *dvěmi*, *trěmi*.

Brojevi *dvadeset* i *trideset* u nekim govorima imaju oblike – *dvadesěti* / *dvadesěti*, *tridesěti* / *tridesěti* (prema dvojinjskim oblicima *dvâva desěti*, *trěje desěti*), npr. *bilô bì im bôlje da so čekâle dvadesěti*; *nê jempôt sem sâmo pšenice dvadesěti metrôy prodâla*; *plâxtê tridesěti kâj je dobîla*, *petnâjst krpê plâtna i tridesěti vilanôf*; *jěno tridesěti ľuděf je dôšlo* (Vir). Ostali desetični brojevi imaju oblike: *četrdesět*, *pedesět*, npr. *sem jěno četrdesět vrěč zetkâla*, *četrdesět lêt*; *jěno pedesět obrisgôčof* (Vir). Za broj 20 potvrđeni su i drugi oblici sklonidbe, npr. I jd. *s pamôkom vôčlô dvadesětim brôjom* (Vir).

U N jd. m. r. broja *jedan* potvrđeno je više fonetskih i fonoloških inačica, npr. *jèdèŋ* (Đur, SvA, Br, Šem), *jèden* (Mol, Vir, Nov), *jèdèŋ* (Viz, Kal, Ses, Fer). Do skraćivanja osnove dolazi u najzapadnijim podravskim kajkavskim govorima (npr. u Drnju i Botovu *jèn* / *jèden*, Bregima *jèn* / *jèden*, Goli *jèn* / *jèden* (117). I u ostalim oblicima može doći do ispadanja suglasnika *d* u suglasničkom skupu *-dn-*, npr. *jèdna* / *jèna*, *jèno*, *jednôga* / *jenôga*, *jednômu* / *jenômu*, *z jednèm* / *z jenèm* (potvrđeno u većini govora, s fonetskim razlikama).

Primjeri sklonidbe broja *jèdèŋ* iz đurđevečkoga govora:

	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	<i>jèdèŋ</i>	<i>jèno</i>	<i>jèna</i>
G	<i>jènôga</i>		<i>jènê</i>
D	<i>jènômu</i>		<i>jènê</i>
A	<i>jènôga</i>	<i>jèno</i>	<i>jèno</i>
L	<i>jènom</i>		<i>jènê</i>
I	<i>jènèm</i>		<i>jènôm</i>

Primjer sklonidbe broja *dvâ* iz molvarškoga govora:

	Muški rod	Ženski rod
N	<i>dvâ</i>	<i>dvê</i>
G	<i>dvèjòy</i>	
D	<i>dvèm</i>	
A	<i>dvâ</i>	
L	<i>dvèjòy</i>	
I	<i>z dvèmi</i>	

Primjer sklonidbe broja *dvâ* iz gotalovškoga govora:

	Muški rod	Ženski rod
N	<i>dvâ</i>	<i>dvê</i>
G	<i>dvèjò</i>	
D	<i>dvèm</i>	
A	<i>dvâ</i>	
L	<i>dvèjò</i>	
I	<i>z dvèmi</i>	

Primjer sklonidbe broja *tri* iz drnjanskoga govora:

N	<i>tri</i>
G	<i>trëjo</i>
D	<i>trëm</i>
A	<i>tri</i>
L	<i>trëjo</i>
I	<i>trëmi</i>

Redni se brojevi *přvi* (potvrđen u svim istraženim govorima), *dřugi* (Đur, Kal, Ses, Viz, Fer, Mol), *trëći* (Rak, Mol), *trëći* (Ses), *trëjti* (Đur), *trëjti* (Vir), *čërti* (Vir, Mol), *čërti* (Đur, Ses), *pëti* (Vir, Mol, Mih, Rak), *pëti* (Đur, Kal, Ses) sklanjaju po pridjevskoj sklonidbi.

Primjer sklonidbe rednoga broja *čërti* iz đurđevečkoga govora:

	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	<i>čërti</i>	<i>čërtto</i>	<i>čërtta</i>
G	<i>čërttoga</i>		<i>čërttë</i>
D	<i>čërttomu</i>		<i>čërttë</i>
A	<i>čërttoga</i>	<i>čërtto</i>	<i>čërtto</i>
L	<i>čërttom</i>		<i>čërttë</i>
I	<i>čërttëm</i>		<i>čërttôm</i>

3.5. Glagoli

Sustav glagola podravskoga kajkavskog dijalekta obuhvaća sprežive oblike – prezent, perfekt, pluskvamperfekt, futur, imperativ, kondicional I. i kondicional II. te nesprežive – infinitiv, supin, glagolski pridjev radni, glagolski pridjev trpni i glagolski prilog sadašnji.

Kao ni u većini dijalekata i govora kajkavskoga narječja, u govorima podravskoga kajkavskoga dijalekta nema imperfekta ni aorista.⁵⁶ Jedini je ostatak aorista petrificirani oblik za 1. jd. *rëko* te petrificirani nenaglašeni oblik aorista glagola *biti* – *bi* (za sve osobe) koji se rabi u tvorbi kondicionala I. Oni su potvrđeni na cijelome istraženom području.

U podravskom kajkavskom dijalektu samo je jedan futur, a glagolski se prilog prošli izgubio.⁵⁷

⁵⁶ Taj se glagolski oblik većinom izgubio i u čakavskom narječju: »Glagolski prilog prošli ima na cijelom čakavskom području nekoliko zapisanih oblika, a za mnoge je govore eksplicitno rečeno da taj oblik nemaju, pa ga ne smatram živom kategorijom...« (Menac-Mihalić 1986: 27).

⁵⁷ Kao i u kajkavskom narječju i u mnogim se čakavskim govorima izgubio i aorist i imper-

Sačuvao se poseban oblik uz glagole kretanja – supin – koji se razlikuje od infinitiva samo u nesvršenih i dvovidnih glagola. Svršeni glagoli u podravskom kajk. dijalektu ne čuvaju razliku između supina i infinitiva.

Glagoli imaju sljedeće kategorije: vid, stanje, vrijeme, način, osobu, rod i broj. Samo su glagolima svojstvene kategorije vida, stanja, vremena i načina, dok osoba, rod i broj pripadaju i drugim vrstama riječi. Tim se svojstvima govori podravskoga kajk. dijalekta poklapaju s drugim sustavima kajkavskoga narječja i hrvatskoga jezika u cjelini.

3.5.1. Glagolski vid

Glagolski vid jedno je od temeljnih obilježja glagola svojstveno svakom glagolu već u njegovom polaznom, infinitivnom obliku, a isto je tako prisutno i u svim drugim oblicima. Poznato je da je morfološka kategorija vida svojstvena samo slavenskim jezicima, kojima pripada i hrvatski jezik.

Glagoli imaju dvije vidске potkategorije, mogu biti svršeni i nesvršeni. Svršeni glagoli obuhvaćaju radnju završenu u cjelini (*dovlěči, dōjti*), a nesvršeni izriču neprekinutu radnju, radnju koja traje (*vlěči, ĩti*). U podravskom je kajk. dijalektu određen broj glagola, kao i u drugim hrvatskim jezičnim sustavima, dvovidan, npr. *oběduvāti, reṣetērāti, reškērāti* (Đur), *rukuvāti* (*se*), *baždārīti* (Ses).

PERFEKTIVIZACIJA

Svršeni se glagoli mogu tvoriti prefiksalsnom i sufiksalsnom tvorbom, uz supletivnu alomorfizaciju ili bez nje, npr. *orāti – zorāti* (Dr), *tōči – ṣotōči, gōrēti – zgorēti* (Ham), *brāti – zēbrāti* (Br), *šeptāti – šēpnōti* (Đur), *potikāti – potēknōti* (SvA), *pūvāti – punōti, čūčāti – čučnōti* (Ses).

IMPERFEKTIVIZACIJA

Nesvršeni se glagoli tvore sufiksacijom i unutarnjom tvorbom uz supletivnu alomorfizaciju ili bez nje, npr. *skopāti – skāpāti* (Ham), *ṣokāzāti – ṣokāžīvāti* (Mol), *mēknōti – mikāvāti* (Nov), *preṣāsti – preṣādāti, opkuvāti – opkuvāvāti* (Kal).

Unutarnja tvorba imperfektivnih glagola od perfektivnih u govorima podravskoga kajk. dijalekta jest nešto rjeđa, ali još uvijek pripada suvremenom stanju.⁵⁸ Vidski se parovi obično tvore duljenjem osnovnoga samoglasnika uz supletivnu alomorfizaciju ili bez nje, npr. *zmetāti – zmētātī* (Bo), *puščāti – pūščātī* (Ham), *namētāti – namētātī* (Đur), *stāti – stātī, spovēdāti* (*se*) – *spovēdātī* (*se*), *razmētāti – razmētātī* (Ses).

fekt, ali je aorist u nekima još uvijek djelomično sačuvan, usp. Menac-Mihalić 1986: 111, 113.

⁵⁸ U suvremenom je hrvatskom književnom jeziku taj način tvorbe imperfektivnih glagola arhaičan (Babić 2002: 461).

Sustav glagolskoga vida utemeljen na vidskim parovima ne samo da je izgrađen i dobro očuvan, već je i vrlo živa tvorbeno-kategorijalna kao i u cjelini hrvatskoga jezika (usp. Matasović 2008: 303).

3.5.2. Infinitiv

Infinitiv je polazni glagolski oblik koji je prema povijesnojezičnim tumačenjima nastao poopćavanjem jednoga tipa glagolskih imenica koje su izgubile deklinaciju, u slavenskome od D jd. imenica izvedenih sufiksom **-ti-* (Matasović 2008: 300).

Primjeri infinitiva na *-ti* potvrđeni u govorima podravskoga kajk. dijalekta:

vožîti, brâti, kôpâti (se) ‘kupati (se)’, delâti (Bo), zorâti, sejâti, zvadîti, obâvlâti, počêti (Dr), plâti ‘plivati’, drêmâti, jêsti, spolkâti ‘izbaciti vodu ili nečistoću’ (Sig), veruvâti, živêti, čkomêti ‘šutjeti’ (Got), prerânîti, računâti, žêti (Mih), kopâti, zvonêti, prestrêti (Rak), razvâlâti, posejâti, pričêkâti (Ham), glêdêti, sedêti, spûkâti (Šem), meknôti, imêti, donêsti (Br), setîti (se), dôjti, pokâzâti (se), podêžgâti, plêti (Mol), vrâçiti, pôteknôti, mikâvâti, razbîjâti, šivâti, sêmlêti (Nov), pozobâtâti ‘pograbljati’, kôpâti ‘kupati’, kûpîti, mlâtîti, poroçiti ‘poručiti’, lādêti ‘hladiti’, lêtêti, meknôti ‘maknuti’ (Đur), zêti, rasplakâti, pripovêdâti, dîšâti (SvA), povêdâti, mênîti, vidêti (Mič), ôdâti, sedêti, scukâvâti ‘vući, potezati’, bolêti, nâjti, prêsti (Kal), plêsti, tkâti, pîsâti (Viz).

Infinitivni završetak *-çi* u kajkavskome, kao i u drugim slavenskim sustavima, rezultat je palatalizacije skupine **-kt-* ispred prednjih samoglasnika kod glagola kojima je korijen završavao na velar (Matasović 2008: 300, 301).

Primjeri infinitiva na *-çi*:

oblêçi (Dr, Br), pobêçi (Bo, Dr), vlêçi (Dr, Sig, Bo, Đur, Vir, Nov, Fer, Got), pêçi (Bo, Dr, Sig, Nov, Vir, Mol, Đur, Ses, Fer, Kal), tôçi (Vir, Šem, Mol), natôçi (Rak, Ham), pomôçi (Mol, Rak), napûçi, navlêçi, prešlêçi, cřçi, fîrçi, stôçi ‘istući’ (Đur), sêçi, rêçi, stêçi, môçi, slêçi (Ses), dîçi (Đur, Bo, Nov, Mol, Vir, Dr, Br, SvA, Ses), tûçi (Ses, Kal, Fer, SvA).

Samo je u rubnom govoru Lukovišća zabilježen infinitiv bez krajnjega *i* (npr. *nak'a:pat, vr'e:šcat, š'u:tet* Luk, 346).

U infinitivu je naglasak prema općim pravilima koja vrijede u svim govorima podravskoga kajk. dijalekta pomaknut prema svršetku riječi (npr. *digâti, delâti*). Nakon pomicanja naglasaka, ako je slog bio dug, na njemu ostaje prednaglasna dužina (npr. *mêrkâti*). U najzapadnijim se govorima u infinitivu ostvaruje metatonijsko duljenje, npr. *zvožîti, košîti, dohîti, pomislîti, pazîti, sušîti, sejâti, orâti, poťrošîti (Bo), zvadîti, dêti, spādâti, vidêti, vâpnîti (Dr), držâti (Sig), zginôti, zrêlêti (Got), naxitâti, xajkâti, pretakâti, prođâti, slagâti, delâti, pokopâti (Vir),*

strgâti, brisâti (Go rkp). Idući prema istoku područja duljenje je sve rjeđe, ali se i tamo našao poneki primjer, npr. *îti* (Mič).

3.5.3. Supin

Supin se kao poseban glagolski oblik sačuvao, imaju ga nesvršeni i dvovidni glagoli, a rabi se uz glagole kretanja ili one koji podrazumijevaju kretanje.⁵⁹ Svršeni glagoli u podravskom kajkavskom dijalektu nemaju poseban oblik supina, već je on izjednačen s infinitivom.⁶⁰ Supin se, u onih glagola koji ga imaju, od infinitiva razlikuje nastavkom, a često i naglaskom, odnosno dužinom samoglasnika, npr. *mōrâmo jĕsti – idĕmo jĕst* (Mol), *ĉestîtâti – ĭde ĉestîtat* (Ham). Supin završava na *-t* i *-ĉ*, npr. *pît, vlĕĉ, sĕĉ, pĕĉ* (Đur, Mol, Kal i dr.).

Već je Fancev (1907: 375) uočio da se supin i kvantitetom, a ne samo sufiksom može razlikovati od infinitiva, no nije uočio da supin tvore samo nesvršeni glagoli, niti neke druge prozodijske promjene vezane uz infinitivni, odnosno supinski dočetak. Svršeni glagoli u govorima podravskoga kajk. dijalekta imaju oba oblika izjednačena, npr. *idĕm sĕ počĕsâti* (Kal), *ĭdem donĕsti, pošĭlam ga okopâti* (Ses), *pĕm pobrâti* (SvA). Npr. u govoru Sesveta glagol *lĕĉi* 'leći, sjediti na jaji-ma' koji je nesvršen ima supinski oblik *lĕĉ* (*dĕla sĕm lĕĉ pĭščōkĕ*), a svršeni glagol *lĕĉi* 'leći, zauzeti vodoravan položaj' nema posebnoga oblika (*ĭdĕm si lĕĉi*). I neki drugi govori imaju supin samo nesvršenih glagola, npr., ozaljski kajkavsko-čakavski govori (Težak 1981: 281). Jedan dio govora kajkavskoga narječja tvori supin i od svršenih glagola, npr. turopoljski: *dĭgnoĭi – dĭgnoĭ, pōkvārĭti – pōkvārĭt* (Šojat 1982: 409). U mnogim se govorima ne može govoriti o supinu stoga što je infinitiv bez krajnjega *-i* te je time dokinuta razlika između ta dva oblika (npr. zapadnogoranskim Lisac 2006: 107).

Uporaba supina:

- a) uz glagole kretanja, npr. *dōšle sō ĉestîtat, idĕm se kōpat* (Dr), *drugĕm sō ĭšli ĉestîtat, mlĕt ĭšli* (Sig), *ĭšli glĕt, ĭšli šĭvat* (Mih), *idĕmo večĕrjat, idĕmo rŭĉkŭvat* (Rak), *ĭšli sō sĕĉ, ôte glĕt* (Šem), *denĕmo pârĭt, ĭde ĭskat* (Br), *idō glĕdet, ĭde trĕst* (Mol), *Xōte k mĕni spât, ĭgrat se!* (Go, 104), *a kâj tĭ mĭšliš*

⁵⁹ Supin se u štokavskom i čakavskom narječju hrvatskoga jezika kao poseban glagolski oblik izgubio, npr.: »Supin nije živa kategorija u čakavskom narječju...« (Menac-Mihalić 1986: 27). Još se uvijek čuva u nekim drugim slavenskim jezicima i dijalektima, npr. u lužičkim jezicima (gornjoluzičkom i donjoluzičkom) i njihovim dijalektima (zapadnoslavenska grupa slavenskih jezika) i slovenskom jeziku. Kao i u kajkavskom narječju, tako i u jezicima i dijalektima u kojima se čuva, rabi se uz glagole kretanja, npr.: »Примерите во корпусот покажаа дека супинот се јавува непосредно при глаголи што означуваат движење *hys* 'оди' и неговите изведенки (*dojs* 'дојде', *pisís* 'дојде, пријде', *wujš* 'излезе') како во наредните примери: *Mama jo južo stanjona a žĕ rowno hys Mĕtka wolat.*« (Zakar 2016: 535). S obzirom da se supin nije sačuvao u velikome broju jezika i dijalekata, V. Zakar zaključuje da se radi o starome obliku (isto, 532).

⁶⁰ Npr. u donjoluzičkom ga imaju i svršeni i nesvršeni glagoli (Zakar 2016: 536).

namàkat ìti, i prât, i tùč... cêlu zîmu, išli smò se f Kòmárnìcu kùpat (Nov), potpilâvat idèmo drêvo, kòkòjla idèmo pùkat, kàj sëm išla îskat (Đur), nêjdem nòsit, otišèl je tlàka mèrit (SvA), òn je dòšel spitâvat, dok sèj jè išlo jèst (Mič), nòsi sè jèlo svètit, namèčëm mêso kùvat (Ses), dojò slùžit, idò popêvat (Fer), otìjem sèdèt (Viz).

- b) uz glagole koji pretpostavljaju kretanje, npr. *zòvem ga jèst (Nov), jâ sëm lègla spât, dèñem kùvat (Kal), pošìlam ga spât (Ses).*

Uporaba supina i infinitiva međusobno se isključuju, na mjestu supina ne može doći infinitiv i obrnuto. Supin se od infinitiva može razlikovati:

- a) po nastavku, npr. *trèsti – trèst (Mol), vlèči – vlèč (Nov, Got, Go), plèti – plèt ‘plijeviti’ (Đur), tùči – tùč (Nov, Ses), klèti – klèt, trèsti – trèst (Go, Ses).*
- b) po nastavku i promjeni kvantitete naglašenoga samoglasnika, u glagola s jednosložnom osnovom, npr. *sèči – sèč (Šem), klàti – klât (Mol), pìti – pît (Br, Nov, Ses, Go), bràti – brât, jèsti – jèst (Mič, Rak), pràti – prât, spàti – spât (Šem, Nov), grèti se – grèt se (Go, Ses), grìsti – gríst, žgàti – žgât (Ses).*
- c) po nastavku i promjeni mjesta naglaska zbog poštivanja općega pravila o naglasku na posljednja dva sloga, npr. *kopàti – kòpat, vadìti – vàdit (Mol, Nov), namakàti – namàkat, kùpàti – kùpat (Nov), gutàti – gùtat, blèščàti (se) – blèščat (se), gūtìti (se) – gùtit (se) (Go, 96, 14), pomāgàti – pomāgat (Bo), sušìti – sùšit, vadìti – vàdit (Đur, Šem), spitāvàti – spitâvat (Mič), zanovètàti – zanovêtat, mèrìti – mèrit, čekàti – čèkat (SvA), pūàti – pūtat (Ses), pomāgàti – pomāgat, slūžìti – slūžit, popêvàti – popêvat, čekàti – cèkat (Fer), vozìti – vòzit, sejàti – sèjat (Kal), deļàti – dèlat, sedèti – sèdèt (Viz).*
- d) u nekim govorima glagol *glèdèti* ima supin obično s kraćom supletivnom osnovom, npr. *glèt (Mih), glèt (Ses, Kal, Šem)*, a postoji i inačica s punom osnovom, npr. *glèt / glèdet (Mol), glèt / glèdet (Viz).*

Jag. govor može imati infinitiv bez *-i* stoga se u tom slučaju ne razlikuje od supina, osim ako nema razlike u dužini samoglasnika u tim dvama oblicima (Jag, 255).

3.5.4. Present

Uporaba prezenta ovisi o kategoriji glagolskoga vida svojstvenoj svakome glagolu. Radnja koja se odvija u trenutku govorenja, odnosno prava sadašnjost, izriče se samo prezentom nesvršenih glagola, dok se svršenim i nesvršenim glagolima u prezentu može izreći vrijeme zbivanja, odnosno vrijeme o kojem se govori (relativna uporaba prezenta u raznim značenjima – svezremenost, radnja

koja se ponavlja, buduća radnja, modalnost i dr.). Present se tvori od prezentske osnove i nastavaka, a oznake za osobu i broj su:

Jednina	Množina
1. <i>-m</i>	1. <i>-mo</i>
2. <i>-š</i>	2. <i>-te, -ste</i> ⁶¹
3. <i>-ø</i>	3. <i>-ō, -o, -jō, -jo</i> <i>-ū, -u, -jū, -ju</i> <i>-ē, -ē, -e</i> <i>-dō</i>

Iznimno, u prvom licu jednine nastavak *-u* ima supletivni oblik glagola *štětī – ðču* (Mol, Mič, Ses, Đur itd.). Glagol *mōči* ima 1. jd. prez. *mōrem*.

Potvrđene su sljedeće prezentske morfološke oznake: *-e-*; *-ē/-ē-*; *-ī/-ī-*; *-a-*; *-je-* te su prema njima dobivene četiri skupine nastavaka:

1. *-em, -eš, -e, -emo, -ete, -ō/-ū*
-ēm, -ēš, -ē, -ēmo, -ēte, ejol/-ejū, -dol/-du
-em, -eš, -e, -emo, -ete, -ejol/-ejū
2. *-īm, -iš, -ī, -īmo, -īte, -ē /-ē*
-im, -iš, -i, -imo, -ite, -e
3. *-am, -aš, -a, -amo, -ate, -ajo /-aju*
4. *-jem, -ješ, -je, -jemo, -jete, -jō/-jū*

3.5.4.1. I. vrsta

Glagoli I. vrste⁶² imaju nulti sufiks u infinitivnoj osnovi (*-ø-ti*), a mogu se podijeliti u sedam razreda.

1. RAZRED

Prvome razredu pripadaju glagoli kao što su, npr. *plēs-ti – plēt-em* (Vir, Mol,

⁶¹ Nastavak *-ste* sporadično je potvrđen kod glagola kao što su: *povedati (poveste), jesti (jeste), videti (vidiste), morati (moraste)* itd.

⁶² Navedena je podjela glagola na vrste i razrede uvjetna, a uvedena je radi lakšega snalaženja u građi pri određivanju raspodjele nastavaka. Podjela glagola na vrste prema infinitivnoj osnovi utemeljena je na podjeli u staroslavenskoj gramatici iz 19. stoljeća češkoga filologa Josefa Dobrovškog (*Institutiones linguae slavicae dialecti veteris*, Beč, 1822.). Neke se novije podjele glagola u hrvatskome jeziku vraćaju na dopreporodne gramatičke podjele prema prezentskim oblicima, a vrlo se često primjenjuju i združuju oba obrasca. Glagolski je sustav hrvatskih (kao i svih slavenskih) glagola vrlo složen zbog brojnih fonoloških promjena i same morfološke strukture te su sve kategorizacije složene i više ili manje različite. U ovome smo se radu koristili razdiobom utemeljenom na objema obrascima – glagolske su vrste podijeljene prema infinitivnoj osnovi, a razredi prema prezentskoj.

Nov), *râs-ti – râst-em* (Mol), *prêš-ti – prêd-ëm*, *kràs-ti – krâd-ëm* (Đur, Nov), *naprêš-ti – naprêd-ëm* (Nov), *cvêšti – cvêt-ëm* (Ses).

Prezentska im osnova završava na *t* ili *d*, a prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...*

U 3. mn. prevladava nastavak *-ô*, npr. *pletô*, *prêdô* (Mol), *cvêtô* (Dr, Got, Mol), *ôdrâstô* (Dr), *narâstô* (Nov), *pletô*, *prêdô* (Đur), *krâdô* (Ses), govor Kalinovca prema općem pravilu (**o > u*) ima *-û*, npr. *râstû*, *krâdû*, *prêdû*.

Primjer sprezanja glagola *prêšti* iz Molvi:

Jednina	Množina
1. <i>prêdem</i>	1. <i>prêdëmô</i>
2. <i>prêdeš</i>	2. <i>prêdête</i>
3. <i>prêde</i>	3. <i>prêdô</i>

Primjer sprezanja glagola *cvêšti* iz govora Podravskih Sesveta:

Jednina	Množina
1. <i>cvêtëm</i>	1. <i>cvêtëmô</i>
2. <i>cvêtêš</i>	2. <i>cvêtête</i>
3. <i>cvêtë</i>	3. <i>cvêtô</i>

2. RAZRED

Drugome razredu pripadaju glagoli, kao što su npr. *nêš-ti – nêš-em* (Rak), *grîš-ti – grîz-ëm* (Kal), *donêšti – donêš-em* (Br), *znêšti, odnêšti, donêšti / donêšti, prinêšti, prenêšti* (Đur), *odnêšti* (Fer, Kal).

Prezentska im osnova završava na *s* ili *z*, a prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...*

U 3. mn. potvrđeni su nastavci:

- ô* (prevladava u većini govora, a fonetska mu je realizacija obično *-ô*), npr. *donesô* (Dr, Got, Mol), *trêšô*, *odnêšô*, *pâšô* (Mol), *nesô* (Rak), *donêšô* (SvA), *znesô* (Fer), *grîzô* (Ses).
- û* je potvrđen samo u Kalinovcu, npr. *trêšû*, *grîzû*.
- ejo* (fonetski *-ejô / -ejô*), rijetko je potvrđen u nekim govorima kao inačica nastavka *-ô*, npr. u Goli *trêšô* (407), *grîzô / grîzêjô* (93).⁶³ U Jag. nastavak *-ejo* može doći kod svih glagola, a kao jedini alomorf imaju ga glagoli s oznakom *-a-* u prezentu (*čekàjô* Jag, 253).
- ju* se pojavljuje kao rijetka inačica u jag. govoru (Jag, 253).

⁶³ U tome je govoru slična situacija kod svih glagola I. vrste.

3. RAZRED

Trećem razredu pripadaju glagoli kao što su, npr. *stěps-ti – stěp-em* (Vir, Mol, Nov), *zěps-ti – zěb-em*, *skûps-ti – skûb-em* (Mol), *ozěps-ti – ozěb-em* (Vir, Mol), *ozěps-ti* (Đur, Kal, Fer, Ses), *zěps-ti – zěb-ëm*, *pozěps-ti – pozěb-ëm* (Đur, Ses, Kal), *zatěps-ti se – zatěp-em se* (Go, 466), *dûps-ti – dûb-ëm* (Ses).

Prezentska im osnova završava na *p* ili *b*, a prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...*

U 3. mn. prevladava nastavak *-ō* (fonetski obično *-ō̄*), npr. *zatepō(se)* (Go, 466), *ozěbō* (Mol, Mih), *pozěbō* (Đur), *dûbō* (Ses), a jedino Kalinovec ima *-u*, npr. *zěbû*. Iako golski govor u 3. mn. obično ima dvostruke oblike u ovome su razredu zabilježeni samo oblici s nastavkom *-ō* (npr. *stepō*, *ozěbō* Go 354, 248).

Primjeri spreznja glagola *zěpsti* iz Molvi:

Jednina	Množina
1. <i>zěbem</i>	1. <i>zěbëmō</i>
2. <i>zěbeš</i>	2. <i>zěbëte</i>
3. <i>zěbe</i>	3. <i>zěbō</i>

4. RAZRED

Glagoli četvrtoga razreda u infinitivu završavaju na *-ći*, npr. *sěći* (Vir), *poběći* (Bo), *oblěći* (Bo, Dr, Br, Fer), *vlěći* (Bo, Dr, Nov, Got, Fer, Đur), *dīći* (Bo, SvA), *poṃōći* (Mol, Rak), *tūći* (SvA, Ses, Kal, Fer), *tōći* (Ham, Rak, Mol, Vir, Šem, Sig), *natōći* (Rak, Ham), *stōći*, *zaprěći*, *prešlěći* (Đur).

Ako im osnova završava suglasnikom *k*, mijenjaju ga u *č*: *tōći – tōčem* ‘tući’ (Ham, Rak, Sig), *stōći – stōčem*, *zasěći – zasěčem*, *zvlěći – zvlěčem* (Đur), *stěći – stěčem*, *stōći – stōčem*, *slěći (se) – slěčem (se)* (Go, 353, 355, 340), *nasěći – nasěčem* (Nov), *oblěći – oblěčem* (Br), *pěći – pěčem* (Đur, Vir), *potūći – potūčem* (Fer), *sěći – sěčem* (Kal, Ses), *těći – tēčem*, *tūći – tūčem* (Fer, Kal, Ses), *zēsěći – zēsěčem* (SvA), *vlěći – vlěčem* (Got).

Glagoli kojima prezentska osnova završava suglasnikom *g* obično ju proširuju suglasnikom *n*: *zmōći – zmōgnem* ‘smoći’ (Kal), *zaprěći – zaprěgnem*, *poběći – poběgnem*, *otrći – otrgnem*, *lěći – lěgnem*, *fīrći – fīrgnem* (Đur), *dīći – dīgnem* (SvA), *štrīći – štrīgnem*, *zavrći – zavrğnem*, *stīći – stīgnem* (Ses), *zastīći – zastīgnem*, *zalěći – zalěgnem*, *zaběći – zaběgnem* ‘zastati u grlu’, *oḍmōći – oḍmōgnem* (Go, 231). U nekim je primjerima potvrđena promjena *g > ž*, npr. *zlěći (se) – 3. mn. zlěžō (se)* (Rak).

Osnovu proširuju i neki glagoli sa završnim *k*, npr. *zēžōći – zēžōknem* ‘postati gorak’, *oḍmēći – oḍmēknem*, *preḡōći – preḡōknem* ‘pokisnuti’ (Go, 482, 230, 295), *cřći – cřknem*, *pūći – pūknem*, *znīći – znīknem* (Đur).

Glagol *mōči* ima prezent *mōrem, mōreš, mōre, morēmo, morēte, morō* (potvrđeno u većini govora s manjim fonetskim razlikama). U govoru Kalinovca 3. mn. glasi *morū*. Prefigurirani glagoli tvoreni od glagola *mōči* obično proširuju osnovu s *n*: *pomōči – pomōgnem, zmōči – zmōgnem* (Kal, Ses), a neki govori imaju *mōči – mōrem, zmōči – zmōrem, zapomōči (se) – zapomōrem (se)* (Go, 490, 458). U Đurđevcu neki prefigurirani glagoli tvoreni od glagola *moči*, kao npr. *pomōči* mogu imati trojne oblike *pomōgnę / pomōrę / pomōžę*, 3. mn. *pomognō / pomorō / pomozō*, impt. 2. jd. *pomōgni / pomōri / pomōži* (ali samo *zmōči – zmōgnem*, 3. mn. *zmognō*).

Osnovno se značenje glagola *vřči* ‘baciti, metnuti’ izgubilo, no još se čuva kao refleksivan glagol u značenju ‘uvrci se, naslijediti čije osobine’ (*vřči se*) te u nekim tvorenicama, npr. *zvřči – zvřgnem* ‘pobaciti mlado’, *zavřči – zavřgnem* ‘1. zabaciti, 2. staviti na leđa, 3. zanijeti’, *prevřči – prevřgnem* ‘premetnuti se’ (Đur, Ses).

U 3. mn. prez. potvrđeni su nastavci:

- većina govora ima *-ō* (fonetski *-ō*), npr. *pečō, dignō* (Mol, Vir, Sig, Dr), *vlēčō* (Got), *pečō, morō, pobegnō* (Đur), *spečō* (Šem), *tōčō, zlēžō* (Rak), *sēčō* (Mič, Br), *zlēžō* (Sig), *mor'ō*: (Luk, 344).
- govor Kalinovca ima *-ū*, npr. *pečū, morū*.
- u govoru Gole prevladava *-ō* (fonetski *-ō*), ali se mogu pojaviti i dvostruki oblici s nastavkom *-ejo* (fonetski *-ejo / -ejo*), npr. *stōčō / stōčējo, razvlēčō / razvlēčējo* (Go 355, 320).

Primjer sprezanja glagola *tōči* iz govora Đurđevca:

Jednina	Množina
1. <i>tōčem</i>	1. <i>tōčēmo</i>
2. <i>tōčeš</i>	2. <i>tōčēte</i>
3. <i>tōče</i>	3. <i>tōčō</i>

Primjer sprezanja glagola *vlēči* iz govora Gotalova (s manjim fonetskim razlikama taj je glagol potvrđen u svim istraženim govorima):

Jednina	Množina
1. <i>vlēčem</i>	1. <i>vlēčēmo</i>
2. <i>vlēčeš</i>	2. <i>vlēčēte</i>
3. <i>vlēče</i>	3. <i>vlēčō</i>

5. RAZRED

Petome razredu pripadaju glagoli kojima prezentska osnova završava na konsonante *m*, *n*, *ń*, npr. *zê-ti – zêm-em* (Vir), *otê-ti – ðtm-ëm*, *oduzê-ti – odüz-m-ëm* (Đur), *počê-ti – pòčm-em* (Vir, Mol), *dê-ti – dën-em* (Vir, Đur), *zapê-ti – zâpn-ëm*, *nadê-ti – nadën-ëm* (Ses), *klê-ti – klên-em* (Mol, Rak), *klê-ti – klên-ëm* (Đur, Ses, Kal), *žê-ti – žên-em* (Mol).

Kod nekih je glagola (prefigiranih i neprefigiranih) prezentska osnova proširena skupovima *-tn-* ili *-dn-*, npr. *srês-ti – srêtn-em*, *sês-ti – sêdn-em* (Rak, Mol, Got), *vbôs-ti – vbòdn-em*, *nabôs-ti – nabòdn-em*, *fràs-ti – frâdn-em* (Ses), a u nekih glagola ispada suglasnik *d* iz suglasničkog skupa *-dn-* (npr. *fsês-ti – fsèn-em* (Ses), *opàs-ti – opàn-ëm*, *otpàs-ti – otpàn-ëm* (Đur, Ses, Kal), *opàs-ti – opân-em* (Bo).

Ovome razredu pripadaju i glagoli, kao što su, npr. *vlês-ti – vlëzn-ëm* (Kal, Ses), *vgàs-ti – vgàs-n-ëm* (Đur) te glagoli kao što su *strûs-ti – strùn-ëm*, *opûs-ti – opûzn-ëm* (Ses, Kal).

Prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...* (fonetski *-em /-ëm*), npr. *dëñem* (Br, Đur), *klëñem*, *ðtmëm* (Đur).

U 3. mn. potvrđeni su nastavci:

- ô* (fonetski *-ô*), npr. *klênô* (Rak, Mol), *otmô*, *opanô* (Đur), *opânô*, *nasednô* (Go), *sëdnô* (Rak), *zemô* (Ses).
- û* potvrđen je samo u Kalinovcu, npr. *klênû*, *vleznu*, *opanû*, *zemû*.
- (e)jo* (fonetski *-(e)jô*), pojavljuje se kao vrlo rijetko potvrđena inačica, npr. *klênô / klênëjô* (Go).

Primjer sprezanja glagola *klêti* iz govora Kalinovca:

Jednina	Množina
1. <i>klênem</i>	1. <i>klênëmo</i>
2. <i>klênëš</i>	2. <i>klênëte</i>
3. <i>klênë</i>	3. <i>klênû</i>

6. RAZRED

Šestome razredu pripadaju glagoli kojima infinitivna osnova završava na *i*, *u*, *e* (osim onih koji ispred tih vokala imaju suglasnik *r*, v. 7. razred 1. vrste), a prezent ima tematski morf *-je-*, npr. *pî-ti – pî-jem* (Vir, Šem, Ham, Mol), *zešî-ti – zešî-jem*, *popî-ti – popî-jem* (Dr), *klî-ti – klî-jem* (Ses), *zabî-ti, zbî-ti* ‘istučí’, *popî-ti – popî-jem*, *ovî-ti – ovî-jem*, *čû-ti – čû-jem*, *plê-ti – plê-jem* (Đur), *oplêti – oplêjem* (Mol, Rak), *preplêti – preplêjem* (Vir), *plû-ti – plû-jem* ‘plivati’ (Dr), *zû-ti – zû-jem* (Ses, Kal), *obû-ti – obû-jem* (Đur, Ses, Kal).

Prezent tvore nastavcima *-jem, -ješ...*, npr. *plūjem* ‘plivam’ (Mol), *čūjem* (Kal, Đur, Sig), *počūjem* ‘načujem’ (Đur), *popijem* (Vir, Got, Mol), *bijem* (Vir, Mol), *nabijem (se)*, *zbijem*, *zabijem*, *napijem (se)*, *ovijem* (Đur), *gnijem* (Ses, Kal), *pijem* (Đur, SvA, Kal, Fer).

U 3. mn. potvrđeni su nastavci:

- a) *-ō* (fonetski *-ō̄*), npr. *čujō*, *plūjō* ‘plivaju’ (Mol), *pījō* (Got, Rak), *popījō* (Got, Vir, Mol), *pījō* (Đur, SvA, Kal, Fer), *zabijō* (Đur), *gnijō*, *kljō* (Ses).
- b) *-ū* zabilježen je samo u govoru Kalinovca, npr. *pījū*, *bijū*, *čujū*, *obājū*.

Primjer sprezanja glagola *piti* iz govora Đurđevca:

Jednina	Množina
1. <i>pijem</i>	1. <i>pījemo</i>
2. <i>pijesh</i>	2. <i>pījete</i>
3. <i>pije</i>	3. <i>pijō</i>

7. RAZRED

Sedmome razredu pripadaju glagoli koji u inf. završavaju na *-Kr-* + *-ē-ti* i *-Kr-* + *-ti*.

U podravskom kajk. dijalektu nema glagola s dočetkom *-Krijeti* kao u hrvatskom književnom jeziku (npr. *uprijeti*). Oni završavaju na *-Kř-ti*, u Đurđevcu i na istoku područja, npr. *vupřti* (Ses), *preřřti*, *vmřti* (Đur, Kal, Ses). U prezentu se na osnovu dodaju nastavci *-em, -esh...*, npr. *rāsprēm*, *zāprēm* (Đur). Kod nekih glagola dolazi do proširenja prezentske osnove, npr.: *vmřti*, prez. 1. jd. *vměrnēm*, 3. mn. *vměrnō* (Đur, Ses, Fer, SvA), *vměrnū* (Kal). U zapadnijim govorima navedeni glagoli završavaju na *-Krēti*, npr. *prestrē-ti* (Rak), *vmrē-ti* (Vir, Mol, Go). Prezent im glasi: 1. jd. *prěstr-em* (Rak), 1. jd. *vměr-jem*, 3. mn. *vmēr-jō* (Mol, Vir, Go).

Glagoli kojima u infinitivu osnova završava na *-dr-* u prezentu umeću u konsonantski skup samoglasnik *-e-*, npr. *prěđřti* – *prěđřēm* (Đur), *prěždřti (se)* – *prěždřēm (se)* (Ses).

Glagoli tipa *cvřti* (Đur, Got, Ses i dr.) u prezentu dobivaju nastavke *-ēm, -ěš...*, npr. *cvrēm* (Đur, Got, Kal).

U 3. mn. glagoli ovoga razreda:

- a) mogu imati nastavak *-ō* (fonetski *-ō̄*), npr. *cvrō* (Rak), *vmerjō* (Vir, Mol, Go), *vuprō*, *odamrō*, *rasprō* (Ses).
- b) u Kalinovcu je potvrđeno *-ū*, npr. *cvrū*, *zēcvrū*.

Uz navedene se nastavke pojavljuju i njihove inačice *-(ī)jo, -(e)jo, -(ē)jo* (koje se fonetski mogu realizirati kao *-ījō, -ejō, -ejō, -ějō, -ējō*), npr. *cvrē* / *cvrējō*, *vrijō*

/ *vrĕ* (Go, 32, 431), *vrĭjo* (Got), *vrĕjo* (Rak), *cvrĕ* / *cvrĕjo*, *vrĭjo* / *vrĕ* (Ses). U mnogim govorima ti glagoli pokazuju dosta kolebanja u 3. mn. prezenta.

Primjer sprezanja glagola *vmrĕti* iz Virja:

Jednina	Množina
1. <i>vmĕrjem</i>	1. <i>vmĕrjĕmo</i>
2. <i>vmĕrješ</i>	2. <i>vmĕrjĕte</i>
3. <i>vmĕrje</i>	3. <i>vmĕrjō</i>

3.5.4.2. II. vrsta

Drugu vrstu čine glagoli koji u infinitivu završavaju na *-no-ti*, *-nō-ti* (< *-nq-ti). Na cijelome je području, u svim govorima, stražnji nazal **o* u dočetu *-noti*, *-nōti* zamijenjen samoglasnikom *o*, pa i u onim govorima u kojima je u drugim položajima zamijenjen s *u* (npr. Fer, Ses, Kal, SvA, Mič, Nov, Viz, Luk). Zabilježeni su primjeri: *čocnōti* ‘pasti na stražnjicu’, *drbnōti* ‘dodirnuti’, *ođmrznōti* (Vir), *pāxnōti* (Dr), *vrnōti* (Ham, Bo), *pořinōti* (Mol), *zginōti*, *navĭnōti* (Got), *pořknōti* (Nov, SvA, Mič, Đur), *zginōti*, *krĭknōti*, *nalāknōti se*, *ožmĕknōti*, *zgosnōti (se)* (Đur), *ftĕgnōti*, *ftōnōti* (Go, 79), *plavnōti*, *štrĕcnōti* (Ses), *vĭknōti*, *potonōti*, *svinōti* (Kal),⁶⁴ *mĕknōti* (Br, Fer i dr.), *fřknōti*, *gutnōti*, *krĕnōti*, *pořutnōti* (Fer).

Po vidu su svi glagoli na *-noti* svršeni, kao i u drugim hrvatskim dijalektnim sustavima te u hrvatskom književnom jeziku (Babić 2002: 459), a isto tako i u drugim slavenskim jezicima.⁶⁵ Glagoli ove vrste iznimno su rijetko nesvršenoga vida, npr. *gōnōti* / *gonōti* – *gōne*, 3. mn. *gōnō* ‘tonuti u blatu’ (Đur), *tonōti* – *tōnem*, 3. mn. *tonō* (Đur, Kal, Ses i dr.), a prefigurirani glagoli od iste osnove su svršeni, npr. *potonōti* (Ses), *ftōnōti* (Đur, Ses), *ftōnōti* (Go, 79).

Prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...* npr. *tōnem* (Ses, Kal), *pořōnem* (Dr, Go, 285), *ftōnem* (Sig), *krĭknem*, *mĕknem (se)*, *nalāknem se*, *ožmĕknem*, *zgosnem (se)* (Đur), *prevĭnem*, *mĕknem* (Rak), *okrĕnem*, *splūnem* ‘ispljunem’ (Kal).

U 3. mn. potvrđeni su sljedeći nastavci:

- ō* (fonetski *-ō̄*) je najčešći nastavak koji prevladava gotovo u svim govorima, npr. *pořōnō*, *vřnō*, *pořnō* (Dr), *zgĭnō*, *navĭnō* (Got), *pořknō* (Nov), *razgřnō*, *pořkleknō*, *ftōnō* (Mol), *prevĭnō*, *mĕknō*, *plunō* (Rak), *pořinō* (Mič).
- ū* je potvrđen samo u Kalinovcu, npr. *tonū*.

⁶⁴ Uz neke izdvojene lekseme, u Kalinovcu su glagoli II. vrste jedina gramatička kategorija u kojoj je **o* sustavno zamijenjen s *o*.

⁶⁵ »Glagoli II. prezentske klase u slavenskim su jezicima u pravilu svršenoga vida, što vrijedi i u hrvatskome (usp. npr. *zĭnuti*, *zĭnem*, *pūci*, *pūknem*, *lĕci*, *lĕgnem* itd.)« (Matasović 2008: 259).

- c) *-ejo* (fonetski *-ejɔ*) inačica je koja se javlja, uz češći *-ō*, samo u golskom govoru, npr. *poṭonô* / *poṭonějo* (Go, 285).

Velik se dio glagola II. vrste naglasno podudara u svim istraženim govori-
ma podravskoga kajk. dijalekta, npr. *prižmeknōti*, *raščenōti*, *skoknōti*, *stisnōti*,
ščuknōti ‘otkinuti komadić’, *sēknōti se*, *skopītnōti se*, *stēgnōti*, *vīknōti*), ali posto-
je neke razlike u naglasku i nenaglašenim dužinama.

Tri su osnovna naglasna tipa (s nekim odstupanjima):

- a) glagoli s kratkim naglaskom na pretposljednem slogu infinitiva, npr. *mēknōti*, *ožmeknōti*, *potēknōti*, *trēsñōti*, *zginōti*, *zgosñōti* ‘zgunuti’ (Đur), *banōti* ‘banuti, iznenada se pojaviti’, *prišēpnōti* (Kal, Ses), *ščēknōti* (Ses), *ciknōti*, *kūšnōti* (Go, 26, 155), *potonōti* (Kal), *ftōnōti* (Mol), *plavnōti* (Nov), *prignōti se*, *počinōti se* (Mič), u prezentu imaju kratak naglašen pretposljednji slog riječi, npr. *mēknēm*, *ožmēknēm*, *potēknēm*, *trēsñēm*, *zgīnēm*, *zgōsñēm* (Đur), *bānem*, *prišēpnēm* (Kal, Ses), *cīknēm*, *kūšnem* (Go, 26, 155), *potōnēm* (Kal), *ftōnem* (Mol), *plāvñēm* (Nov), *prīgnēm se*, *počīnēm se* (Mič), *ščēknēm* (Ses), a tako je i u gl. prid. r. *mēknol*, *ožmēknol*, *potēknol*, *trēsñol*, *zgīnol*, *zgōsñol*, *bānol*, *cīknol*, *kūšñol*, *bāññol*, *potōñol*, *ftōñol*.
- b) glagoli s kratkim naglaskom na pretposljednem slogu infinitiva s prednaglasnom dužinom, u prezentu i gl. prid. r. imaju dug i naglašen pretposljednji slog, npr. *vīknōti*, prez. *vīknēm*, gl. prid. r. *vīknol* (Kal), *būknōti*, prez. *būknēm*, gl. prid. r. *būknol* (Go, 21), *nalūknōti*, prez. *nalūknēm*, gl. prid. r. *nalūknol*, *posēgnōti*, prez. *posēgnēm*, gl. prid. r. *posēgnol*, *kriknōti*, prez. *kriknēm*, gl. prid. r. *kriknol* (Đur), *pūxnōti*, prez. *pūxnēm* (Dr), *natēgnōti*, prez. *natēgnēm*, gl. prid. r. *natēgnol* (Ses). U pojedinim se govori-
ma pojavljuju prozodijske razlike. U Goli su zabilježene prednaglasne duljine u glagolima *navīnōti*, *plāvñōti*, *počēñōti*, *privīnōti*, *skrēñōti*, *šēñōti*, prez. 1. jd. *navīnem*, *plāvñem*, *počēñem*, *privīnem*, *skrēñem*, *šēñem*, gl. prid. r. m. *navīñol*, *plāvñol*, *počēñol*, *privīñol*, *skrēñol*, *šēñol* (Go, 215, 265, 268, 307, 339, 367). U nekim ih govori-
ma nema, npr. u Kalinovcu *svinōti*, prez. *svīnēm*, gl. prid. r. *svinōl*, Sesvetama *navinōti*, *plavnōti*, *počēñōti*, *privinōti*, *skrēñōti*, *šēñōti*, prez. *navīnēm*, *plāvñem*, *počēñem*, *privīnēm*, *skrēñem*, *šēñem*, gl. prid. r. *navinōl*, *plāvñol*, *počēñol*, *privinōl*, *skrēñol*, *šēñol*. A u glagola *naluknōti se*, *potegnōti*, *prifrkñōti*, *skuturnōti se*, *spukñōti* (prez. 1. jd. *potēgnem*, *prifrkñem*) prednaglasna dužina izostaje u golskom govoru (Go, 202, 284, 302), a u nekim je govori-
ma zabilježena, npr. *nalūknōti*, *potēgnōti*, *prifrkñōti*, *skuturnōti se* (Đur, Ses).
- c) glagoli koji imaju dug i naglašen samoglasnik u infinitivnom dočetu (-*nōti*), u prezentu imaju dug i naglašen pretposljednji slog, a u gl. prid. r. dug i naglašen posljednji slog, npr. inf. *svinōti*, prez. *svīnem*, g. prid. r.

svinôl (Kal, Ses), inf. *vrnôti*, prez. *vřnem*, gl. prid. r. *vrnôl*, inf. *priškrnôti*, prez. *priškřnem*, gl. prid. r. *priškrnôl* ‘prignječiti’ (Đur), inf. *preřtrnôti*, prez. *preřřnem*, gl. prid. r. *preřtrnôl*, inf. *prnôti*, prez. *přnem*, gl. prid. r. *prnôl* (Ses). U golskom su govoru zabilježeni sljedeći primjeri koji se razlikuju od navedenoga tipa: *vrnôti*, *vřnem*, *vřnol*, *pretrnôti*, *preřřnem*, *preřřnol*, *prxnôti*, *přxnem*, *přxnol* (Go, 432, 299, 300).

U Podravskim Sesvetama potvrđeni su primjeri glagola s dugim i kratkim naglaskom, s razlikom u značenju: *sprnôti*, prez. *spřnem* ‘istrunuti’ ≠ *sprnôti*, prez. *spřnem* ‘izletjeti, poletjeti’.

Neki glagoli mogu uz *-noti* (*vlęznôti* – *vlęznem*) imati i dočetak *-sti* (*vlęsti* – *vlęznem*) pa mogu pripadati i glagolima 5. razreda I. vrste.

Jedan je od rijetkih primjera gl. II. vrste s infiksom *-ni-* zabilježen u Kalinovcu *brinîti* (*se*). To je vjerojatno leksički utjecaj susjednih slavonskih štokavskih sustava⁶⁶ jer ta pojava nije proširena u kajkavskome dijelu Podravine.⁶⁷ Zanimljivo je da je isti primjer s infiksom *-ni-* zabilježio i A. Šojat u lukoviškom govoru,⁶⁸ inače su i u tom govoru uobičajeni oblici s infiksom *-no-*, npr. *šepnot*, *šepnol*, *šepn'o:la*, *okr'e:nol*, *okre:n'o:la* / *okren'o:la*, *ščeknol* (Luk, 345).

Nameće se pitanje zbog čega se u gl. II. vrste i u 3. mn. prez. zadržao refleks *o < *q* i u onim govorima u kojima je u većini drugih položaja **q > u*. Najvjerojatnije je na to utjecao naglasak jer su dočetcu *-noti*, *-nôti* u pravilu uvijek nagla-

⁶⁶ Usp. I. Brabec, Govor Virovitice i okolice: »U 2. vrsti je umetak *-ni*: *mětnit*, *pòginit*« (1965: 393).

⁶⁷ Paralele možemo naći u posavskim štokavskim govorima u kojima takvi oblici, kako je utvrdio Ivšić, nisu rijetkost: »Glagoli II. vr. govore se počesto na *-niti* (mjesto na *-nuti*), na pr.: *omřznit* (Kaniža), *osvàniti* (Župaña)...« (1913[197]: 61). Težak za ozaljske govore navodi da su infinitivi *vrnit*, *maknit* autohtona crta ozaljskoga kraja nastala kao rezultat analogije prema glagolima tipa *gonit*, *viditi*, koja se proteže i na neke susjedne kajkavske (npr. samoborski) i štokavske (npr. kordunske) govore (Težak 1981a: 174). Međutim, možemo ustvrditi da je to vrlo proširena pojava. Takve oblike bilježi I. Lukežić za govor Klane (npr. *stisnit*, *pretegnit*, *kihnit*, *vrnit*, *puhnit*, *zdignit*) i Studene (npr. *stisnit*, *ćihnit*, *vrnit*, *puhnit*, *zdignit*) (1998: 155) te navodi da ta pojava karakterizira gorskokotarske i buzetske govore (isto, 142), a zabilježila ih je i Silvana Vranić u nekim pojedinačnim srednjoistarskim ekavskim čakavskim govorima. Više o toj jezičnoj pojavi i njenom geografskom rasprostriranju na hrvatskom i slovenskom području pisano je u radu A. Celinić i M. Menac-Mihalić (2017a: 93–105): »U većini slavenskih jezika današnji sufiksi u glagolima tipa **dvignoti*, **gybnoti*, **šbpnoti*, **ščb(p)noti*, **stxnoti* odražavaju psl. sufiks **nq*. No, u pojedinim se zapadnoslavenskim i zapadnim južnoslavenskim jezicima – gornjoluzički, polapski, poljski, slovenski, hrvatski, srpski, bosanski – u tim glagolima pojavljuje i sufiks tipa **ny*, koji je u nekima od njih terenski rasprostranjeniji (pa je prisutan i u književnome jeziku, npr. u slovenskom i gornjoluzičkom), a u nekima rjeđi. U suvremenome standardnome hrvatskom jeziku sufiks je *nu*. Supostojanje sufiksa *nq* i *ny* na slavenskom području jezikoslovci su u osnovi tumačili na dva načina. Prema jednima riječ je o analogiji; prema drugima, a čini se da je ta teorija prihvaćenija, riječ je o praslavenskoj dijalektizaciji.«

⁶⁸ »... zabilježio sam samo: *brinit se*.« (Šojat 1995: 345).

šeni (npr. *fřknòti*, *krenòti*) kao i većina oblika za 3. mn. (npr. *idò*, *cvetò* i sl.). Priklanjam se toj pretpostavci, iako su mogli utjecati i morfološki razlozi jer se radi o morfološkim kategorijama. Kao prilog toj pretpostavci može se navesti i djelomično čuvanje starijega refleksa, npr. u prez. gl. *biti* u Vizvaru i Mičetincu (*bom*) te inačica u A jd. im. ž. r. u Mičetincu (*žěnu* / *žěno*) ili sličnih pojava u drugim govorima u kojima se upravo u određenim morfološkim kategorijama dulje zadržava stariji refleks stražnjega nazala. U nekim je govorima sporadično zadržan stari refleks i u korijenskim morfemima (npr. u Goli i Novigradu).

Primjer sprezanja glagola *zginòti* iz Gotalova:

Jednina	Množina
1. <i>zgînem</i>	1. <i>zgîněmò</i>
2. <i>zgîneš</i>	2. <i>zgîněte</i>
3. <i>zgîne</i>	3. <i>zgînò</i>

U nekim govorima taj glagol ne dulji osnovni samoglasnik – inf. *zginòti*, prez. *zgînem*, *zginò* (Ses, Đur).

3.5.4.3. III. vrsta

1. RAZRED

Glagoli 1. razreda III. vrste završavaju na *-e-ti*, npr. *vidě-ti* (Mič, Đur, Kal), *viděti* (Dr), *glěděti* (Nov, Viz, SvA, Šem, Fer), *trpěti* (Nov), *zgorěti* (Ham), *vrěti* (Mol), *zvoněti* (Rak), *zvoněti*, *čkoměti* ‘šutjeti’ (Got), *seděti* (Šem, Đur, Nov, Vir, Kal), *smřděti* (SvA), *doleťeti*, *živěti*, *gorěti*, *ogolěti*, *visěti* (Đur), *cūrěti* (Kal), *sřběti*, *leťeti*, *žmērěti*, *cřněti*, *želěněti*, *bolěti*, *čěpěti* ‘čućiati’, *gřměti*, *cvīļeti* (Ses). Ovoj skupini pripadaju i glagoli kao npr. *kāděti*, *lāděti*, *scūrěti* (Đur), *čāměti* (Go, 33).

Prezent tvore nastavcima:

a) *-îm*, *-îš...* npr. *vidîm* (Dr, Mič, Đur, Nov, SvA, Fer, Viz), *zakadîm*, *živîm* (Dr), *curîm* (Dr, Rak, Kal), *glědîm* (Viz, SvA, Kal), *gledîm* (Ham, Br), *vrîm* (Mol), *zavrîm*, *trpîm* (Nov), *letîm*, *grmî*, *zelenî* (*se*) (Rak), *gorîm* (Đur, Ses), *čkomîm* (Got, Rak), *zvonîm* (Got), *sedîm* (Bo, Dr, Nov, Mol, Vir, Viz, Đur, Ses, Kal), *kadîm* (Đur, Rak, Sig), *zaleťîm* (*se*) (SvA), *crnîm* (*se*) (Kal, Mol), *gorîm*, *trpîm*, *scurîm*, *doleťîm*, *ladîm*, *zvonîm*, *bolî* (Đur), *žmerîm* (Rak, Ses), *preľadîm* (*se*), *falîm* (Fer), *čěpîm* (Ses), *čkomîm* ‘šutim’, *zvonîm* (Kal, Fer, Ses), *čāmîm* (Go, 33).

b) *-im*, *-iš...* npr. *visîm* (Đur, Ses), *vidîm* (Mol, Rak, Dr, Br, Ses).

Glagol *viděti* u nekim govorima ima pokraćen prezentski nastavak, a osnovni vokal produljen i naglašen, npr. *vidîm*, *vidîš*, *vidî*, *vidîmo*, *vidîte*, *vidě* (Ses), u ne-

kim je govorima naglasak na nastavku, npr. *vidîm, vidîmo, vidîte, vidê* (Kal, Mič, Đur, SvA), a ponegdje se pojavljuju dvojni likovi: *vîdim / vidîm, 3. mn. vîđijô* (Go rkp), *vîdim / vidîm, vîđimô* (Mol).

U dijelu govora neki glagoli 1. razreda III. vrste mijenjaju suglasnik *l* ispred *e* u *l*, npr. u Sesvetama: *cviljèti – cvilîm, faļjèti – faļîm*.

U golskome su govoru u 2. mn. potvrđeni likovi glagola: *vidîste / vîđîste, gledîste*. Likovi glagola 2. mn. s nastavkom *-ste* sporadično se pojavljuju i u drugim vrstama u tome govoru, npr. *mōrāste*.

U 3. mn. prez. potvrđeni su nastavci:

- ē* (fonetski se može realizirati i kao ‘otvoreno’ *i*, npr. u Molvama), npr. *vidê, crnê, sêdê, vrê, visê* (Mol), *žmerê, čkomê, plavê, letê* (Rak), *trpê* (Mih, Vir).
- ê*, npr. *glêdê* (Mič), *bolê* (SvA, Kal), *čkomê, zvônê* (Got), *sêdê* (Ses), *vidê* (Kal, Đur, Mič), *trpê, zakadê* (Sig), *vrê, prevrê* (Kal).
- (i)jo* se pojavljuje u golskom govoru kao inačica nastavka *-ē*, npr. *letê / letijô, čāmê / čamijô, čêpê / čêpijô* (Go, rkp, 33, 35).
- dô*, zabilježena je samo jedna potvrda, *vrîdô* (Sig).

Primjer sprezanja glagola *sêdêti* ‘sjediti’ iz govora Molvi:

Jednina	Množina
1. <i>sêdîm</i>	1. <i>sêdîmô</i>
2. <i>sêdîš</i>	2. <i>sêdîte</i>
3. <i>sêdî</i>	3. <i>sêdê</i>

Primjer sprezanja glagola *letêti* iz govora Rakitnice:

Jednina	Množina
1. <i>letîm</i>	1. <i>letîmô</i>
2. <i>letîš</i>	2. <i>letîte</i>
3. <i>letî</i>	3. <i>letê</i>

Primjer sprezanja glagola *žmêrjèti* ‘žmiriti’ iz govora Brega:

Jednina	Množina
1. <i>žmêrîm</i>	1. <i>žmêrîmô</i>
2. <i>žmêrîš</i>	2. <i>žmêrîte</i>
3. <i>žmêrî</i>	3. <i>žmêrê</i>

2. RAZRED

Drugi razred III. vrste čine glagoli koji u infinitivu završavaju na *-e-ti*, a u prezentu dobivaju nastavke *-em*, *-eš...*,⁶⁹ npr. *oslēpēti* – *oslēpēm*, *prezrēlēti* – *prezrēlēm*, *prisnēti se* – *prisnē se* ‘prisniti se, sanjati’, *škodēti* – *škodēm*, *zblēdēti* – *zblēdēm* (Mol), *pišivēti* – *pišivēm*, *ogolēti* – *ogolēm*, *ogladēti* – *ogladēm*, *zrēlēti* – *zrēlēm* (Đur), *posērēti* – *posērēm*, *starēti* – *starēm*, *sēdēti* – *sēdēm* (Ses), *živēti* – *živēm* (Đur, Mič, Fer, Kal), *koristēm* (Nov), *starēm* (Nov, Got), *zarijavēm* (SvA).

Glagol *zrēlēti* ima prezent *zrēlēm*, *zrēlēš*, *zrēlē*, *zrēlēmo*, *zrēlētę*, *zrēlē* (Đur, Ses). U nekim najzapadnijim govorima (npr. Gotalovu) u infinitivu se dulji osnovni samoglasnik (*zrēlētī*).

U 3. mn. potvrđeni su nastavci:

- (e)jo* (fonetski *-(e)jjo*), npr. *zrēlējjo* (Got), *živějjo* (Fer), *posērējjo*, *starějjo*, *pręživějjo*, *sēdējjo*, *dojādējjo* (Ses).
2. *-(ē)jo* (fonetski *-(ē)jjo*), npr. *starējjo* (Got).
- (e)ju*, potvrđen samo u Kalinovcu, npr. *živėjju* (Kal).
- ę*, pojavljuje se kao inačica nastavka *-ejo*, npr. *živějjo* / *živę*, *pišivějjo* / *pišivę*, *zrēlējjo* / *zrēlē* (Đur).
- ē*, npr. *zrēlē* (Đur, Ses).

3.5.4.4. IV. vrsta

Glagoli IV. vrste su mnogobrojni, u infinitivu završavaju na *-i-ti*, npr. *mēnīti se* ‘razgovarati se’, *kūrīti* (Mič), *zvōzīti*, *skupīti*, *poislīti*, *zamēsīti*, *pazīti*, *pošpravīti*, *narānīti* (Bo), *zvadīti*, *vāpnīti* (Dr), *vrāčīti* ‘liječiti’, *kūpīti* (Nov), *seīti* (*se*), *raselīti*, *rānīti* (SvA), *jašīti*, *pīlīti* (Mol), *prerānīti* (Mih), *ođlāčīti* (Br), *otklonīti*, *poklonīti*, *govōrīti* (Fer), *nosīti*, *prexitīti*, *napravīti*, *třžīti* ‘prodavati’, *spīlīti* (Vir), *stopīti*, *vučīti*, *vļovīti* (Rak), *dobīti*, *čistīti*, *govōrīti*, *kūpīti*, *vozīti*, *mēsīti*, *otrūnīti*, *poročīti*, *posōdīti* (Đur), *mēnīti* (Viz), *pāmīti*, *svētīti* ‘svijetliti’, *čūmbrīti se* ‘mrštiti se’ (Ses), *oblāčīti*, *vlovīti*, *zvadīti* (Kal).

Prezent tvore nastavcima:

- im*, *-iš*, *-i...*, npr. *mūčim* (*se*), *rānim*, *drūžim*, *mīslim* (Bo), *zābim*, *oĥāvim*, *svādim* (*se*) (Dr), *pūšim*, *kāpim*, *nakārim* (Nov), *goĥōrim* (Sig), *rānim*, *mōtim*, *mōlim*, *pīlim* (Rak), *oĥēsīm*, *mīslīm*, *nōsim*, *sētīm* (*se*) (Mol), *xōdim*, *prōsim*, *goĥōrim*, *zvadīm*, *třžīm*, *kānim* (Vir), *čistīm*, *bōrim* (*se*), *kūpim*, *mōtim*, *opřčim*, *posōdim* (Đur), *zaxītim* (Got), *pāmītim*, *čūmbrīm se* (Ses), *pūstim*, *prōsim*, *zābim* ‘zaboravim’ (Fer), *prōsim* (Fer, Kal), *posvētīm*, *vrēdim* (Kal).

⁶⁹ U hrvatskome književnom jeziku takvi glagoli tvore prezent nastavcima *-im*, *-iš...*

- b) *-īm, -īš...*, npr. *trošīm, obudīm se, pošušīm* (Bo), *poťopīm (se), pošadīm, podvōrīm, razjadīm, zgubīm, poťrošīm* (Dr), *sadīm, sušīm* (Nov), *oćedīm* (Ham), *stopīm* ‘zagrijem’ (Rak), *slavīm, žurīm (se), oślōvīm, budīm, vgasīm, pōnōdīm* (Mol), *poťrošīm, žurīm (se)* (Vir), *dobīm, poročīm, pošadīm, pokosīm* (Đur), *gradīm, krsťīm, kopīm* ‘škopim’, *sušīm* (Ses), *kosīm, nafčīm, splatīm, pustīm, dobīm* (SvA), *pošadīm, zakešnīm, dobīm, osmudīm* (Fer), *lovīm, vrodīm* (Viz), *vučīm (se)* (Viz, Rak, SvA), *zrušīm, rodīm, opustīm* (Kal).

U jag. su govoru navedeni nastavci inačice, s tim da je dugi nastavak tipičan, npr. *kosīm, lovī, falī, želīm*, ali se pojavljuje i *kōsim, lōvi, vēli, žēlim* (Jag, 253).

Postoje manje razlike u raspodjeli tih nastavaka u pojedinim govorima, npr. *pustīm*, 3. mn. *pustē* (Đur, SvA, Kal), *podvōrīm, razjadīm* (Dr), prema *pūstim, podvōrim, razjādim* (Ses, Fer).

Nastavci za 3. mn. su:

- a) *-ē*, npr. *vučē, vļovē* (Got), *pošadē* (Dr), *rušē* (Nov), *slavē, platē* (SvA), *zakešnē, povalē (se)* ‘izlegu (se)’, *pokrstē (se)* (Đur), *sadē* (Mič, Fer, Ses), *streļē* (Mič), *gostē (se), zanudē, sušē* (Kal).
- b) *-ē*, npr. *streļē* (Ham), *svetē, košē* (Vir), *lovē, stopē, vučē* (Rak).
- c) *-e* (fonetski može biti *-e*), npr. *zaxīte, mlāte* (Got), *vrēde, rāne* (Vir), *pīle, mōle, mōte* (Rak), *tržē* (Nov), *zabrāne, zābē* ‘zaborave’, *posōlē* (Đur), *kāpe* (SvA), *mīslē, nōsē* (Kal, Ses), *nanōsē* (Fer).
- d) *-do* i njegova inačica *-dō* (fonetski *-dō / -dō*) rijetko su potvrđene u IV. razredu, npr. *dōbīdō / dōbīdō* (Sig).
- e) *-ijo*, (fonetski *-ijō*), također je rijetko potvrđen, npr. u golskom i jag. govoru kao inačica nastavka *-e*, npr. *nōse / nōse / nōsijō* (Go rkp, Go, 221), *mlātē / mlātījō* (Jag, 253).

U nekim govorima glagoli IV. vrste mijenjaju glas *l* u *ļ* ispred *i*. Najviše je potvrda iz Podravske Sesveta, a nešto manje iz drugih govora, npr. *deļīti – deļīm, fāļīti – fāļīm, gūļīti – gūļīm, kišeļīti – kišeļīm* (Ses), *raskoļīti – raskōļīm* (Br), *moļīti – mōļīm* (Mol), *spīļīti – spīļīm, deļīti – deļīm* (Vir), *bēļīti – bēļīm* (Šem, Rak), *pīļīti – pīļīm* (Fer). U Lukovišću takvi primjeri pod utjecajem mađarskoga jezika mogu imati inačice *s l* i *j*, npr. *be:ļit – be:jit, de:ļit – de:jit* (Luk, 345).⁷⁰ Do promjene ne dolazi u onim govorima gdje se *ļ* depalatalizira ili realizira kao slijed *jl*, npr. u Đurđevcu.

Promjena suglasnika *n > ņ* ispred samoglasnika *i* također je najčešće zabilježena u govoru Podravske Sesveta (npr. *mēñīti – mēñīm, ženīti – žēñīm, poklōñīti*

⁷⁰ Šojat napominje da umekšavanje *li, ni > ļi, ņi* nije toliko tipično za Lukovišće koliko za okolne govore, osobito štokavske osnovice (1995: 345).

(*se*) – *poklōnim (se)*, *pr̄meñiti – pr̄meñim*), Vizvaru (npr. *mēñiti – mēñim*, *ožēñiti – ožēñim*), a zabilježio ju je i Šojat u Lukovišću, npr. *nač'ihiti* (Luk, 345).

Promjena glasova *l > ĺ*, *n > ñ* ispred *i* obilježje je slavonskih štokavskih govora, ali i nekih miješanih kajkavsko-čakavskih i kajkavsko-štokavskih. Pojava je osobito proširena u kategoriji glagola na *-iti*.⁷¹

Neki glagoli koji u hrvatskom književnom jeziku pripadaju V. vrsti u podravskim kajkavskim govorima imaju završetak *-iti* i prez. na *-im*, npr. *žūļiti – žūļim* (Ses).

Primjer sprezanja glagola *stopiti* 'ugrijati' iz govora Rakitnice:

Jednina	Množina
1. <i>stopim</i>	1. <i>stopimo</i>
2. <i>stopiš</i>	2. <i>stopite</i>
3. <i>stopi</i>	3. <i>stopē</i>

Primjer sprezanja glagola *nositi* iz govora Kalinovca:

Jednina	Množina
1. <i>nōsim</i>	1. <i>nosimo</i>
2. <i>nōsiš</i>	2. <i>nosite</i>
3. <i>nōsi</i>	3. <i>nōse</i>

Primjer sprezanja glagola *vlōviti* 'uloviti' iz govora Brega:

Jednina	Množina
1. <i>vlōvim</i>	1. <i>vlōvimo</i>
2. <i>vlōviš</i>	2. <i>vlōvite</i>
3. <i>vlōvi</i>	3. <i>vlōvē</i>

3.5.4.5. V. vrsta

I glagoli V. vrste su mnogobrojni, u infinitivu završavaju na *-ati*, a prema tvorbi prezenta mogu se podijeliti u pet razreda.

1. RAZRED

Prvi razred V. vrste čine glagoli koji u infinitivu završavaju na *-ati*, a u prezentu imaju nastavke *-am*, *-aš...*

Prezentska im osnova može završiti svakim suglasnikom tako da većina glagola V. vrste pripada ovome razredu, npr. *delāti* (Bo, Dr, Vir), *delāti* (Mič, Nov,

⁷¹ Velik broj primjera u glagola, ali i u drugim kategorijama navodi Ivšić za posavske govore (1913[196]: 191, 193), Sekereš za govore oko Virovitice (1975: 183), a Težak za ozaljske (1981: 223, 224).

Ham, Viz), *skūxàti* (Bo), *spomīnàti* (*se*), *spādàti*, *popēvàti*, *xōdàti* / *xodàti* (Dr), *šivàti* (Br), *razbījàti*, *vījàti* (Nov), *razvālàti*, *spēglàti*, *pričekàti* (Ham), *popēvàti* (SvA), *račūnàti* (Mih, SvA), *koṗàti*, *mēšàti*, *kūpčàti* (Rak), *pītàti*, *kuxàti*, *poṗoṗàti* (Vir), *xrčkàti*, *mērkàti*, *pūntàti* (Go, 105, 178, 310), *sprāvlàti*, *ōdàti* (Kal), *kūvàti* (Viz, Fer, Ses), *prodàti* (Viz), *k'uvat* (Luk, 345).

Pimjeri prezenta 1. jd.: *doxāžam* (Bo, Dr), *dopādam* (Vir), *pozīvam*, *skōpam* (Sig), *zaxrčkam* (*se*), *xōdam*, *oḗnāšam*, *oṗpādam* (Dr), *kūvam*, *dēlam*, *proṗpādam*, *pūcam*, *kōpam* (Nov), *kočāntam* ‘lupam’ (Ham), *smētam* (SvA), *sēčam* (*se*) (Ham, SvA), *razvālam*, *oḗččam* (Mol), *našivāvam*, *brōždam* (Rak), *oḗdēlam* (Mih), *dovāžam*, *kūvam* (Mič), *xrčkam*, *mērkam*, *pūntam* (Go 105, 178, 310), *dēlam* (Đur, Mič, SvA, Ses), *premišlāvam*, *čūvam*, *sēčam* (*se*) (Kal), *obrāčam*, *sēčam* (*se*), *oḗččam*, *skūvam*, *dovādam* (Fer), *igram* (Viz).

Prezent 3. mn. tvore nastavcima:

a) *-ajo* (fonetski *-ajo*), npr. *popēvājō*, *spomīnājō* (*se*) (Dr), *koṗājō*, *frēžājō* (Sig), *zalēvājō* (Vir), *poprāvlājō*, *pripādājō*, *adaptērājō* (Mih), *zaklučāvājō*, *trgājō*, *koṗājō*, *špōtājō*, *vupiñājō*, *brōždājō*, *tēnfājō* (Rak), *skāpājō*, *nadēlājō*, *čitājō* (Ham), *popēvājō* (Šem), *ovālājō*, *prezīvājō*, *ponāšājō*, *donāšājō* (Mol), *dēlājō* / *deļājō*, *pucājō*, *pozdāvlājō*, *prāvdājō* (Nov), *spādājō*, *deļājō*, *našivāvājō*, *uvāžājō*, *zglēdājō* (*se*) ‘1. izgledaju; 2. osvrću se’ (SvA), *ēklājō*, *oprāvlājō*, *varājō*, *zvarājō*, *oṗtrgāvājō* (Mič), *odlučivājō*, *dovāžājō*, *prōbājō*, *sāžājō*, *popēvājō*, *nabāvlājō* (Fer), *igrājō*, *deļājō*, *zakāpājō* (Viz), *igr'ajo se* (Luk, 345), *mērkājō*, *pūntājō* (Go, 179, 310).

b) kalinovečki govor ima nastavak *-aju*, npr. *deļaju*, *premišlāvjaju*, *čūvāju*, *imāju*.

Prvom razredu V. vrste pripadaju i sljedeći glagoli kao što su npr. *pošīlāti* – *pošīlam*, *preklīnāti* – *preklīnam*, *potpīrāti* – *potpīram* (Ses), *spomīnāti* – *spomīnam*, *napiñāti* – *napiñam*, *nabīrāti* – *nabīram* (Go, 349, 205, 189), *pījāti* – *pījam* ‘prhati, lepršati, letjeti’, *puzāti* – *pūzam*, *šklīzāti* – *šklīzam*, *odebirāti* – *odebīram* (Ses), *mārāti* – *māram* ‘mariti’, *zēbirāti* – *zēbīram* (Go, 175, 478), *vmīrāti* – *vmīram* (Đur).

Dočetno se *l* u nekim govorima depalatalizira, npr. *skūplāti* – *skūplam*, *razvālāti* – *razvālam*, *premišlāti* – *premišlam* (Đur), *pošīlāti* – *pošīlam*, *oprāvlāti* – *oprāvlam*, *nabāvlāti* – *nabāvlam*, *dogotāvlāti* – *dogotāvlam*, *škrglāti* – *škr̥glam* (Kal), *sprāvlāti* – *sprāvlam* (Go, 350).

Primjer sprezanja glagola *špōtāti* ‘grditi’ iz govora Rakitnice:

Jednina	Množina
1. <i>špōtam</i>	1. <i>špōtāmō</i>
2. <i>špōtaš</i>	2. <i>špōtāte</i>
3. <i>špōta</i>	3. <i>špōtājō</i>

Primjer sprezanja glagola *sāžāti* ‘izlaziti, klijati’ iz govora Ferdinandovca:

Jednina	Množina
1. <i>sāžam</i>	1. <i>sāžāmo</i>
2. <i>sāžaš</i>	2. <i>sāžāte</i>
3. <i>sāža</i>	3. <i>sāžājō</i>

Primjer sprezanja glagola *scēžāti* ‘cijediti’ iz govora Molvi:

Jednina	Množina
1. <i>scēžam</i>	1. <i>scēžāmō</i>
2. <i>scēžaš</i>	2. <i>scēžāte</i>
3. <i>scēža</i>	3. <i>scēžājō</i>

2. RAZRED

Drugom razredu V. vrste pripadaju glagoli koji završavaju na *-ati*, a prezent tvore nastavcima *-jem*, *-ješ...* Samoglasnik *j* sa završnim se glasom osnove mijenja po jotacijskim pravilima.

Primjeri: *xitāti*, *pīsāti*, *namētāti*, *zmētāti* (Bo), *spōlkāti* (Sig), *strūgāti* (Got), *sūkāti*, *počkāzāti*, *slagāti*, *cēpāti* (Mol), *rastēzāti*, *svēzāti* (Br), *pretakāti*, *slagāti*, *naxitāti*, *namētāti*, *napīsāti* (Vir), *skākāti*, *poṭikāti* (Rak), *zmazāti* (Mih), *spūkāti* (Šem), *zaklāti* (Mič), *rasplakāti* (SvA), *pūxāti* (Go, 310), *digāti*, *sṛkāti*, *šeptāti*, *brejāti* ‘kašljati’ (Ses), *pīsāti* (Viz).

Prezent 1. jd.: *čēšem*, *rēžem* (Bo), *preštūrčem*, *slāžem* nesvr. ‘slagati’ (Sig), *kukuričem*, *koḱodāčem* (Dr), *lūfčem*, *štīčem*, *spōššem* (Nov), *slāžem*, *počkāžem* (Ham), *zamāžem*, *zlāžem* (Mič), *okāpļem*, *skrēčem*, *zamāžem*, *počkāžem* (SvA), *rasūčem*, *narēžem*, *slāžem*, *plāčem*, *glōžem* (Mol), *vēžem* (Br), *namēčem* (Vir, Rak), *okrēčem*, *napīšem* (Vir), *poṭičem*, *žmīčem*, *vīčem*, *cēpļem*, *čēšem* (*se*), *drāpļem* (*se*), *čēšem*, *šlīčem* (Rak), *strūžem* (Got), *zmāžem* (Mih), *pūšem* (Go, 310), *vīčem*, *vēžem*, *omēčem* ‘skidam prašinu’ (Kal), *natīčem*, *zmāžem*, *šepčem*, *sṛčem*, *dṛščem* (Ses), *pīšem* (Viz).

Glagoli kao npr. *kōpāti* ‘kupati’ (Sig), *ščipāti*, *zībāti*, *zobāti* (Got) u prezentu mogu imati palataliziranu osnovu, npr. *kāpļem*, *drēmļem* (Ses), a glas *ļ* može se depalatalizirati (u govorima u kojima i inače dolazi do depalatalizacije toga

glasa), npr. 1. jd. *kôplem (se)* (Sig, Dr), *drêmlēm* (Sig), *ščîplēm*, *zîblēm*, *zòblēm*, *rîblēm* (Got), *cêplēm*, *côplēm*, *kôplēm (se)*, *lûplēm*, *nasîplēm*, *posîplēm* (Đur), *stêplēm*, *kûplēm*, *zlûplēm*, *drâplēm* (Kal).

Glagoli *îskàti* i *tiskàti* imaju prezentske oblike *îščēm* (Dr, Bo, Ses i dr.) i *tîščēm* (Dr, Bo, Mol i dr.), a glagol *peťàti (se)* ‘gurati (se)’ i njegove tvorenice, npr. *napetàti*, *prepetàti* (Kal, Ses), 1. jd. prezenta *pěščēm* (Kal, Đur, Ses), *napěščę* (Kal).

Prezent 3. mn. obično završava:

a) na *-ō* (fonetski *-ō*), npr. *kôplō* (Sig, Dr), *drêmlō*, *presturčō*, *slāžō* (Sig), *strūžō* (Got), *režō* (Dr, Mol), *zīžō* (Nov), *slažō* (Ham, Mol), *věžō*, *gložō* (Mol), *věžō* (Br), *skāčō* (Šem), *poťičō*, *žmīčō*, *vīčō*, *cêplō*, *česō (se)*, *zobāčō*, *drāplō*, *čēšō*, *klōplō*, *lūplō* (Rak), *zlažō* (Mič), *zmažō* (Mih), *šepčō*, *klopāncō*, *sřčō*, *drščō* (Ses), *tęšō*, *mečō* (Viz).

b) u Kalinovcu je potvrđeno *-ū*, npr. *vīčū*, *māšū*, *věžū*, *steplū*.

c) u golskom se govoru uz navedene nastavke pojavljuje i inačica *-ejo* (fonetski *-ęjo*), npr. *gložęjo* / *gložō*, *věžō* / *věžęjo* (Go, 86, 424).

Ako se u prezentu osnovni samoglasnik produljio, npr. *slāžēm* (Sig), u mn. nakon pomicanja naglasaka na preposljednji slog na njemu ostaje prednaglasna dužina, npr. 1. mn. *slāžēmō*, 3. mn. *slāžō* (Sig).

Neki glagoli uz nastavke *-jem*, *-ješ...* koji jotiraju osnovu, mogu imati i nastavke *-am*, *-aš...*, npr. *klōpam* / *klōplēm*, *lāpam* / *lūplēm* (Rak), *rešētam* / *rešęčem* (Go, 321). Podravski se kajkavski govori uklapaju u opću tendenciju uklanjanja alternacija, ujednačivanja infinitivne i prezentske osnove koja je prisutna u hrvatskom književnom jeziku, ali i narječjima. Ipak, to je izjednačivanje u govorima podravskoga kajkavskoga dijalekta manje izraženo, još uvijek u prezentu prevladavaju osnove s promijenjenim krajnjim suglasnikom. Dvojni su oblici češće potvrđeni samo u ponekom govoru (npr. u Goli). Kad se osnove ujednačuju, to se događa tako da glagol prelazi iz jednog razreda u drugi te dobiva prezentske nastavke koji ne mijenjaju osnovu. Tako je i u hrvatskom književnom jeziku, dok npr. u čakavskom narječju postoje i druge mogućnosti (Menac-Mihalić 1989: 86).

Primjer sprezanja glagola *věžàti* iz govora Šemovaca:

Jednina	Množina
1. <i>věžēm</i>	1. <i>věžēmō</i>
2. <i>věžęš</i>	2. <i>věžęte</i>
3. <i>věžę</i>	3. <i>věžō</i>

Primjer sprezanja glagola *čëxàti* iz govora Rakitnice:

Jednina	Množina
1. <i>čëšem</i>	1. <i>čëšëmǫ</i>
2. <i>čëšëš</i>	2. <i>čëšëte</i>
3. <i>čëšë</i>	3. <i>čëšǫ</i>

Primjer sprezanja glagola *kūpàti* iz govora Kalinovca:

Jednina	Množina
1. <i>kūplëm</i>	1. <i>kūplëmǫ</i>
2. <i>kūplëš</i>	2. <i>kūplëte</i>
3. <i>kūplë</i>	3. <i>kūplû</i>

Primjer sprezanja glagola *slāgàti* iz govora Sigetca:

Jednina	Množina
1. <i>slāžëm</i>	1. <i>slāžëmǫ</i>
2. <i>slāžeš</i>	2. <i>slāžëte</i>
3. <i>slāže</i>	3. <i>slāžǫ</i>

Primjer sprezanja glagola *zībàti* iz govora Gotalova:

Jednina	Množina
1. <i>zīblem</i>	1. <i>zīblëmǫ</i>
2. <i>zībleš</i>	2. <i>zīblëte</i>
3. <i>zīble</i>	3. <i>zīblǫ / zībǎjǫ</i>

3. RAZRED

Ovome razredu pripadaju glagoli na *-ati*, koji u prezentu imaju nastavak *-em*, *-eš...*, kao što su npr.: *pràti*, *bràti*, *zvàti* (Đur, Ses i dr.), *oràti* (Bo), *zoràti* (Dr), *zlejàti* (Mič), *sejàti* (Dr, Mol, Fer), *sejâti* (Bo, Dr), *posejâti* (Ham), *kajàti se*, *lajàti* (Ses), *smejàti se* (Kal).

Primjeri za 1. jd.: *polëjem* (Ham), *sëjem* (Mol, Dr), *zlëjem* (Mič), *përem*, *bërem*, *kàjem se*, *lâjem* (Đur, Ses), *posëjem* (Fer), *smëjem se* (Kal).

Prezent 3. mn. obično dobiva nastavak *-ǫ* (fonetski *-ǭ*), npr. *zovǫ* (Vir, Bo, Dr, Mol, Mih, Rak), *berǫ* (Mol, Dr), *poberǫ* (Đur), *zovǫ* (Fer, SvA, Nov, Đur), *sëjǫ* (Dr, Mol), *ostājǫ* (Nov), *perǫ*, *bëřǫ*, *lājǫ* (Ses), a u Kalinovcu *-û*, npr. *zovû*, *bëřû*, *sëjû*.

4. RAZRED

Četvrtom razredu pripadaju glagoli koji završavaju na *-ati*, a prezent tvore nastavcima *-em*, *-eš...* Infinitivna im osnova završava suglasnikom *v* koji se u pre-

zentu zamjenjuje s *j*, npr. *štuv-àti* – *štùj-əm* ‘kljucati, šturkati’ (Mič), *snovàti* – *snùjəm*, *kluvàti* – *klùjəm* ‘kljuvati’ (Kal, Ses), *bluvàti* – *blùjəm*, *pluvàti* – *plùjəm*, *dāvàti* – *dàjəm*, *vdāvàti* – *vdàjəm* (Ses).

U 3. mn. potvrđeni su oblici s nastavkom *-ō* (*-ō*): *štùjō* (Mič), *klùjō* (Ses), a u Kalinovcu *-ū*, npr. *snùjū*, *klùjū*.

5. RAZRED

Glagolima 5. razreda V. vrste infinitivna osnova završava dočetakom *-a-ti* kojim prethode konsonanti *c*, *j*, *š*, *ž* ili konsonantski skupovi *šč*, *žž*:

1. *-č-a-ti*, kao npr. *klěč-à-ti* (SvA), *krīčàti* (Đur), *šūčàti* ‘šikljati’ (Ses), *běčàti*, *rūčàti*, *sīčàti* ‘siktati’, *cvřčàti* (Go, 9, 326, 334, 40).
2. *-j-a-ti*, npr. *boj-a-ti se* (Mol), *zūjàti* (Ses).
3. *-š-a-ti*, npr. *dīš-à-ti* (Đur, SvA, Ses, Go 46), *pođišàti* (Mih).
4. *-ž-a-ti*, npr. *běž-à-ti*, *držàti* (Đur, Fer, Kal), *ležàti* (Đur, Ses).
5. *-šč-a-ti*, npr. *vrěšč-à-ti* (Đur), *vrīščàti* (Got, Kal), *blěščàti* (*se*), *klěščàti se* ‘smijući se pokazivati zube’, *pīščàti*, *lěščàti se* (Go, 14, 132, 263, 146), *krěščàti*, *skovīščàti* ‘skvičati’ (Ses), *vre:ščat* (Luk, 346).⁷²
6. *-žž-a-ti*, npr. *brīžž-à-ti* ‘brizgati, šikljati’ (Dr, Ses), *brižžàti*, *drnēžžàti* ‘cmizdriti, cendrat’ (Go, 19, 53).

Prezent tvore nastavcima *-im*, *-iš...*, npr. *klěčim* (SvA), *kričim*, *vrěščim* (Đur), *běžim* (Ham, Đur, Fer), *držim* (Mol, Fer, Đur, Kal), *dišim* (SvA), *brižžim* (Ses), *ležim* (Đur, Ses), *vrīščim* (Mol, Sig, Kal, Got), *bojim se* (Mol), *trěščim* (Rak), *bojim se* (Kal), *zujim*, *bleščim*, *krěščim* (Ses), *vrīščim* (Got), *bečim*, *sīčim*, *cvřčim*, *klěščim se*, *pīščim* (Go, 9, 334, 40, 132, 263).

U 3. mn. potvrđeni su sljedeći nastavci:

- a) *-ē*, npr. *bojē*, *držē* (Mol), *vrīščē* (Rak, Mol).
- b) *-ē*, npr. *držē* (Mič, Đur, Fer, Kal), *dišē* (SvA, Ses), *vrěščē*, *běžē*, *ležē* (Đur), *vrīščē* (Kal, Ses, Got), *brižžē*, *krěščē*, *bleščē* (Ses), *bojē*, *sfrčē* (Kal).
- c) *-ijo* / *-ijo* (fonetski *-ijō*, *-ijō*) rjeđe su zabilježeni, npr. *spījo* (Ses), *spījō*, *bečijō* (Go 347, Go), pojavljuju se kao inačica nastavka *-ē*, npr. u Goli *dīšijō* / *dīšē*, *běžijō* / *běžē*, *bleščijō* / *bleščē*, *vrīščijō* / *vrīščē* (Go, 46, 12, 14, 431), Podravskim Sesvetama *pīščijō* / *pīščē*.

⁷² Prasl. skupovi **skj*, **stj* u podravskom su kajkavskom dijalektu dali *šč*, a skup **zgj* dao je *žž*. Jedino se u Lukovišću, pod utjecajem štokavskih govora, sporadično pojavljuju primjeri u kojima dolazi *št*, npr. *uništiti*, *uništīm*. I u tom su govoru češće potvrde u kojima je *šč* na mjestu **skj*, **stj*, npr. *pu:ščat* / *pu:šč'ati* (Šojat 1995: 346).

Glagol *stâti* u podravskim kajkavskim govorima ima stegnutu infinitivnu osnovu (*stajàti* > *stâ-ti*), a prezent glasi *stoj-îm*. U 3. mn. potvrđeni su oblici *stojê* (Rak, Mol), *stojê* (Đur, Ses), *stojîjo* (Viz).

Glagol *spâti* ima sljedeće prezentske oblike: *spîm*, *spîš*, *spî*, *spîmo*, *spîte*, *spîjo* (Ses, Đur).

Primjeri sprezanja glagola *vrēščâti* ‘vrištati’ iz govora Đurđevca:

Jednina	Množina
1. <i>vrēščîm</i>	1. <i>vrēščîmo</i>
2. <i>vrēščîš</i>	2. <i>vrēščîte</i>
3. <i>vrēščî</i>	3. <i>vrēščê</i>

Primjer sprezanja glagola *bojâti sê* iz govora Podravskih Sesveta:

Jednina	Množina
1. <i>bojîm sê</i>	1. <i>bojîmo sê</i>
2. <i>bojîš sê</i>	2. <i>bojîte sê</i>
3. <i>bojî sê</i>	3. <i>bojê sê</i>

3.5.4.6. VI. vrsta

Glagoli VI. vrste u govorima podravskoga kajkavskoga dijalekta u infinitivu završavaju na *-uva-ti*,⁷³ npr. *zadužŭvâti*, *poštŭvâti* (Sig), *dorañŭvâti* (Br), *napakŭvâti* (Mol), *kupŭvâti* ‘kupovati’ (Nov, Kal), *kraļŭvâti* (Nov), *darŭvâti*, *kumŭvâti*, *preširŭvâti*, *verŭvâti*, *zapašŭvâti* (*sê*), ‘zapasivati (*se*)’ (Đur), *brigŭvâti* (Đur, SvA, Ses), *kopŭvâti* ‘kupovati’ (SvA), *gladŭvâti*, *nāpređŭvâti*, *mirŭvâti*, *bičŭvâti* (Ses), *došažŭvâti* ‘dosadivati’, *navalŭvâti* ‘navaljivati’, *odleplŭvâti*, *poštŭvâti* (Go, 49, 214, 283). Toj vrsti pripadaju i glagoli kao što su *veręstŭvâti* ‘bdjeti nad pokojnikom’ (Rak), *kušŭvâti*, *pređekŭvâti* (Ses), *linčŭvâti*, *xasnŭvâti* ‘imati koristi’, *kimpetŭvâti* ‘mirovati poslije poroda’, *opetŭvâti* ‘ponavljati’ (Go, 166, 102, 128).

Prezent tvore tako da se nakon odbacivanja završetka *-ati* infiks *-uv-* zamjenjuje s *-uj-* i dodaju nastavci *-em*, *-eš...*, npr. *verŭjem* (Br), *kopŭjem* ‘kupujem’, *dopeļŭjem* (Vir), *verestŭjem* ‘bdijem uz pokojnika’ (Rak), *razleplŭjem* (Mol), *darŭjem*, *kumŭjem*, *preširŭjem*, *verŭjem*, *brigŭjem*, *zapašŭjem* (*sê*) (Đur), *napakŭjem*, *poštŭjem*, *navalŭjem* (Ses), *opetŭjem*, *napaperkŭjem* ‘napabirčim’, *došažŭjem*, *xasnŭjem* (Go, 238, 203, 49, 102).

⁷³ U suvremenom hrvatskom književnom jeziku takvi glagoli završavaju na *-ova-ti*, *-eva-ti*, *-iva-ti*.

Nastavci za 3. mn. su:

- a) *-ō* (fonetski *-ō̄*), npr. *kopūjō*, *brigujō* (Vir), *stanujō*, *verestājō* (Rak), *zafaļujō*, *zapakujō* (Mol), *kupujō*, *preširūjō*, *verujō*, *zapašūjō* (*se*) (Đur), *opetujō*, *napaperkujō*, *poštujō* (Ses), *kupujō*, *prodājō* (Fer), *dosažujō*, *napaperkujō*, *nāstregujō*, *opetujō* (Go, 49, 203, 210, 238), *kušuj'o*: (Luk, 345).
- b) *-ū* je potvrđen samo u Kalinovcu, npr. *kupujū*.
- c) u golskom se uz češće *-ō* (fonetski *-ō̄*) pojavljuje i rjeđa inačica *-ejo* (fonetski *-ejō*), npr. *milūjo* / *milujējo*, *ludujējo* (Go, 182, 170).

Glagoli kao što su *dopeļivàti* – *dopeļivam*, *smirivàti* – *smirivam* (Ses), potvrđeni na krajnjem istoku područja podravskih kajkavskih govora te glagoli *zaguļāvàti* – *zaguļāvam* (Vir), *dopisāvàti* – *dopisāvam*, *zapisāvàti* – *zapisāvam*, *potkāvàti* – *potkāvam* (Đur, Ses) pripadaju 4. razredu V. vrste.

Primjer sprezanja glagola *kupuvàti* iz Podravskih Sesveta:

Jednina	Množina
1. <i>kupūjēm</i>	1. <i>kupujēmō</i>
2. <i>kupūjēš</i>	2. <i>kupujēte</i>
3. <i>kupūje</i>	3. <i>kupujō</i>

Primjer sprezanja glagola *kraļuvàti* iz Novigrada Podravskog:

Jednina	Množina
1. <i>kraļūjēm</i>	1. <i>kraļujēmō</i>
2. <i>kraļūjēš</i>	2. <i>kraļujēte</i>
3. <i>kraļūje</i>	3. <i>kraļujō</i>

Primjer sprezanja glagola *veruvàti* iz govora Rakitnice:

Jednina	Množina
1. <i>verūjēm</i>	1. <i>verujēmō</i>
2. <i>verūjēš</i>	2. <i>verujēte</i>
3. <i>verūje</i>	3. <i>verujō</i>

3.5.4.7. VII. vrsta

Sedmoj vrsti pripadaju nepravilni glagoli – *bīti*, *īti*, *jēsti*, *štēti*, *smēti*, *dāti*, *znāti* te neki prefigirani glagoli, kao npr. *povedāti*, *prepovedāti* ‘izdati’⁷⁴ (Đur).

⁷⁴ Prema nekadašnjemu **věmь* ‘znam’ (usp. Matasović 2008: 254).

Prezent glagola *biti* (nesvršeni oblik) potvrđen u Đur, SvAni, Kal, Ses:

Jednina	Množina
1. <i>jěšem</i>	1. <i>jěsmo</i>
2. <i>jěsi</i>	2. <i>jěste</i>
3. <i>jě</i>	3. <i>jěso</i>

Oblici potvrđeni u Vir, Mol, Mih, Rak (razlikuju se samo fonetski):

Jednina	Množina
1. <i>jěsem</i>	1. <i>jěsmo</i>
2. <i>jěsi</i>	2. <i>jěste</i>
3. <i>jě</i>	3. <i>jěso</i>

Enklitični oblici *sem*, *si*, *je*, *smo*, *ste*, *so* potvrđeni su u svim govorima s manjim fonetskim razlikama. Enklitike u većini govora uzrokuju pomicanje naglaske prema pretposljednem slogu naglasne cjeline, npr. *sakogà so zvaràli* (Mič), *onda sò se kàve nê kuxàle kàk vê* (Dr), *dobilì so žìta* (Nov), *jā sēm sę nakosìla* (SvA), *nosilì smo* (Mol), *imelì smo, imelà sem, imel je, doživàlì smo* (Vir), *došlā je ručēč* (Đur), *došël je, žitò so tākli s cēpì* (Viz).

Niječni su oblici: *něsem*, *něsi*, *něje*, *něsmo*, *něste*, *něso*. U jag. su uz redovite oblike (*ně:šem...*) potvrđene i njihove inačice (*ni:šem*, *ni:si...*) koje su rezultat preklapanja s drugim sustavima (Jag, 254).

Govori smješteni na zapadu podravskoga kajk. dijalekta obično imaju negaciju postponiranu nenaglašenom obliku prezenta pomoćnoga glagola *biti*, ponekad udaljenu od njega, npr. *Prìje smo nê nosìli. Na pòsel se je nê išlò*. (Bo), *Kàt ste nê pazìli. Ti bòm povêdla nêkaj nòvòga, kàj si jòš nê čàla*. (Sig), *Mì smò nê imàli. Jā sem sàma nê jêla. Da sem nê opàla. Jā sem nê imàla vòļò za otò. Mì smò žênske nê pìle. Žênske so nê smêle ìti*. (Dr), *Jā sem si tò nê dozvolìla. Tò sem jā nê nosìla. Štràmpe smò nê imêle. Jā sem nê nosìla frtùna*. (Br), *Jā sēm si nê štèla zèti. Kād je nê lètò*. (Vir). U Jag. se uz oblike *šem nē*:, *si nē*:... javljaju i oblici *šem ni*, *si ni*:..., koji su rezultat preklapanja s drugim sustavom.

U svim se tim govorima uz složene oblike kojima je negacija postponirana rabe i jednostavni oblici *něsem*, *něsi*, *něsmo*, *něso* (Dr, Vir, Sig), *něsmò smèli ìti* (Br).

U Svetoj Ani običnija je uporaba nesloženih niječnih oblika *něsem...*, ali potvrđeni su i složeni, npr.: *prìjè so nê rěkli* (SvA).

Na istoku područja i u govoru Đurđevca ne dolazi do postponiranja negacije, potvrđeni je samo: *něšem*, *něsi...* (Đur, Kal, Ses, Fer).

U zapadnim govorima do premetanja može doći i kod potvrdnoga oblika, npr. *mî smọ jê* ‘mi jesmo’ (Bo).

U najzapadnijim govorima istražena područja pri uporabi nesvršenoga oblika prezenta pomoćnoga glagola *biti* često dolaze skraćeni oblici zamjenica u akuzativu, npr. *lêta jěso, a pametî ga nê* (Bo), *nê ga ni nî* ‘nema ni njih’, *sěga jěga* ‘ima svega’, *jěga navêk pòsla, jěga i sîxějov* (Sig). U drugim podravskim govorima nisu potvrđene takve konstrukcije.

U tim se govorima potvrdni oblik za 3. jd. može udvojiti pa nastaje *jěje*, npr. *pọ sigêcki jěje* (Bo), *dòsta jěje vèlik, fân dalèkọ jěje* (Sig), *jěje, klâlọ se je* (Dr).

Svršeni prezent gl. *biti* ima pune naglašene oblike (potvrde iz Vir, Mol i dr.):

Jednina	Množina
1. <i>bôdem</i>	1. <i>bômọ</i>
2. <i>bôdeš</i>	2. <i>bôte</i>
3. <i>bôde</i>	3. <i>bòdọ</i>

Skraćeni su oblici u jednini: *bôm, bôš, bô* (potvrde iz Vir, Mol), a mogu biti i nenaglašeni (*bom, boš, bọ*).

U većini su govora u pojedinim oblicima zabilježene naglasne inačice, npr. 1. jd. *bôm / bôm* (Mič, Viz), 3. jd. *bôde / bode*, 3. mn. *bodô* (Mič), 3. jd. *bôde / bode* (Bo, Sig, Mol), 3. mn. *bôdô* (Nov), 3. mn. *bòdọ / bødọ* (Šem).

Niječni su oblici: *nê bom, nê boš, nê bọ, ne bôte, ne bødọ* (Vir, Mol).

U najzapadnijim govorima (npr. u Drnju, Botovu i Sigetcu) potvrđeni su stegnuti niječni oblici, npr.: *nêm* (< *nê bom*), *nêmọ* (< *ne bômọ*), *nêdọ* (< *ne bødọ*). Primjeri: *kàj nêmọ mî vê gôrši pàk od nêga* (Bo), *tô nêm zaboravèla, sàmọ kàj nêdọ platîli, nêm išla* (Dr), *nêm mōgla* (Sig).

Neki govori koji inače u svim drugim položajima imaju refleks *u* < **o*, u prezentu glagola *biti* imaju refleks *o* (kao i gl. II. vrste te u nastavku 3. mn. prez. svih glagola). To su govori Mičetinca, Novigrada i Vizvara (npr. *bom, boš...*). U Ferdinandovcu su potvrđeni dvostruki oblici: 1. jd. *bôm / bûm*, 2. jd. *bôš / bûš*, 3. jd. *bô / bû*, 1. mn. *bômo, bûmo*, 2. mn. *bôte / bûte*, 3. mn. *bodô / budô*.

Govor Kalinovca ima refleks *u* < **o* u svim oblicima prezenta gl. *biti* (*bûm, bûš, bû, bûmo, bûte, budû*), a Podravske Sesvete, Sveta Ana i Lukovišće u svim, osim u nastavku za 3. mn., npr. *budô* (SvA, Ses), *bud'ọ*: (Luk, 344). U kalinovečkom se govoru starijih govornika ili govornika iz rubnih dijelova sela uz lik *bum* može čuti i *bom*.

Oblici svršenoga prezenta glagola *biti* (potvrđeni na istoku područja podravskoga kajk. dijalekta – Kal, Ses, Fer, SvA, Luk):

Jednina	Množina
1. <i>bũdẽm</i> / <i>bũm</i>	1. <i>bũmo</i>
2. <i>bũdẽš</i> / <i>bũš</i>	2. <i>bũtẽ</i>
3. <i>bũdẽ</i> / <i>bũ</i>	3. <i>budõ</i> (Ses, Fer, SvA), <i>bud'õ</i> : (Luk, 344), <i>budũ</i> (Kal)

Nenaglašeni su oblici u tim govorima – *bum*, *buš*, *bu*, a niječni – *nẽ bum*, *nẽ buš*, *nẽ bu*, *nẽ bũmo*, *nẽ bũtẽ*, *nẽ budõ* (Ses, Fer, SvA), *nẽ budũ* (Kal).

Glagol *ići* i njegove tvorenice u hrvatskom književnom jeziku pripadaju glagolima koji u infinitivu završavaju na *-ići*, a u podravskom kajkavskom dijalektu, kao i u većini govora kajkavskoga narječja, imaju infinitiv na *-ti* jer je suglasnik *-t* ostao bez promjene (*iti*, prez. *ĩdem*, *otĩti*, prez. *otĩdem* / *otĩjem*, *zĩti*, prez. *zĩdem* / *zĩjem*, *mimoĩti*, prez. *mimoĩdem*, *razĩti*, prez. *razĩdem* / *razĩjem*, *zaobĩti*, prez. *zaobĩdem* (Đur, Kal, Ses).

Kod glagola *snĩjti*, *zĩjti*, *dõjti*, *nadõjti*, *prẽjti*, *nĩjti* (Đur, Ses, Kal i dr.) također nije došlo do promjene *jt* > *č*.

Glagol *jẽsti* koji je pripadao s-glagolima, u govorima podravskoga kajk. dijalekta ima prezent: *jẽm*, *jẽš*, *jẽ*, *jẽmo*, *jẽstẽ*, *jẽdõ* (ti su oblici potvrđeni u većini govora). U Kalinovcu se razlikuje samo 3. mn. *jẽdũ*, a za Jag. su navedene inačice za 2. mn. *jẽ:stẽ* i rijetko *jẽ:tẽ* (Jag, 253).

Glagol *štẽti* (s kajkavskim razvojem *ht* > *št*) ima naglašene oblike prezenta *õču*, *õčẽš*, *õčẽ*, *õčẽmo*, *õčẽtẽ*, *õčõ* (potvrde su iz Đurđevca, a slično je i u drugim govorima, s manjim fonetskim razlikama). Niječni su oblici: *nẽčũ*, *nẽčẽš*, *nẽčẽ*, *nẽčẽmo*, *nẽčẽtẽ*, *nẽčõ* (Đur, Ses i dr.).

U jag. govoru, uz tipičan nastavak *-u* u 1. jd., rijetko može doći i *-ẽm*, npr. *i_ĩa õču*, *bãš nẽčẽm* (Jag, 253).

Enklitični oblici prezenta glagola *štẽti* zabilježeni su samo u konstrukciji s upitnom zamjenicom za neživo *kaj*, npr. *a štõ znã kaj čẽ mi* (Vir), *kãj čẽš mi*, *a kaj čẽmõ jẽm* (Kal), *kãj čẽ mi*, *kãj čõ mi đřva* (Ses), *kãj čẽ tõ nõj* (Fer).

Ovoj grupi glagola pripada i glagol *smẽti* (Mol, Rak, Đur, Ses i dr.), koji ima prezentske oblike: *smẽm*, *smẽš*, *smẽ*, *smẽmo*, *smẽte*, *smẽdõ* (uz manje fonetske razlike potvrđeni su u većini govora). Glagoli *znãti*, *dãti* tvore prezent nastavcima *-ãm*, *-ãš...*, npr. *dãm* (Mič, Ses, Nov), *dãm* (Vir), *znãm* (Ham, Fer, Viz). Niječni oblici su: 1. jd. *nẽ znam* (Viz, Ses), 3. mn. *ne znãjo* (Viz), *ne znãjo* / *ne znadõ* (Ses). Glagol *dãti* u 2. mn. može imati alomorfne oblike, s morfolomom *-s-*, ostatkom starih s-glagola, ali i bez njega (npr. *dãste* / *dãte*).

U 3. mn. prezenta potvrđeni su sljedeći nastavci:

- a) *-dõ* (fonetski *-dõ*), npr. *dadõ* (Vir, Rak), *znadõ* (Mol, Ham, Rak), *znadõ* (Fer, Mič), *dadõ* (Nov, SvA) *znadõ* / *znãjo* (Viz).

b) *-dū*, npr. *dādū*, *znādū* (potvrđeno samo u Kalinovcu).

c) *-ajo*, npr. *znàjo* (Viz).

Primjer sprezanja glagola *znàti* iz Vizvara:

Jednina	Množina
1. <i>znâm</i>	1. <i>znâmo</i>
2. <i>znâš</i>	2. <i>znâte</i>
3. <i>znâ</i>	3. <i>znadô / znàjo</i>

Primjer sprezanja glagola *dâti* iz Đurđevca:

Jednina	Množina
1. <i>dâm</i>	1. <i>dâmo</i>
2. <i>dâš</i>	2. <i>dâste</i>
3. <i>dâ</i>	3. <i>dadô</i>

Od naglasnih osobina prezenta glagola valja spomenuti da metatonijsko duljenje, koje je jedno od općih obilježja većine govora i dijalekata kajkavskoga narječja, u podravskom kajkavskom dijalektu može izostati kod nekih glagola, npr. *vidim* (Đur), *čujem*, *rěžem* (Ses) i drugi već navedeni primjeri. Sporadičan izostanak te općekajkavske osobine zabilježen je i u nekim drugim kajkavskim govorima koji, kao i govori podravskoga kajkavskoga dijalekta, graniče sa štokavskim narječjem (npr. u sjevernomoslavačkim, Lončarić 2005: 327, 328).

U glagola svih vrsta i razreda u 1. i 2. mn. prezenta naglasak je uvijek na pretposljednem slogu jer je posljednji slog tih oblika kratak pa po pravilu ne može biti naglašen.

Primjeri za 1. mn. prez.: *zijemo*, *govorimo*, *češemo*, *čupamo*, *xitimo*, *sprāvlāmo*, *gledimo*, *rěžemo* (Bo), *otklučāvāmo*, *čujemo*, *popēvāmo*, *beremo*, *sadimo*, *pītāmo*, *rānimo* (Dr), *zobačimo*, *poštimo*, *donesemo*, *zābimo*, *moļimo*, *idemo*, *imāmo* (Sig), *navinemo*, *zginemo* (Got), *idemo*, *rānimo*, *velimo* (Mih), *rūļimo* 'trljamo', *namēčemo* (Rak), *pēglāmo*, *raspuxāvāmo*, *gladimo*, *mōrāmo*, *dobīmo* (Ham), *věžemo* (Šem), *spečemo*, *narežemo*, *deņemo* (Br), *deļāmo*, *slavīmo*, *zovemo*, *najemo se*, *scedimo* (Mol), *spomīnāmo se*, *staremo* (Nov), *napījemo se*, *vračāmo se* (Go, 8, 24), *pījemo*, *pīlīmo*, *pobegnemo*, *posīplēmo* (Đur), *imāmo* (SvA), *mōrāmo*, *optrgāvāmo* (Mič), *vlāčimo*, *kopāmo*, *kreščimo* (Ses), *dobivāmo*, *kūpīmo*, *dojemo* (Fer), *vriščimo*, *vičemo*, *čūvāmo*, *vleznemo*, *opanemo*, *steplēmo* (Kal), *ostavīmo*, *otijemo* (Viz).

Primjeri za 2. mn. prez.: *poslušāte*, *xōdāte* (Bo), *mōrāte / mořāte*, *očēte*, *dojēte* (Dr), *želēte* (Sig), *navinēte* (Got), *zalēvāte*, *deļite* (Vir), *znāte*, *deļāte* (Mih), *tržīte* (Ham), *idēte*, *gurāte* (Rak), *popēvāte*, *věžēte* (Šem), *dēlāte*, *nēmāte* (Br),

vmerjēte, sēdīte (Mol), *sadīte, pucāte* (Nov), *pījēte, vrēščīte* (Đur), *otijēte, imāte* (SvA), *vidīte, mōrāte* (Mič), *zubāčēte, sējēte* (Ses), *poznāte, razmēte, vležnēte* ‘uđete’ (Kal), *živēte, mōrāte* (Fer), *otijēte* (Viz).

3.5.6. Imperativ

Imperativ je glagolski oblik koji ima značenje zapovijedi (*bēš tam, bēšte prōč, mēkni mī se s pōta*), zamolbe (*kupētē nam krūxa*), upozorenja (*pāzi da se ne spēčeš*), poziva (*dojdīte k nam*), poticanja (*zēmī si kolāča, napijtē se*) i dr. U osnovnim se značenjima ne veže uz oznaku vremena, već samo načina. U optativnome je značenju potvrđen u stalnim izričajima i frazemima kojima se izriče želja da se što dogodi ili ne dogodi (*oslobōdi Bōže* i sl.). U frazemima, poslovice i drugim tipovima ustaljenih sveza riječi, kao npr. *čēm je bōlje tvōj, bōlje ga se bōj, prvo skōči, a ōnda rēči xōp!, dřš – nē daj!* riječ je o svezvremenskom, poslovičnom ili gnomskom imperativu kojim se izriče relativna sadašnjost (usp. Barić i dr. 2003: 410). Imperativ se može rabiti u pripovjednim formama u kojima je neutralizirana oznaka načina, a izrečena relativna sadašnjost (npr. *delaj od zore do mraka*).

Imperativ se tvori od osnove i nastavaka. Osnova može biti jednaka prezent-skoj, npr. *vrinō-ti* ‘gurnuti, ugurati’ – prez. 3. jd. *vrīn-ē*, impt. 2. jd. *vrīn-i* (Đur), infinitivnoj npr. *crlēnē-tī se*, – prez. 3. jd. *crlēn-ī se*, impt. 2. jd. *crlēnē-j se* (Đur). Ponekad se, uzimajući u obzir naglasak, ne podudara niti s jednom, npr. *krīčā-ti* ‘vikati’, prez. 3. jd. *krič-ī*, impt. 2. jd. *krīč-i, skrīča-tī se* ‘izvikati se’, prez. 3. jd. *skrič-ī se*, impt. 2. jd. *skrič-ī se, kalī-ti*, sup. *kāli-t*, prez. 3. jd. *kal-ī* (Đur), impt. 2. jd. *kāl-i*. Potvrđene su i inačice tvorene prema obje osnove, npr. *gmāzē-ti* ‘gmizati’, prez. 3. jd. *gmāz-i*, impt. 2. jd. *gmāzē-j / gmāz-i* (Đur) ili inačice s razlikom u dužini osnovnoga samoglasnika, *čkomē-ti* ‘šutjeti’, prez. 2. mn. *čkom-īte*, impt. 2. mn. *čkom-īte / čkōm-īte* ‘šutite’ (Ses, Kal).

Oznake za osobu i broj su:

1. mn. *-mo*

2. jd. *-ō* 2. mn. *-te*

Većina glagola nema poseban oblik za 1. mn. stoga se zapovijed za tu kategoriju najčešće izriče opisno:

1. glagolom kretanja i supinom (za nesvršene glagole), npr. *Idēmo jēst! Idēmo kōpat! Idēmo stāti!* (Ses) *Idēmō plēsāt!* (Mol).
2. glagolom kretanja i infinitivom (za svršene glagole), npr. *Idēmo si nēkej pojēsti! Idēmo si popīti!* (Ses), *Idēmō stōči! Idēmō se mēknōti!* (Ham).
3. konstrukcijom *dajte da* + prezent, npr. *Dājte da čujēmō!* (Ses).
4. drugim konstrukcijama, npr. *Ājde bōmō sādā si čkōmēli!* (Ham).

5. zapovijed se u 1. mn. svršenih glagola može izreći i prezentom, npr. *Staněmo! Počiněmo sę! Popijěmo si! Pogledāmo! Prīměmo sę pōsla!* (Ses), *Pūstimō ga!* (Mol).⁷⁵
6. najrjeđe se rabi poseban oblik, npr. *Držmō ga! Pūsimō ga! Vužgēmō!* (Mol). Ti oblici mogu biti i posljedica utjecaja izvan dijalekta.

S obzirom na sve navedeno, može se reći da 1. mn. imperativa nije živa kategorija u podravskim kajkavskim govorima.

Za treću se osobu jd. i mn. rabi čestica *něk* + prezent, npr. *něk idę* (Kal) ili *naj* + prezent,⁷⁶ npr. *nāj povę* (Đur). Za 2. jd. i 2. mn. za izricanje zabrane dolazi imperativ s negacijom (npr. *ne tōči* Rak), konstrukcija *naj* / *najte* + infinitiv, npr. *nāj tōči, nāj dōjti, nāj piti – najte piti* (Rak), *nāj pripovędāti – najte pripovędāti* (Đur). Oblik *naj* (< *nehaj*) negirani je imperativ 3. jd. općeslav. glagola *hajati* (Matasović 2008: 284). Konstrukcije *ne tōči, ne mikāvajte se s pōta*, nasuprot *nāj tōči, najte se męknōti s pōta* uporabom se i nijansama značenja razlikuju: prvom se izražava oštra zabrana, a drugom nešto blaža i uljudnija ili savjet. Kao i u drugim hrvatskim sustavima, za izražavanje zabrane prisutna je tendencija prevladavanja konstrukcije *naj, najte* / *nemoj, nemojte*⁷⁷ + infinitiv umjesto negacije *ne* + imperativ, a kod svršenih je glagola prevladao (*ne skači, ne skačite, naj skakati, najte skakati, naj skočiti*).

Kajkavske su imperativne oznake *-ę-* (< **ě*), *-ø-* i *-j-*, a prema njima su formirana tri obrasca za njegovu promjenu. Prevladala je ishodišna oznaka *-ę-*, ali je u mnogim današnjim kajkavskim govorima analogijom promijenjena u *-i-*.⁷⁸

Nastavci prve promjene:

3. jd. *-i* 2. mn. *-ęte, -ite*

⁷⁵ Usp. npr. 2. l. impt. *Prīmītę sę pōsla!* (Ses), *Pūstętę ga!* (Mol).

⁷⁶ »Oblici za 3. l. jd. nestaju tijekom 14. i 15. st., osim u nekim fiksnim izrazima, npr. *pomoz!* *Bog, daj Bog!* (Matasović 2008: 284).

⁷⁷ Oblici *nemoj, nemojte* potvrđeni su uglavnom na istoku podravskoga kajkavskoga dijalekta.

⁷⁸ »U hrvatskome je u 1. i 2. l. množine *ę* zamijenjeno samoglasnikom *-i-* analogijom prema 2. l. jd.; stoga imamo oblike *bērimo, bęrite* prema 2. l. jd. *bęri*. Izvorni oblici s pravilnim odrazima jata postoje još u kajkavskome« (Matasović 2008: 283, 284; Lončarić 1996: 111). Oblici s imperativnom oznakom *-ę-* (< **ě*) potvrđeni su na cijelome kajkavskom prostoru (npr. bednjansko-zagorskim govorima, turopoljsko-posavskim, gornjolonjskim, podravskim kajkavskim, okolici Samobora i dr.). Inovativna se imperativna oznaka *-i-* pojavljuje u govorima kajkavskoga narječja koji su se i na drugim jezičnim razinama više udaljili od polaznoga kajkavskoga sustava ili su rezultat miješanja različitih sustava, npr. sjevernomoslavački, bilogorski, karlovački, ozaljski, istočnogoranski, gornjosutlanski i dr. (Maresić 2017). U hrvatskom je jeziku općenito prema nastavcima *-i, -ęmo, -ęte* i *-i, -imo, -ite* (iza palatala) vrlo rano dobiveno *-i, -imo, -ite* u svim slučajevima. Iza samoglasnika nastavak *-i* se konsonantizira u *-j*, npr. *znai, znaimo, znaite > znaj, znajmo, znajte; kupui, kupuimo, kupuite > kupuj, kupujmo, kupujte* itd.» (Barić i dr. 2003: 632).

U središnjem su se dijelu podravskoga kajkavskoga dijalektnoga područja sačuvali nastavci *-i*, *-ete* koji odgovaraju stsl. i prasl. oblicima (*pleti*, *pletěmъ*, *pletěte*, *beri*, *berěmъ*, *berěte* Ivšić 1970: 267; Matasović 2008: 282). Potvrđeni su u Virju, Šemovcima, Bregima, Molvama, Novigradu i Jagnjedovcu, npr. *dignī* – *digněte*, *poḡozěte* (Vir), *trěsi* – *trěsěte*, *vlěči* – *vlěčěte* (Šem), *zěmi* – *zěměte*, *doněsi* – *donesěte*, *obrni* – *obrñěte*, *stěpi* – *stepěte*, *zažmēri* – *zažmērěte*, *odnēsi* – *odnēsěte*, *xiti* – *xitěte* (Br), *prědi* – *prěděte*, *svěži* – *svěžěte*, *sědni* (*si*) – *sědněte* (*si*), *pođěžgi*, *poḡrni*, *glědi*, *doněsi*, *pošlāni*, *zěměte*, *poḡledněte*, *poberěte*, *spravěte*, *staněte* (Mol), *zěmi* – *zěměte*, *poṡtěkni* – *poṡtěkñěte*, *naṡočěte* (Nov), *pi:li* – *pi:lěmo* – *pi:lěte*, *doněsěte* (Jag, 255).

U dijelu govora umjesto očekivanoga *-e-* (koji odgovara refleksu ishodišnog **ě*), pojavljuje se *-e-*, npr. *sědni* – *sědněte*, *požūri se* – *požūrěte se*, *čkōmi* – *čkōměte*, *zažmēri* – *zažmērěte*, *vlōvi* – *vlōvěte*, *pūsti* – *pūstěte*, *pođiši* – *pođišěte*, *cěpli* – *cěplěte* (Mih), *naměči* – *namečěte*, *nalōži* – *nalōžěte*, *čkōmi* – *čkōměte*, *doněsi* – *donesěte*, *sědni* – *sědněte*, *požūri se* – *požūretě se*, *stōči* – *stōčěte*, *vūči* (*se*) – *vūčěte* (*se*) (Rak), *skěči* – *skěčěte* ‘jauči, jaučite’ (Ham). Ta se pojava može tumačiti utjecajem nastavka prezenta za 2. mn. (usp. Šojat i dr. 1998: 200).

Nastavci *-i*, *-ite* potvrđeni su:

- a) na zapadu područja u govorima Botova, Drnja, Sigetca, Gotalova i Gole, npr. *glědi* – *glěđite*, *bōri* – *boṡrite*, *naměči* – *naměčite* (Bo), *pāzi*, *pošādi*, *pošōdi*, *zāpri*, *ōrji*, *běri* – *berite*, *čkōmīte*, *napravīte*, *oṡjīte*, *pošādīte* (Dr), *spōlci* – *spōlčite*, *čkōmi* – *čkōmīte*, *děri* – *derite*, *vrišci* – *vriščite*, *kōpli* – *kōplīte*, *drēmli* – *drēmīte*, *poḡōsi* – *poḡōsīte*, *vlōvi* – *vlōvīte* (Sig), *začkōmi* – *začkōmīte* (Got), *poḡlěni* – *poḡlēnite*, *īdi* / *idīte* / *ite* (Go rkp).
- b) na istoku, u govorima Đurđevca, Mičetinca, Sesveta, Ferdinandovca, Kalinovca, npr. *pīli* – *pīlīte* (Đur), *zěmi*, *poṡvlěči*, *spěčīte* (Mič), *děni* – *denīte*, *dignī* – *dignīte* (Ses), *dōji* – *dojīte*, *zěmi* – *zēmīte*, *oblěči* (*se*) – *oblěčīte* (*se*), *ostāni* – *ostānīte* (Fer), *svěži* – *svěžīte*, *mīslī* – *mīslīte*, *pođēli* – *pođēlīte*, *lěgni* – *lěgnīte*, *zmōgni* – *zmōgnīte*, *stěpi* – *stēpīte*, *děni* – *denīte*, *zāžgi*, *vūžgi* (Kal).

U sigetskom i drnjanskom govoru sporadično se mogu pojaviti i nastavci *-i*, *-ete*, npr. *spěči* – *spečite* / *spečěte* (Sig), *sědnīte*, *pođěžgīte*, ali i *začkōmēte* (Dr), ipak u oba govora prevladavaju nastavci *-i*, *-ite*. Slično je i u govoru Svete Ane, npr. *poṡtěkni* – *poṡtěkñite*, *zěmi* – *zēmīte*, *doněsīte*, *dōjđīte*, ali je zabilježeni nastavak *-ete*, npr. *glěđěte*.

Govori podravskoga kajk. dijalekta ne alterniraju osnovu u imperativu glagola I. vrste koji završavaju na *-či*, npr. *rěči*, *pěči*, *vlěči*, *sěči* (Mol, Đur i dr.), *stōči* (Rak, Mih, Ham), što je inače u znatnoj mjeri rasprostranjeno u kajkavskom nar-

ječju.⁷⁹

Glagoli koji imaju dvojni prezent (mogu pripadati dvama razredima) mogu imati i dvojni imperativ, npr. *drēmli / drēmaj – drēmlište / drēmajte* (Sig), *denderēči / denderēkaj* (Go, 45). Prema približnoj procjeni ipak prevladavaju stariji oblici, npr. *natrōpli, natēpli* i dr. (Đur).

U gotalovskom govoru obično dolazi do duljenja nastavka u 2. mn., npr. *dōjdi – dōjdite, zībli – zīblište, ščīpli – ščīplište, zōbli – zōblište*. Duljenje može izostati, osobito ako naglasku prethodi nenaglašena dužina, npr. *zmlāti – zmlātište, vrīšči – vrīščīšte, strūži – strūžište* (Got). Primjeri duljenja u 2. mn. potvrđeni su i u golskom govoru (*zēmīte*).

Nastavci druge promjene:

2. jd. *-j* 2. mn. *-jte*

Nastavci *-j, -jte* dolaze na osnove glagola koji u inf. završavaju na *-ati*, a u prezentu imaju nastavke *-am, -aš...* (u svim govorima).

Primjeri: *dēlaj* (Bo, Nov), *spōmīnaj – spōmīnajte, spripovēdaj – spripovēdajte* (Dr), *poġāžaj – poġāžajte* (Šem), *děj / dāj, zēbiraj – zēbirajte* (Mol), *kopaj – kopajmo – kopajte* (Jag, 255), *mēšaj – mēšajte, počekaj – počekajte* (Mih), *prōdaj – prodajte, dājte* (Mič), *pītaj, privūčaj, čekaj – čekajte, popēvajte* (SvA), *dopēlaj – dopēlajte, poglējaj, skūvaj, dēlaj* (Fer), *dāj – dajte, špricaj – špricajte, zračūnaj, dopēlaj, prigaživaj, zgrīnaj* (Kal).

Ovoj grupi pripadaju i glagoli na *-uvati*, npr. *daruvāti, kupuvāti, darūj – darūjte* (Ses), *poštūj – poštūjite* (Br, Sig).

Nastavci treće promjene:

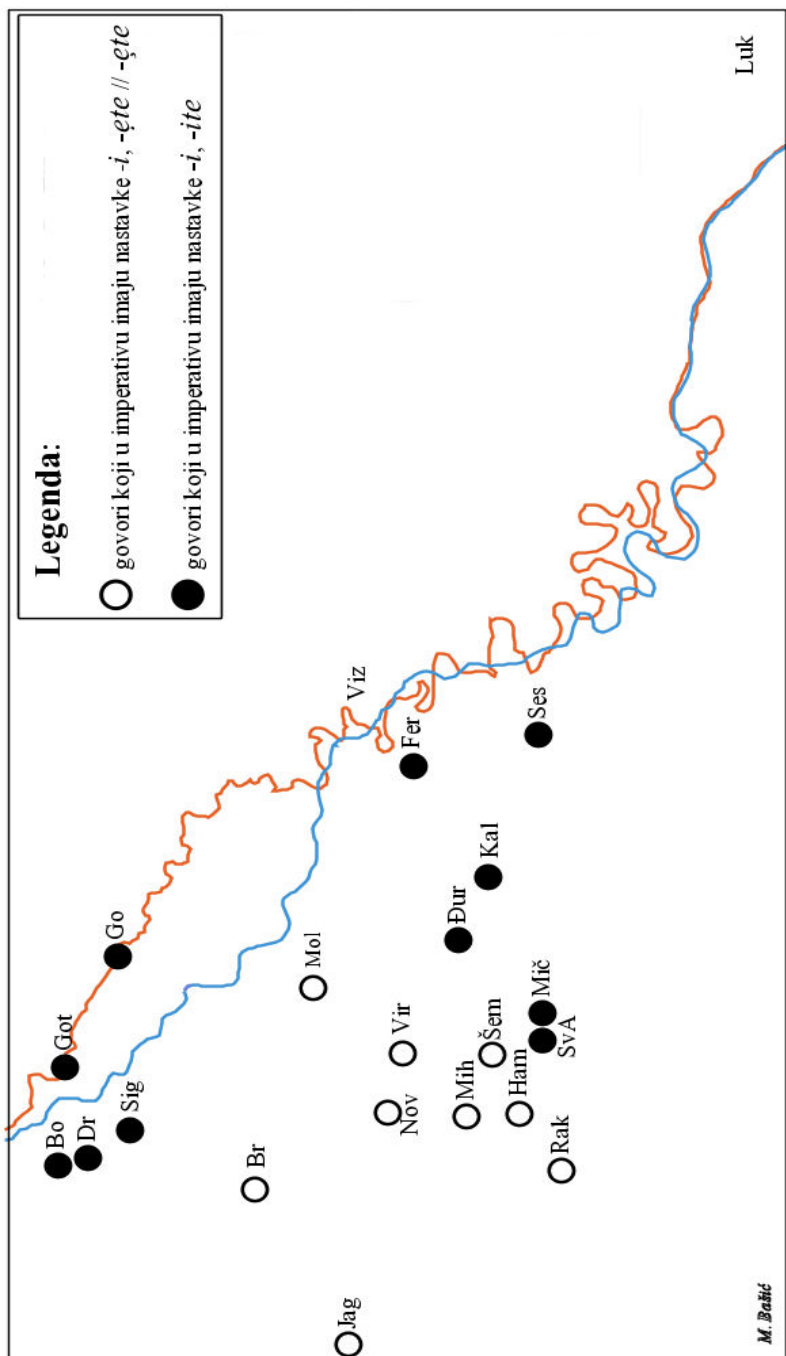
2. jd. *-ø* 2. mn. *-te*

Nastavke *-ø, -te* imaju atematski te neki drugi glagoli (npr. III. vrste 2. razreda – *držāti, bēžāti*), npr. *pōveč – pōvečte* (Dr), *jěč – jěčte*⁸⁰ (Fer), *vīš – vīšte* (Dr, Nov, Ses, Kal), *bēž – bēšte*, (Mol, Ses), *dřš – dřšte* (Kal), *glē / glēdi – glēte / glēdite* (Ses).

Neki glagoli kojima osnova završava na samoglasnik ili suglasnik *j* mogu imati dvojake oblike, npr. *čū / čāj – čūte / čājte, pīj – pījite* (Mol), *popīj – popījite* (Got), *pīj – pīte* (Ses), *zlēj – zlējite* (Br, Mih, Sig), *pī – pīte* (Mih), *popij – popijite* (Sig), *čū – čūjite, zbij – zbīte, zūj – zūjite* (Kal), *pōpi si / pōpij si* (Go rkp).

⁷⁹ Spomenuta alternacija dolazi i u štokavskom, a većim dijelom i u čakavskom narječju (Menac-Mihalić 1986: 123).

⁸⁰ Ivšić za oblike *ječ, poveč* drži da stoje prema završetku *-djь*, a množinski oblici nastaju analogijom prema jedninskim (1970: 268).

Karta 5. Imperativ

3.5.7. Glagolski pridjev radni

Glagolski pridjev radni rabi se u tvorbi perfekta, a tvori se od infinitivne osnove, morfološka je oznaka *-l-*, a oznake za rod i broj su:

- a) jednina: *-ø, -a, -o*
- b) množina: *-i, -e, -a*

Primjeri za m. r. jd.: *kūpil, vīkal, pītal* (Bo), *zōral, xmrl, štēl* (Dr), *slōžil, ftōnoļ, ftōpil, dēl* (Sig), *īmel, ožēnil, dōpēlal, prāl, pōkvāril, oβetēžal, pōbīral* (Vir), *trēbal, dēlal, prēžval, pōčēl, slūžil, bīl* (Mih), *spūščal, vrnōl, oβrlātil* (Ham), *pōzval, nōsil, čestītal, pōdvōril* (Šem), *īmel, štēl, pōgīnoļ* (Br), *zēl, skrīl, pōčēl, vmrl, prāl, stāl* (Mol), *zmēnil, vmōril, pūšil, plūskal, pōtēgnoļ, klēl* (Nov), *zlētel, vūdril, mōgēl, zgōsnol, nalāknol* (Đur), *brāl, prīmal, šōpal, vōzil, kūpil, prōdal* (SvA), *obūdil, dāval, premēnil, ōdal, ožēnil, narūčil* (Mič), *pōčēnōl, strēžil* (Ses), *ostāvīl, znāl, prīfrknol, rāsprl* (Fer), *žēnil, potōnol, bōjal, ddržal, škrglal* (Kal), *šklīzal, nāfčil, rasrdil, odnēl* (Viz).

Primjeri za ž. r. jd.: *narōdīla, tōkla* (Bo), *dēla, kūxāla* (Dr), *predrīla, īšla* (Sig), *ožēbla, ftāpļāla, zrōdīla* (Vir), *smētāla, plēsāla* (Mih), *zlejāla, kopītnōla* (Ham), *pōčēla, pripovēdāla* (Šem), *vudrīla, prišīla* (Br), *slūžīla, stōkla* (Mol), *boļēla, grēla* (Nov), *vlovīla, zaklučāla* (Đur), *zalēvāla, briguvāla* (SvA), *imāla, platīla* (Mič), *ščēknōla, brīždāla* (Ses), *crkīla, žīvēla* (Fer), *kūpāla, brāla, sejāla* (Kal), *žīvēla, znāla* (Viz).

Primjeri za s. r. jd.: *namōčīlo, govōrīlo* (Bo), *dōšlo, zatrlō* (Dr), *zōbačīlo, īšlo* (Sig), *mōrālō, prestrlō* (Nov), *zebrālō, kūpīlo* (Br), *pōžēlo, zavēzālō* (Mol), *snovālō, tkālō, nalējālō* (Vir), *pasālō, zatrglō* (Mih), *zalēvālō, flēbālō* (Ham), *oždēnēlo, bēļīlo, čekālō* (Šem), *klōpālō, vlovīlo* (Đur), *īšlo, trebālō* (SvA), *spomrlo, sečilō* (Mič), *predrlo, premōklo* (Ses), *pāmtīlo, smrdēlo* (Fer), *zvālo, dōšlo, kūpīlo* (Kal), *dōšlo, pīsālō* (Viz).

Primjeri za m. r. mn.: *ořīšli, spūkāli* (Bo), *pōtonōli, pōčēli* (Dr), *napīli, rīvāli* (Sig), *pēkli, klāli* (Nov), *ođēbrāli, čestūtāli* (Br), *čekāli, ožēbli* (Mol), *kopuvāli, čēxāli* (Vir), *pojēli, namētāli* (Mih), *smejāli, glēdēli, pōtprēgli* (Ham), *spomīnāli, lūščīli* (Šem), *klōpāli, kuvāli* (Đur), *mēnāli, naobēduvāli* (SvA), *otprāvlāli, zvarāli* (Mič), *rūļīli* 'trljali', *zablūdēli* (Ses), *zdrūzgalī, zgotāvļāli* (Fer), *kičīli, plēsāli* (Kal), *deļāli, svāžāli* (Viz).

Primjeri za ž. r. mn.: *skupīle, zvāle, tōkle* (Bo), *pošlūnōle, čēxāle* (Dr), *strādāle, štēle* (Sig), *mōrālē, mēnīlē* (Nov), *vūžgāle, spitāvāle* (Br), *sedēle, razdrle* (Mol), *rēkle, našāļīle* (Vir), *prēle, oštajāle* (Mih), *stepāle, našāžāle* (Ham), *zrezāvālē, drūzgalē* (Šem), *klōpāle, mēšālē* (Đur), *preštīrālē, bēļīlē* (SvA), *vlāčīlē, sečilē* (Mič), *prečēpālē, žgālē* (Ses), *dovāžālē, oblēklē* (Fer), *pozēblē, posejālē* (Kal), *popīsālē, naobēduvālē* (Viz).

Primjeri za s. r. mn.: *skupîla*, *brâla* (Bo), *poçrkâla*, *slagâla* (Dr), *išla*, *popëvâla* (Sig), *prijêla*, *vrcâla* (Vir), *dëlàla*, *mògla* (Mih), *tòkla*, *dâla* (Ham), *pripovëdâla*, *mòrâla* (Šem), *kūpîla*, *zvâla* (Br), *scëžâla*, *stòkla* (Mol), *namoçîla*, *namëtàla* (Nov), *kòpâla* (*se*) ‘kupala (*se*)’, *kopâla* ‘kopala’ (Đur), *otrânîla*, *visèla* (SvA), *šetîla*, *zvarâla* (Mič), *svâžâla*, *vrîščâla* (Ses), *povëdâla*, *fřknòla* (Fer), *posejâla* (Kal), *oprâla*, *zakopâla* (Viz).

Glagoli *vidëti*, *iti*, *dòjti*, *nâjti*, *zâjti* i sl., glagoli na -*çi* te glagoli kojima infinitivna osnova završava na suglasnik u jedninskom obliku m. r. imaju „nepostojano“ *e*. Ono se ostvaruje kao zatvoreno *e* (što je uobičajen refleks poluglasa), u nekim govorima i s nešto otvorenijom realizacijom približno kao „srednje“ [*e*] ili još otvorenije kao [*e̞*], npr. *spëkel*, *mògel* (Bo), *otîšel*, *raspùkel*, *pùkel* (Dr), *rëkel*, *tòkel* (Vir, Bo), *mògel*, *dòšel* (Šem), *pošëkel*, *fřgël* (Nov), *išel*, *tòkel* (Đur), *otîšel*, *pòšel*, *rëkel*, *vìdël*, *tùkel* (SvA), *dòšel*, *tùkel*, *zdòšel*, *pomògel* (Mič), *mògel*, *pëkel*, *vìdël* (Ses), *vlëžël* (Kal), *tùkel* (Viz).

U ostalim se oblicima taj glas gubi, npr. ž. r. *vìdla*, mn. m. r. *vìdli* (Mič, SvA, Ses), ž. r. *pëkla*, mn. m. r. *fřgëli* (Mič), ž. r. *tùkla*, mn. m. r. *tùkli* (Mič, SvA, Ses, Fer), ž. r. *tòkla*, s. r. *tòklo*, mn. m. r. *tòkli*, mn. ž. r. *tòkle*, mn. s. r. *tòkla* (Vir, Mol, Ham, Bo, Dr), ž. r. *spëkla*, s. r. *spëklo*, mn. m. r. *spëkli* (Sig), ž. r. *išla*, s. r. *išlo* (Dr), ž. r. *otîšla*, *pošëkla*, *pëkla*, mn. m. r. *pëkli* (Nov), ž. r. *mògla*, mn. m. r. *mògli*, ž. r. *fřgëla*, mn. m. r. *fřgëli* (Đur), ž. r. *išla*, mn. m. r. *išli* (Ham).

Glagolski pridjev radni ima nekoliko naglasnih tipova.

1. Glagoli koji u jednini m. r. imaju dug naglasak na posljednjem ili jedinom slogu osnove. On ostaje i u svim drugim oblicima, ne mijenja ni mjesto ni kvantitetu, npr. *prâl*, *prâla*, *prâli*, *poçêl*, *poçêla*, *dâl*, *dâla*, *dâlò*, *pîl*, *pîla*, *pîlo*, *cvrîl*, *cvrîla*, *zalejâl*, *zalejâla* (Vir), *vdâl*, *vdâla*, *zêl*, *zêla* (Rak), *vrnòl*, *vrnòla*, *prâl*, *prâla*, *prâli*, *prijêl*, *prijêla*, *prijêlo*, *zalejâl*, *zalejâlò*, *žgâl*, *žgâla*, *žgâlò* (Ham), *brâl*, *brâla*, *brâlò* (Šem), *zvâl*, *zvâla*, *zvâli* (Br, Mol, Šem, Kal), *plâl*, *plâla*, *plâlò*, *poprijêl*, *poprijêla* (Mol), *poçêl*, *poçêla* (Mol, Mih), *poçêl*, *poçêla* (Nov), *klêl*, *klêla* (Nov, SvA, Đur), *vmrîl*, *vmrîla*, *vmrîlo*, *vmrîli* (Mič, Ses, Đur, Nov, Šem), *dâl*, *dâla*, *dâli*, *dâlë* (Mič, Ses, Kal, Đur, SvA), *preprnòl*, *preprnòla*, *preprnòli* (Mič), *prijêl*, *prijêla*, *stâl*, *stâla*, *donêl*, *donêla*, *prinêl*, *prinêla*, *obrnòl*, *obrnòla*, *pokrëñòl*, *pokrëñòla* (Fer), *spâl*, *spâla* (Kal, Nov), *zêl*, *zêla* (Kal), *mrîl*, *mrîla*, *odnêl*, *odnêla* (Viz).
2. Glagoli koji u osnovi imaju jedan slog i dugi naglasak u jednini m. r., a u ostalim oblicima kratak, npr. *štêl*, *štêla*, *štêli* (Mič, Nov, SvA, Ham, Br, Vir, Kal, Viz), *jêl*, *jêla*, *jêli* (Vir, SvA, Ses, Kal), *prêl*, *prêla*, *prêlo* (Mol), *znâl*, *znâla*, *znâli* (Fer, Viz), *dêl*, *dêla*, *dêli* (Šem, Vir, Kal), *klâl*, *klâla* (Ses), *sêl*, *sêla* (Kal), *çâl*, *çâla*, *çâli* (Mih).

3. Glagoli s kratkim naglaskom u jednini m. r. i „nepostojanim“ *e*. Kod njih se, zbog ispadanja *e*, ne mijenja mjesto naglasaka, npr. *dđšel, dđšla* (Vir, Šem), *išel, išla, mōgel, mōgla* (Šem), *viđel, viđla, viđli, otišel, otišla, otišli* (Mič), *rękel, rękla, otišel, otišla* (SvA), *mōgel, mōgla, mōgli* (Fer, Viz), *razišel, razišla, zdižel, zdižla, sękel, sękla* (Kal), *pręšel, pręšla* (Viz).
4. Glagoli s dugim naglaskom u jednini m. r. i „nepostojanim“ *e*, naglasak ne mijenja mjesto ni kvantitetu, npr. *ożebel, ożebła* (Vir, Mol), *pāsel, pāsła* (Mol), *stūkel, stūkła* (SvA), *odnēsel, odnēsła, odnēsli* (Mič), *oblēkel, oblēkła, oblēkli, skūbel, skūbła, skūbli* (Fer), *odvlēkel, odvlēkła* (Kal), *tūkel, tūkła* (Viz).
5. Glagoli koji imaju kratak naglasak uvijek na pretposljednem slogu, npr. *poḃiral, poḃirāla, sūšil, sušīla* (Vir), *trēbal, trēbāla* (Mih), *zavrīsnol, zavrīsnōla* (Rak), *vmōril, vmōrīla, vmōrīli* (Ham), *poḃvōril, poḃvōrīla, zāpal, zapāla* (Šem), *imel, imēla, dēlal, dēlāla* (Br), *čēkal, čēkāla, čēkāli, zagrādil, zagrādīla* (Mol), *zmēnil, zmēnīla, dōbil, dōbīla* (Nov), *vōzil, vozīla, brigūval, briguvāla* (SvA), *preḃmēnil, preḃmēnīla, preḃmēnīli, obūdil, obudīla, obudīli* (Mič), *zētkal, zētkāla* (Ses), *pošējal, posejāla, otkōpal, otkopāla* (Fer), *naprāvīl, napravīla, nāfčil, nafčīla, kōsil, kosīla* (Viz).
6. Glagoli koji u jednini m. r. imaju kratak naglasak, a u ostalim oblicima dug na sljedećem slogu. Taj naglasni tip čine prefigurirani glagoli nastali od jednosložnih s dugim osnovnim samoglasnikom, npr. *pōzval, pozvāla* (Šem), *vūžgal, vužgāla* (Ham), *pōzval, pozvāla, oḃral, oḃrāla, prōdal, proḃāla* (Vir), *prežval, prezvāla, zāspal, zaspāla* (Mih), *ōḃprl, oḃpḃrła, oḃpḃrlo* (Nov), *prōdal, prodāla, prodāli* (Mič, SvA), *rāzdrīl, razdḃrła, nāžgal, nažgāla, oḃḃbrāl, oḃḃbrāla* (Ses), *rāsprl, raspḃrła, raspḃrdal, raspḃrdāla* (Fer), *prōdal, prodāla* (Viz).
7. Glagoli koji u jednini m. r. imaju dug naglasak koji se u ostalim oblicima pomiče prema kraju riječi kao kratak. Na samoglasniku s kojega se pomiče ostaje prednaglasna dužina, npr. *cūrel, cūrēla, nalēval, nalēvāla* (Vir), *razmētal, razmētāla, plēsāl, plēsāla* (Mih), *bējil, bējīla, vrīščāl, vrīščāla* (Rak), *pripovēdal, pripovēdāla* (Ham), *zrežāval, zrežāvāla, lūščil, lūščīla* (Šem), *vēzal, vēzāla, čēštital, čēštītāla* (Br), *zavēzal, zavēzāla, zapīsal, zapīsāla, scēžāl, scēžāla* (Mol), *popēval, popēvāla, namētal, namētāla, namētāli* (SvA), *dorānil, dorānīla, dorānīli, šīval, šīvāla, šīvāli* (Mič), *priřrknol, priřrknōla, mlātil, mlātīla, zgotōvil, zgotōvīla* (Fer), *mēšāl, mēšāla, zābil, zābīla, mlātil, mlātīla, rasfīdil, rasfīdīla* (Viz).

Metatonijsko se duljenje dosljednije provodi u najzapadnijim govorima (Drnje, Botovo, Sigetec). Tako je npr. u jednini m. r. potvrđeno: *dēlal, spēkel, rękkel* (Bo), *otišel, zāprl* (Dr), *kūxal, šprīcal* (Sig), *pošēkel* (Br, Mih, Sig).

Duljenje obično nije ograničeno samo na m. r. već se proteže na sve oblike gl. prid. r., npr. *otišla, rĕkla, kuxâla, sĕtîla, namoĉîlo, prĕlo, natakâlo, skupîlo, trebâli, îšli, dîgli, oštâli, kuxâli, otišli, napravîli, imâli, skupîle, zîšle, jĕle* (Bo), *poĉrkâla, slagâla, oĉjasnîla, opâla, goĉĕla, štĕla, vgasîla, veĉvâla, îšlo, deĵâllo, pĕklo, voĵîli, doĉĕkâli, dopustîli, napravîli, zaĉudîli, imâle, pitâle* (Dr), *dĕla, îšla, ĉûla, poĵĕdla ‘rekla’, završîla, crtâla, doĵîla, zoĉaĉîlo, nareĵâle, bîle* (Sig), *drĵâlî, drĵâlĕ, poĵĕkla, kuxâllo, poĵîrâlî* (Br).

I u tim se govorima mogu pojaviti oblici u kojima nema duljenja, npr. u m. r. *dôšel, skûxal, mōgel, sĕdel* (Bo), *zōral, prōsil, slōžil, nazdrâvil, prĕšel, prenĕsel, raspûkel, pûkel* (Dr), *slōžil, ftōnoĵ, ftōpil, sĕdel, ĉĕkal, vûĉil* (Sig), *mōgel, rĕkĕl* (Br).

U ostalim je oblicima potvrđeno: *spĕkla / spĕkla, sušîlo, govorîlo, oosušîlo, zvađîli, razmetâli, otpelâli, natoĵarîli* (Bo), *dĕla, oštâla, oĉoĵĕla, pregrĕlo, zgoĉĕlo / zgoĉĕlo, jĕlo / jĕlo, zatĕlo, dôšli / dôšli* (Dr), *reĵâlî, pĕkli, poĵoĵîli, sloĵîle, deĵâlĕ* (Sig).

U Virju i Molvama također su zabilježene inačice s duljenjem i bez njega, npr. *rĕkel, rĕkla / rĕkla, rĕklo, rĕkle, îšel, îšla, pĕkla, spĕkla / spĕkla, drĵâlĕ / drĵâlĕ, dôšel, dôbil, dĕĵîl, dopĕĵal, doĵîla, oĉudîla, imĕlo, imĕli / imĕli, brigûval* (Vir), *skrîl, poĵĕlo, faĵel* (Mol). Primjeri pokazuju da duljenje ne utječe na kvalitetu samoglasnika *e*. U tim se govorima u dugim naglašenim i nenaglašenim slogovima samoglasnik *e* obično realizira zatvoreno bez obzira kojega je postanja (npr. *prijĕl, mĕso* i sl.), dok se u metatoniranom dugom slogu ostvaruje otvoreno (npr. *rĕkel, dopĕĵal*). Samoglasnik se *a* u Virju može ostvariti dvojako, zatvoreno (npr. *drĵâlĕ*) i kao „srednje“ (npr. *znâlĕ*). Stoga se može zaključiti da je navedeno duljenje neobavezno i sekundarno pa bismo ga mogli uvrstiti u fonetske osobine, bez obzira na postojanje pravilnosti.

Govori na zapadu područja Virje, Molve, Novigrad i dr. dosljednije provode metatonijsko duljenje, npr. *doĉvôril, poĵĕkel* (Nov), *poĵĕkel* (Mih), *poĵĕla* (Mol). Idući na istok podravskoga kajkavskoga područja sve je više nedosljednosti u duljenju u gl. prid. r. Nešto je više primjera zabilježeno u Lukovišću koje je najistočniji govor u mađarskom dijelu Podravine koji još pripada podravskom kajkavskom dijalektu. Prema objavljenim podacima, ni u njemu nisu rijetki primjeri bez duljenja, npr. *splĕl, ŝepnol – ŝepn'o:la, okr'e:nol – okre:n'o:la / okren'o:la, ŝĉeknol – ŝĉekn'o:la, javk'ala / javk'a:la, otrov'ala, ostar'ela, spekla, di:s'ala, ŝepn'o:la, ple:la, cr:kla, cve:la* (Luk, 344, 345, 346, 347), [*ĉûla, stîgla, smeĵâlĕ se*] (Luk, 346).⁸¹

⁸¹ Izostanak metatonijskoga duljenja zabilježen je i u drugim kajkavskim govorima koji graniče sa štokavskim narječjem (npr. sjevernomoslavačkim, Lončarić 2005: 328).

3.5.8. Glagolski pridjev trpni

Glagolski pridjev trpni tvori se od prezentske ili infinitivne osnove, oznake roda i broja su u jd. -ø, -a, -o, u mn. -i, -e, -a. Tvori se nastavcima:

	Jednina	Množina
1.	-en, -ena, -eno	-eni, -ene, -ena
2.	-jen, -jena, -jeno	-jeni, -jene, -jena
3.	-n, -na, -no	-ni, -ne, -na
4.	-t, -ta, -to	-ti, -ta, -to

Primjeri:

1. m. r. *vùčen* (Dr), *zakâžēn* (Sig), *presêčēn*, *zapòslen* (Vir), *pěčen* (Mol, Mih), *pošêčēn* (Mih), *pošêčēn*, *firgñēn* (Nov), *pu:ščen* (Luk, 346), ž. r. *pošêčēna* (Nov), *oblêčēna*, *pečēna* (Mih), *pečēna* (Dr), s. r. *pečēno*, *slòžēno* (Dr), *zakâžēno* (Sig), *pošêčēno* (Mih), m. r. mn. *zaposlēni*, *spečēni* (Bo), *pečēni* (Mol, Mih), *oblêčēni*, *vudrēni*, *zaposlēni* (Kal), ž. r. mn. *oblêčēne* (Ham).
2. m. r. *òdrâpjēn* (Mol), *dīgñēn* (Nov), *isprêden* (Šem), *prìgñēn*, *smržñēn* (Ses), *ožēñēn*, *poprâvļēn* (Kal), ž. r. *prìgñēna* (Br), *po vapñēna* (Dr), *òdrâpjēna* (Mol), *poplavlēna* (Kal), *otrğñēna*, *pokrēñēna* (Fer), s. r. *po sažēno*, *kūplēno*, *naprâvlēno* (Bo), *òdrêžēno* (Dr), *namēšēno* (Sig), *smržñēno* (Vir), *po nožēno* (Mol), *donešēno* (Kal), ž. r. mn. *snīmlēne* (Bo).
3. m. r. *napīsan* (Vir), *pozvân* (Šem), *zakòpan* (Viz), *zebrân*, *naklûvan* (Ses), ž. r. *zakopâna* (Mol), *po brâna* (Nov), *otpòrna*, *okovâna*, *scêpâna* (Vir), *kûxâna*, *zakopâna* (Dr), s. r. *minērâno* (Br), *naklûvâno*, *dīgâno* (Sig), *zīdâno* (Dr), *kûxâno*, *zalejâno*, *poštâmpâno* (Vir), *zapīsâno*, *posejâno*, *pòtrēbno* (Mol), *štêrkâno* (Fer), *zapīsâno* (Viz), m. r. mn. *naklûvâni* (Kal), ž. r. mn. *plisêrâne*, *nafârbâne*, *žñêrâne* (Br), *naštikâne*, *toļêdâne* (Ham). Ako osnova završava suglasnikom, u m. r. se između osnove i nastavka umeće „nepostojano“ e npr. *pòtrēbēn* (Ses), *pòtrēbēn* (Đur), kojega u drugim oblicima nema, npr. s. r. *pòtrēbno* (Mol), ž. r. *pòtrēbna* (Mol).
4. m. r. *dět* (Br), *òbut*, *vmît* (Vir), *ùbit* (Ham), *râsprt*, *pòkrit* (Ses), ž. r. *proklêta* (Nov), *vdâta* (Fer, Kal, Ses), *zêta* (Kal), s. r. *po krìto* (Bo), *zapòčêto* (Vir), *zešitò*, *po znâto* (Ham), *po krìto* (Nov), *natkrìto* (Fer), *pribìto* (Kal), m. r. mn. *zapřti* (Kal), ž. r. mn. *prišite* (Br), *vdâte* (Vir), *po krìte* (Nov), *obùte* (Fer).

Navedeni primjeri pokazuju da se u glagolskom pridjevu trpnom provodi metatonijsko duljenje, međutim duljenje nije dosljedno kao ni u glagolskom pridjevu radnom.

3.5.9. Glagolski prilog sadašnji

Glagolskim se prilogom izriče usporednost radnje, radnja koja je istodobna s drugom radnjom u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Tvori se od nesvršenih glagola nastavcima *-ōč*, *-ūč*, *-ēč*, *-ĕč*, *joč*, *-jōč*, *-juč*, *-jūč*, *-ōčki* koji se dodaju na osnovu, npr. *žmerĕč*, *stojĕč*, *plāčōč*, *znājōč*, *popĕvājōč* (Br), *žmerĕč*, *trpĕč* (Sig), *žmerĕč*, *sedĕč*, *plačōč* (Mih), *idōč*, *nosĕč*, *igrajōč se*, *ručĕč* (Đur), *žmerĕč*, *idūč*, *plāčūč*, *kopajūč* (Ses), *sedĕč* (Kal, Br), *stojĕč*, *ležĕč*, *žmerĕč*, *klekĕč* ‘klečeći’ (Mol). U Jag. i Goli pojavljuju se i inačice *-čki*, *-či*, npr. *idōč*, *idōči*, *idōčki*, *čkomĕči*, *igrajōč*, *popĕvajōč* (Jag, 256), *Navr̃nol sem se idōčki*. (Go, 109). Neki se glagoli fonološki i naglasno razlikuju u 3. mn. prezenta i gl. priloga sadašnjem, npr. *igrājō se* – *igrājūč se* (Ses), *igrājō se* – *igrājōč se* (Đur). U podravskim se kajkavskim govorima gl. prilog sadašnji ne može uvijek izvesti iz 3. mn. prez. (kako se morfološka tvorba toga oblika tumači u hrvatskom književnom jeziku)⁸² jer se ta dva oblika nužno ne moraju podudarati, ni naglasno, niti fonološki. To se može uočiti poglavito u nekim govorima, npr. u Podravskim Sesvetama i Đurđevcu, ali i drugim, npr. *dōjdō* – *dōjdūč*, *plačō* – *plāčūč*, *kopājō* – *kopajūč*, *idō* – *idūč*, *igrājō se* – *igrājūč se* (Ses), *tečō* – *tečkōč*, *rečō* – *rečkōč* (Đur).

3.5.10. Perfekt

Perfekt je složeni glagolski oblik koji se tvori od glagolskoga pridjeva radnog i nenaglašenih oblika prezenta glagola *biti*. Zbog gubitka drugih dvaju prošlih vremena u kajkavskome narječju, aorista i imperfekta, njegova je uporaba vrlo učestala. Osim prošlosti, njime se može izricati svevremenost, ponavljanje radnje u prošlosti te druga, obično stilski obilježena značenja (zapovijed, zabrana itd.).

U većini govora podravskoga kajkavskoga dijalekta enklitični oblici glagola *biti* u pravilu utječu na promjenu mjesta naglaska, ako se nađu iza glagolskoga pridjeva radnog. U spontanom se govoru to pravilo ne mora uvijek realizirati. Osobito je narušeno na istoku područja (npr. Fer, Viz). U govoru Sesveta i Vizvara obično se ne ostvaruje jer tamo mjesto naglaska ne određuje naglasna cjelina već samostalna riječ.

Primjeri perfekta: *dĕlale sō se* (Br), *počastili smō* i ‘počastili smo ih’, *lagvī sō bīli* (Sig), *imĕl je*, *imĕlā sem*, *imĕlī smo*, *začās sem zīšla*, *kāt sem bīla*, *pīlō sĕ je*, *peklī smō* (Vir), *skupile smō se*, *raspūxalĕ smō* (Šem), *nošilī sō* (Mol), *ostalā jĕ*, *mĕnīlĕ sō se*, *dōbilī sō*, *nĕsmō se pōtopīli*, *jā sĕm dōbīla* (Nov), *mogĕl jĕ*, *vudrīl jĕ* (Đur), *otišĕl jĕ*, *došĕl jĕ*, *kūpīl jĕ*, *zvālī sō ga* (SvA), *imalī smō*, *štĕlī sō*, *oṭišīlī sō*, *sakogā sō zvarāli*, *ōnda stĕ si rūku fīrgli* (Mič), *vmīl jĕ*, *vmīlī su*, *otišĕl jĕ*, *peklī su*, *klalī smō*, *vīkalī stĕ*, *vidlī su*, *on mĕ jĕ zvāl* (Kal), *kopālĕ smo*, *zubātālī so*, *vlāčil jĕ* (Ses), *dĕlī so*, *prālī so* (Viz).

⁸² Usp. Barić i dr. (2003: 244).

Nenaglašeni se oblik prezenta gl. *biti* može ostvariti i ispred gl. prid. radnog, npr. *smo trôja kôla imêli* (Vir), *su sê napîli* (Kal) i sl. U vizvarskom govoru može izostati pod utjecajem mađarskoga jezika (npr. *ònda nekakvôga jâkôga kòlca donêl, jêden sîn çëra tâ bìl*).

Kad stoji s negacijom nenaglašeni oblik glagola *biti* može biti postponiran nenaglašenom obliku zamjenice, npr. *ni ščëpca nê mî je dâla* (Mol).

3.5.11. Pluskvamperfekt

Pluskvamperfektom se izražava pretprošla ili davno prošla radnja koja pretходи nekoj drugoj radnji u prošlosti najčešće izrečenoj perfektom, tj. pluskvamperfektom se izriče apsolutna prošlost. U kajkavskome se narječju, a tako i u govorima podravskoga kajk. dijalekta, u spontanu govoru rijetko rabi. Tvori se od perfekta pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog, npr. *dôk je bìl ôbetêžal; a îvi smô bìli râl mekôțê dâli* (Vir), *bìl jê potònot; tâ jê bìl dôšel; matî jê donêla krûva bìla; a tu sê jê jêden bìl oprčil; znâs da jê tâj çòvek nâm pòslal mêda bìl* (Kal), *bìl sêm dêlal; bìla sêm kopâla* (Ses).

3.5.12. Futur

U podravskom kajkavskom dijalektu, kao i općenito u kajkavskom narječju, buduće se vrijeme izražava jednim složenim glagolskim oblikom, futurum koji se tvori od prezenta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog, npr. *bôte zvâli* (Bo), *dêšč bô çârel, tê bô xmîl, bômô môrâli* (Dr), *bòm rêkla* (Sig), *bôš dôšla, bôde dôšel, bômô dôšli, bômô sxitâli* (Vir), *bòm îšla* (Nov), *bûdem îšla* (SvA), *bôte vîdli, bô dâval, bôde dôšel, bômô rânîli, bôdô îšli* (Mič), *bùm kâpil, bûmo vîdli, budô štêli* (Ses), *bôte jêli, bômo znâli* (Fer), *bùm sê oblêkla, bûš si pòpil, bûmo klâli, bûdem / bùm ôral, bûmo orâli, bûțe orâli, budû orâli, budû sejâli* (Kal), *bòm pîtâla, bôte pîsâli, bômo mêšâli, bô dôšla* (Viz).

Buduće se vrijeme može izraziti i prezentom svršenih glagola, npr. *pòjem zûtra, dôbîš po ščëpcê* (Mol).

Jedino su u Lukovišću sporadično zabilježeni oblici futura tvoreni nenaglašenim oblikom glagola *šet* / *šteti* i infinitivom kao rezultat utjecaja susjednih štokavskih govora, ali su i za taj govor tipičniji kajkavski oblici, npr. *bum došel* (Luk, 348).

3.5.13. Kondicional I.

Kondicional ima temeljno značenje izricanje mogućnosti, želje, namjere i sl., ali može značiti i prošlu radnju, buduću radnju ili svezremenost (obično u poslovicama i drugim tipovima ustaljenih izričaja).

Kondicional I. tvori se od oblika *bi* (petrificirani nenaglašeni oblik aorista glagola *biti*) koji je jednak za sva tri roda jednine i množine te glagolskoga pridje-

va radnog, npr. *štêl bi* (Đur, Vir, Ham, Kal), *bi bilo* (Kal), *dêlal bi*; *spâl bi* (Ses), *štò bi v zdênòm sêdel? al' prÿje nêk sêdneš, bi mōgla jêdnò drêvo dèti fpêč; el bi počêla? tû bi mōglo biti, bi bilo; bi bil mănši trōšek* (Vir), *bi mōral imàti glâvo kak je ščâvniak* (Mol).

U govoru Molvi zabilježeni su primjeri kondicionala I. tvorenog od nenaglašenoga oblika aorista *bi* + infinitiv u konstrukciji s još jednim infinitivom: *jākò je tōp, bi smèti jašiti nânem, tāk je tōp; nêče rezàti – tōp, bi smèti jašiti nânem, ne bi se porèzal tāk je tōp; ìma tōga kàj bi jêdva nabrojiti mōči; tō ìma kàj nê bi mōči pòdušiti* (Mol).

3.5.14. Kondicional II.

Značenje kondicionala II. odnosi se na prošlu potencijalnu radnju, a tvori se od kondicionala I. glagola *biti* i gl. prid. radnog, npr. *kàj bi bila išla zàmòš, bìl bi me zâtò nêšče i štêl* (Br), *bìlo bi sê zgorèlo nâtri* (Dr), *bi bila cvfla* (Vir), *jâ se nê bi bila mênàla z nikojêm doktòrom, niti z nikakvêm gospònòm, kāk smò mì žìvèli* (Nov), *jâ nê bi bila znàla* (Mič), *òn bi bìl vmfl; onà bi bila vmfla; jêr bi ju bìle pojèle* (Kal), *centimèter mi nêje fàlèl kàj bi bila zakopàna* (Mol). U Molva-
ma je potvrđena specifična tvorba kondicionala II. od kondicionala I. glagola *biti* i infinitiva: npr. *da sem imàla nōfce, jâ bi si bila kùpiti opràvo za stàroš* (Mol).

3.6. Prilozi

Prilozi se prema značenju mogu podijeliti na mjesne, vremenske, uzročne, na-
činske, količinske te ostale, s različitim značenjima (vjerojatnost, dopuštanje, ne-
sigurnost, sumnju i dr.). Pitanja na koja odgovaraju najbolji su pokazatelji, tj. oru-
đa pomoću kojih ih kategoriziramo u značenjske podskupine. Neki prilozi ima-
ju konkretnije (npr. mjesni i načinski), a neki apstraktnije značenje (npr. vremen-
ski). Značenje potonjih može nastati metaforizacijom priloga ili prijedložno-pri-
ložnih sintagma (npr. *zmèsta* ‘odmah’).

3.6.1. mjesni prilozi

a) koji odgovaraju na pitanje *gdje?*

Primjeri: *gdê / dê* (Mol, Dr, Šem, Rak, SvA, Mih, Nov, Fer, Ham i dr.), *negdê* (Br), *nêgdê* (SvA, Ses), *nêgdi* (Mol, Dr, Ham), *nìgdê / nìgdi* (Mol), *nìgdê* (Ses, Đur), *ìgdê* (Nov, Ses), *ìgdi, drùgdi* (Go, 109, 54), *sìgdê* (Mol, Đur, Ses, Kal), *kojekâd, sâkuq* (Ses), *gòre* (Br, SvA, Nov, Đur), *gòrê* (Ses), *gòre* (Fer, Ses), *dōlê* (Br), *dōlê* (Ses), *dōle* (SvA, Đur), *dōle* (Šem, Rak), *nâpry* (Ses), *o zâž* ‘otraga’ (Br), *vnòtrê* (Br, Mih, Mol), *vnòtrê* (Ham), *vnòtrî* (Vir), *vnùtrê* (Viz), *vùtrû* (Ses), *vnutrê* (Sig), *vnùtri / nâtri* (Dr, Bo), *vunê* (Mol, Br, Kal, Viz), *vanê* (Rak, Ses, Đur, Mič), *sìm, simokâ, simokârêča* (Fer, Ses), *sakòd* (Br), *sakûd* (Fred, Ses), *blízo* (SvA, Fer, Ses), *tû* (SvA, Fer, Ses, Đur), *tùka* (Fer, Kal, Ses, Đur), *tukâ* (Fer,

Ses), *tùkaj* (Đur), *tukārëča* (Fer, Ses), *tukārëka* (Viz), *tukārëći* (Fer), *tàm* (Br, Šem, Rak, SvA, Nov, Fer, Dr i dr.), *tamokâ*, *tamokārëča* (Fer, Ses), *tamokārëći* (Fer), *dõma* (Vir, Ham, Br, Rak, Fer, Ses), *dõmaj* (Go, 136), *òkòli* (Sig), *òkòlu* (Mol, Dr, Br, Šem, Rak), *okòlu* (Kal), *okòlo*, *postrancê* (Ses), *dalèkò* (Šem), *dàjle* (Đur), *nàpre* ‘ispred, sprijeda’ (Br), *blizu* (Dr), *bližê* (Ham), *strâk* ‘straga’ (Đur).

b) koji odgovaraju na pitanje *kamo*?

Primjeri: *sìm*, *simokâ*, *simokārëča* (Fer, Ses), *vèsim* ‘simo’ (Viz), *tàm*, *tamokâ*, *tamokārëča* (Fer, Ses), *vân* (Mol, Sig, Bo, Br, Šem, Nov, Fer, Ham, Viz i dr.), *vân* (Br, Rak, SvA), *vnòter* (Ham, Br), *vnòter / nòter* (Mol, Vir), *vnùter / nùter* (Bo, Dr, Sig, Viz), *vnùter* (Fer, Ses, Kal), *vnùter* (Đur), *kàm* (SvA, Fer, Đur), *nèkam* (Nov), *nèkam* (Fer, Ses), *nekòdèka* ‘nekamo’ (Ham), *tūdèka* (Mič), *nìkuđ* (Fer, Ses), *nìkam* (Fer, Đur, Ses), *sàkam*, *pròč* ‘otuda’ (Ses), *prêk* (Dr, Šem, Rak, Fer, Ses), *nâpray* (Fer, Ses), *nazâj* (Dr, Mih, Fer, Đur i dr.), *domâ* ‘kući’ (Ham, Rak), *domâ* (Fer, Đur, Viz), *dòmòm* ‘kući’ (Br, Vir), *gòre* (Fer, Ses, Kal, Viz), *dòle* (Šem), *dòle* (Ham, Fer, Ses), *drùgam* (SvA, Nov), *dàle* ‘dalje’ (Dr).

c) koji odgovaraju na pitanje *kuda*?

Primjeri: *kòđ* ‘kuda’ (Mih), *kùđ / kût* (SvA), *kojekòđ* (Mih), *kojekût* (Go, 136), *drogòđ* ‘druguda’ (Br), *ovùđ*, *ovudâ*, *ovudārëča* (Fer, Ses), *tòđ* ‘tuda’ (Rak, Mol), *tòđ* (Đur), *tùđ* (SvA, Fer, Ses, Viz), *tudâ*, *tudārëča*, *onudâ*, *onudārëča* (Fer, Ses), *onùđ* (Fer, Ses, Viz), *sakòđ* ‘svakuda’ (Vir, Mol), *sòđ* ‘svuda’ (Ham), *posòt* ‘posvuda’ (Bo), *okòlo* (SvA), *poprêk* (Ham), *poprêk* (Đur).

d) koji odgovaraju na pitanja *od kuda?* *odakle?*

Primjeri: *òtkòđ* ‘otkuda’ (Sig, Rak), *òtkòđ* (Đur), *òtkòđ / òtkòđ* (Mol), *otkùđ* (SvA), *òtòđ* ‘otuda’ (Dr, Br, Šem), *òtòt* (Mol), *otùđ / òtut* (Viz), *òdònot* ‘odonuda’ (Mol, Dr), *odòvut* (SvA, Fer, Ses), *odòvođ* (Đur), *odònut* (SvA, Fer, Ses), *odòtut* (Fer, Ses), *odnèkođ* (Br), *odnèkođ* (Đur), *odnèkuđ* (SvA, Ses, Viz), *òtsàkođ* (Dr), *òtsàkuđ* (Viz, Ses), *òzgòr* ‘odozgo’ (Rak), *ozgòr / zgòra* (Đur), *zgòra* (Nov, Ses), *òzgòra*, *òzdòla / zdòla*, *zvâna / zvûna*, *zblìzòga*, *zadalèč* (Ses), *zvûna* (Dr), *znûtra* (Dr, Ses, Đur), *zdòma* ‘od kuće’ (Vir).

e) koji odgovaraju na pitanja *dokle?* *dokuda?*

Primjeri: *dòvleč*, *dòtleč*, *dònleč*, *donèkleč* (Ses), *dònekleč* ‘donekle’ (Bo), *dòklič / dòkle* (Go, 48).

3.6.2. vremenski prilozi⁸³

a) koji odgovaraju na pitanje *kada*?

Primjeri: *vê* ‘sada’ (Vir, Mol, Dr, Sig, Br, Šem, Rak, SvA, Viz), *sàđ* (Šem, SvA, Fer, Ham itd.), *săt / sàđ* (Šem, Rak, Nov), *sàda* (Nov), *vèzda* ‘sada, uvijek’

⁸³ Više o nekim vremenskim priloziima u: Maresić 2013: 55–73.

(Dr, Bo, Sig, Br), *ònda* (Rak, Ses), *òndar* (Br), *gdâ* (Sig, SvA, Br), *nigdâr* (Dr, Sig, Šem, Nov, Mih, Đur), *nikadâ* (Fer, Ses), *nĭgda* / *nigdâ* (Fer, Ses, Mič), *nigdâ* (SvA), *nĕgda* (Dr, Bo, Br, SvA, Mih), *nĕgda* (Rak, Ses), *ĭgda* (Ses, Go, 109), *navĕk* (Mol, Br, Bo, Šem, SvA, Nov, Mih, Fer, Ham, Đur i dr.), *fĉĕra* ‘jučer’ (Vir, Dr, Ham, Đur, Mič), *ĉĕra* (SvA, Ses, Go, 35), *prĕdĕfĉer* ‘prekjučer’ (Đur, Ses), *prĕkprĕdĕfĉer*, *vĕĉĕr* ‘uvečer’, *pretsnòĉkom*, *pozûtri*, *prĕkpozûtri*, *zmĕsta*, *dâvno*, *kĕsno*, *tĕk* (Ses), *podnòĉ* (Šem), *podnòĉ* (Fer, Ses, Kal), *vĕĉĕr* (Ham), *veĉĕr* (Mih), *navĕĉer* (Nov), *snòĉka* (Nov, Ses), *dĕņes* (Vir, Mol, Šem, SvA, Nov, Mih, Ham, Kal, Đur i dr.), *zûtra* (Vir, Šem, SvA, Nov, Fer, Dr i dr.), *pozûtrĕ* (Đur), *râno* (Šem), *râno* (SvA, Ses, Đur), *ranĕ* (SvA, Ses, Đur), *mâm* ‘odmah’ (Br, SvA, Fer, Ham i dr.), *zdâvna* (Nov, Ses), *dâvna* (Nov), *zdâvna* (SvA), *dâvna* (SvA, Đur), *kĕsno* (Ham, Šem i dr.), *kĕsnĕ* (Mol, Šem, SvA, Ses, Kal), *prĕdi* ‘prije’ (Vir, Mol, Šem, Kal), *prĭjĕ* (Rak, Ses), *prvĭje* ‘prije’ (Br), *pòslĕ* (Br, Šem, SvA, Nov, Fer, Dr, Mič i dr.), *pòtlĕ* (Kal), *pòtlam* (Ses, Viz),⁸⁴ *vrĕ* ‘već’ (Sig), *vĕĉ* (Rak, Ses), *lâni* (Ses, Đur), *predlâni* (Ses), *vlâni* (Vir, Mih, Viz, Mič), *vlâne* (SvA), *ĉĕm* ‘ĉim’ (Ham, Fer, Ses), *bĕzo* ‘ubrzo’ (Fer, Ses), *fòrt* ‘stalno’ (Šem, Đur), *popòlne* (Dr), *popòlnĕ* (Viz), *tâki* ‘ubrzo’ (Mol), *napĕrvo* ‘prije’ (Đur), *metĕmtòga* ‘za to vrijeme, u međuvremenu’ (Go, 180).

b) koji odgovaraju na pitanje *od kada?*

Primjeri: *otsâd*, *odnavĕk*, *odmalĕna* (Ses), *zdâvna* ‘odavno’ (Nov, Ses).

c) koji odgovaraju na pitanje *dokada?*

Primjeri: *donĕgda* (Đur), *zanavĕk*, *dosâd*, *doònda*, *dogodinĕ* (Ses), *dòlnaĉ* / *dòlneĉ* ‘dotada’ (Mol), *dovĕ* / *dovĕzda* / *dovezdâj* ‘dosad’ (Go, 50).

3.6.3. uzročni prilozii

odgovaraju na pitanje *zašto?*

Primjeri: *zâto* (Đur, Ses, Kal, Fer, SvA itd.), *pòlĕk* ‘zbog’ (Kal).

3.6.4. posljedniĉni prilozii

odgovaraju na pitanje *s kojim ishodom?*

Primjeri: *vatamân* ‘uzalud’ (Ses).

3.6.5. naĉinski prilozii

odgovaraju na pitanje *kako?*

Primjeri: *kâk* (Br, Šem, SvA), *òvak* (Sig, Br), *ovâk* (Sig, Ham, Mih), *ovâk*

⁸⁴ Likovi priloga *posle*, *potle*, *potlam* (uz druge inaĉice) zabiljeŹeni su u nekim Źtokavskim govovima jugozapadno od Vinkovaca (u Mikanovcima i GradiŹtu koji ĉine poseban podtip u skupini s obzirom na kontinuantu nekadaŹnjega jata – uz ikavsko-ekavski refleks u GradiŹtu supostoji i nezamijenjeni izgovor jata) (Finka i Źojat 1975: 126).

(SvA, Nov, Fer, Ses), *tàk* (Br, Mih, Fer, Ham i dr.), *onâk* (Ham, Rak, Mih, Nov i dr.), *nìkak* (Šem, Fer, Ses), *někak* (Fer, Ses), *ìkak* (Fer, Ses), *kojekâk* (Fer, Ses), *sâkak* (Br, Fer, Ham idr.), *drùgač* (Mol, Sig, Br, Šem, Rak, Đur, Kal), *drùgač* / *drugâč* (Nov), *počkôma*, *vmìnt* ‘redom’, *čëtvorcë*, *počëřëfcë*, *zglafcë*, *nâzrit* ‘natraške’, *stija*, *napřëskokcë*, *najëmpût*, *odjëm pût* (Ses), *naglafcë* (Go, 196), *pikcë* (Ses, Go, 260), *ošovcë* ‘uspravno’ (Vir), *kômaj* ‘jedva, teškom mukom’ (Dr, Ham, Viz, Go, 138 i dr.), *jëdva*, *jëdvicë*, *sejëno*, *mřsko* (SvA, Fer, Ses), *poprëk* (Nov, Fer, Ses, Kal), *pěše* ‘pješice’ (Nov, Sig), *pěške* ‘pješice’ (SvA, Đur), *pěške* (Vir, Ham, Mič), *prâf* ‘pravo’, *sigôrno* ‘izvjesno, sigurno’ (Nov), *râda* ‘rado’ (SvA), *zabâdaf* ‘uzalud’ (Dr, SvA), *skûpa* ‘zajedno’ (Mol, Dr, SvA, Viz), *zaprâf* (Bo, Br, SvA), *šîrom* (Rak, Vir), *silôm* (Vir), *fîno* (Ham), *bôle* ‘bolje’ (Sig), *naglâs* (Mol), *znôva* ‘iznova’ (Viz), *šrëk* ‘ukoso’ (Đur), *polëko* ‘polako’ (Kal), *kradôčki* / *kradencë* / *krâdom* / *kradomcë* / *kradomëčki* ‘kradom, krišom, potajno’, *cûrkom* ‘mlazom’, *idôčki* ‘iduci, prolazeći’, *žmëfkô*, *lëfkô*, *poimencë*, *omikôma* ‘puno, s vrhom’ (Go, 143, 31, 109, Go, rkp).

3.6.6. količinski prilozi

odgovaraju na pitanje *koliko? koliko puta?*

Primjeri: *kułiko* (Ham, Šem, Mih), *kułiko* (SvA, Ses, Mič, Viz), *kùlkô* (Bo), *ovuliko* (Ses), *tuliko* (SvA, Ses, Mič), *onuliko* (Ham), *nëkuliko*, *nikuliko*, *maľučko*, *prepûno* (Ses), *mâlô* (Ham, Šem, Mih), *mâlô* (SvA, Fer, Ses), *mâlko* (Šem), *mâlko* (Đur, Nov, Fer, Ses), *premälo* (Fer, Ses), *mëné* (Šem, SvA, Fer, Ses), *vışë* (SvA, Nov, Fer, Ses), *prëvëč* / *prëvëč* ‘previše’ (Ham, Šem, Mih, SvA, Fer, Mič), *pônô* ‘puno’ (Sig), *pûno* (Mol, Šem, Rak, Got), *pûno* (SvA, Nov, Fer, Ses), *pomâlû* ‘pomalo’ (Kal), *dôsta* (Br, Rak, Mih, SvA), *dôsti* (Ses), *jôš* / *jôščë* / *joščër* (Ses), *čäs*, *čâsek* (Fer, Ses), *sâsma* ‘potpuno, sasvim’ (Ham, SvA), *čïsto* ‘potpuno, sasvim’ (Ses), *fân* ‘puno, u velikoj količini’ (Mol, Br, Šem, SvA), *pâr* ‘nekoliko’ (Šem), *dotmâr* ‘puno’ (Đur, Kal), *dôtmar* (Go, 50), *fâjn* ‘puno, u velikoj količini’, *dûplo* ‘dvostruko’, *fëst* ‘prilično’ (Đur).

3.6.7. ostali prilozi s različitim značenjem:

Primjeri: *bâš* (Šem, Rak, Mih, Nov, Fer, Br i dr.), *bâr* (SvA, Fer, Ses), *nëk* (Fer, Ses), *nëk* (Đur), *kâgda* ‘dabome’ (Nov, Fer, Ham), *kâjda* ‘dabome’, *bôrme* ‘dabome’ (Nov), *bôme* (Šem), *bôrmeš* (Br), *bômeš* (Vir), *čâk* (SvA, Fer, Ses), *vâlđa* (Šem, SvA), *vâlđa* (Br), *vâlđa* ‘valjda’ (Đur, Kal), *môrti* ‘možda’ (Šem, SvA), *ìtak* ‘ipak’ (Br), *ôpče* ‘uopće’ (Ham), *kotobôžë* (Ses), *tôboš* ‘tobože’ (Kal), *vrë* ‘već’ (Viz), *lëpram* ‘gotovo, umalo’ (Go, 164).

U hrvatskom se jeziku u priloga učestalo pojavljuju navesci, završni samoglasnici (npr. *sad(a)*, *tad(a)*) koji su iskonskoga postanja na kraju riječi, a s vremenom su postali fakultativni i uglavnom se odnose na stil izražavanja. U kajkav-

skom je narječju ta jezična pojava rjeđa (npr. *odnavek(e)*). Mnogo je češća pojava naknadnoga dodavanja čestica na kraju riječi, koje za razliku od naveska mogu manje ili više utjecati na promjenu ili pojačavanje značenja riječi. Neki prilozi mogu dobiti i po dvije čestice od kojih se prva više i ne osjeća kao naknadni dodatak, npr. *òndar, tùka* ‘ovdje, na ovome mjestu; tu, na tome mjestu’, *tòdèka* ‘ovuda, po ovome mjestu; tuda, po tome mjestu’ (Ham), *tukārèča* ‘ovdje, na ovome mjestu; tu, na tome mjestu’ (Fer), *tamòkārèkar* ‘tamo, na tome mjestu’ (Vir), *dòmaj* ‘doma, kod kuće’ (Go, 136) i sl. Osim što modificiraju i pojačavaju osnovno značenje priloga, takvi dočetc i imaju i funkciju pojačavanja priložnoga značenja, priloga kao vrste riječi u odnosu na druge kategorije – imenice, zamjenice itd. Prilozi kojima je dodan navezak ili čestica, kao stilski obilježena jezična jedinica obično su nositelji obavijesti i/ili rečeničnoga naglaska. Dugotrajnom se uporabom priloga njihova izražajnost gubi, javlja se potreba za dodavanjem novih jezičnih sredstava koja ih pojačavaju i/ili modificiraju. Prilozi s dočetkom *-č* – *pròč, drùgač, drùgič* itd. nastali su dodavanjem čestice/pokazivača **-čb*, a *dòlnač, zadalèč, znòvič, dòklež, dòvlèč, dònleč, donèkleč / donèkleč*, osim čestice tvoreni su i dodavanjem prefiksa. Danas takvi tipovi priloga ne pripadaju suvremenoj tvorbi već povijesnome razvoju. Jezična sredstva kojima se izražava pokaznost mogu se višekратно dodavati te je upravo udvajanje znakovito za naglašavanje priložnoga značenja u odnosu na polaznu točku (*dovè / dovèzda / dovèzdāj* ‘dosad’). U novije vrijeme takve likove priloga obično rabe stariji govornici te postupno prelaze u arhaični leksik.

Prilozima kao npr. *vunè, vnòtrè* (Mol) izriče se mjesto radnje, a prilozima *vân, vnòter / nòter* (Mol) smjer kretanja. Ponekad je razlika samo u naglasku *dòma* (mjesto), *domâ* (smjer). Navedeno razlikovanje mjesta radnje i smjera kretanja nije provedeno kod svih mjesnih priloga.

Prilozi koji su tvoreni od pridjeva imaju komparaciju, pa iako se ne sklanjaju (kao primjerice pridjevi) po toj osobini djelomično pripadaju promjenljivoj vrsti riječi.⁸⁵ Komparaciju priloga imaju uglavnom samo prilozi nastali od pridjeva, ali su potvrđeni i oblici koji nemaju suodnosne pridjeve (npr. *zarân, zaranè*). Po toj ih osobini možemo uvrstiti u promjenjive ili djelomično promjenjive riječi. Tako ih klasificiraju i neke hrvatske gramatike (npr. Barić i dr. 2003: 99). Ov-

⁸⁵ Neki autori smatraju da prilozi nemaju vlastitu komparaciju, nego da komparativ i superlativ pridjeva prelaze u prilog po istim zakonitostima po kojima to čini i pozitiv. Tvorbeni obrazac po kojemu komparativ i superlativ priloga ne nastaje po principu: pozitiv priloga – komparativ priloga – superlativ priloga, odnosno mišljenje da komparaciju ne valja promatrati kao svojstvo priloga, već kao svojstvo pridjeva od kojega je prilog izveden, ne možemo potvrditi na građi iz govora podravskoga kajk. dijalekta. Ta građa pokazuje da je komparacija priloga samostalna, neovisna o komparaciji pridjeva jer prilozi među inim načinima tvorbe imaju formant *-è* za tvorbu komparativa koje nema u komparaciji pridjeva (npr. prilog: *bèlo – belè – nājbelè*, pridjev: *bèlo – belèše – nājbelèše*). Taj je formant i najčešći pri komparaciji priloga u podravskom kajk. dijalektu.

dje smo ih zbog pragmatičnih razloga naveli u skupini nepromjenjivih riječi, iako nam se čini da bi trebali tvoriti zasebnu, prijelaznu skupinu između promjenljivih i nepromjenljivih riječi.

Komparativ se priloga tvori:

- a) nastavkom *-ē*
- b) nastavkom *-šę*
- c) nastavkom *-jšę* i alternacijom leksema
- d) supletivnim oblicima.

Superlativ se tvori od komparativa i prefiksa *nāj-*.

Primjeri: *ràno – ranē – nājranē* (Đur), *dògo – dōže – nājđōže* (Br), *debĕlo – debĕlē – nājdebĕlē* (Šem), *zādovoĭno – zādovoĭnē – nājzādovoĭnē* (SvA), *žmĕkō – žmĕkše – nājžmĕkše* ‘teško, teže, najteže’ (Nov), *bŕzo – bržē – nājbržē, dalĕko – dàĕĕ – nājđàĕĕ, glàsno – glasnē – nājglasnē, tìjo – tijē – nājtijē, rĕtko – redē – nājredē, gŭsto – gustē – nājgustē* (Ses), *lĕko – lĕžę – nājĕžę, tĕško – tĕže – nājĕžę* (Ses, Kal).

Primjeri uporabe priloga:

Bōdem vnōtrī. Sakōđ je tā pōšast dōšla. Tī sō si zdōma krōpa nōšili. Začas sem zīšla gōre. Onā je prĕdi čekāla. Kāj sō bōmeš na velīko jĕle. (Vir); Kāj bom dōma? Tō ję tū nĕgde dōle. Dōję domā. Nīkam nĕ bi otīšla, sāma nīkam. Ōtę sīm! Tōđ pojō. Onī znūtra velĕ slobōdno. Ōn mi fōrt pīli đrva i cĕple. (Đur); Sīgdi tō nĕje. Nīgdi ne smĕ svĕtlo svĕtīti. Otkōđ ste vī? Ōtkōđ ĩdeš? Ōtōt sō bĕžāli. Tāki vmĕrje. Dōlnač bōš vīdla. Ōni plūjō skŭpa. (Mol); Vĕzda sō sobōto bīli svāti. (Dr); Zaprāf sem trebāla rĕči. Tō smō nūter đĕli. Vadilī sō vūn z vōđĕ. Bīli smō nūtri sedĕli. Kāj je tō nūtri? Īma kŭlko ōčeš. Pōšōt imāte kōmadīče. (Bo); Čĕm ti nĕkaj gōvōriš. Sāsma drŭgi ōdgoj. (Ham); Bōrme nĕ kāk sāda. Tō sĕ je kŭvālo drŭgač. Čŭrķę nĕsmo nigdār za Bōžič jĕli. Pōslĕ nĕ gōvōril. Kĕsno dobīš pōsla. Nĕ se tō gŭsto mōrālo. (Nov); Budō mi mōrti māter klĕli. Sāt po cĕlo lĕto. Nĕga bār sāki pōzna. Nĕ bi rāda da mī je pūstoš. Mĕnī jĕ mŕsko kāj nĕjĕ večĕrnīca. Čak ĩ jĕ vŭsnīcu prĕšĕkel. (SvA); Vlezĕl je vnūter. Ondā smo đĕli jĕnōga stōlnāka gōre. Mī smo dōšli tŭka. Pōtle nĕsmo nīkej imāli. Dobīl jĕ ot sakōga pomālu. (Kal); Īdi prōč ōdōtuđ. Bĕš prōč. (Ses); Xōda kojekāt, sāmō da nĕje dōmaj. Kŕf mu je cŭrĕla cŭrkōm. Dŕžal sem se sāmō mālō i lĕpram nĕsem ōpal. (Go, 136, 319, 164); Đĕli so vnūter. Đĕli so gōre. Tō bi dopeĕlāli vĕsim. Ōnda sem zīšla škōlĕ vūn. Vlāni so dōšli. Vĕ pīšę. Nĕ bīlo večĕrnīcĕ popōlnĕ. Đĕlājo znōva. Jā sem stāra vrĕ. (Viz).

3.6.8. Prijedložno-priložne sintagme

Neka se priložna značenja izriču prijedložno-priložnim sintagmama u kojima prijedložno-priložni izrazi čine gramatičku cjelinu u kojoj drugi član poprima obilježja deklinabilnih riječi, kao npr. *dô vęzda* ‘dosada’ (Dr), *pô vâni* ‘vani’ (Rak), *ovę zîmę, na jempôt* ‘odjedamput’ (Br), *pô gospòcki, pô lętu* ‘ljeti’, *dô vę lęta* ‘dogodine’ (Šem), *po kalnovęčki, po domâće, ovôga lęta* ‘ljetos’, *ovę jesęni* ‘jesenas’, *ovę zîmę, ovę noći, na sędęčki, na stojęčki, na lęžęčki* (Fer, Ses), *ovę prolęći, na rânę* ‘ujutro’ (Ses), *na dnęvu, na tęšćę* ‘natašte’ (Kal). Prijedlozi su u funkciji sužavanja značenja drugoga dijela izraza, tj. priloga. Kao i općenito u kajkavskome narječju prijedložno-priložne su sintagme vrlo zastupljene i u podravskom kajk. dijalektu. Mnogi prilozi koji su sastavni dio leksika standardnoga hrvatskoga jezika i drugih dvaju narječja u kajkavskome nemaju jednočlane isto-vrijednice, već se njihova značenja izražavaju opisno.

Takve prijedložno-priložne i prijedložno-padežne sintagme, ako nema naglasnih ili glasovnih prepreka, srastaju u cjelinu te postaju prilozi, npr. *odnavek, odnâpray, odmalęna, znôtra, znâtra* (< iz *otrъ*), *zâmuš / zâmoš, skrâja, stîja* ‘po-tiho’ i sl.). Na sličan su način nastali i prilozi, kao npr. *naglavcę, poimencę*.

Primjeri uporabe prijedložno-priložnih sintagmi:

Bô vmîl dô vę lęta ‘umrijet će dogodine’ (Šem), *Na dôkše splęti*. (Mol). *Jâ îdem na tęšće*. (Kal).

Osim po tome vrlo učestalom tvorbenom obrascu, prilozi po postanju mogu biti različita podrijetla:

- a) prilozi nastali od pridjeva (obično od N jd. s. r), npr. *kęsno, lęko, tęško, dôbro* itd. prilično su brojna skupina.
- b) jedan od mogućih načina nastanka priloga je petrificiranje kojega padeža. Na taj su način nastali prilozi: *žâl* (N jd. *žalb* ‘žalost’), *čęra, fęęra* (G jd. *vęčera*, N jd. *večerъ*), *dôma* (prema G jd. imenice *domъ*), *čûdo* (A jd.), *domôm* (prema L jd. *domovъ*), *mâm* ‘odmah’ (I jd. *maxom*), *šîrom* (I jd.), *silôm* (I jd.).
- c) nepadežnoga su postanja prilozi s formantima koje ne nalazimo u sklonidbi. Takvi su: *tod, otkod, kod, sod, gda, vezda* (< *vъsъgda*), *nigdar* (< *nikъgdaže*), *mimo, sasma* (Ivšić 1970: 337, 338). Prilog *potpunoma* ima formant *-ma* dodan na oblik I jd.
- d) prilozi nastali od sintagme (glagolske ili koje druge), npr. *morti* (< *more biti*), *valda* (< *valja da*), *bome, borme, bormeš* (< *Bog me*), *kotobože, tobože* (< *kao to Bože*), *vutomtoga* (< *vu tom toga*), *potomtoga* (< *po tom toga*).

3.7. Prijedlozi

Prijedlozima se izriču različiti odnosi među onim što znače imenice ili na što upućuju zamjenice uz koje stoje. Veza prijedloga s imenicom čini prijedložni izraz. Svojim značenjem mogu obuhvaćati više padežnih značenja pa se slažu s dva ili tri padeža, a s druge strane neki se prijedlozi slažu samo s jednim padežom:

- s genitivom: *od* (Šem, Mih, Dr), *od* (Fer, Ses), *do* (Šem, Mih, Dr), *do* (Fer, Ses), *bęz* / *bęs* (Dr, Ham, Dr, Mih, Fer, Ses), *z* / *s* / *š* 'iz' (Mol, SvA, Mih, Fer, Ses), *đber* (Fer, Ses), *pręko* (SvA, Fer, Ses), *pręk* (Sig, Ham, Fer, Ses), *popręk* (Dr), *popręk* (Fer, Ses, Kal), *spđđ* 'ispod' (Br, SvA, Ses), *blízo*, *zdůž* 'uzduž', *spręđ* 'ispred', *pđleg* 'pokraj, pored', *męsto* 'umjesto', *mđmo*, *pđtlam* 'nakon', *nđkraj*, *poslę* 'poslije', *prđę*, *prđtiy*, *rđdi*, *zvđn* 'van', *nđvrj* 'vrh' (Ses), *kręj* 'kraj' (Dr), *krę* (Rak), *đkre* 'oko' (Ham, Rak), *đkrę* (Šem, Ses), *nđspram* (Ham), *đkđlu* (Mol, Dr).
- s dativom: *k* (Dr, Sig, SvA, Mih, Fer i dr.), *sđprot* (Ses).
- s akuzativom: *čęz* (Sig, Ham, SvA, Dr, Ses, Go), *męđ* (Dr, Ses), *v* / *f* / *vu* (Dr, Ham, SvA, Mih, Fer, Šem itd.), *na* (Mol, SvA, Mih, Fer, Ses), *nađ* (Ses), *po* (Mih, Fer, Ses), *za* (Mol, Dr, Mih, Fer i dr.), *pođ* (Br, Mih, Fer, Ses), *nuz* 'uz' (Dr, Rak, Mih, Fer, Ses, Đur), *pręđ* (Br, Ses).
- s lokativom: *po* (Br, Šem, Dr, Mih, Vir, Rak i dr.), *na* (Dr, Mih, Fer, Šem i dr.), *v* / *f* / *vu* (Mol, Sig, Ham, Br, Dr, Mih, Fer, Got i dr.), *pri* (Đur, Mol, Dr, Ham, SvA, Dr, Mih, Fer, Rak itd.), *ob* 'o' (Mol, Vir, Mih itd.), *o* (Ses), *prđma* (Đur, Br, Ses), *pođ* (Dr).
- s instrumentalom: *za* (SvA, Fer, Ses), *z* (*ze*) / *s* / *š* / *ž* 's(a)' (Mol, Dr, Ham, Br, Nov, Fer, Ses, Got), *męđ* (Mol, Sig, Dr, Ses, Šem), *nađ* (Ses), *pođ* (Dr, Ham), *pręđ* (Mol, Sig, Dr).

Primjeri uporabe prijedloga:

- s genitivom: *đkđlu brđjdę*, *popręk vđčnđka* (Dr), *pręk bregđf* (Sig), *pręk nđči* (Ham), *đkđlu klęti*, *š čęsa* (Mol), *kręj nđ* (Nov), *đkđlu sęla* (Đur), *pręko šumę*, *krę trsa* (SvA), *popręk Pęskđy* (Kal).
- s dativom: *k męši* (Bo), *k đirkvi* (Mol).
- s akuzativom: *ględi čęz đblok* (Bo), *vu đvđr* (Ham), *nđ stol* (Mol), *pod đblok*, *nuz đblok* (Đur), *čęz šlđngę* (SvA), *mđraš čęz gđabu pręjti* (Go, 36).
- s lokativom: *vu vđdi*, *pri xđzi* (Bo), *prđma Sđkđđđfcu* (Br), *ob Velđki Męši*, *f kapęli*, *pri grđbđu*, *pri đirkvi*, *vu vđdi* (Mol), *prđ nę* (Nov), *prđma Kalnđđfcu*, *pri sęnu*, *ob nęđne plđčę* (Đur), *ob pđl đsmę vđrę* (SvA).

- s instrumentalom: *met Sigēčani* (Bo), *š nēmi* (Vir), *š nôm* (Br), *pret Târci, z noğami, med nâmi, med mekoṭami, ž nēmi* (Mol), *prâvdajò se z nâstavnîkom i zè sâkem* (Nov), *za pētâmi* (SvA), *z mēnom, zè sēm, zo tôm, s tēbom, š čovēkom* (Fer).

3.8. Veznici

Najučestaliji su sljedeći veznici: *i* (Mih, Fer, Ses), *pa* (Mih, Fer, Ses), *te* (Mih, Fer, Ses), *ni* (Br, Mih, Fer, Ses), *niti* (Mih, Fer, Ses), *a* (Mih, Fer, Ses), *ali* (Mih, Fer, Ses), *nēgo* (Mih, Fer, Ses), *no* (Mih, Fer, Ses), *ili* (Mih, Fer, Ses), *da* (Mih, Fer, Ses), *dòk* (Br, Mih, Fer, Ses), *jēr* (Mih, Fer, Ses), *àče* ‘ako’ (Mol), *àko* (Mol, Mih, Fer, Ses), *màda* (Mih, Fer, Ses), *màkar* (Mih, Fer, Ses), *prēm* ‘premda’ (Mih, Fer, Ses), *kàk* (Mih, Fer, Ses).

Službu veznika mogu imati i neki prilozici.

3.9. Usklici

Usklici se kao posebna vrsta riječi izdvajaju iz strukture rečenice, a rabe se:

- za izražavanje osjećaja: *òx* (Fer, Ses), *àx* (Mih, Fer, Ses), *jâj* (Mih, Fer, Ses), *jôj* (Mih, Rak i dr.), *ēj* (Mih, Fer, Ses), *èx* (Mih, Fer, Ses), *xēj* (Mih, Fer, Ses), *xâj* (Mih, Fer, Ses), *xm* (Mih, Fer, Ses), *űf* (Mih, Fer, Ses), *òj* (Mih, Fer, Ses), *jērom* ‘uzvik čuđenja’ (Ses), *mà* (SvA, Ham), *ēm* (SvA), *ěto* (SvA).
- za dozivanje i poticanje: *ôj* (Mih, Fer, Ses), *šic* (Mih, Fer, Ses), *mìc* (Mih, Fer, Ses), *iš* (Mih, Fer, Ses), *mârš* (Mih, Fer, Ses), *lî-li, mùc-mùc, űšne, űmek, pàrtva, štilē, òjs* (Ses), *kűš* (Kal).
- onomatopejski uzvici: *xòp* (Mih, Fer, Ses), *dùm* (Mih, Fer, Ses), *bùm* (Mih, Fer, Ses), *xopsâ, trěškāc* (Ses).

Primjeri uporabe usklika:

Àx, ěvo, vište... (Bo), *Jôj, nêsem znâla kâj bi dëlâla!* (Rak), *Tâk mi je... űf!* *Jôj, tēškôga pòsla ùma!* *Jâj, mēne, jâj!* (Fer), *Mà, kâki, sramòta!* *Ěm, nu mòrti i poznâte.* *Ěm, bi nêmâ više trêba.* *Ěto, tâk smo slavîli!* (SvA), *Ěto, tâk!* (Šem), *Mâ, gdê!* (Ham), *Naprâvi kűš!* ‘zašuti’ (Kal), *Jôj, kâk je òn skòčil.* (Đur).

4. ZAKLJUČAK

Govori podravskoga kajkavskoga dijalekta čuvaju niz arhaičnih osobina u morfološkom sustavu (općenito prisutnih u kajkavskom narječju):

- a) uz glagole kretanja očuvan je supin;
- b) u sklonidbi imenica još se dobro čuvaju različiti oblici za dativ, lokativ i instrumental množine (u većini govora);
- c) djelomično je očuvan -*ø* nastavak u genitivu množine imenica *e* vrste;
- d) u većini je govora u prezentu glagola nastavak -*jo* / -*ju* ograničen na V. vrstu (uz neka odstupanja u rubnim govorima);
- e) čuva se stari oblik genitiva zamjenice za neživo *česa* (osim na istoku područja).

Doživjeli su i brojne promjene u morfološkom sustavu, kao i većina govora kajkavskoga narječja:

- a) gubitak dvojine (uz očuvan tek pokoji reliktni primjer uz brojeve *dva*, *tri*, *četiri*);
- b) smanjenje broja sklonidbenih obrazaca;
- c) ujednačivanje glagolskih i imenskih osnova smanjenjem broja alternacija (kao npr. dokidanje rezultata II. palatalizacije);
- d) gubitak vokativa (većim dijelom);
- e) dokidanje razlike kategorije živo / neživo u A jd. sklonidbe imenica *a* vrste m. r. (osim kad imenici prethodi prijedlog);
- f) gubitak aorista;
- g) gubitak imperfekta;
- h) gubitak glagolskoga priloga prošlog na -*v*, -*vši*;
- i) jedan futur.

Osim tih inovativnih osobina proširenih u većini govora i dijalekata kajkavskoga narječja, u podravskom se kajkavskom dijalektu pojavljuju i neke inovacije nastale ili unutarustavnim razvojem ili pod utjecajem štokavskih sustava s kojima graniče. Utjecaj štokavštine najizrazitiji je u najistočnijim podravskim kajkavskim govorima, što je očekivano jer su tamo u izravnom dodiru.

Na istoku se područja podravskoga kajkavskoga dijalekta pojavljuju sljedeće inovacije:

- a) izjednačivanje množinskih oblika za dativ, lokativ i instrumental u imeničkoj i pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi (npr. u DLI mn. *e* vrste nastavak -*ama* / -*amā*, u DLI mn. *a* vrste prevladao je nastavak -*ē*);

- b) nastavak $-ā$ u nominativu i akuzativu množine a vrste s. r. (pojavljuje se i u nekim zapadnijim podravskim kajk. govorima);
- c) oblici zamjenica u lokativu i instrumentalu mn. $nāma / namā, vāma / vamā$;
- d) u najistočnim se govorima pojavljuje zamjenica $(t)ko$ za živo (u većini je govora $štō$ u značenju 'tko');
- e) u nekim je govorima prevladao noviji oblik za genitiv zamjenice za neživo ($čega$).

Navedene inovativne osobine nisu prisutne u svim govorima podjednako. Ti su govori i u fonološkom razvoju doživjeli promjene (npr. refleks $u < *o, *l$, izostanak fonema x i sl.), a čest je i izostanak metatonijskoga duljenja u nekim kategorijama).

Zapadniji govori podravskoga kajk. dijalekta (govori smješteni zapadno od Đurđevca) više čuvaju starije stanje i u fonologiji i u morfologiji, iako i u njima ima inovacija:

- a) nastavak $-ē$ u genitivu množine imenica e vrste koji se može pojaviti kod svih osnova, za razliku od nastavka $-ø$ koji se može pojaviti samo kod imenica koje ne završavaju suglasničkim skupom;
- b) u nekim se govorima u 3. mn. prezenta pojavljuje nastavak $-jo / -ju$ u svim vrstama glagola, a ne samo u petoj;
- c) u nekim su govorima u pridjevskoj sklonidbi izjednačeni nastavci za nominativ množine ženskoga i srednjega roda.

Prema fonološkim kriterijima (ako kao glavni kriterij uzmemo refleks stranjega nazala $*o$ i samoglasnoga $*l$) područje podravskoga kajkavskoga dijalekta može se podijeliti na dvije skupine:

1. govori koji imaju refleks $o < *o, *l$ (Drnje, Botovo, Sigetec, Bregi, Virje, Molve, Miholjanec, Hampovica, Rakitnica, Šemovci, Đurđevac i druga manja okolna sela). Navedeni su govori smješteni na zapadu istražena područja;
2. govori koji imaju $u < *o, *l$ (Kalinovec, Ferdinandovec, Podravske Sešvete, Mičetinec, Sveta Ana, Vizvar i Lukovišće u Mađarskoj). Smješteni su na istoku područja podravskoga kajkavskoga dijalekta. Već su spominjane kategorije u kojima je prisutan i u tim govorima refleks $o < *o, *l$ (3. mn. prezenta i glagoli II. vrste).

Posebnu bi podskupinu mogli činiti govori koji imaju dvojni refleks (to su govori Gole i Novigrada).

Prema morfološkim osobinama podjela područja podravskoga kajk. dijalekta ponešto se razlikuje od podjele po fonološkim kriterijima.

Prvu skupinu čine zapadni govori koji se prema nastavcima za genitiv množi-

ne imenica ženskoga roda dijele u dvije podskupine:

- a) Virje, Molve, Hampovica, Rakitnica, Miholjanec, Gotalovo i Gola;
Svi navedeni govori te skupine imaju u G mn. imenica *e* vrste nastavke $-\bar{e} / -\bar{o}$;
- b) Drnje, Botovo, Sigetec, Bregi, Novigrad, Jagnjedovec i Rakitnica.
Svi govori druge skupine imaju u G mn. imenica *e* vrste nastavke $-\bar{o} / -i$.

Kao posebna podskupina na zapadu se kajkavskoga podravskoga područja pojavljuju govori koji imaju očuvan imperativ na *-i, -ete / -ete*, no ta se skupina ne podudara u potpunosti ni s jednom od navedene dvije. Neki od govora prve, te neki od druge skupine, u imperativu imaju karakterističnu kajkavsku oznaku *-e-*. To su govori Virja, Molvi, Hampovice, Rakitnice, Miholjanca, Novigrada, Jagnjedovca i Brega.

Drugu skupinu čine:

- a) istočni: Kalinovec, Ferdinandovec, Podravske Sesvete, Mičetinec, Vizvar i Lukovišće u Mađarskoj;
- b) središnji: Đurđevac i Sveta Ana.

Svi govori druge skupine imaju u G mn. imenica ženskoga roda nastavke $-\bar{o} / -i$, u imperativu imaju *-i, -ite* (uz $-\bar{o} / -te$ i $-j / -jte$).

Govori druge *b* skupine imaju u DL jednine imenica *e* vrste nastavak $-\bar{e}$.

U nekim se govovima navedeni kriteriji preklapaju pa bi ti govori činili prijelaze iz jedne podskupine u drugu. Tako npr. govor Šemovaca ima u G mn. *e* vrste $-\bar{o} -i$, L jd. žr. *-e*, a impt. *-i, -ete*, stoga ga je teško po tim kriterijima svrstati u neku od navedenih skupina. U govoru Svete Ane uz dominantne su nastavke u impt. *-i / -ite*, sporadično zabilježeni i *-i / -ete*, stoga taj govor ne bi pripadao drugoj *b* skupini. Govori Rakitnice i Brega imaju u L jd. imenica *e* vrste nastavak $-\bar{e}$ stoga se po toj morfološkoj osobini podudaraju s govovima druge *b* skupine. Takvih bi se primjera našlo još, a zorno pokazuju kako se govori, ako nije bilo značajnijih remetilačkih izvanjezičnih okolnosti (npr. većega doseljavanja ili odseljavanja stanovništva), prirodno nastavljaju jedni na druge bez čvrstih granica između pojedinih skupina.

Unatoč svim uočenim morfološkim i fonološkim razlikama po kojima podravske kajkavske govore možemo podijeliti u manje podgrupe, oni čine cjelinu i možemo ih kategorizirati kao poseban dijalekt kajkavskoga narječja. To nije samo zbog njihove jedinstvene i osobite akcentuacije, nego i zbog važnoga morfološkoga obilježja koje je od primarnoga značaja pri određivanju pripadnosti pojedinoga govora zajedničkom dijalektu. To je nastavak instrumentala jednine imenica *e* vrste, a on je u svim govovima podravskoga kajk. dijalekta $-\bar{o}m$ (*ženôm, rōkôm / rūkôm*).

Literatura i izvori

- BABIĆ, STJEPAN. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- BABIĆ, STJEPAN i dr. 2007. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- BARAC-GRUM, VIDA; ZEČEVIĆ, VESNA. 1977. Problematika dijalekatskog miješanja. *Rasprave Instituta za jezik*, 3, Zagreb, 33–36.
- BARIĆ, ERNEST. 1990. Govor podravskih Hrvata. *Podravski Hrvati (Studije)* 2. Ur. Živko Mandić. Budimpešta: Biblioteka Dunav, 225–251.
- BARIĆ, ERNEST. 1996. Hrvatski književni jezik i govori Hrvata u Mađarskoj. *Riječki filološki dani. Zbornik radova*. Ur. Marija Turk. Rijeka: Pedagoški fakultet, 247–250.
- BARIĆ, EUGENIJA i dr. 2003. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga: Zagreb.
- BLAŽEKA, ĐURO. 2008. Međimurski dijalekt. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 14, Zagreb, 261–292.
- BORYŚ, WIESŁAW. 1982. Prilozi proučavanju ostataka arhaičnog slavenskog (praslavenskog) leksika u kajkavštini. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 69–76.
- BRABEC, IVAN. 1965. Govor Virovitice i okolice. *Ljetopis JAZU*, 70, Zagreb, 391–394.
- BRABEC, IVAN. 1970. Hrvati uz Muru i Dravu te u Vedešinu. *Ljetopis JAZU*, 74, Zagreb, 495–500.
- BRABEC, IVAN. 1982. Kajkavci u dijaspori. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 77–84.
- BRLOBAŠ, ŽELJKA. 1999. Kajkavski govor Repušnice (glavna fonološka i morfološka obilježja). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 25, Zagreb, 77–87.
- BRLOBAŠ, ŽELJKA. 2017. Uporaba i značenje glagolskih vremena u govorima kajkavskoga narječja. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 37–62.
- BRLOBAŠ, ŽELJKA; LONČARIĆ, MIJO. 2012. Gornjolonjski dijalekt kajkavskoga narječja. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 38/2, Zagreb, 229–249.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1960. O strukturalnim i genetskim kriterijima u klasifikaciji hrvatskosrpskih dijalekata. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 3, Novi Sad, 68–87.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1963. O fonetskoj transkripciji u srpskohrvatskom dijalektološkom atlasu. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 6, Novi Sad, 93–116.
- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1963a. O rekonstrukciji predmigracionog mozaika hrvatskosrpskih dijalekata. *Filologija*, 4, Zagreb, 45–55.

- BROZOVIĆ, DALIBOR. 1977. Uz opis starohrvatskosrpskoga fonološkog sustava (izrađen za potrebe Općeslavenskoga lingvističkog atlasa). ANU BiH, Sarajevo, 49–66.
- CELINIĆ, ANITA. 2000. O morfologiji govora Gornje Plemenščine. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 26, Zagreb, 13–23.
- CELINIĆ, ANITA. 2010. Govor mjesta Posavski Bregi kraj Ivanić-Grada. *Kaj*, 4, Zagreb, 47–65.
- CELINIĆ, ANITA; MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 2017. Izoglosa progresivnoga pomaka starih praslavenskih cirkumfleksa na području hrvatskoga jezika. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 91–110.
- CELINIĆ, ANITA; MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 2017a. Poveznice i razdjelnice u srodnim jezičnim sustavima. *Jezikoslovni zapiski. Revija Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*, 23/1, Ljubljana, 93–105.
- FANCEV, FRANJO. 1907. Beiträge zur serbokroatischen Dialektologie. Der kaj-Dialekt von Virje, mit Berücksichtigung der Dialekte Podravina's (Koprivnica-Pitomača). *Archiv für slavische Philologie*, 29, Berlin, 305–389.
- FINKA, BOŽIDAR. 1971. Upotreba nepromjenjivih riječi u čakavskim govorima na Dugom otoku. *Čakavska rič*, 2, Split, 29–40.
- FINKA, BOŽIDAR. 1977. Dugootočki čakavski govori. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 4, Zagreb, 7–178.
- FINKA, BOŽIDAR; ŠOJAT, ANTUN. 1975. Hrvatski ekavski govori jugozapadno od Vinkovaca. *Radovi Centra za znanstveni rad – Vinkovci 3* (poseban otisak), Zagreb, 5–131.
- GABRIĆ-BAGARIĆ, DARIJA. 1995. O problemima razvoja glagolskoga priloga sadašnjega i prošloga. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, Zagreb, 51–65.
- HAMM, JOSIP. 1949. Štokavština Donje Podravine. *Rad JAZU*, 275, Zagreb, 5–70 + 2 karte.
- HERMAN, JOSIP. 1973. Prilog poznavanju leksičkog blaga u govoru Virja (Podravina). *Filologija*, 7, Zagreb, 73–99.
- HORGA, DAMIR. 1996. O glasovima đurđevčkoga govora. *Đurđevčki zbornik*. Ur. Velimir Piškorec. Đurđevac, 151–153.
- HOUTZAGERS, PETER. 1999. *The Kajkavian Dialect of Hidegség and Fertőhomok* (Studies in Slavic and General Linguistics 27). Amsterdam – Atlanta: Editions Rodopi B. V.
- HRG, FRANJO. 1996. *Ivanečki govor i rječnik (Ivonjski goavar i riečnik)*. Ivanec: Narodno Sveučilište Đuro Arnold.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1911. Prilog za slavenski akcenat. *Rad JAZU*, 187, Zagreb, 133–208.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1913. Današnji posavski govor. *Rad JAZU*, 196, Zagreb, 124–254; *Rad JAZU*, 197, Zagreb, 9–138.

- IVŠIĆ, STJEPAN. 1936. Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis JAZU*, 48, Zagreb, 47–88 + karta.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1937. Osnovna hrvatska kajkavska akcentuacija u Pergošića (1574). *Belićev zbornik*. Beograd: Mlada Srbija, 183–195.
- IVŠIĆ, STJEPAN. 1970. *Slavenska poredbena gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- JEDVAJ, JOSIP. 1956. Bednjanski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, 279–330.
- JEMBRIH, ALOJZ; LONČARIĆ, MIJO. 1982.–1983. Govor Gregurovca Veterničkoga. *Rasprave Zavoda za jezik*, 8–9, Zagreb, 5–62.
- JUNKOVIĆ, ZVONIMIR. 1972. Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta. *Rad JAZU*, 363, Zagreb.
- JUNKOVIĆ, ZVONIMIR. 1982. Dioba kajkavskih govora: porodice, tipovi i savezi. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 191–216.
- KALINSKI, IVO. 1987. Imenički morfemni sustavi u govoru Črečana. *Rasprave Zavoda za jezik*, 13, Zagreb, 45–48.
- KALINSKI, IVO; ŠOJAT, ANTUN. 1973. Zelinski tip govora. *Rasprave Instituta za jezik*, 2, Zagreb 21–36.
- KALINSKI, IVO; LONČARIĆ, MIJO. 1994. Vrbovečki kajkavski govor. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20, Zagreb, 105–113.
- KAPOVIĆ, MATE. 2015. *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*. Matica hrvatska: Zagreb. https://bib.irb.hr/datoteka/793569.Kapovic_Mate_2015_Povijest_hrvatske_akcentuacije._Fonetika_Matica_hrvatska_Zagreb.pdf (pristupljeno 07. 02. 2018.)
- KAŠIĆ, BARTOL. 2002. *Osnove ilirskoga jezika u dvije knjige (s izvornika Institutionum linguae Illyrae libri duo, authore Bartholomaeo Cassio [Romae 1604] prevela Sanja Perić Gavrančić)*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- KOVAČEC, AUGUST. 2013. Dvostruki oblici imperativa u jednome kajkavskom govoru. *Od indoeuropeistike do kroatistike. Zbornik u čast Daliboru Brozoviću*. Ur. Dunja Brozović Rončević i Ranko Matasović. Zagreb: HAZU, 223–229.
- KUZMIĆ, BORIS; KUZMIĆ, MARTINA. 2007. Deklinacija brojeva dva, oba, tri i četiri u kajkavskim pravnim tekstovima od 16. do 18. stoljeća. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 263–288.
- KUZMIĆ, MARTINA. 2006. Istraživanje moslavačkih kajkavskih govora. *Kaj*, 3, Zagreb, 45–51.
- LISAC, JOSIP. 2006. *Tragom zavičaja: delnički govor i govor Gornjih Turni u svjetlosti goranskih kajkavskih govora*. Split: Književni krug Split.
- LONČARIĆ, MIJO. 1977. Jagnjedovački govor (s osvrtom na pitanje kajkavskoga podravskog dijalekta). *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 4, Zagreb, 197–262.

- LONČARIĆ, MIJO. 1986. Bilogorski kajkavski govori. *Rasprave Zavoda za jezik*, 12, Zagreb, 1–224.
- LONČARIĆ, MIJO. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- LONČARIĆ, MIJO. 2005. *Kajkaviana & Alia: ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima*. Čakovec: Zrinski.
- LONČARIĆ, MIJO. 2017. Osvrt na prozodijske izoglose u kajkavskome narječju. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 187–201.
- LUKEŽIĆ, IVA. 1988. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.
- LUKEŽIĆ, IVA. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija*. Zagreb – Rijeka – Grobnik: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra čakavskoga sabora Grobinščine.
- LUKEŽIĆ, IVA. 2015. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija*. Zagreb – Rijeka – Grobnik: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra čakavskoga sabora Grobinščine.
- LUKEŽIĆ, IVA; TURK, MARIJA. 1998. *Govori otoka Krka*. Crikvenica: Libellus.
- MALIĆ, DRAGICA. 1973. Šibenska molitva (filološka monografija). *Rasprave Instituta za jezik*, 2, Zagreb, 81–190.
- MALNAR JURIŠIĆ, MARIJA. 2017. Iz morfologije govora Tršća. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 203–216.
- MARCH, J. WILLIAM. 1981. Kajkavian inflectional morphophonemics: An analysis of the morphology of dialects of Velika Rakovica, Virje and Bednja. *Rad JAZU*, 388, Zagreb, 237–321.
- MARESIĆ, JELA. 1992. Fonološki i morfološki opis govora Podravskih Sesveta. *Rad HAZU*, 446, Zagreb, 71–92.
- MARESIĆ, JELA. 1996. Rječnik govora Podravskih Sesveta. *Filologija*, 27, Zagreb, 153–228.
- MARESIĆ, JELA. 1999. Đurđevečki rječnik. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 11, Zagreb, 187–254.
- MARESIĆ, JELA. 2008. Vizvarski govor u Mađarskoj. *Kaj*, 4–5, Zagreb, 75–102.
- MARESIĆ, JELA. 2010. Govor i rječnik Molvi. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 16, Zagreb, 1–124.
- MARESIĆ, JELA. 2011. Podravski kajkavski dijalekt. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/2, Zagreb, 451–466.
- MARESIĆ, JELA; MIHOLEK, VLADIMIR. 2011. *Opis i rječnik đurđevčkoga govora*. Đurđevac: Gradska knjižnica Đurđevac.
- MARESIĆ, JELA. 2013. Vremenski prilozi za označivanje sadašnjosti, bliske budućnosti i bliske prošlosti u kajkavskome narječju. *Filologija*, 60, Zagreb, 55–73.
- MARESIĆ, JELA. 2015. Inačice, značenje i rasprostriranje vremenskih priloga *toč* i *tolič*. *Fluminensia*, 27, Rijeka, 37–48.

- MARESIĆ, JELA. 2017. O osobitostima imperativa u kajkavskome narječju. *Definitely Perfect : Festschrift for Janneke Kalsbeek*. Ur. R. Genis, E. de Haard, R. Lučić. Amsterdam: Uitgeverij Pegasus, 375–386.
- MATASOVIĆ, RANKO. 2008. *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 1986. *Čakavska morfologija i morfološka akcenatska tipologija (na korpusu glagola)*. Doktorski rad: Sveučilište u Zagrebu.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 1989. Glagolski oblici u čakavskom narječju i u hrvatskom književnom jeziku. *Filologija*, 17, Zagreb, 81–109.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 1993. Naglasak imperativa u čakavskom narječju. *Fluminensia*, 5/1, Rijeka, 125–137.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA. 1996. O nekim imenicama ženskog roda u đurđevečkom. *Đurđevečki zbornik*. Ur. Velimir Piškorec. Đurđevac, 177–178.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA; CELINIĆ, ANITA. 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*. Zagreb: Knjigra.
- MILOŠ, IRENA. 2013. Prijedlozi u ekavskome dijalektu čakavskoga narječja. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 18, Zagreb, 238–253.
- MOGUŠ, MILAN. 1967. Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 10, Novi Sad, 75–81.
- MOGUŠ, MILAN. 1984. Križanićeva hrvatska gramatika. *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 19, Zagreb, 1–96.
- MOGUŠ, MILAN. 2010. *Povijesna fonologija hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- NEWKLOWSKY, GERHARD. 1982. O kajkavskim osobinama u nekajkavskim govorima Gradišća. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 257–264.
- PIŠKOREC, VELIMIR. 1991. Germanizmi u govoru Đurđevca. *Prožimanje kultura i jezika: zbornik radova*. Ur. Marin Andrijašević i Ivonne Vrhovac. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu umjetnost, 99–107.
- PIŠKOREC, VELIMIR. 1997. *Deutsches Lehngut in der kajkavisch-kroatischen Mundart von Đurđevac in Kroatien*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europaischer Verlag der Wissenschaften.
- PIŠKOREC, VELIMIR. 2005. *Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine*. Zagreb: FF Press.
- RJEČNIK hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880.–1976. I. –XXIII. Zagreb: JAZU.
- RJEČNIK hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. 1984.–2014. sv. 1–13. Zagreb: HAZU – Zavod za hrvatski jezik HFI, .
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1975. Govor Virovitice i okolice. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 18/1, Novi Sad, 161–202 + 5 karata.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1981. Odnos govora slavonske Podravine prema kajkavskom narječju. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 24/1, Novi Sad, 75–88.

- SEKEREŠ, STJEPAN. 1982. Govori s nezamijenjenim jatom u našičkom kraju. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 497–502.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1989. Areali ikavskog, ekavskog i ijekavskoga govora u slavonskom dijalektu. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 8, Zagreb, 135–144.
- SIMEON, RIKARD. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matica hrvatska.
- SKLJAROV, MIHO. 1962. O vokativu. *Rad JAZU*, 327, Zagreb, 381–410.
- SKOK, PETAR. 1972.–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: JAZU.
- ŠOJAT, ANTUN. 1981. Virje (OLA 32). *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatsko-srpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Ur. Pavle Ivić i dr. Sarajevo: ANUBiH, 337–342.
- ŠOJAT, ANTUN. 1982. Turopoljski govori. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 317–488.
- ŠOJAT, ANTUN. 1995. Glasovne i akcenatske osobine govora u Lukovišću. *Filologija*, 24–25, Zagreb, 343–348.
- ŠOJAT, ANTUN. 1996. Ivšićeve zasluge za poznavanje kajkavske akcentuacije. *Stjepan Ivšić i hrvatski jezik. Zbornik radova*. Ur. Božidar Finka. Zagreb – Orahovica: HAZU – Matica hrvatska ogranak Orahovica, 141–146.
- ŠOJAT, ANTUN; ZEČEVIĆ, VESNA. 1968. Kajkavski govori u području između Lenika, Trebarjeva i Siska. *Ljetopis JAZU*, 72, Zagreb, 455–463.
- ŠOJAT, ANTUN i dr. 1998. *Zagrebački kaj. Govor grada i prigradskih naselja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- TAFRA, BRANKA. 1981. Vrste imeničke deklinacije. *Jezik*, 29/2, Zagreb, 44–47.
- TAFRA, BRANKA. 2007. Broj i rod ispočetka. *Filologija*, 49, Zagreb, 211–233.
- TEŽAK, STJEPKO. 1981. Ozaljski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, Zagreb, 203–428 + 4 karte.
- TEŽAK, STJEPKO. 1981a. Dokle je kaj prodro na čakavsko područje. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, Zagreb, 169–200 + karta.
- TEŽAK, STJEPKO; BABIĆ, STJEPAN. 2009. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- VEČENAJ, IVAN; LONČARIĆ, MIJO. 1997. *Rječnik govora Gole*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- VINCE, ZLATKO. 1978. *Putovima hrvatskoga književnoga jezika. Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- VONČINA, JOSIP. 1968. Ozaljski jezično-književni krug. *Radovi Zavoda za slavonsku filologiju*, 10, Zagreb, 195–205.
- VONČINA, JOSIP. 1973. Jezični razvoj ozaljskoga kruga. *Filologija*, 7, Zagreb, 203–238.

- VRANIĆ, SILVANA. 1999. Neke morfonološke (i morfološke) značajke sjevero-zapadnočakavskih rubnih govora. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 11, Zagreb, 49–61.
- VULIĆ, SANJA. 2004. O štokavskim govorima Hrvata u mađarskom dijelu Podravine. *Šokačka rič 1. Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa Slavonski dijalekt*. Ur. Anica Bilić. Vinkovci: Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije, 101–116.
- ЗАКАР, ВИКТОР. 2016. Супин во долнолуужичкосрпскиот јазик. *Croatica et Slavica Iadertina*, XII/II, Zadar, 529–540.
- ZEČEVIĆ, VESNA. 1992. Iz kajkavske morfologije (o DL jd. im. ž. roda). *Radovi Zavoda za hrvatski jezik*, 18, Zagreb, 259–266.
- ZEČEVIĆ, VESNA. 1993. Loborska kajkavština. *Rasprave Zavoda za jezik*, 19, Zagreb, 443–464.
- ZEČEVIĆ, VESNA. 1995. Glavne značajke pisarovinskoga govora. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, Zagreb, 239–246.
- ZUBČIĆ, SANJA. 2017. *Neocirkumfleks u čakavskom narječju*. <http://izdavastvo.ffri.hr/wp-content/uploads/2017/04/Sanja-Zubcic-Neocirkumfleks-u-cakavskom-narjecju.pdf>. (pristupljeno 07.02.2018.)

The morphology of the Kajkavian dialect of Podravina

Summary

This article contains a description of the morphological system of the varieties of the Podravina Kajkavian dialect, whose main characteristic is that the place of stress is limited to the last two syllables of a word or accentual unit. It analyses dialectological data from a total of 22 Kajkavian local varieties geographically located in the north of Croatia. Local varieties of the Podravina Kajkavian dialect have preserved a number of archaic characteristics in the morphological system: the supine; special forms of the dative, locative, and instrumental plural (in most varieties); the zero ending in the genitive plural of e-type nouns (for the most part); and the old form of the genitive pronoun for non-living things *česa* (except in the eastern part of the region). In most varieties of the dialect, the present verb ending *-jo / -ju* is limited to type V (with some minor deviations).

On the other hand, these varieties have also undergone numerous changes in their morphological systems, as have most varieties of the Kajkavian dialect group. These include the loss of the dual (except for a few surviving forms accompanying the numbers *dva* ‘two’, *tri* ‘three’, and *četiri* ‘four’); a reduction in the number of declinations; the simplification of verb and noun base forms by a reduction in the number of alternations; the loss of distinction between living and non-living in the accusative singular of a-type masculine nouns; the loss of the aorist, the imperfect, and the past participle ending in *-v*, *-vši*; and the reduction to one future tense.

In addition to those innovative features which have become common to a great majority of Kajkavian varieties and dialects, the Podravina Kajkavian dialect also features some innovations that have arisen either from internal development or under the influence of the Štokavian systems with which it borders. The influence of Štokavian is most prominent in the easternmost local varieties of the Podravina Kajkavian dialect, which is to be expected due to their direct contact.

In the eastern region of the Podravina Kajkavian dialect, the following innovations have occurred: the leveling of plural forms for dative, locative, and instrumental in noun and adjective-pronoun declension (e.g., in DLI pl. of e-type nouns, the endings *-ama / -amā*; in DLI pl. of a-type nouns, the ending *-ē* prevails); the ending *-ā* in the nominative and accusative plural of a-type neuter nouns (also occurring in some western local varieties of the dialect); the L and I plural pronoun forms *nāma / namā*, *vāma / vamā*; in the extreme eastern varieties, *(i)ko* appears as a pronoun for living things (as opposed to most varieties, in which *šitō* has the meaning of ‘who’); in some varieties, the new form for the genitive pronoun for non-living (*čega*) has prevailed.

More western varieties of the Podravina Kajkavian dialect (those to the west of Đurđevac) are more conservative in terms of preserving the older state both in phonology and in morphology, although they feature innovations, as well: the ending *-ĕ* in the genitive plural of e-type nouns that can appear with all base forms, as opposed to the zero ending, which can appear only with nouns that do not end in a consonant cluster; in some varieties, in 3 pl. present, the ending *-jo / -ju* appears in all types of verbs, not only in type V; in some local varieties, in the declension of adjectives, a levelling of the endings for the nominative plural of feminine and neuter nouns has occurred.

In spite of all the observed morphological and phonological distinctions according to which we can divide Podravina Kajkavian varieties into smaller subgroups, they do form a whole, and as a group we can categorize them as a separate dialect of Kajkavian. This is not only because of their unique and special accentuation, but also because of an important morphological feature that is of primary significance in the determination of the membership of a specific variety to the common dialect – namely, the ending of the instrumental singular in e-type nouns, which in all varieties of the Podravina Kajkavian dialect is *-ōm* (*ženōm, rōkōm / rūkōm*).

Ključne riječi: hrvatski jezik, kajkavsko narječje, podravski kajkavski dijalekt, morfološki sustav

Key words: Croatian language, Kajkavian dialect group, dialect of Podravina, morphological system